

วารสารศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ Arts and Culture Journal, Surindra Rajabhat University

ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2558

ISSN 1905 - 6265

สำนักงานวารสาร

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม อาคาร 38(อาคารม่วง-เขียว) ชั้น 3มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

186 หมู่ 1 ถนนสุรินทร์ – ช่องจอม ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000

โทรศัพท์ / โทรสาร 044-515227

E-mail : artculturesrru@hotmail.com : Web-site : http://culturesrru.srru.ac.th

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่ผลงานการศึกษาค้นคว้า วิจัย ทางด้านศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อการอนุรักษ์ พัฒนา ส่งเสริม สืบสาน และเพื่อปลูกจิตสำนึกให้นักศึกษา คณาจารย์ และชุมชน ตระหนักและเล็งเห็นคุณค่าของมรดกทาง วัฒนธรรมตลอดจนสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่น

ประธานที่ปรึกษาบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.เกษม จันทร์แก้ว

นายกสภามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ที่ปรึกษาบรรณาธิการ

นางปลั่งศรี มูลศาสตร์

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรเชษฐ วรรณวิชัย

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

นายธงชัย มุ่งเจริญพร

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

นายวีรธรรม ตระกูลเงินไทย

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

นายอุทัย พลพวง

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำสำนักศิลปะและวัฒนธรรม

นายสุชาติ สะอาดยิ่ง

ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์

พิชญพิจารณา (Peer review)

ศาสตราจารย์ ดร.สุจิต เพ็ชรขอบ, ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี, ศาสตราจารย์สุวิทย์ วีระศาสตร์,

รองศาสตราจารย์ ดร.อัฉรา ภาณุรัตน์, รองศาสตราจารย์ ดร.สารภี วรรณตรง,

รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยพันธ์ แสนทวีสุข, รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ มีกุล,

รองศาสตราจารย์ ดร.สมมาตร ผลเกิด, รองศาสตราจารย์ บุญยัง หมั่นดี, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทีป แซรัมย์,

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เทพนรินทร์ ประพันธ์พัฒน์, รองศาสตราจารย์ ดร.พพนธ์ อูยานนท์, Dr.Dy Davuth

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง สุขทอง

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ฐาปนา บุญหล้า, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เริงศักดิ์ เขมวิโร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิลปชัย กงตาล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง สุขทอง, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนศักดิ์ อัครจวบามณี, ดร.เทพนคร ทาธง,

ดร.อัคราพร สุขทอง ดร.กฤษ ครอบจิตต์, นายพรพรณาย คำโสภา

ศิลปินและประชาสัมพันธ์

นายอนุชา ถือสมบัติ, นายเอกราช ศรีอัยจิต

วารสารศิลปะและวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Arts and Culture Journal, Surindra Rajabhat University

เล่มแม่ข่าย
สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2557

ISSN 1905 - 6265
พิมพ์ครั้งแรก ธันวาคม 2557
จำนวน 1,000 เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์

จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
186 หมู่ 1 ต.นอกเมือง อ.เมือง จ.สุรินทร์ 32000
โทรศัพท์ 044-511604

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์วินัย อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ โทรศัพท์ 044-611392

วารสารศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูลฉบับนี้ ภายในเล่มได้มีการปรับปรุงเนื้อหาให้มีความเป็นวิชาการมากขึ้นโดยเพิ่มจำนวนบทความวิจัยและบทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ นอกจากนี้ยังมีเนื้อหาเกี่ยวกับ ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้าน ซึ่งเรียบเรียงขึ้นโดยผู้ทรงความรู้ ปราชญ์ท้องถิ่น ในสาขาที่เกี่ยวข้อง และ บทความวิชาการด้านศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อการสร้างความรู้และเผยแพร่ให้กว้างขวางทั้งในระดับท้องถิ่นและ ระดับชาติขณะเดียวกันก็อนุรักษ์ไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดสุรินทร์และของภาคอีสาน

กองบรรณาธิการได้เปิดกว้างสำหรับผู้สนใจส่งบทความหรือผลงานทางวิชาการเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ใน วารสารศิลปวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล โดยไม่จำเป็นต้องเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ กองบรรณาธิการ หวังว่า วารสารศิลปวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูลฉบับนี้จะอำนวยประโยชน์แก่นักเรียน นักศึกษา คณาจารย์ ตลอดจน บุคคลทั่วไปที่เกี่ยวข้องหรือมีความสนใจงานด้านศิลปวัฒนธรรมได้ตามสมควร และขอขอบคุณทุกท่านที่ให้การ สนับสนุนวารสารฉบับนี้มาโดยตลอด

บรรณาธิการ

บทความวิจัย

การพัฒนาศิลปะการแสดงจากพิธีกรรมม้งของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร THE DEVELOPMENT OF “RITUALS MAMUAD” OF THAIKHAMER ETHNIC GROUPS ณัชชา อ่อนหวาน.....	8
การประเมินสื่อการสอน รายวิชาสังคมกับสิ่งแวดล้อม Evaluating Teaching Academic Society and Economy กุลปวีณ์ สมานทอง เทพนารินทร์ ประพันธ์พัฒน์.....	23
แนวทางการส่งเสริมธุรกิจครอบครัวบริเวณตลาดการค้าชายแดนอีสานใต้ ธราธร ภูพันธ์เอก นภาพรรณ พัฒนฉัตรชัย และ ชีรวัดร์ ภูระวีรานรัชต์	32
พิธีกรรมสู่ขวัญข้าวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย – ลาว กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่การพัฒนาท้องถิ่นสร้างสรรค์ จังหวัดสุรินทร์ The Wisdom Convey Process to the Creative Local Development : Surin Province ศุภางค์ นันตา.....	41
Nattakam Phon Chang (Elephant Catching) Dr..Atcharaphon Suktong.....	50
Sustainable Self-Reliance of Energy of The Rural Community Dr.Kanokgan Laison.....	59

บทความวิชาการ

ความรักความปรารถนาดีต่อกันจุดเชื่อมโยงสัมพันธ์ แห่งมิตรภาพของคนทั้งโลก ธงไชย สุขแสง.....	67
HISTORY OF TRADITIONAL TEXTILE INDUSTRY IN MANIPUR Dr. L. Kunjeswori Devi.....	74
ศาสตร์และศิลป์แห่งข้าวปุ้น...ภูมิปัญญาอาหารเส้นของชุมชนลุ่มน้ำมูล The Art and Science of Khaw-Bhun to Local Noodle Wisdom in the Community Mun Basin. สุพิมพา วัฒนสังข์โสภณ.....	79
“เปรี๊ยะ” ดนตรีชาติพันธุ์ลัวะ : บ้านสบมาง อ.บ่อเกลือ จ.น่าน อัศวิน นาคี.....	85

บทความปริทรรศน์

หลวงพระบาง... การเดินทางครั้งใหม่บนถนนสายเดิม ผศ.ดร.ฉลอง สุขทอง.....	94
---	----

ภูมิปัญญาท้องถิ่น / ปรากฏท้องถิ่น

คำประกาศเกียรติคุณ นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

ธานี นามวัฒนา.....107

ปกิณกะ

นิทานพื้นบ้าน (ไทยกุย)

กะเดิบโตง กะเดิบชลา

อารีย์ ทองแก้ว.....118

เสน่ห์ มนตรา คุณค่า แห่งไหมมัดหมี่

อัมเป็น

ผศ.ธนพร เวทย์ศิริยานันท์.....120

อาหารพื้นบ้าน

เบ้าะเมือนตะสวาย (ตำไก่ไล่มะม่วง)

ผศ.สมนึก รัตน์กำเนิด.....122

การพัฒนาศิลปะการแสดงจากพิธีกรรมมีวัดของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร

THE DEVELOPMENT OF "RITUALS MAMUAD"

OF THAIKHAMER ETHNIC GROUPS

ณัชชา อ่อนหวาน

การประเมินสื่อการสอน รายวิชาสังคมกับสิ่งแวดล้อม

Evaluating Teaching Academic Society and Economy

กุลปวีณ์ สมานทอง เทพนารินทร์ ประพันธ์พัฒน์

แนวทางการส่งเสริมธุรกิจครอบครัวบริเวณตลาดการค้าชายแดนอีสานใต้

ธรราร ภูพันธ์เชือก นภาพรรณ พัฒนฉัตรชัย และ ชีรวัดร์ ภูระธีรานรัชต์

กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่การพัฒนาท้องถิ่นสร้างสรรค์ จังหวัดสุรินทร์

The Wisdom Convey Process to the Creative Local Development : Surin Province

ศุภางค์ นันตา

Nattakam Phon Chang (Elephant Catching)

Dr..Atcharaphon Suktong

Sustainable Self-Reliance of Energy of The Rural Community

Dr.Kanokgan Laison

การพัฒนาศิลปะการแสดงจากพิธีกรรมม้งของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร

THE DEVELOPMENT OF "RITUALS MAMUAD" OF THAIKHAMER ETHNIC GROUPS

ณัชชา อ่อนหวาน¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมา องค์ประกอบ และบทบาทของพิธีกรรมม้งของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร 2) พัฒนาศิลปะการแสดงจากพิธีกรรมม้งของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร ดำเนินการศึกษาวัยกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรในพื้นที่ตำบลตะเคียนราม อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม พัฒนาศิลปะการแสดงโดยเทคนิคการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย พบว่า ประวัติความเป็นมาของพิธีกรรมม้งของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรเป็นการปฏิบัติ สืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งโบราณกาลรุ่นต่อรุ่นโดยไม่มีผู้ใดทราบแน่ชัดว่าเริ่มขึ้นตั้งแต่เมื่อใด องค์ประกอบของการประกอบพิธีกรรมม้งประกอบด้วยผู้ประกอบพิธีกรรม ได้แก่ แม่ครุมนม้ง นักดนตรีและม้งม้งดรรมา สถานที่ในการประกอบพิธีกรรม เรียกว่า ประรำพิธี อุปกรณ์ในการประกอบพิธีกรรม ได้แก่ ดาบแม่ครุมนม้ง เครื่องบูชาแม่ครุมนม้ง เครื่องบูชาครุคนตรี จวมกรุดอกเข้าทรงม้ง บายศรี ผ้าบิदान ปะตวล กระเชอภูมิ เครื่องเซ่นไหว้ผี และเครื่องแต่งกายม้งม้ง ขั้นตอนของการประกอบพิธีกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การไหว้ครุมนม้ง การเซ่นไหว้ผี การไหว้ครูบาอาจารย์ การเข้าทรงม้ง การรักษาผู้ป่วยด้วยเทียนและดาบ การพ้อนต้นอย่างสนุกสนานของม้งม้ง และการรำเพลงกัปกกาแสดง การสิ้นสุดพิธีกรรม ผู้ร่วมประกอบพิธีกรรม ได้แก่ ญาติพี่น้องในตระกูลของเจ้าภาพผู้จัดงาน และเพื่อนบ้านในชุมชน ผลการศึกษารูปแบบพิธีกรรมม้งของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร พบว่าด้านวิถีชีวิตพิธีกรรมม้งมีบทบาทในการสร้างคุณค่าให้กับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรก่อให้เกิดความพึงพอใจและสร้างขวัญกำลังใจในการดำเนินชีวิต ด้านสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นมีบทบาทในการขัดเกลาทางสังคมเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมแก่สมาชิกโดยสอดแทรกปลุกฝัง ระเบียบวินัย มุ่งหวังให้สมาชิกรู้จักบทบาทของตนเอง มีความเคารพต่อกฎต่อบรรพบุรุษ รู้จักช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ แบ่งปัน ส่งเสริมให้สมาชิกมีทัศนคติที่ถูกต้องตรงกันกับกลุ่มชนในสังคมของตน มีความรักสมัครสมานสามัคคีกันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรซึ่งควรค่าแก่การอนุรักษ์สืบทอดต่อไป

การพัฒนาศิลปะการแสดงจากพิธีกรรมม้งของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร พัฒนาโดยการนำสาระเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ที่พบในการประกอบพิธีกรรมม้งด้านนาฏกรรม ดนตรี และการแต่งกาย มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ แบ่งช่วงการนำเสนอออกเป็น 6 ช่วงตามลำดับขั้นตอนของการประกอบพิธีกรรมม้ง ได้แก่ 1) การเซ่นไหว้บูชาก่อนการประกอบพิธีกรรม เพื่อนำเสนอบริบทการประกอบพิธีกรรมม้ง 2) การไหว้ครู ใช้เพลงเปลื้อง ประดิษฐ์ทำรำเพื่อสื่อความหมายของการกราบไหว้ครูอาจารย์ 3) การเข้าทรงม้ง ใช้เพลงบันแซร์ล ประดิษฐ์ทำรำที่แสดงลักษณะการเข้าทรงม้ง 4) การรักษาโรคภัยและขจัดสิ่งชั่วร้าย ใช้เพลงกาเบ ประดิษฐ์ทำรำเพื่อสื่อความหมายของการรักษาโรคภัยไข้เจ็บด้วยเทียนและการรำดาบ 5) การแสดงความสนุกสนานรื่นเริง ใช้เพลงเบ็ดเตล็ด ประดิษฐ์ทำรำเพื่อสื่อความหมายของความสนุกสนานรื่นเริงของม้งม้งในพิธีกรรม 6) การสิ้นสุดพิธีกรรม ใช้เพลงกัปกกา ประดิษฐ์ทำ

¹ ค.บ.(นาฏศิลป์) ครู โรงเรียนภูสิงห์ประชาเสรมิวิทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28

ำเพื่อสื่อความหมายของแสดงการอำลาและสิ้นสุดพิธีกรรม ผลการประเมินความคิดเห็นจากการนำเสนอ ศิลปะการแสดงพบว่า การพัฒนาศิลปะการแสดงจากพิธีกรรมมรดกของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรครั้งนี้ มีความเหมาะสม สามารถนำเสนอบทบาทและความหมายของพิธีกรรมมรดกได้ดี สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้งด้านเนื้อหา คำร้อง ทำนอง ดนตรีประกอบการแสดง ทำำ เครื่องแต่งกายของผู้แสดง และรูปแบบการนำเสนอสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษ เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์เพื่อการอนุรักษ์สืบทอดได้ดี

คำสำคัญ : ศิลปะการแสดง, พิธีกรรมมรดก, กลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร

บทนำ

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรมีอัตลักษณ์ด้าน ภาษาที่จัดอยู่ในตระกูลออสโตรเอเชียติก (Austro-Asiatic) ซึ่งมีพวกมอญ-เขมร (Mon-Khmer) ได้แก่ มอญ เขมร ปะหล่อง ละว้า ข่า มีการสืบทอดเผ่าพันธุ์ มานับ 3,000 - 4,000 ปี อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนที่ ติดกับกัมพูชาบริเวณเทือกเขา พนมดงรักหรือพนมดง แรก (Phanom Dongrek) ซึ่งเป็นเทือกเขาที่มีลักษณะ เสมือนไม้คาน ด้านหน้าภูเขาอยู่ในประเทศไทยมี ลักษณะลาดลงสู่ม่าน้ำมูล ซึ่งเป็นแม่น้ำสาขาสาย สำคัญของแม่น้ำโขง ทอดยาวคู่ขนานกับเทือกเขาพนม ดงรัก จากจังหวัดนครราชสีมาจรดจังหวัดอุบลราชธานี ดินแดนหน้าภูเขาดังกล่าวนี้มีความอุดมสมบูรณ์มาก ศิลปวัฒนธรรมและภาษาของผู้คนที่อาศัยอยู่บริเวณ อีสานใต้ นี้ มีการเลื่อนไหล และโยกย้ายไปมาระหว่าง กลุ่มชนหน้าภูเขากับกลุ่มชนหลังภูเขา โดยมีร่องรอย สายใยผูกพันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ออสโตรเอเชียติก ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่หน้าเขา และหลังเขาในลักษณะของ ความเป็นพี่น้องและสายเลือดเดียวกัน กลุ่มชนดั้งเดิม หรือชุมชนโบราณที่ตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้มีวิถีชีวิตแบบ พอเพียง ปรากฏสัญลักษณ์และอัตลักษณ์ทาง ศิลปวัฒนธรรมอันเป็นพื้นฐานสำคัญของศิลปะสมัย ขอมหรือเขมรโบราณ บริเวณพื้นที่ตำบลตะเคียนราม อำเภอสว่างวีรวัฒน์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นชุมชนเก่าแก่ซึ่งมีที่ ตั้งอยู่ในอาณาบริเวณดังกล่าว มีบรรพบุรุษดั้งเดิมเป็น กลุ่มชนชาวเขมรซึ่งมีการสืบทอดวัฒนธรรมของตนมา อย่างต่อเนื่องยาวนานไม่ขาดสาย มีคติความเชื่อที่

เกี่ยวข้องกับผีและวิญญาณ เชื่อในอำนาจศักดิ์สิทธิ์ มีวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่เป็น เอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นของตนเองสั่งสมสืบทอดต่อกันมา รุ่นต่อรุ่น โดยเฉพาะในการประกอบ พิธีกรรมมรดกของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรบริเวณนี้ ถือเป็นพิธีกรรมสำคัญของชุมชนที่มีการจัดขึ้นเป็นประจำ ทุกปี ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน

พิธีกรรมมรดก เป็นพิธีกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเป็น การบำบัดรักษา หรือหาสาเหตุของการเจ็บไข้ได้ป่วย ของผู้ป่วยซึ่งการแพทย์สมัยใหม่ไม่สามารถรักษาให้ หายได้ หรืออาจเป็นการแก้บนในสิ่งที่ขอไว้เลี้ยงรับรอง ผีบรรพบุรุษ และในบางกรณีอาจจัดเพื่อประกอบพิธี ไหว้ครุ้มนมรดกประจำปี แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับผีและวิญญาณตามความเชื่อของ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรซึ่งมีองค์ประกอบขั้นตอนและ วิธีการ อันเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชนที่สืบทอดกันมา รุ่น ต่อรุ่นนอกจากนั้นยังมีบทบาทสำคัญต่อชุมชน หลายประการดังที่ประทีป แซรัมย์ (2535 : 99) ได้กล่าวถึงพิธีกรรมมรดกว่า พิธีกรรมมรดกเป็น พิธีกรรมซึ่งจัดกระทำขึ้นเพื่อมุ่งเน้นรักษาพยาบาล ผู้ป่วยของชาวไทยเชื้อสายเขมรโดยเฉพาะ และมีการ ประกอบพิธีกรรมนี้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ แม้ว่า สังคมจะเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีก็ตาม ทั้งนี้เพราะพิธีกรรมมรดกมีบทบาท ต่อสังคมชาวไทยเขมรด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการ รักษาพยาบาล ด้านการให้การศึกษา ด้านการสื่อสาร ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และวัฒนธรรมด้านการเมือง การปกครอง แสดงให้เห็นว่าพิธีกรรมมรดกมีคุณค่า

และความสำคัญต่อวิถีชีวิตและสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรมาอย่างยาวนาน แม้ปัจจุบันจะยังมีการประกอบพิธีกรรมมมืวดเป็นประจำทุกปี แต่ยังมีเยาวชนลูกหลานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร และกลุ่มคนบางกลุ่มทั้งในและนอกวัฒนธรรมยังขาดความรู้ความเข้าใจและมองไม่เห็นคุณค่าของพิธีกรรมมมืวด แต่กลับเห็นว่าเรื่องดังกล่าวเป็นลักษณะของความล้าสมัยเป็นเรื่องงมงายไร้สาระ มีคติความเชื่อค่านิยมซึ่งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้ง และการล่มสลายของวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้

เพื่อให้พิธีกรรมมมืวดของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรอันเป็นมรดกแห่งวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีคุณค่านี้สามารถดำรงอยู่ในกระแสโลกยุคโลกาภิวัตน์นี้ได้ จึงควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมมมืวด และพัฒนาสื่อนวัตกรรมที่สามารถส่งเสริมการอนุรักษ์สืบทอดและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้คนได้รู้จักและยอมรับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพิธีกรรมมมืวดของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรด้านประวัติความเป็นมา องค์ประกอบและบทบาทของพิธีกรรมเพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมมมืวดอย่างเป็นระบบ และพัฒนาศิลปะการแสดงที่เหมาะสมต่อการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการวางรากฐานความเข้าใจที่ถูกต้องแก่เยาวชนเป็นสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ปรับทัศนคติค่านิยมผู้คนให้ถูกต้องเหมาะสมต่อการอนุรักษ์ และสืบทอดมรดกแห่งวัฒนธรรมดังกล่าวให้คงอยู่ต่อไปได้อย่างยั่งยืน

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ในการศึกษาที่ตำบลตะเคียนราม อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ เนื่องจากเห็นว่าเป็นหมู่บ้านเก่าแก่ บรรพบุรุษดั้งเดิมเป็นกลุ่มชนชาวเขมรที่มีการสืบทอดวัฒนธรรมของกลุ่มชนมา

อย่างต่อเนื่องยาวนาน ไม่ขาดสาย ที่ตั้งของชุมชนอยู่ในอาณาบริเวณซึ่งเป็นพื้นที่รอยต่อระหว่างประเทศไทยและประเทศกัมพูชาในปัจจุบันตามแนวเทือกเขาพนมดงรักซึ่งมีกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก มีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับผีและวิญญาณเชื่อในอำนาจศักดิ์สิทธิ์ มีวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นสืบทอดต่อกันมารุ่นต่อรุ่น โดยเฉพาะในการประกอบพิธีกรรมมมืวดของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรตำบลตะเคียนรามนั้น ถือเป็นพิธีกรรมสำคัญของชุมชนที่มีการจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีระหว่างเดือนกุมภาพันธ์จนถึงเดือนเมษายน ขึ้นตอนในการศึกษามี ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาประวัติความเป็นมา องค์ประกอบ และบทบาทของพิธีกรรมมมืวด กลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากนั้นศึกษาภาคสนามในพื้นที่ที่กำหนด โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยเทคนิควิธีการสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้ประกอบพิธีกรรมมมืวด ปราชญ์ท้องถิ่น ผู้อาวุโสในชุมชน ผู้นำชุมชน รวมทั้งผู้ร่วมพิธีกรรมมมืวด จำนวน 50 คน เพื่อรวบรวมความรู้ในด้านประวัติความเป็นมา องค์ประกอบ และบทบาทของพิธีกรรมมมืวดกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาจัดกลุ่มวิเคราะห์เพื่อเรียบเรียงนำเสนอผลการวิจัยตามกรอบด้านประวัติ ความเป็นมา องค์ประกอบ และบทบาทพิธีกรรมมมืวดของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาศิลปะการแสดงจากพิธีกรรมมมืวดของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร นำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ โดยคัดสรรนำเสนอที่เป็นเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ในการประกอบพิธีกรรมมมืวดของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร ในด้านเนื้อหาคำร้อง ทำนองดนตรี การแต่งกาย และรูปแบบการแสดงมาพัฒนาเป็นศิลปะการแสดง นำเสนอให้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดการแสดงดนตรี นาฏศิลป์ และพิธีกรรมมมืวด จำนวน 8 คน ได้

แต่ที่ยอมรับกันว่ามีคุณภาพเหมาะสมนั้น ฝ่ายหญิงมักสวมเสื้อแขนกระบอก มีผ้าคล้องคอ หรือนุ่งห่มสไบ ในลักษณะเฉียงบ้าง หรือห่มในลักษณะตะเบงมาร ฝ่ายชายสวมเสื้อคอปิด ใช้ผ้าโพกศีรษะ และมีผ้าคาดเอว ในการเข้าทรงมมีวดนั้น เมื่อวิญญาณเข้าสู่ร่างของมมีวดเป็นที่เรียบร้อย จะมีการขอเครื่องแต่งกายตามที่วิญญาณที่เข้ามานั้นต้องการ การแต่งกายเมื่อเมื่อมมีวดเข้าทรงเป็นที่เรียบร้อยแล้วนี้จะมีลักษณะตามอัตลักษณ์ของวิญญาณที่เข้ามาซึ่งมีเอกลักษณ์ความแตกต่างกันไปตามลักษณะทางเพศ สถานภาพ อายุหรือบทบาทหน้าที่ของวิญญาณที่เข้ามานั้น สำหรับผู้ร่วมพิธีกรรมนั้นจะประกอบด้วย ญาติพี่น้องของเจ้าภาพและผู้คนในชุมชนที่เข้าร่วมพิธีกรรม ซึ่งเป็นผู้ให้ความร่วมมือช่วยเหลือสนับสนุนให้การดำเนินพิธีกรรมมมีวดดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย

บทบาทของพิธีกรรมมมีวด ด้านวิถีชีวิต พิธีกรรมมมีวดมีบทบาทในการสร้างขวัญกำลังใจให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรก่อให้เกิดความพึงพอใจสำหรับผู้จัดพิธีกรรม ผู้ประกอบพิธีกรรม และผู้ร่วมพิธีกรรมมมีวดซึ่งศรัทธาในอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมมมีวด ด้านสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น พิธีกรรมมมีวดมีบทบาทสำคัญในการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ซึ่งเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมแก่สมาชิกโดยสอดแทรกปลูกฝังระเบียบวินัย ความเคารพกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ช่วยเหลือแบ่งปันกัน มีทัศนคติที่ถูกต้องตรงกัน สามารถปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกที่ดีของสังคมด้วยความรักและความสามัคคีกัน

สรุปผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์

ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาศิลปะการแสดงจากพิธีกรรมมมีวดของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร เป็นการนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบพิธีกรรมมมีวด และการศึกษาภาคสนาม เพื่อให้ได้องค์ความรู้ด้านประวัติความเป็นมา องค์ประกอบ และบทบาทของพิธีกรรมมมีวดนำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อพัฒนาเป็นศิลปะการแสดง มีลำดับขั้นตอนของการพัฒนา ดังนี้

1. ออกแบบการแสดงโดยสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาเอกสารและการศึกษาภาคสนาม คัดสรรเอกลักษณ์อัตลักษณ์ที่สามารถสื่อความหมายของการประกอบพิธีกรรมมมีวดด้านนาฏกรรม ดนตรี และการแต่งกาย กำหนดโครงสร้างและขั้นตอนของการนำเสนอเป็น 6 ช่วง ได้แก่ การแสดงพิธีเซ่นไหว้บูชาก่อนประกอบพิธีกรรม การรำไหว้ครู การรำเข้าทรงมมีวด การรำรักษาโรคภัย และขจัดสิ่งชั่วร้าย การรำแสดงความสนุกสนานรื่นเริง และการรำอำลาเพื่อแสดงการสิ้นสุดพิธีกรรม

2. จัดทำบทเพลงประกอบการแสดง ซึ่งประกอบด้วยความนำ บทกลอน เนื้อหาคำร้องและทำนองเพลง โดยผู้วิจัยได้คัดสรรส่วนที่เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ตาม ขั้นตอนของการประกอบพิธีกรรมมมีวดมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เรียบเรียงบทกลอน และดนตรีประกอบทำนองเนื้อร้องตามลำดับ เพื่อเกื้อหนุนการแสดงเป็นการเตรียมตัวผู้ชมให้มีพื้นฐานความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท และคุณค่าของการประกอบพิธีกรรมมมีวด เพื่อสร้างความน่าสนใจของการแสดง และสื่อสารให้ผู้ชมได้สัมผัสสรวงสวรรค์ของบรรยากาศการประกอบพิธีกรรม รวมไปถึงการสื่อความหมายของคติความเชื่อเกี่ยวกับผีวิญญาณและความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมผ่านอุปกรณ์ประกอบพิธีกรรมและนาฏกรรมการบูชากราบไหว้แสดงความเคารพอย่างสูงตามธรรมเนียมปฏิบัติของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร มีเนื้อหาของข้อความ และบทกลอนซึ่งผู้วิจัยได้ประพันธ์ขึ้นเพื่อใช้ประกอบการแสดง ดังนี้

ความนำ (คำกล่าวก่อนการแสดง)
“ศิลปะการแสดงจากพิธีกรรมมมีวดของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร เป็นมรดกแห่งวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า ที่สืบสานภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ถ่ายทอดสอดแทรกบทบาทคุณค่า ความหมายอันลึกซึ้ง ผ่านพิธีกรรมอันเข้มขลังศักดิ์สิทธิ์ ด้วยสุนทรีย์ภาพแห่งชาติพันธุ์ เพื่อ นำความสุข ความสงบร่มเย็นสู่สังคมด้วยความภาคภูมิใจ”

บทกลอน

มรดก ตกทอด อันล้ำค่า

พิธีกรรม การรักษา นำขมยี่ง

คนเจ็บปวด ป่วยไข้ ได้พึ่งพิง

ผีเข้าสิง ร่างทรง คงแก่การ

ญาติพี่น้อง ห้อมล้อม กันพร้อมหน้า

ยกเครื่องเช่น บูชา มาบวงสรวง

เรือมมมีวัด อัจฉรย์ ไซ้เรือลง

อย่าทักท้วง ลบหลู่ เจริญชุม

เนื้อหาและทำนองเพลงประกอบการแสดง ซึ่งเรียบเรียงขึ้นตามลำดับขั้นตอนของการประกอบ พิธีกรรมมมีวัด ผู้วิจัยได้คัดเลือกบทเพลงซึ่งสามารถ เป็นตัวแทนในการสื่อความหมายของอัตลักษณ์และ เอกลักษณ์ของพิธีกรรมตามโครงสร้างและขั้นตอนที่ กำหนดไว้เพื่อการนำเสนอศิลปะการแสดงที่พัฒนาขึ้น โดยเริ่มจากการแสดงพิธีการเช่นไหว้บูชาก่อนการ ประกอบพิธีกรรม โดยใช้ความนำและบทกลอนที่สื่อ ความหมายและคุณค่าของพิธีกรรมมมีวัด ใช้ทำนอง เพลงอมตูก บรรเลงคลอประกอบความนำเพื่อนำเสนอ สารของพิธีกรรม สร้างบรรยากาศในการสื่อความเป็น อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรให้ชัดเจนยิ่งขึ้น การรำไหว้ครู ใช้ทำนองเพลง เพลียง เนื้อหากว่าถึง การแสดงการกราบไหว้บูชาครูอาจารย์ และอ้อนวอน ครูอาจารย์ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายให้ช่วยรักษา ผู้ป่วยให้หายจากโรคร้ายไข้เจ็บ เกิดความเป็นสิริมงคล สืบไป การเข้าทรงมมีวัด ใช้ทำนองเพลงบันแซร์ล เนื้อหากว่าถึงการเข้าทรงมมีวัดเพื่ออัญเชิญครูเล็ก ครูใหญ่มาสู่ร่างกายของตน การจุดเทียนและรำดาบ ขจัดโรคร้ายและสิ่งชั่วร้าย ใช้ทำนองเพลงกาบเป เนื้อหากว่าถึง การฟันดาบขจัดสิ่งชั่วร้ายทั้งหลายให้ หมดสิ้นไป การแสดงความสนุกสนานรื่นเริง ใช้ทำนอง เพลงเบ็ดเตล็ด เนื้อหากว่าถึงการแสดงความรื่นเริง สนุกสนาน เกี่ยวพาราสิกันอย่างสนุกสนาน การแสดง การอำลาและสิ้นสุดพิธีกรรม ใช้ทำนองเพลง กัจปกา เนื้อหากว่าถึงการเด็ดดอกไม้และกล่าวคำอำลาเพื่อ กลับสู่ถิ่นที่ตนเองจากมา

3. การออกแบบเครื่องแต่งกายผู้แสดง

ผู้วิจัยกำหนดผู้แสดงแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ แม่ครุ มมีวัด มมีวัดธรรมดาฝ่ายชาย และมมีวัดธรรมดา ฝ่ายหญิง โดยกำหนดให้แม่ครุ มมีวัด แต่งกายด้วยเสื้อ แขนกระบอกสีดำ ห่มสไบเฉียง สีบานเย็น นุ่งผ้าถุงซึ่ง ทำจากผ้าไหมสีน้ำตาลต่อหัวผ้าถุงเรียกว่า "กบาล ชัมปิวัด" และต่อเชิงผ้าถุง เรียกว่า "ปะโบล" และ ที่ปะ โบลนี้มีผ้าที่เรียกว่า "ผ้าสะเล็ก" ซึ่งมีน้ำหนัก ทอจาก ฝ้ายติดต่อกันที่ปลายปะโบลเพื่อให้ผ้าไหมทั้งตัว มวยผม และประดับผมด้วยดอกกลาดวน มมีวัด ธรรมดาฝ่ายชาย สวมเสื้อคอปิดแบบเขมร สีเหลือง ห่มสไบแบบชาย โดยนำผ้ามาพับเป็นแถบยาวแล้ว พาดไหล่ในลักษณะที่เป็นทางการ โดยพาดให้กึ่งกลาง ของฝ้ายบริเวณใต้อกหรือ ใต้ราวนมแล้วมัดชายผ้า ให้ไปคล้องที่ไหล่ซ้ายและขวา นุ่งโจงกระเบนสีม่วงลาย โกฎิ โทกศีรษะด้วยผ้าไหม มีผ้าขาวม้าผูกไว้ที่เอว

4. คัดสรรอุปกรณ์ประกอบการแสดงผู้วิจัย

ได้คัดสรรอุปกรณ์ซึ่งเป็นตัวแทนแสดงอัตลักษณ์ของ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรและการประกอบพิธีกรรมมมีวัด โดยให้ผู้แสดงร่วมกันถืออุปกรณ์ต่างๆ เข้ามาสู่เวทีการ แสดงในช่วง ก่อนเริ่มการรำ ได้แก่ ดาบแม่ครุ มมีวัด เพื่อสื่อถึงการขจัดปัดเป่าสิ่งชั่วหลายให้หมดสิ้นไป ของพิธีกรรม เครื่องบูชาครุ มมีวัดสื่อถึงความสำคัญ ของ แม่ ครุ ม มี วัด ผู้ นำ ใน พิธี ก ร ร ม ม มี วัด โดกเข้าทรงมมีวัดสื่อความหมายของเอกลักษณ์ ในพิธีกรรมคือการเข้าทรงมมีวัด จวมกรูสื่อถึงความเชื่อ เรื่องผีและวิญญาณที่มีตั้งแต่เกิดจนตายของกลุ่มชาติ พันธุ์ไทยเขมร และพานบายศรีสื่อถึงการแสดงความ เคารพบูชาต่อครูบาอาจารย์ ผีและวิญญาณสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร

ตะเคียนรามปฏิบัติสืบทอด กันมารุ่นต่อรุ่นจากบรรพบุรุษของตนจนถึงปัจจุบัน โดยมีแม่ครูมมีวดเป็นผู้นำของการประกอบพิธีกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางการสร้างเสริมความเข้มแข็งพิธีกรรมให้หมู่บ้านครูมมีวดด้านสุขภาวะชุมชน : กรณีศึกษาบ้านหนองเต็งใหญ่ ตำบลหนองเต็ง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พิธีกรรมให้หมู่บ้านครูมมีวด เป็นพิธีกรรมอันเนื่องมาจากความเชื่อของชาวไทยเขมร เป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมในการสืบสานพิธีกรรมให้หมู่บ้านครูมมีวด คือ สิ่งที่มีอยู่ในตัวคนหรือกลุ่มคนเกี่ยวกับความคิด ความเชื่อที่สั่งสม สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นในรูปแบบของพิธีกรรม โดยมีครูมมีวด ทำหน้าที่เป็นประธานหรือเป็นผู้นำของพิธีกรรม และเป็นผู้ที่มีความสำคัญที่สุดในการสืบสานพิธีกรรมให้เข้มแข็ง และคงอยู่สืบไป

2. ผลการศึกษาองค์ประกอบพิธีกรรมมมีวดของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร พบว่าสาระของการประกอบพิธีกรรมมมีวดเป็นไปตามลำดับขั้นตอนของพิธีกรรม คือ การเซ่นไหว้บูชาก่อนการดำเนินพิธีกรรม การกราบไหว้ครูบาอาจารย์ การเข้าทรงมมีวด การรักษาโรคภัย การขจัดปัดเป่าสิ่งชั่วร้าย การแสดงความสนุกสนานรื่นเริง และการแสดงการอำลาเพื่อสิ้นสุดพิธีกรรม เป็นเอกลักษณ์ของการประกอบพิธีกรรมตามขั้นตอนต่าง ๆ ลักษณะดังกล่าว เป็นการฟ้อนรำประกอบบทเพลงของมมีวดผู้เป็นร่างทรงของผีวิญญาณหรือเทพเทวดา ต่าง ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้บนหรือทำให้ผู้ป่วยหายจากโรคภัยไข้เจ็บที่เป็นอยู่สอดคล้องกับ เครือจิต ศรีบุญนาถ (2553 : 169-170) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ความเชื่อกับการฟ้อนของไทยซึ่ง ผลการศึกษาพบว่า ไม่ว่าจะเป็นการฟ้อนรำที่เป็นแบบแผน จากราชสำนัก การฟ้อนรำพื้นเมือง จะมีความเกี่ยวพันกับความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การฟ้อนรำในพิธีกรรมแกลมอ เป็นพิธีกรรมรักษาโรค โดยมีความเชื่อว่าโรคที่ไม่ทราบสาเหตุเป็น โรคที่เกิดจากการกระทำของภูติผี หรือวิญญาณ มีครูมเป็นผู้คอยติดต่อกับผีหรือเทพโดยจะเชิญผีหรือเทพมาประทับ

ทรง มีการประกอบพิธีกรรมและจัดเครื่องสังเวทถวายตลอดจนบริกรรมคาถา เมื่อผีหรือประทับทรงที่ร่างคร่อม จะมีอาการ สั่นทึ่มและมีการฟ้อนรำในท่าต่าง ๆ เช่น ท่าหมุนชั้น ท่ารำประกอบบายศรี ท่าพันดาบ ฯลฯ การรักษาโรคด้วยพิธีกรรมซึ่งมีเสียงเพลงหรือเสียงดนตรีคลอกระตุ้นให้คนป่วยเกิดอาการร่วมอยากเคลื่อนไหวร่างกายซึ่งเป็นเรื่องที่ดีในทางวิทยาศาสตร์ที่ได้ออกกำลังระบบการทำงานของร่างกายจะช่วยให้สุขภาพของคนป่วยเข้าสู่สภาวะปกติเร็วขึ้น และยังเป็นการรักษาสุขภาพจิตสุขภาพกายด้วย นับว่าเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้คิดค้นและรักษาสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

3. ผลการศึกษายุทธศาสตร์ของพิธีกรรมมมีวดกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร พบว่าการประกอบพิธีกรรมมมีวดของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในสังคมของชาวชนบทกลายเป็นค่านิยม (Social Value) ซึ่งสังคมกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรให้การยอมรับและเห็นว่ามีคุณค่าในฐานะของพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งมีอำนาจในการดูแลรักษาอาการเจ็บป่วยของผู้คนได้ เป็นทางเลือกหนึ่งในการรักษาผู้ป่วยด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานสามารถสนองความต้องการทางด้านจิตใจ แก่สมาชิกสร้างขวัญกำลังใจในการต่อสู้กับโรคภัยไข้เจ็บและปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมแก่สมาชิกโดยสอดแทรกปลูกฝัง ระเบียบวินัย มุ่งหวังให้สมาชิกรู้จักบทบาทของตนเอง มีความเคารพกตัญญู ต่อบิดา มารดา บรรพบุรุษของตนเอง รู้จักช่วยเหลือเพื่อแบ่งปันกัน และกัน มีศรัทธาและเห็นคุณค่าของธรรมชาติ ส่งเสริมให้สมาชิกมีทัศนคติที่ถูกต้องตรงกันกับกลุ่มชนในสังคม สามารถปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกที่ดีของสังคม มีความสมัครสมานสามัคคีกัน ซึ่งในการประกอบพิธีกรรมมมีวดนั้นเมื่อผีหรือวิญญาณเข้ามาในร่างของมมีวดแล้วจะมีการสั่งสอนให้คำแนะนำในการปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสม บอกว่าสิ่งใดควรทำ

สิ่งใดไม่ควรทำ หากผู้ใดไม่เชื่อฟัง ไม่ปฏิบัติตามจะเกิดโทษภัยขึ้นแก่ตนเองครอบครัวหรือสังคม เป็นลักษณะของการควบคุมทางสังคม (Social Control) เพื่อมุ่งหมายให้สมาชิกของสังคมยอมรับและปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคมซึ่งเป็นการควบคุมทางสังคมโดยการลงโทษ หากไม่ปฏิบัติตามจะเกิดผลร้ายต่าง ๆ ขึ้นกับตนเองหรือครอบครัว เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีบทบาท และมีความสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตทั้งในส่วนของบุคคลและส่วนของชุมชน เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร ซึ่งควรค่าแก่การอนุรักษ์สืบทอดและประชาสัมพันธ์ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรพล สยามพันธ์ (2538 : 126-130) กล่าวถึงบทบาทความสำคัญของความเชื่อและพิธีกรรมไว้สรุปได้ ดังนี้

1. ผลทางด้านจิตใจ การปฏิบัติตามความเชื่อและพิธีกรรมจะเป็นการช่วยส่งเสริมจิตใจที่ดีแก่ผู้ปฏิบัติหลายประการ เช่น ทำให้รู้สึกสบายใจ มีความมั่นใจ มีกำลังใจที่ได้กระทำในสิ่งที่ตนเชื่อถือเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง เป็นต้น

2. ผลทางด้านจิตนิสัย การปฏิบัติตามความเชื่อและพิธีกรรมจะเป็นการช่วยส่งเสริมจิตนิสัยที่ดีแก่ผู้ปฏิบัติหลายประการ เช่น ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ความละเอียดรอบคอบ เป็นต้น

3. ผลทางด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว การปฏิบัติตามความเชื่อและพิธีกรรมจะเป็นการช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดความรักความเข้าใจและความผูกพันกันภายในครอบครัว อันเนื่องจากการได้ร่วมกันปฏิบัติตามความเชื่อและพิธีกรรม เช่น การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการจัดเตรียมสถานที่การจัดหาอุปกรณ์เครื่องใช้ในพิธี การติดต่อประสานงาน กับหมอบุญทำพิธี เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นสื่อช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว

4. ความรู้สึกเป็นกลุ่ม พวกเดียวกันการปฏิบัติตามความเชื่อและพิธีกรรมช่วยหล่อหลอมจิตใจของคนในสังคมให้เป็นหนึ่งเดียวกัน ทำให้

เกิดความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะทำให้รู้จักรักใคร่ผูกพันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

5. การสืบทอดภูมิปัญญาการปฏิบัติตามความเชื่อและพิธีกรรมจะแฝงไว้ด้วยคำสอนหรือรายละเอียดการปฏิบัติที่บ่งบอกถึงภูมิปัญญาบรรพบุรุษ เช่น การดูฤกษ์ยามที่เหมาะสมในการประกอบพิธีกรรมและกฎข้อประพฤติปฏิบัติต่างๆ จะมีเจตนาปลูกฝังคุณธรรมด้านต่างๆ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติฝึกฝนจนติดเป็นนิสัย เช่น ความกตัญญู ความขยันหมั่นเพียร ความประหยัด ความละเอียดรอบคอบ เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่าบรรพบุรุษของเรา รู้จักนำความรู้และเทคโนโลยีการต่าง ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีชาวบ้านมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดตลอดจนคิดค้นเทคนิควิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาเหล่านั้นด้วยวิธีการอันแยบยลจนกลายเป็นผู้สืบทอดให้แก่คนรุ่นต่อ ๆ ไป

6. ผลการพัฒนาศิลปะการแสดงจากพิธีกรรมมโนทัศน์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร เป็นการนำรูปแบบของพิธีกรรมมโนทัศน์ที่ได้จากการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมา องค์ประกอบ และบทบาทพิธีกรรมมโนทัศน์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร มาพัฒนาเป็นศิลปะการแสดงเพื่อสื่อความหมายของการประกอบพิธีกรรมมโนทัศน์ จากการศึกษาวิจัย โดยยึดหลักแนวคิดของการประดิษฐ์นาฏกรรมใช้กลวิธีที่จะทำได้ ทำท่าที่เหมาะสมสวยงาม มีการกำหนดจุดมุ่งหมายของการแสดงอย่างชัดเจน คัดสรรเรียบเรียงบทเพลงประกอบการแสดงอย่างเหมาะสมกับการนำเสนอเนื้อหาของงานวิจัย มีการฝึกซ้อมปรับท่าทำให้เข้ากับบทเพลง ออกแบบเครื่องแต่งกายเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ และสอดคล้องความหมายที่ต้องการนำเสนอตามวัตถุประสงค์ กำหนดการเข้าออก การแปรแถว และการลงรายละเอียดของการแสดงเพื่อปรับการเคลื่อนไหวและการแปรแถวให้เกิดความพร้อมเพรียงกัน รวมถึงการแสดงอารมณ์ในแต่ละช่วงให้สัมพันธ์ กับท่วงทำนองและเนื้อร้องของบทเพลงประกอบการแสดงให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สอดคล้องกับแนวทางในการสร้างผลงานการคิด ประดิษฐ์นาฏกรรมของเฉลย ศุขะวณิช (2538 : 125) ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดงและผู้เชี่ยวชาญ นาฏศิลป์ไทย รวมทั้งคณาจารย์ทางนาฏศิลป์ไทย ซึ่งได้กำหนดหลักและแนวคิดในการพัฒนา ศิลปะการแสดงไว้

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนา ศิลปะการแสดงจากพิธีกรรมมม็วดครั้งนี้ผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัฒนธรรมอำเภอ และวัฒนธรรมจังหวัดควรให้การ ส่งเสริมสนับสนุนและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการ ประกอบพิธีกรรมมม็วดของกลุ่มชาติพันธุ์ ไทยเขมร ตำบลตะเคียนราม อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษให้ เป็นที่รู้จักแก่สาธารณชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแก่ผู้ ที่สนใจเป็นการอนุรักษ์ สืบทอด สร้างความภาคภูมิใจ ให้แก่ท้องถิ่น เพื่อเป็นมรดกแห่งวัฒนธรรมของกลุ่ม ชาติพันธุ์ไทยเขมรให้ยั่งยืนสืบไป

2. สถานศึกษาควรนำองค์ความรู้ เกี่ยวกับพิธีกรรมมม็วดบูรณาการในหลักสูตรการ จัดการเรียนรู้อันท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักและเห็นคุณค่าเกี่ยวกับการ ประกอบพิธีกรรมมม็วดอันเป็นมรดกภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่สั่งสมสืบทอดกันมาแต่ครั้งโบราณกาล นอกจากนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการพัฒนาสื่อและ นวัตกรรมอื่น ๆ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้มีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

3. ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการ ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ความคิดความเชื่อ และศิลปะการแสดงของกลุ่มชาติ พันธุ์ไทยเขมรในแต่ละท้องถิ่น เพื่อค้นหาอัตลักษณ์ร่วม และบทบาทที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น เชื่อมโยง

สัมพันธ์ความสืบเนื่องของวัฒนธรรมเปรียบเทียบ ระหว่างประเทศไทย และประเทศกัมพูชาเพื่อสร้างองค์ ความรู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันเป็นพื้นฐานในการพัฒนา ต่อยอดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ในรูปแบบอื่น ๆ ต่อไป

4. ควรส่งเสริมให้กลุ่มชาติพันธุ์ ไทย เขมรมีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ใน กลุ่มชาติพันธุ์ของตน ด้วยการเผยแพร่ส่งเสริม และ สนับสนุนให้กลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร ได้มีความรู้ความ เข้าใจในประเพณีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของบรรพ บุรุษของตนอย่างแท้จริง ทั้งด้านประวัติความเป็นมา คติความคิด ความเชื่อ องค์ประกอบ กระบวนการ ขั้นตอน รวมถึงบทบาทหน้าที่ภูมิปัญญาของของบรรพ บุรุษกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร เพื่อให้คนรุ่นหลังทั้งใน และนอกวัฒนธรรมสามารถร่วมกันอนุรักษ์สืบทอดภูมิ ปัญญา ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรไว้ได้ด้วยความ เข้าใจที่ลึกซึ้งซึ่งเป็นการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สืบ ทอดความภาคภูมิใจในเกียรติภูมิของตนอย่างแท้จริง

1. ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการ ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาศิลปะการแสดงจาก ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม คติ ความคิด ความเชื่อ อันเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อ สร้างองค์ความรู้และเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์สืบ ทอดและประชาสัมพันธ์เผยแพร่ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการอย่างมีคุณค่า

2. ควรส่งเสริมสนับสนุนยกย่องให้ กำลังใจศิลปินพื้นบ้าน และส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ ทักษะความรู้ความสามารถของศิลปินพื้นบ้าน ให้ มี การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มศิลปินพื้นบ้านของ แต่ละท้องถิ่น เป็นการสร้างองค์ความรู้และถ่ายทอด ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ สู่คนรุ่นหลังอย่างเป็น ระบบ เพื่อการอนุรักษ์สืบทอดพัฒนา และ ประชาสัมพันธ์ต่อไป

บรรณานุกรม

- กิ่งแก้ว อัดตากอ. (2534). **ไทยคดีศึกษา : อารยธรรม**. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เครือจิต ศรีบุญนาถ. (2533). **การฟ้อนรำเพลงและการละเล่น
พื้นบ้านอีสาน**. สุรินทร์ :
คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูสุรินทร์.
_____. (2534). **การฟ้อนรำของชาวไทยเขมรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์**. ปรินญาณิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- _____. (2539). **แกลมอ : การฟ้อนรำในพิธีกรรมของชาวไทยภูเขาสุรินทร์**. สุรินทร์ :
ภาควิชานาฏศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุรินทร์.
- _____. (2553). **เรื่องมมมมมมมมมม พิธีกรรมทรงเจ้าเข้าผีของกลุ่มชาวไทยเขมรสุรินทร์ :**
สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
จาทรงศ์ มนตรีศาสตร์. (2538). **นาฏศิลป์พื้นบ้าน**. ม.ป.ท.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2533). **คติชาวบ้าน**. กรุงเทพฯ : อักษรวัฒนา.
- จิรวรรณ บัวเผียน. (2538). **ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับศาลพระภูมิของชาวบ้าน
อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. ปรินญาณิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
ไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2531). **อีสานรวมบทความอีสานคดีศึกษา**. มหาสารคาม :
- จำเรียง พุฒประดับ. (2538). **แนวคิดการประดิษฐ์ทำรำ**. ม.ป.ท.
- เจริญ ไวรวิจันกุล. (2541). "ประวัติศาสตร์สุรินทร์ : การศึกษาเชิงชาติพันธุ์วิทยา" ในการประชุม
ทางวิชาการเรื่องวิถีวิทยาการวิจัยทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น : กรณีศึกษาจังหวัดสุรินทร์
สุรินทร์ : ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏสุรินทร์.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพรพีโล เลิศวิธา. (2541). **วัฒนธรรมหมู่บ้านไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช
- ฉันทนา เอี่ยมสกุล. (2545). **นาฏลีลาอาเซียน**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาสาขาการละคร คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เฉลย ศุขะณิข. (2538). **แนวคิดการประดิษฐ์ทำรำ**. ม.ป.ท.
- ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. (2547). **ว่าด้วยแนวการศึกษาชาติพันธุ์**. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์ โอ.เอส.พรินติ้งเฮ้าส์.
- เฉลียว บุรีภักดี. (2549). **ทฤษฎีระบบ**. สุรินทร์ : เอกสารประกอบการเรียนการสอนหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ชัยยนต์ เพาพาน. (2533). **การรำผีฟ้าในเขตอำเภอบรบือจังหวัดมหาสารคาม**. ปรินญาณิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม.
- ชื่น ศรีสวัสดิ์. (2534). **ช่างกับส่วย**. บุรีรัมย์ : ชมรมอีสานใต้ศึกษา.
- दनัย ไชโยธยา. (2538) **ลัทธิศาสนาและระบบความเชื่อกับประเพณีนิยมในท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ :

- โรงพิมพ์โอ.เอส. ฟรินติ้ง เฮ้าส์.
- ดวงทิพย์ สุรินธาภิ. (2548). **วัฒนธรรมอันหลากหลายของมนุษยชาติ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ต๋วย ปลื้มใจ. (2555 : กุมภาพันธ์.) สัมภาษณ์.
- ทรงศักดิ์ ปรารงค์วัฒนากุล. (2530). **การละครไทย**. กรุงเทพฯ : อมรรการพิมพ์.
- _____. (2533). **การละครไทย**. กรุงเทพมหานคร : อมรรการพิมพ์.
- ทอง ฉิมพินิจ. (2555 : กุมภาพันธ์ 5.) สัมภาษณ์.
- ทัศนีย์ ทานตวณิช. (2535). **วาทกรรม**. ชลบุรี : ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ทิพย์ ละอองใส. (2555 : กุมภาพันธ์ 15.) สัมภาษณ์.
- ธวัช ปุณโณทก. (2530). **ศิลาจารึกอีสานสมัยไทยลาว : ศึกษาทางด้านอักษรวิทยาและประวัติศาสตร์อีสาน**. กรุงเทพฯ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธีรพล สยามพันธ์. (2538). **ศึกษาเรื่องความเชื่อและพิธีกรรมในการทำนาของชาวบ้าน**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธีระพันธ์ ล.ทองคำ. (2544). **ภาษาของนานาชนเผ่าในแขวงเซกอง ลาวใต้ : ความรู้พื้นฐานเพื่อการวิจัยและพัฒนา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นริศ ทองบาง, พระมหา. (2553). **พหุนิยมทางศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีความเชื่อในพิธีกรรมมรดกของชาวไทยเขมร ตำบลไพรบึง อำเภอไพรบึง จังหวัดศรีสะเกษ**. ปรินญาณิพนธ์ ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล
- บุญลือ วันทายนต์. (2529). **สังคมวิทยาศาสนา**. กรุงเทพฯ : กิ่งจันทร์การพิมพ์.
- ประดิษฐ์ อินทนิล. (2536). **ไทยและนาฏศิลป์**. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์. "พื้นฐานวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้," ใน **กรมศิลปากร**. 21(5) : 30-41 ; มกราคม 2521.
- ประทีป แชรรัมย์. (2535). **กรณีศึกษาพิธีกรรมมรดกของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเขมร บ้านตะโกราย ตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์** : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม
- _____. (2554). **วัฒนธรรมอันศักดิ์สิทธิ์ จากพิธีกรรมบูชา มีก ปลิง เมือง ในการละเล่นของแม่หม้อ**. ปรินญาณิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต กลุ่มภาษาเขมร อาณาบริเวณพนมดงรัก : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ประมวล คิดคินสัน. (2521). **คติชาวบ้าน : การศึกษาด้านมานุษยวิทยา**. แพรววิทยา, 2521.
- _____. (2539). **คติชาวบ้าน : การศึกษาด้านมานุษยวิทยา**. กรุงเทพฯ : เอส พี เอฟ ฟรินติ้งกรุ๊ป.
- ประสาท อิศรปรีดา. (2518). **ความเชื่อและสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวอีสาน**. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม.
- ปราณี วงศ์เทศ. (2525). **พื้นบ้านพื้นเมือง**. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยา.
- _____. (2528). "การละเล่นและพิธีกรรมในสังคมไทย," ใน **วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติ-ความเชื่อ**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ไพฑูริย์ มีกุล. (2547). **โลกาภิวัตน์กับชาติพันธุ์วรรณนามมองด้านประวัติศาสตร์และมานุษยวิทยา**. สุรินทร์ : เอกสารประกอบการเรียนวิชา ความรู้โลกาภิวัตน์และภูมิปัญญาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- _____. (2551). **ความเป็นอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ลาว**. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม : สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน
- พวงผกา คุโรวาท. (2549). **ศิลปะและวัฒนธรรมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อมรรการพิมพ์.
- พุดโท สุโขทัย. (2538). **เครื่องรางของขลัง**. กรุงเทพฯ : เจริญ.
- เพ็ญนิภา อินทรตระกูล. (2535). **การนับถือผีของชาวไทยตำบลบ้านป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเขียงคาน จังหวัดเลย**. ปรินิพนธ์นิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ภารดี มหาขันธ์. (2532). **พื้นฐานอารยธรรมไทย**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ภิญโญ จิตต์ธรรม. (2522). **ความเชื่อ**. สงขลา : โรงพิมพ์มงคลการพิมพ์.
- มณี พยอมยงค์. (2530). **ความเชื่อของคนไทยในวัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาลี จันทโรจรัตน์. (2534, มกราคม). “ละครน้ำเน่า พิธีกรรมมวลดชน.” **ศิลปวัฒนธรรม**. 12(3) : 112-122.
- มณี พยอมยงค์. (2528). “ความเชื่อของคนไทย.” ใน **วัฒนธรรม : คติความเชื่อ**. หน้า 50-54. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มารยาท กิจสุวรรณ. (2526 : มกราคม). “ความเชื่อดั้งเดิมของคนไทย.” ใน **วัฒนธรรมไทย**. ฉ.6 : 14-20.
- มาริโกะ กาโต้ะ. (2538). **ความเชื่อในการนับถือผีของชาวกูย**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- มาลินี ดิลกวิเศษ. (2543). **ระบำและละครในเอเชีย**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- แย้ม เสดา. (2555 : กุมภาพันธ์ 9.) สัมภาษณ์.
- ยศ สันตสมบัติ. (2540). **มนุษย์กับวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2544). **มนุษย์กับวัฒนธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยุทธจักร ลิขจร และวณะ บุญสุวรรณ. (2549). **การประดิษฐ์พิณพื้นบ้าน**. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2524**. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- _____. (2546). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์.
- รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง และศานติภักดีคำ. (2557). **ศิลปะเขมร**. นนทบุรี : มติชนปากเกร็ด.
- รัชนีกร เศรษฐ์. (2536). **โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

- _____ (2531). **พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530**. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพฯ :
ไทยวัฒนาพานิช.
- เรณู โกศินานนท์. (2517). **รำไทย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____ (2524). **พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- วิชาภรณ์ แสงมณี. (2525). **ประเพณีและกฎหมาย**. กรุงเทพฯ : เดือนสยาม.
- วิฑูรย์ ตะเคียนงาม. **ข้าราชการบำนาญโรงเรียนบ้านตะเคียนงาม (2555 มีนาคม 9.)** สัมภาษณ์.
- วัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์. (2551). **แนวทางการสร้างความเข้มแข็งพิธีกรรม**. บุรีรัมย์ :
โรงพิมพ์บุรีรัมย์
- วิมล จิโรจน์พันธุ์ และคณะ. (2548). **ศิลปะและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ : อัลฟามีเลียนเนียม.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2554). **พัฒนาการทางสังคม-วัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ :
โครงการหนังสือ ชุด 72 ปี.
- ศิริ ผาสุก, อัจฉรา ภาณุรัตน์ และเครือจิต ศรีบุญนาถ. (2536). **สุรินทร์มรดกโลก**. กรุงเทพฯ :
เอ แอนด์ จี กราฟฟิค.
- _____ (2546). **สังคม วัฒนธรรม และประเพณีไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ศิลปากร, กรม. (2525). **ศิลปวัฒนธรรม เล่มที่ 3**. กรุงเทพฯ : พิมพ์เศศ.
- สมบุญณี สุขสำราญ. (2530). **การพัฒนาตามแนวพุทธศาสนา กรณีศึกษาพระสงฆ์นักพัฒนา**.
กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2538). "ภูมิปัญญาไทย." ใน **เอกสารสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง**
"ภูมิปัญญาไทย". กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุจิตรา กลิ่นเกษร. (2554). **สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน**. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- สุพัตรา สุภาพ. (2535). **สังคมและวัฒนธรรมไทย : ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี**.
ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภางศ์ จันทวานิช. (2540). **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สุภาพรรณ ณ บางช้าง. (2535). **ขนบธรรมเนียมประเพณี : ความเชื่อและแนวปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเมธ เมธาวิทยกุล. (2532). **สังกัปพิธีกรรม**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สุมาลย์ โทมัส. (2525). **ผ้าพื้นเมือง**. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สาย ปาโมกข์. **พระครูประกาศธรรมวัตร เจ้าอาวาสวัดตะเคียนงาม. (2557 : กุมภาพันธ์ 15.)**
สัมภาษณ์.
- สุรพล วิรุฬักษ์. (2543). **นาฏศิลป์ ปรีทรรศน์**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลำลี ศรีบุญญา และคณะ. (2554). **ศรีสะเกษจังหวัดของเรา** : หนังสือเรียนกลุ่มสาระการ
เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- เสาวลักษณ์ อนันตศานต์. (2528). **การละเล่นพื้นเมืองภาคใต้**. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการพัฒนาหนังสือ.

- เสาวลักษณ์ อนันตศานต์. (2530). “ประเภทความเชื่อ,” ใน **วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ**. บรรณาธิการ โดย เพ็ญศรี คุ้ม. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แสง จันทร์งาม. (2534). **ศาสนศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- อำเภอภูสิงห์. (2553.) “แผนที่อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.phusing.com>. สืบค้นเมื่อ : 20 พฤษภาคม 2555.
- อัจฉรา ภาณุรัตน์ และเครือจิต ศรีบุญนาค. (2536). **ผ้าไหมในชีวิตไทยยุคและไทยเขมร**. สุรินทร์ : สถาบันราชภัฏสุรินทร์.
- อัจฉรา ภาณุรัตน์. (2544). **ทฤษฎีความรู้โลกาภิวัตน์และภูมิปัญญาท้องถิ่น**. สุรินทร์ : สถาบันราชภัฏสุรินทร์.
- อมรา กล้าเจริญ. (2531). **สุนทรียนาฏศิลป์ไทย**. พระนครศรีอยุธยา : โอเดียนสโตร์.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2542). **ความหลากหลายทางวัฒนธรรม : กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อริยานุวัตร เขมจารี. (2533). “**คติความเชื่อของอีสาน**” ใน **วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อริยานุวัตร เขมจารีเถระ, พระ. (2530). “**ความเชื่อของชาวอีสาน**.” ใน **วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Chun, Mi Hyun. (1999). **Developing a Somatic Teaching Method for Korean Traditional Dance**, *Dissertation Abstracts International*. 60(11) : 3883-A.
- Diffloth, Gerard. (1980). **The Dvaravati Old Mon Language and Ngah Kur**. Bangkok : hualongkon University.
- Field Enterprises Education Corporation. (1971). **Folk Dance The World Book Encyclopedia**. Canada : 7(12) : 180.
- Geertz, Clifford. (1973). **The Interpretation of Cultures**. New York : Basic Book. Charles F.
- Steward, Julian and White, Leslie. (1949). In **Leslie White's the Science of Culture**. New York : the Free Press. Klinger Rita. (1996).
- Matters of Compromise : An Ethnographic Study of Culture-bearers in Elementary Music Education**, *Dissertation Abstracts International*. USA : University of Washington.
- Leach, M. Primitive Dance. (1984). **The Rainbow Book of American Folk Tales and Legends**. p. 256. Cleveland : World publishing Co.
- Le'vi-Struss, Claude. (1963). **The Savage Mind**. Chicago : University of Chicago Press.
- Peyes, Denisa. (1990, March 6-13). “The Philippines Country Paper.” **Traditional Dance In Reflection of core temporary Expression, the First ASEAN Dance Festival, Jastival, Jakarta**.
- Rambo Terry. (1985). **Applied Human Ecology Research on Agricultural System**. East West Environment and policy Institute Honolulu ; Hawaii 96848 USA.

การประเมินสื่อการสอน รายวิชาสังคมกับสิ่งแวดล้อม

Evaluating Teaching Academic Society and Economy

กุลปวีณ์ สมานทอง¹ เทพนารินทร์ ประพันธ์พัฒน์²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินสื่อการสอน รายวิชาสังคมกับเศรษฐกิจซึ่งมุ่งเน้นในบริบทของวัฒนธรรมเชิงพื้นที่ เพื่อหาคุณภาพของสื่อการสอน และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสื่อการสอน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม สาขาวิชาการตลาด ระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ที่กำลังเรียนรายวิชาสังคมกับเศรษฐกิจ จำนวน 15 คน และอาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินคุณภาพสื่อ และแบบสอบถามความพึงพอใจสื่อการสอน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านคุณภาพของเนื้อหาและด้านสื่อการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากจำนวน 6 ข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ เนื้อหาสาระทางวิชาการมีความทันสมัย ($\mu=4.75$, $\sigma=0.71$), มีการกระตุ้นและให้เกิดความคิดค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง ($\mu=4.63$, $\sigma=0.52$) , มีการสอดแทรกด้านความคิดริเริ่มและประสบการณ์จากผู้สอน ($\mu=4.63$, $\sigma=0.52$), มีแนวคิดและการนำเสนอที่ชัดเจน ($\mu=4.63$, $\sigma=0.52$) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสื่อการสอนโดยภาพรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับจำนวน 7 ข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ มีการกระตุ้นและให้เกิดความคิดค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง ($\mu=4.85$, $\sigma=0.55$), มีแนวคิดและการนำเสนอที่ชัดเจน ($\mu=4.85$, $\sigma=0.55$), เนื้อหาสาระทางวิชาการมีความสมบูรณ์ ($\mu=4.85$, $\sigma=0.55$) ตามลำดับ

คำสำคัญ : สื่อการเรียนการสอน สื่อพี.ที.ที บริบทของวัฒนธรรมเชิงพื้นที่ สังคมกับเศรษฐกิจ ความพึงพอใจ

1 อาจารย์กุลปวีณ์ สมานทอง งานวิจัย ฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ 8 สาขาวิศวกรรมอุตสาหการ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์นนทบุรี

Abstract

The purposes of this study were to teaching courses Society and Economy which focuses on the cultural context of the area to determine the quality of teaching and to the satisfaction of the students are learning. The population of the study were students studying courses Society and Economy undergraduate marketing students in 2013 Siam Technology College about 15 people and lecturer in Siam Technology College about 7 people. Instrument used in the research the quality of the media satisfaction and teaching materials arithmetic mean, standard deviation and used to analyze the data.

It was found that the analysis of data for evaluating the quality of content and media professionals was the overall level of 6 questions when considering the level of quality found that the highest 4 level ; academic content is up to date ($\mu=4.75$, $\sigma=0.71$), restrictions including the motivation and the idea of continuing research ($\mu=4.63$, $\sigma=0.52$), presentation with the insertion of the initiative and experience of the instructor ($\mu=4.63$, $\sigma=0.52$), and a clear concept ($\mu=4.63$, $\sigma=0.52$). The analysis of data on student satisfaction with the overall majority of the media medium level of 7 when considered on the level of satisfaction is found to have the highest number 3 article ; the idea was to stimulated research in continuous sequence ($\mu=4.85$, $\sigma=0.55$), a clear concept and presentation($\mu=4.85$, $\sigma=0.55$), and including academic content is complete ($\mu=4.85$, $\sigma=0.55$).

Key words : evaluating teaching academic ,P.T.T of the media ,the cultural context of the area, Society and Economy ,complacency

บทนำ

การพัฒนาสู่เศรษฐกิจยุคใหม่ที่มีเทคโนโลยีและการใช้ความรู้เป็นฐานการพัฒนาทำให้ประเทศไทยต้องเร่งเตรียมพร้อมประเทศทั้งการสร้างระบบกลไกและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถปรับตัวก้าวสู่ระบบเศรษฐกิจยุคใหม่ได้อย่างรวดเร็วและเท่าทันเพื่อเป็นรากฐานที่เข้มแข็งมั่นคงในการเสริมสร้างสมรรถนะ และขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทย (อุบลรัตน์ วัฒนวงศ์,2540) ในระยะที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นบทบาทของภาครัฐที่เน้นการพัฒนาในเชิงตั้งรับ ประกอบกับภาครัฐมีข้อจำกัดในเรื่องทรัพยากร และการบริหารจัดการซึ่งไม่สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงได้ทันทั่วทั้งที่ส่งผลให้คนไทยส่วนใหญ่ไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศและวิทยาการใหม่ๆ โดยเฉพาะด้านสื่อต่างๆอย่างรู้เท่าทัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่กระแสการพัฒนาเศรษฐกิจโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างซับซ้อนรวดเร็ว ทรัพยากรมนุษย์นับเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ในการช่วยขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนา ขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้ในปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนหลายทาง หนึ่งในนั้นคือการเปลี่ยนแปลงทางวงการศึกษา โดยมีการพัฒนาทั้งทางด้านเนื้อหาหลักสูตรรวมถึงกลวิธีการสอนของครูผู้สอนทั้งนี้เพราะจุดประสงค์ของการศึกษาคือต้องการศักยภาพของบุคคลให้มีประสิทธิภาพของบุคคลได้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นและเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคมซึ่งมุ่งเน้นในบริบทของวัฒนธรรมเชิงพื้นที่ได้(รสริน พิมลบรรยงก์ ,2536) ปัจจุบันเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มีความก้าวหน้ามาก

หลายเท่าแต่กลับมีราคาถูกลงโดยเฉพาะคอมพิวเตอร์ ส่วนตัวหรือ PC เริ่มมีบทบาทมากขึ้นตามลำดับมี ผู้สนใจนำไปประยุกต์ใช้ในงานต่างๆ จำนวนมาก เนื่องจากมีขนาดเล็กและมีประสิทธิภาพสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้สื่อ พี.ที.ที ซึ่งจะทำให้ภาพที่ เสมือนจริงแก่คอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นสื่อหนึ่งที่สามารถ นำมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี ดิจจึงมีความเหมาะสมที่จะนำสื่อลักษณะดังกล่าวมา ประกอบคำบรรยาย ในการเรียนการสอน (สมพงษ์ เทศน์ธรรม.,2541)

การใช้สื่อ พี.ที.ที เป็นสื่อกลางในการ ถ่ายทอดทางการสอนจะเป็นการส่งเสริมการสอนใน รายวิชาสังคมกับเศรษฐกิจซึ่งมุ่งเน้นในบริบทของ วัฒนธรรมเชิงพื้นที่ นักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม ซึ่งจะ สามารถนำเสนอเนื้อหาได้ลึกซึ้งกว่าการบรรยายแบบ ปกติ ผู้วิจัยจึงเชื่อว่าการนำเครื่องมือนี้มาใช้สร้างสื่อ การสอน จะทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความรู้ ความคิด กระบวนการเรียนรู้ ความสามารถ สามารถ นำความรู้ที่ได้นำไปใช้ประโยชน์แก่สังคมในบริบทของ วัฒนธรรมเชิงพื้นที่ ได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นจึงมีความ จำเป็นต้องมีการติดตามการใช้สื่อการเรียนดังกล่าวใน รูปแบบของการประเมินสื่อการเรียน เพื่อนำมาปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้มีความทันสมัยและตอบสนองต่อความ ต้องการของผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อหาคุณภาพของสื่อการเรียน พี.ที.ที. รายวิชาสังคมกับเศรษฐกิจซึ่งมุ่งเน้นในบริบทของ วัฒนธรรมเชิงพื้นที่ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัย เทคโนโลยีสยาม

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อ สื่อการเรียนพี.ที.ที. รายวิชาสังคมกับเศรษฐกิจซึ่ง มุ่งเน้นในบริบทของวัฒนธรรมเชิงพื้นที่ สาขาวิชา การตลาด วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

วิธีดำเนินการวิจัย เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (เชิง พรรณนา) ประกอบด้วย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาที่ กำลังเรียนรายวิชาสังคมกับเศรษฐกิจซึ่งมุ่งเน้นใน บริบทของวัฒนธรรมเชิงพื้นที่ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 15 คน และอาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยี สยาม จำนวน 7 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบประเมินคุณภาพสื่อการเรียน พี.ที.ที รายวิชาสังคมกับเศรษฐกิจซึ่งมุ่งเน้นใน บริบทของวัฒนธรรมเชิงพื้นที่ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

2.2 แบบสอบถามความพึงพอใจ สื่อการเรียน พี.ที.ที รายวิชาสังคมกับเศรษฐกิจซึ่ง มุ่งเน้นในบริบทของวัฒนธรรมเชิงพื้นที่ สาขาวิชา การตลาด วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

3.1 การสร้างแบบประเมินคุณภาพ สื่อการเรียนการสอนพี.ที.ที

3.3.1 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการ สร้างแบบประเมินคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการ วิจัย

3.3.2 พิจารณาคุณลักษณะที่ ต้องการประเมินด้านเนื้อหาและด้านสื่อ

3.3.3 สร้างแบบประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและแบบประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ โดยใช้แบบประเมินที่มีลักษณะ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตาม วิธีของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ ,2551 : 67) นำผลจากการประเมินมาพิจารณาค่าเฉลี่ย การกำหนดระดับการประเมินคุณภาพ เครื่องมือใช้ค่าระดับน้ำหนักคะแนน ตามแนวของเบสต์ (Best,1981 : 196) ดังนี้ มีคุณภาพดีมาก ให้ คะแนน 5 คะแนน

มีคุณภาพดี ให้คะแนน 4 คะแนน

มีคุณภาพปานกลาง ให้คะแนน 3 คะแนน
 มีคุณภาพน้อย ให้คะแนน 2 คะแนน
 มีคุณภาพน้อยที่สุด ให้คะแนน 1 คะแนน
 ขั้นตอนการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจ
 ดำเนินการสร้างโดยวิธีการ ดังนี้

3.3.4.1 ศึกษาหลักการสร้าง
 แบบสอบถามความพึงพอใจในการเรียนตามวิธีของลิ
 เคิร์ต (Likert) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ ,2551 : 67)

3.3.4.2 นำแบบประเมินความพึง
 พอใจที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาและ
 เสนอแนะเกี่ยวกับการใช้ภาษา ความชัดเจน ความ
 เหมาะสมแล้วนำคำแนะนำที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข

3.3.4.3 ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม
 ฉบับร่างที่ได้รับการปรับปรุงและผ่านการตรวจสอบ
 ความตรงตามเนื้อหา แล้วนำไปหาความเที่ยง
 (Reliability) ของแบบสอบถาม จากนั้นนำไปทดลอง
 (Try out) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายกันกับ
 กลุ่มประชากรที่ต้องการศึกษา จำนวน 30 คน เพื่อนา
 มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติที่กำหนดไว้ในการวิจัย

3.3.4.4 นำผลที่ได้จาก
 แบบสอบถามฉบับร่าง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการ
 ทดลองโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS V 15
 (Statistical Package for the Social
 Science Version 15) เพื่อทดสอบความเที่ยง
 (Reliability) ของเครื่องมือการวิจัยด้วยวิธีการหาค่า
 สัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's
 Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.8211 และ
 0.7898 ตามลำดับ

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การสร้างแบบประเมิน
 คุณภาพสื่อการเรียนการสอนพี.ที.ที ลักษณะ
 แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า

(Rating Scale) ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตรา
 ส่วนประมาณค่า (Rating-Scale) ใช้การวิเคราะห์
 ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ซึ่งมี
 เกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินตาม
 วิธีการของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ (ธานินทร์ ศิลป์
 จารุ ,2551 : 67) เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัด
 ระดับคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินคุณภาพของ
 ผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อสื่อการเรียนการสอนพี.ที.ที ตามแนว
 ของเบสต์(Best,1981 : 196) ดังนี้ คะแนนเฉลี่ย 4.50 –
 5.00

แปลความว่า มีคุณภาพมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 แปลความว่า
 มีคุณภาพมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 แปลความว่า
 มีคุณภาพปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 แปลความว่า
 มีคุณภาพน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 แปลความว่า
 มีคุณภาพน้อยที่สุด

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ
 ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสื่อการเรียนการสอน
 พี.ที.ที ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วน
 ประมาณค่า (Rating Scale) ลักษณะแบบสอบถาม
 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating-Scale) ใช้
 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 (σ) ซึ่งมีเกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักของการ
 ประเมินตามแนวของลิเคิร์ต (Likert) (ธานินทร์ ศิลป์
 จารุ ,2551 : 67) เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัด
 ระดับคะแนนเฉลี่ยจากความพึงพอใจของนักศึกษาที่มี
 ต่อสื่อการเรียนการสอนพี.ที.ที ตามแนวของเบสต์
 (Best,1981 : 196) ดังนี้

ระดับคุณภาพ	ค่าน้ำหนักคะแนนของตัวเลือกตอบ
มากที่สุด	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 5 คะแนน
มาก	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 4 คะแนน
ปานกลาง	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 3 คะแนน

น้อย	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 2 คะแนน
น้อยที่สุด	กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน

ผลการวิจัย

1. การตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการเรียนการสอน

การตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการเรียนการสอน 5 ท่าน ซึ่งได้ผลของค่าความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญ (IOC) เป็นไปตามเกณฑ์คือ ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ถือว่าสอดคล้องทุกข้อ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านคุณภาพของเนื้อหาและด้านสื่อ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านคุณภาพของเนื้อหาและด้านสื่อ โดยใช้แบบประเมินที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ปรากฏผลดังตารางที่ 1-1

ตารางที่ 1-1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพของเนื้อหาและด้านสื่อ จากอาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม จำนวน 7 คน

รายการประเมิน	μ		ระดับคุณภาพ
1. เนื้อหาสาระทางวิชาการมีความสมบูรณ์	4.25	0.71	มาก
2. เนื้อหาสาระทางวิชาการมีความถูกต้อง	3.63	0.52	มาก
3. เนื้อหาสาระทางวิชาการมีความทันสมัย	4.75	0.71	มากที่สุด
4. มีแนวคิดและการนำเสนอที่ชัดเจน	4.63	0.74	มากที่สุด
5. มีการสังเคราะห์และเสนอความรู้ในวิชาการทันต่อความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี	3.75	0.46	มาก
6. มีการสอดแทรกด้านความคิดริเริ่มและประสบการณ์จากผู้สอน	4.63	0.52	มากที่สุด
7. สามารถใช้เป็นแหล่งอ้างอิงหรือปฏิบัติจริงได้	3.63	0.52	มาก
8. มีการกระตุ้นและให้เกิดความคิดค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง	4.63	0.52	มากที่สุด
9. ตัวอักษรโตคมชัด จัดสีสันทัดงาน เหมาะสมกับขนาดห้องเรียน	3.88	0.99	มาก
10. เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา	3.88	0.99	มาก
เฉลี่ยรวม	4.16	0.36	มาก

จากตารางที่ 1-1 พบว่า ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับ คุณภาพของเนื้อหาและ ด้านสื่อ

จากอาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม จำนวน 7 คน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก จำนวน 6 ข้อ เมื่อ

พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ เนื้อหาสาระทางวิชาการมีความทันสมัย ($\mu=4.75$, $\sigma=0.71$) มีการกระตุ้นและให้เกิดความคิดค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง($\mu=4.63$, $\sigma=0.52$) มีการสอดแทรกด้านความคิดริเริ่มและประสบการณ์จากผู้สอน ($\mu=4.63$, $\sigma=0.52$) มีแนวคิดและการนำเสนอที่ชัดเจน ($\mu=4.63$, $\sigma=0.52$) ตามลำดับ รองลงมาคือมีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมาก จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เนื้อหาสาระทางวิชาการมีความสมบูรณ์($\mu=4.25$, $\sigma=0.71$) ตัวอักษรโตคมชัด จัดสีเส้นสวยงาม เหมาะสมกับขนาดห้องเรียน ($\mu=3.88$, $\sigma=0.99$) เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา($\mu=3.88$, $\sigma=0.99$) มีการสังเคราะห์และเสนอความรู้ในวิชาการทันต่อความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี ($\mu=3.75$, $\sigma=0.46$) เนื้อหาสาระทาง

วิชาการมีความถูกต้อง ($\mu=3.63$, $\sigma=0.52$) และสามารถใช้เป็นแหล่งอ้างอิงหรือปฏิบัติจริงได้ ($\mu=3.63$, $\sigma=0.52$) ตามลำดับ

3.ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสื่อ พี.ที.ที รายวิชาสังคมกับเศรษฐกิจซึ่งมุ่งเน้นในบริบทของวัฒนธรรมเชิงพื้นที่ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสื่อการสอน พี.ที.ที จำนวน 15 คน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating-Scale) ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(σ) ปรากฏผลดังตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1-2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสื่อการสอน พี.ที.ที รายวิชาสังคมกับเศรษฐกิจซึ่งมุ่งเน้นในบริบทของวัฒนธรรมเชิงพื้นที่ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

รายการประเมิน	μ	σ	ระดับคุณภาพ
1.เนื้อหาสาระทางวิชาการมีความสมบูรณ์	4.85	0.55	มากที่สุด
2.เนื้อหาสาระทางวิชาการมีความถูกต้อง	4.31	0.75	มาก
3.เนื้อหาสาระทางวิชาการมีความทันสมัย	4.08	0.64	มาก
4.มีแนวคิดและการนำเสนอที่ชัดเจน	4.85	0.55	มากที่สุด
5.มีการสังเคราะห์และเสนอความรู้ในวิชาการทันต่อความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี	4.38	0.96	มาก
6.มีการสอดแทรกด้านความคิดริเริ่มและประสบการณ์จากผู้สอน	4.23	1.01	มาก
7.สามารถใช้เป็นแหล่งอ้างอิงหรือปฏิบัติจริงได้	3.62	0.51	มาก
8.มีการกระตุ้นและให้เกิดความคิดค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง	4.85	0.55	มากที่สุด
9. ตัวอักษรโตคมชัด จัดสีเส้นสวยงาม เหมาะสมกับขนาดห้องเรียน	4.38	0.96	มาก
10.เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา	4.23	1.01	มาก
เฉลี่ยรวม	4.38	0.52	มาก

จากตารางที่ 1-2 พบว่าค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสื่อ การสอน พี.ที.ที รายวิชาสังคมกับเศรษฐกิจซึ่งมุ่งเน้นในบริบทของวัฒนธรรมเชิงพื้นที่ สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 15 คน โดยภาพรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก จำนวน 7 ข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ มีการกระตุ้นและให้เกิดความคิดค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง ($\mu=4.85$, $\sigma=0.55$) มีแนวคิดและการนำเสนอที่ชัดเจน ($\mu=4.85$, $\sigma=0.55$) เนื้อหาสาระทางวิชาการมีความสมบูรณ์ ($\mu=4.85$, $\sigma=0.55$) ตามลำดับ รองลงมาคือมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก จำนวน 7 ข้อ ได้แก่ มีการสังเคราะห์และเสนอความรู้ในวิชาการทันต่อความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี ($\mu=4.38$, $\sigma=0.96$) ตัวอักษรโตคมชัด จัดสีเส้นสวยงาม เหมาะสมกับขนาดห้องเรียน ($\mu=4.38$, $\sigma=0.96$) เนื้อหาสาระทางวิชาการมีความถูกต้อง ($\mu=4.31$, $\sigma=0.75$) มีการสอดแทรกด้านความคิดริเริ่มและประสบการณ์จากผู้สอน ($\mu=4.23$, $\sigma=1.01$) เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา ($\mu=4.23$, $\sigma=1.01$) เนื้อหาสาระทางวิชาการมีความทันสมัย ($\mu=4.08$, $\sigma=0.64$) และสามารถใช้เป็นแหล่งอ้างอิงหรือปฏิบัติจริงได้ ($\mu=3.62$, $\sigma=0.51$) ตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านคุณภาพของเนื้อหาและด้านสื่อ จากอาจารย์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม จำนวน 7 คนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากับระดับมากที่สุดทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ เนื้อหาสาระทางวิชาการมีความทันสมัย มีการกระตุ้นและให้เกิดความคิดค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง , มีแนวคิดและการนำเสนอที่ชัดเจน, มีการสอดแทรกด้านความคิดริเริ่ม

และประสบการณ์จากผู้สอน ตามลำดับ สอดคล้องกับอุบลรัตน์ (2540) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องการใช้ตัวสะกดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า 1). ผลการเปรียบเทียบระหว่างคะแนนการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าที (t-test) เท่ากับ 2.46 นักเรียนที่เรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนส่วนใหญ่ชอบที่จะเรียนกับบทเรียนคอมพิวเตอร์และต้องการให้มีบทเรียนลักษณะนี้เพิ่มขึ้นอีก สอดคล้องกับสมพงษ์ (2541) ได้ทำวิจัยเรื่องการสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และวงจร 1 เรื่อง สารกึ่งตัวนำสำหรับนักเรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 แผนกอิเล็กทรอนิกส์ คณะไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ วิทยาลัยเทคนิคไซเบอร์ จำนวน 80 คน ระยะเวลาในการทดลอง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 2 คาบ (100 นาที) ผลการทดลองพบว่าบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 90/90 ค่าดัชนีประสิทธิผลมีค่า 0.88 และสอดคล้องกับวารินทร์ (2531) กล่าวถึงคุณค่าของสไลด์ประกอบเสียงไว้ว่าสามารถเปลี่ยนบรรยากาศในห้องเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นสนใจมากขึ้นทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นสนใจมากขึ้นทำให้ผู้เรียนได้เห็นภาพและเสียงที่สัมพันธ์กันเป็นเรื่องราวต่อเนื่องก่อให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนการสอนหลายรูปแบบ เช่น แบบเรียน คำบรรยาย คู่มือ แบบฝึกหัด ภาพและเสียงประกอบ เป็นต้น ย่อมทำให้เกิดความจำได้ดีและยาวนานกว่าการใช้สื่อเพียงอย่างเดียว สไลด์ประกอบเสียงสามารถนำมาเป็นสื่อที่ใช้เรียนเพียงคนเดียว เรียนเป็นกลุ่มเล็กหรือเป็นกลุ่มใหญ่ได้ สามารถนำมาดูซ้ำได้อีกเมื่อต้องการ เพื่อทบทวนเตือนความจำหรือเพื่อการประเมินผล ทำให้ตรงความสนใจของผู้เรียนได้เป็นเวลานานกว่าสื่อประเภทอื่น และยังก่อให้เกิดความรู้สึกว่าผู้เรียนได้มีประสบการณ์ร่วมกัน สไลด์

ประกอบเสียงที่ผลิตขึ้นโดยมีหลักการที่ตีวางแผนเป็น
อย่างดี โดยมีทฤษฎีการเรียนรู้ ทฤษฎีทางจิตวิทยาอยู่
เบื้องหลังจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมาก
ยิ่งขึ้น และสามารถทำสำเนาแจกจ่ายไปตาม
สถานศึกษาต่างๆ ได้ จึงทำให้ผู้เรียนที่อยู่ในแหล่ง
ต่างๆ หรืออยู่ในที่ห่างไกลกันสามารถเรียนรู้เรื่องนั้น
อย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับ
ผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจ
ของนักศึกษาที่มีต่อสื่อการสอน พี.ที.ที รายวิชาสังคม
กับเศรษฐกิจซึ่งมุ่งเน้นในบริบทของวัฒนธรรมเชิงพื้นที่
สาขาวิชาการตลาด วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม จำนวน
15 คนโดยภาพรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด
จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ มีการกระตุ้นและให้เกิดความคิด
ค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง, มีแนวคิดและการนำเสนอที่
ชัดเจน, เนื้อหาสาระทางวิชาการมีความสมบูรณ์
ตามลำดับ สอดคล้องกับ เค็มเบล (Kemble, 1998) ได้
ศึกษาโดยบูรณาการเทคโนโลยีมัลติมีเดีย เพื่อการสอน
ตามทฤษฎี Constructivist โดยเน้นผู้เรียนเป็น
ศูนย์กลางและประเมินผลโดยผู้เรียนงานวิจัยนี้เน้น
สังเคราะห์งานวิจัย เพื่อดูผลกระทบของการเรียนเมื่อ
ใช้เทคโนโลยีมัลติมีเดียในสภาพแวดล้อมทางการเรียน
แบบ Constructivist ผลการสังเคราะห์สรุปได้ว่า
คอมพิวเตอร์สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ และ
ประเมินผลด้วยตนเองเกิดความคิดแบบยืดหยุ่นและ
ก่อให้เกิดการเรียนรู้แบบร่วมมือกันในระหว่างเรียน
สอดคล้องกับ สจิวต์ (Stewart, 1995) ได้ศึกษาการ
พัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย ด้วยการเสนอ
เนื้อเรื่องที่มีลักษณะเหมือนจริง โดยได้ออกแบบการ
ช่วยเหลือผู้เรียนให้ง่ายต่อการใช้งานที่สุด โดยมี
ตัวอย่างเป็นมัลติมีเดียแบบการโต้ตอบประกอบกับการ
เรียน และสอดคล้องกับ รูเบน (Rubens, 1986) ได้วิจัย
เกี่ยวกับประสิทธิภาพของสื่อ โดยใช้บทเรียน
คอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชา การเขียนโปรแกรมภาษา
เบสิก กลุ่มตัวอย่างได้แก่ กลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัย

จำนวน 40 คน เรียนจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน
แบบการสอน และอีกกลุ่มนักศึกษาจำนวน 40 คน
เรียนจากบทเรียนโปรแกรมแบบบททวน ผลการ
วิเคราะห์พบว่า การทดลองภายหลังการสอน นักศึกษา
ที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบการสอน
มีผลการเรียนสูงกว่า และใช้เวลามากกว่ากลุ่มที่เรียน
ด้วยบทเรียนโปรแกรมแบบบททวน ซึ่งเป็นไปใน
แนวทางเดียวกันกับผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น เบสิก
กลุ่มตัวอย่างได้แก่ กลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัย จำนวน
40 คน เรียนจากบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบ
การสอน และอีกกลุ่มนักศึกษาจำนวน 40 คน เรียน
จากบทเรียนโปรแกรมแบบบททวน ผลการวิเคราะห์
พบว่า การทดลองภายหลังการสอน นักศึกษาที่เรียน
ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบการสอน มีผล
การเรียนสูงกว่า และใช้เวลามากกว่ากลุ่มที่เรียนด้วย
บทเรียนโปรแกรมแบบบททวน ซึ่งเป็นไปในแนวทาง
เดียวกันกับผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น

ข้อเสนอแนะจากการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

การสร้างหรือการพัฒนาแล้วนำสื่อการสอน พี.
ที.ที มาใช้ในกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เพิ่มขึ้น
เนื่องจากสามารถแสดงได้ทั้งภาพ เสียงและตัวอักษร
ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี นับว่าเป็นหัวใจ
หลักในการออกแบบสื่อการเรียน การสอน
ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

ควรทำวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการสอน พี.ที.ที
รายวิชาอื่นๆ ในสาขาวิชาอื่นๆของสาขาวิชาการตลาด
ระดับปริญญาตรี วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม
ควรทำวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการสอน พี.ที.ที รายวิชาอื่นๆ
ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ของมหาวิทยาลัยแห่งอื่นๆทั้ง
ของรัฐและเอกชน

เอกสารอ้างอิง

- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : บิสิกเนสตาร์แอนดีดี, 2551 : 67.
- รสริน พิมพ์บรรยงก์.เทคโนโลยีการศึกษา.พิมพ์ครั้งที่ 2 นครราชสีมา : ภาควิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษา คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูนครราชสีมา, 2536.
- วารินทร์ รัตมีพรหม.สื่อการสอนเทคโนโลยีการศึกษาและการสอนร่วมสมัย กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2531.
- สมพงษ์ เทคนิธรอม.การสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาทฤษฎีอิเล็กทรอนิกส์และวงจร 1 เรื่อง สารกึ่งตัวนำ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ.รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศม.มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2541.
- อุบลรัตน์ วัฒนวงศ์.การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง การใช้ตัวสะกดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, 2540.
- Best, John W. Research in Education. 4th ed. Englewood cliffs, New Jersey : Prentice Hall, Inc., 1981 : 196.
- Kimble, Carol Nadine. Multimedia Technology Integrated in Constructivist Learning Environments, 1998.
- Rubens, B.K. The Effect of Medium Step Size and Response Modern Learning in Programmed Instruction and Computer-assisted Instruction, 1986.
- Stewart, Robert Dunning.The Development, Formative and Summative Evaluation of a Computer Multimedia Tutorial : A Case Study, Desertation Abstracts International, 1995.

แนวทางการส่งเสริมธุรกิจครอบครัวบริเวณตลาดการค้าชายแดนอีสานใต้

ธราธร ภูพันธ์เอก¹ นภาพรณ พัฒนฉัตรชัย² และ ชีรวัดร์ ภูระวีรานรัชต์³

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมธุรกิจครอบครัว ในบริเวณตลาดการค้าชายแดนอีสานใต้ ประกอบด้วยตลาดการค้าชายแดนช่องสง่า จังหวัดศรีสะเกษ ตลาดการค้าชายแดนช่องจอม จังหวัดสุรินทร์ และตลาดการค้าชายแดนช่องสายตะกู (จันทบเพชร) จังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการจัดเวทีสนทนากลุ่ม ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 18 ราย คัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้ประกอบธุรกิจครอบครัวบริเวณตลาดการค้าชายแดนอีสานใต้ ทั้ง 3 แห่ง ผู้ประกอบธุรกิจครอบครัวชาวกัมพูชา หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ นายกองดีการบริหารส่วนตำบล นักพัฒนาชุมชน นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารธุรกิจ จากประเทศไทย และกัมพูชา เพื่ออภิปรายหาแนวทางการส่งเสริมธุรกิจครอบครัวบริเวณตลาดการค้าชายแดนอีสานใต้

ผลจากการสนทนากลุ่มสะท้อนแนวทางการส่งเสริมธุรกิจครอบครัว บริเวณตลาดการค้าชายแดนอีสานใต้ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1) การสร้างสรรค์และพัฒนาทุนมนุษย์ 2) การเสริมสร้างความสัมพันธ์ครอบครัว และเครือข่าย 3) การจัดการกระบวนการขับเคลื่อนธุรกิจ และ 4) การสืบสานและดำรงเศรษฐกิจฐานรากจากบรรพบุรุษ

คำสำคัญ

ธุรกิจครอบครัว, แนวทางการส่งเสริมธุรกิจครอบครัว, ตลาดการค้าชายแดนอีสานใต้

¹ อาจารย์ ดร., คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ABSTRACT

This Article presents study results of the guidelines to encourage family business in south Isan area comprise with Chong Sa-Ngam borderland market in Sisaket Province ,Chong Jom borderland market in Surin province and Chong Sai-taku borderland market in Buriram province by use qualitative research method and determine study to 2 steps as Step 1. Use In-depth interview arrange with non-participate observation and conclusion important issues to focus group in step 2 for discuss with 18 key-informants into the guidelines to encourage family business in borderland market area of south Isan.

The results of focus group reflect to the guidelines to encourage family business in borderland market area of south Isan comprise with 4 factors such as 1) Creative and Human development. 2) Reinforcement family and cuisine relationship. 3) Business driving process management. and 4) Succession and maintain ecology economics from ancestors.

KEYWORDS: Family business , Guideline to encourage family business , Borderland market in south Isan.

บทนำ

ตลาดการค้าชายแดนอีสานใต้ พื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ศรีสะเกษ และบุรีรัมย์ เป็นบริเวณที่มีแนวพรมแดนติดกับประเทศกัมพูชา และมียุทธศาสตร์ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน ส่งเสริมการค้าการลงทุนโดยมีการเปิดตลาดการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา คือจังหวัดศรีสะเกษ มีจุดการค้าชายแดนถาวรที่ช่องสง้งำ จังหวัดสุรินทร์มีจุดค้า

ชายแดน 3 จุด คือ จุดผ่านแดนถาวรช่องจอม จุดผ่อนปรนช่องกว้าง และจุดผ่อนปรนช่องตาเมื่อน ในขณะที่จังหวัดบุรีรัมย์มีจุดผ่อนปรน ช่องสายตะกู ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นจุดผ่านแดนชั่วคราวช่องช่องสายตะกู อำเภอบ้านกรวด ซึ่งหลายฝ่ายพยายามที่จะผลักดันให้ยกระดับเป็นจุดผ่านแดนถาวรและเปิดเป็นตลาดการค้าชายแดนอย่างเต็มรูปแบบ

บริเวณตามช่องเทือกเขาพนมดงรักชายแดนอีสานใต้ เชื่อว่าเคยเป็นเส้นทางเกวียนเรียกว่า “Phlove Prahok”(literally means “Road of fish-past or fermented fish”) โดยเชื่อมเส้นทางแหล่งหาลาในทะเลสาบเขมร หรือโตนเลสาบ (Tonle’ Sap) และมีการเคลื่อนย้ายสินค้าปลาไปตามแหล่งต่างๆ ของผู้คนในบริเวณนี้ (ปานใจ ธารทัศน์วงศ์ และคณะ. 2550 : 99) เกิดการแลกเปลี่ยนทางสังคมวัฒนธรรม เกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมย่อยที่หลากหลาย อันเกิดจากการอพยพหาแหล่งทำกินของชาวไทยลาว เข้ามาสู่พื้นที่ที่แต่เดิมเป็นที่อยู่ของชาวไทยเขมรเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งชาวกูยหรือกวย แต่ก็สามารถอยู่ร่วมกันอย่างผสมผสานกลมกลืน มีการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ มีการยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างระหว่างกัน ครอบคลุม ชุมชนในบริเวณนี้มีวิถีชีวิตที่พึ่งพิงวิถีเกษตรกรรมเป็นหลัก และบางส่วนประกอบอาชีพธุรกิจภายในครอบครัว โดยอาศัยปัจจัยพื้นฐานของทุนทางสังคมสอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจของท้องถิ่น อันจะช่วยให้ครอบครัวสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้นเกิดการสร้างงานสร้างรายได้โดยไม่ต้องอพยพโยกย้ายไปขายแรงงานต่างถิ่น

ในขณะที่ภาวะความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ในภาพใหญ่ของประเทศส่งผลกระทบต่อเข้ามาสู่ ครอบครัว ชุมชน เหล่านี้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากการที่มีระบบเศรษฐกิจเสรีขนาดใหญ่เพิ่มขึ้นในพื้นที่ ขณะที่ระบบธุรกิจครอบครัว ในท้องถิ่นที่อาศัยตลาดชุมชน เป็นช่องทางทางการค้าขาย การผลิตของตน มีแบบแผนเส้นทางของตนเอง โดยไม่ถูกผูกมัดไปกับระบบเศรษฐกิจหลักของชาติ หากแต่สามารถเข้าไปใช้

ประโยชน์ในระบบเศรษฐกิจหลักเป็นครั้งคราวตามโอกาส ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ได้พระราชทานเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต ที่เน้นความพอเพียง ความมีเหตุผล และความมีภูมิคุ้มกันที่ดี มากกว่าที่จะเน้นตามกระแสวัตถุนิยมที่เกินความพอดี

ธุรกิจครอบครัวเป็นหนึ่งในระบบเศรษฐกิจของท้องถิ่น ชุมชน ที่ชาวบ้านได้พัฒนาไปเป็นเศรษฐกิจหัตถกรรม (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2555 : 284) ด้วยการก้าวผ่านจากขานาสุเจ้าของกิจการ (Cento and Corner. 1993) มีการผลิตซ้ำ การสืบทอด การพัฒนาความคิดและวัฒนธรรมจากครอบครัว และชุมชนของตัวเอง อย่างไม่ขาดช่วง (พรพิไล เลิศวิชา. 2555 : 278) อันเป็นมรดกเก่าให้เป็นสิ่งที่สามารถใช้ในการยังชีพในปัจจุบัน (บัวพันธ์ พรหมพักพิง. 2551 : 61) ด้วยเหตุนี้ การศึกษาระบบธุรกิจครอบครัวที่ระดับจุลภาค เพื่อให้สามารถทำความเข้าใจธุรกิจครอบครัวในระดับท้องถิ่น ชุมชน ที่มีทั้งข้อจำกัด และจุดแข็งในตนเอง จึงเป็นสิ่งที่จะนำมาซึ่งประโยชน์ในการพิจารณาแนวทางการส่งเสริมธุรกิจครอบครัว เพื่อยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัว อีกทั้งการศึกษาธุรกิจครอบครัวบริเวณตลาดการค้าชายแดน ยังจะนำมาซึ่งความเข้าใจถึงระบบครอบครัวกับระบบธุรกิจที่สามารถเอื้อประโยชน์ระหว่างกัน สามารถเป็นแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจครอบครัวในบริเวณตลาดการค้าชายแดนให้เติบโตด้วยความมั่นคงไปพร้อม ๆ กันอย่างมีดุลยภาพระหว่างมิติทางครอบครัว สังคม ชุมชนและมิติทางธุรกิจต่อไป

วิธีการศึกษา

บทความนี้นำเสนอวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการจัดเวทีสนทนากลุ่ม ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม คณะผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกแบบเจาะจงประกอบด้วย ผู้ประกอบธุรกิจครอบครัว บริเวณตลาด

การค้าชายแดนช่องจอม ช่องสะงำ และช่องสายตะกู (จันทบเพชร) ผู้ประกอบธุรกิจครอบครัวชาวกำพูนชาหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ นายกองดีการบริหารส่วนตำบล นักพัฒนาชุมชน นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารธุรกิจ จากประเทศไทย และกำพูนชาประธานหอการค้าจังหวัดเสียมเรียบ เพื่อระดมความคิดในการหาแนวทางการส่งเสริมธุรกิจครอบครัวบริเวณตลาดการค้าชายแดนอีสานใต้

การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการวิพากษ์สนทนากลุ่ม โดยเรียงลำดับความสำคัญของแนวทางการส่งเสริมระบบธุรกิจครอบครัวบริเวณตลาดการค้าชายแดนอีสานใต้

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ประเด็นข้อเสนอแนวทางการส่งเสริมธุรกิจครอบครัว ประกอบด้วย 1) การสร้างสรรค์และพัฒนาทุนมนุษย์ 2) การเสริมสร้างความสัมพันธ์ครอบครัว และเครือญาติ 3) การจัดการกระบวนการขับเคลื่อนธุรกิจ และ 4) การสืบสานและดำรงเศรษฐกิจเฉพาะจากบรรพบุรุษ โดยนำเสนอองค์ประกอบตามลำดับความสำคัญ เพื่อเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการส่งเสริม โดยปรับประยุกต์ตามบริบทท้องถิ่นหรือชุมชนนั้นๆ อาศัยกลไกหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนในการขับเคลื่อน ดังต่อไปนี้

1. การสร้างสรรค์และพัฒนาทุนมนุษย์

ทุนมนุษย์ เป็นสิ่งที่ผู้ประกอบธุรกิจครอบครัวต่างยืนยันสอดคล้องกันว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของธุรกิจครอบครัวในทุกประเภท โดยเป็นทั้งจุดเริ่มต้น เป็นทั้งผู้ขับเคลื่อนให้ธุรกิจดำเนินไปในทิศทางและเป้าหมายที่ต้องการ คุณลักษณะของผู้ประกอบการ เช่น ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ทัศนคติ ความขยัน อดทน มีวินัย รวมทั้งลักษณะที่สืบทอดกันมาในทางสายพันธุ์ หล่อหลอมความเป็นทุนมนุษย์ที่มีผลต่อธุรกิจครอบครัว ดังนั้นการมีทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับบริบทการดำเนินธุรกิจจึงเป็นปัจจัยหลักลำดับแรกสำหรับที่จะเป็นปัจจัยนำเข้าสู่

กระบวนการธุรกิจครอบครัว เป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนธุรกิจ และครอบครัวไปสู่เป้าหมาย รวมทั้งยังสามารถเป็นแบบอย่างให้ทายาทรุ่นต่อไปได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินธุรกิจต่อไปในอนาคต

ผู้ประกอบการธุรกิจครอบครัว มีความเห็นว่าคุณสมบัติเฉพาะตัวที่ผู้ประกอบการธุรกิจครอบครัวควรมีได้แก่ ความเป็นคนหนักแน่นมั่นคง มีทัศนคติที่ดีต่อการประกอบธุรกิจ มีความมุ่งมั่นตั้งใจจริงต่อการมุ่งสู่เป้าหมาย มีความขยัน อดทน หมั่นฝึกฝนและเรียนรู้เพื่อให้เกิดทักษะ ความเชี่ยวชาญ แสวงหาความรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพิ่มเติมเพื่อนำมาพัฒนา ปรับปรุงธุรกิจของตนเองอยู่เสมอ ซึ่งคุณสมบัติบางประการส่วนหนึ่งเป็นลักษณะที่ติดตัวมาจากลักษณะส่วนตัว ขณะที่บางส่วนเกิดจากการป้อนเพาะปลูกฝังมาจากครอบครัว เครือญาติ ในขณะที่เดียวกันก็มีมุมมองเกี่ยวกับการศึกษาในระบบโรงเรียนว่า อาจไม่ใช่สิ่งจำเป็นมากนัก โดยนำข้อสังเกตมาจากการเปรียบเทียบบุตรหลานของตนเองระหว่างคนที่จบการศึกษาสูง กับคนที่ไม่ได้จบการศึกษาสูงมากนักซึ่งส่วนใหญ่บุตรหลานที่จบการศึกษาสูงมักไม่สนใจสืบทอดธุรกิจของครอบครัว โดยผู้ประกอบการส่วนใหญ่เห็นว่ารูปแบบของการพัฒนาตนเองด้านความรู้ ทักษะควรเป็นลักษณะของการอบรม สัมมนา ส่งเสริมและฝึกอาชีพระยะสั้น

อย่างไรก็ตาม ในความเห็นของนักวิชาการทั้งไทยและกัมพูชาต่าง ให้การยืนยันความพร้อมว่า หากผู้ประกอบการธุรกิจ สนใจที่จะเข้ารับการศึกษาอบรมทางด้านธุรกิจ ในส่วนของสถานศึกษาเองก็มีความพร้อมที่จะถ่ายทอดวิชาการด้านบริหารธุรกิจแก่ผู้ประกอบการอยู่แล้ว ทั้งในรูปแบบของการส่งเสริมตามโครงการของสถานศึกษาเอง หรือในส่วนของความร่วมมือกับท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมทักษะผู้ประกอบการ อันจะเป็นส่วนเสริมให้กระบวนการธุรกิจสามารถนำหลักการทางธุรกิจไปปรับประยุกต์ใช้ในกิจการของตนได้ อีกทั้งยังได้เสนอความเห็นเพิ่มเติมว่า ความเชื่อมั่นต่อตัวผู้ประกอบการ

นั้นเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้ประกอบการได้รับการสนับสนุนทั้งจากครอบครัว เครือญาติ หรือจากองค์กรภาครัฐและเอกชน สิ่งเหล่านี้เกิดจากการสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นด้วยตัวเอง

ผู้ร่วมสนทนาต่างมีความเห็นสอดคล้องกันในแนวทางการส่งเสริมธุรกิจครอบครัว โดยการสร้างสรรค์พัฒนาทุนมนุษย์ และต่างเห็นว่าเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่สุดต่อการประกอบธุรกิจครอบครัว เป็นสิ่งที่ทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรของรัฐ และเอกชน รวมทั้งสถาบันการศึกษา ต้องผสมผสานความร่วมมือกันเสริมสร้างผู้ประกอบการให้มีคุณลักษณะที่พร้อมจะเป็นผู้ประกอบการที่มีคุณลักษณะเหมาะสมกับการประกอบธุรกิจในทุกท้องถิ่น และพร้อมรับมือกับสถานการณ์การแข่งขันต่อไป

การร่วมกันสร้างสรรค์และพัฒนาทุนมนุษย์จากทุกหน่วยงานและทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานในภาครัฐหรือเอกชน ในการต่อยอดทักษะและประสบการณ์ให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ที่จำเป็นต่อการดำเนินธุรกิจในยุคปัจจุบันและอนาคตให้มากขึ้นสร้างโอกาสและประสบการณ์ การส่งต่อธุรกิจให้กับทายาทรุ่นต่อไป ซึ่งถือเป็นความคาดหวังของผู้นำหรือผู้เริ่มต้นธุรกิจ ที่มุ่งหวังให้ทายาทได้สืบสาน สืบทอดธุรกิจที่เป็นความภูมิใจของครอบครัวมีสมาชิกของครอบครัวทำหน้าที่ในการบริหารจัดการ (Aronoff and Ward. 1991) แต่อย่างไรก็ตามหากธุรกิจครอบครัวไม่ได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจังอาจทำให้ธุรกิจเล็กๆเหล่านั้นได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจโลกที่มีการแข่งขันอย่างเสรีและรุนแรงจนทำให้ขาดการส่งต่อธุรกิจของคนในครอบครัวได้

2. การเสริมสร้างความสัมพันธ์ครอบครัว และเครือญาติ

การเสริมสร้างความสัมพันธ์ครอบครัว และเครือญาติ มีความเกี่ยวพัน เชื่อมโยง ไปสู่ปัจจัยนำเข้าทั้งจากครอบครัว เครือญาติ และท้องถิ่น ชุมชน โดยใช้การบริหารจัดการบนฐานความสัมพันธ์ภายใน

กลุ่มครอบครัว เครือญาติ เพื่อให้สามารถจัดสรรทรัพยากรต่างๆ เข้าสู่กระบวนการของธุรกิจครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความคุ้มค่าสูงสุด มีต้นทุนต่ำที่สุด โดยอาศัยพื้นฐานทรัพยากรของครอบครัว เครือญาติ ในขณะที่เดียวกันยังเป็นฐานของตลาดที่มีความมั่นคงสูง จากลักษณะความเชื่อเพื่อในระหว่างกลุ่มครอบครัว เครือญาติ เพื่อสร้างสมดุลระหว่างเป้าหมายทางธุรกิจและเป้าหมายของครอบครัว

จากการสนทนากลุ่ม ผู้ประกอบธุรกิจส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า การสนับสนุนส่งเสริมจากสมาชิกภายในครอบครัว และจากเครือญาติ เป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมการดำเนินธุรกิจนอกเหนือไปจากตัวผู้ประกอบการเอง กล่าวคือครอบครัว เครือญาติ เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของสมาชิกอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากวัฒนธรรม ความเชื่อ การปลูกฝังอบรมจากครอบครัว เป็นแหล่งแรงงานสำคัญที่ช่วยสร้างเสถียรภาพของธุรกิจให้ต่อเนื่อง มีความยืดหยุ่นสูง เพราะสมาชิกครอบครัวต่างมีเป้าหมายพื้นฐานร่วมกัน ในการสร้างสรรคความมั่นคง ความอบอุ่นของครอบครัว ดังนั้นกิจกรรมทางธุรกิจและกิจกรรมทางครอบครัวจะเกิดการถ่ายเทแรงงานระหว่างกิจกรรมตามช่วงเวลาและปริมาณกิจกรรมตามความจำเป็น อันเกิดจากสำนึกในความผูกพันซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกครอบครัว นอกจากนั้นการร่วมใช้และแบ่งปันทรัพยากรอื่น ๆ ระหว่างกันของครอบครัว เครือญาติ ยังเป็นจุดแข็งที่สำคัญ ที่จะช่วยเสริมความคล่องตัวในด้านปัจจัยการผลิต เช่น วัตถุดิบ เครื่องมือเครื่องจักร วัสดุอุปกรณ์ หรือแม้กระทั่งเป็นแหล่งระดมเงินทุนของกิจการ ทั้งทางตรงและทางอ้อม สิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดจากความสัมพันธ์ของครอบครัว เครือญาติ ที่จะช่วยกันยืดโยง เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในระยะยาวของธุรกิจครอบครัว เป็นสิ่งที่ควรให้การสนับสนุนส่งเสริมให้กิจกรรมการเหล่านี้เกิดขึ้นในครอบครัว เครือญาติ และชุมชนท้องถิ่น

นอกเหนือไปจากความเป็นครอบครัว เครือญาติในความหมายของการผูกพันทางสายเลือด

ระหว่างกันที่เป็นพื้นฐานสำคัญในธุรกิจครอบครัวแล้ว การพยายามขยายการสร้างความผูกพันในด้านจิตใจ ให้มีความรู้สึกเป็นเสมือนครอบครัว เครือญาติเดียวกันระหว่างผู้ประกอบการ โดยไม่นำชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันมาแบ่งแยก ยังได้รับการเสนอจากภาครัฐเป็นประเด็นเสริมสำหรับเป็นแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ โดยชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ที่เกิดจากมิตรภาพ และความรู้สึกผูกพันที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่การติดต่อค้าขายระหว่างกัน โดยไม่ถือเอาประโยชน์ทางธุรกิจเป็นหลักเพียงอย่างเดียว โดยยกกรณีของลักษณะพฤติกรรมการซื้อขายสินค้าของกลุ่มผู้ค้าบริเวณตลาดการค้าชายแดนช่องจอมที่มักซื้อขายกับผู้ที่สนิทสนมคุ้นเคย และกรณีการข้ามไปประกอบธุรกิจในกัมพูชาของผู้ประกอบธุรกิจไทยที่มีจุดเริ่มต้นมาจากมิตรภาพเป็นตัวอย่าง เนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้เป็นพื้นที่ที่มีชาวกัมพูชาเข้ามาติดต่อค้าขายทั้งแบบตั้งร้านอยู่ประจำและเดินทางข้ามไป-มา ระหว่างไทย-กัมพูชาเป็นประจำ นับเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยขยายเครือข่ายความสัมพันธ์จากระบบครอบครัว เครือญาติ เป็นเครือข่ายข้ามพรมแดนโดยอาศัยความคล้ายคลึงกันทางวัฒนธรรมประเพณี เป็นสื่อเชื่อมโยงจิตใจซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความผูกพัน ความเชื่อซึ่งกันและกันสืบไป

การเสริมสร้างความสัมพันธ์ของครอบครัวและเครือญาติ ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ เป็นมรดกอันล้ำค่าที่ไม่สามารถสร้างขึ้นได้ภายในวันเดียว แต่เป็นมรดกที่พัฒนาส่งต่อจากอดีตถึงปัจจุบัน ดังนั้นหากครอบครัวใดมีรากเหง้าที่ได้รับการส่งต่ออย่างเห็นคุณค่า ย่อมสามารถสร้างสรรคและต่อยอดทางธุรกิจของครอบครัวได้ เช่นเดียวกับกับข้อเสนอของฮาร์จูและไฮนอลเนน (Harju and Heinonen, 2004) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ความยั่งยืนและความสำเร็จของธุรกิจครอบครัวเกิดจากความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ความปรองดองกลมเกลียวของสมาชิกในครอบครัว เป็นพลังมหาศาลในการขับเคลื่อนระบบธุรกิจสู่เป้าหมายในระยะยาว

3. การจัดการกระบวนการขับเคลื่อนธุรกิจ

พลวัตความเปลี่ยนแปลงจากกระแสทางเศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรมใหม่ที่แทรกซึมสู่ท้องถิ่นชุมชน ก่อให้เกิดผลต่อเนื่องสู่ลักษณะของครอบครัว ชุมชนที่ปรับตัวตอบสนองต่อแรงกระตุ้นต่อเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ตามลำดับกาลเวลา บทบาทของสมาชิกครอบครัวต่อภาระหน้าที่ทางธุรกิจจึงต้องได้รับการปรับให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป การปรับประยุกต์กระบวนการทางธุรกิจให้สอดคล้องกับภาวะความเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงความมั่นคงของธุรกิจครอบครัวในระยะยาว ทั้งนี้ธุรกิจต้องปรับปรุงพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นด้านคุณภาพ ผลิตภัณฑ์ การตลาด กระบวนการผลิต และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นการจัดการในกระบวนการขับเคลื่อนธุรกิจให้เคลื่อนไหลไปตามสายพานของกระบวนการจากต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ โดยอาศัยทรัพยากรที่มีต้นทุนต่ำ มีคุณภาพ เพื่อเป็นปัจจัยนำเข้าสู่กระบวนการ ผ่านการจัดสรรแรงงานที่ยืดหยุ่นสอดคล้องกันระหว่างสภาพทางครอบครัวกับรูปแบบทางธุรกิจ

นอกจากนี้ จะพบว่าผู้ประกอบการในปัจจุบันสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้ง่าย เช่น การใช้เครือข่ายโทรศัพท์ หรือ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต สำหรับการติดต่อสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นประเด็นเทคโนโลยี ทั้งภาครัฐและนักวิชาการ ยังสะท้อนไปในทิศทางเดียวกันว่า เทคโนโลยีจึงเป็นส่วนเสริมทางด้านของข้อมูลการทำธุรกิจ รวมทั้งข้อมูลทางวิชาการที่จะช่วยให้ทราบทิศทางของตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิต ตลอดจนความเคลื่อนไหวของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจดังเช่น กรณีของการเปิด AEC เป็นต้น เพื่อนำมาปรับใช้สำหรับเป็นแนวทางการปรับปรุงกระบวนการทางธุรกิจ ช่วยเสริมศักยภาพในภาวะของการแข่งขันต่อไป

การเสริมสร้างและการจัดการกระบวนการขับเคลื่อนธุรกิจ จากพลวัตความ

เปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่ส่งผลให้กลุ่มธุรกิจครอบครัวต้องปรับตัวและแสวงหาโอกาสจากความเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นด้านกระบวนการบริหารตั้งแต่การวางแผนจนถึงการควบคุม ตั้งแต่การผลิตไปถึงการบริการ เพื่อตอบสนองผู้บริโภคคนสุดท้ายให้ได้รับความพึงพอใจสูงสุดอันเป็นหัวใจสำคัญในการประกอบธุรกิจ ซึ่งความสามารถดังกล่าวนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่ ต้องได้รับการเสริมสร้างและพัฒนาให้ผู้ประกอบการให้มองภาพรวมของธุรกิจได้อย่างสร้างสรรค์ มองธุรกิจของตนเองผ่านประสบการณ์เดิม และต่อยอดจากประสบการณ์ใหม่ไม่ว่าจะเป็นการใช้เทคโนโลยีหรือภูมิปัญญาพื้นบ้าน สร้างสินค้าและบริการให้เป็นเอกลักษณ์หรือการใช้ประโยชน์จากการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ สร้างโอกาสทางการตลาดและเครือข่ายความสัมพันธ์ในช่องทางใหม่ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ มาร์เจอร์ (Marger. 1989 : 562) กล่าวว่า ความสำเร็จของธุรกิจครอบครัวผู้ประกอบการต้องมีความคิดสร้างสรรค์ มีความรู้ทางเทคโนโลยี มีแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพจึงจะสามารถนำพาธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ

4. การสืบสานและดำรงเศรษฐกิจนิเวศจากบรรพบุรุษ

การสืบสานและดำรงเศรษฐกิจนิเวศจากบรรพบุรุษ เป็นองค์ประกอบที่จะช่วยให้ธุรกิจของครอบครัวเกิดการรับช่วงต่อกันจากรุ่นสู่รุ่นต่อเนื่องกันอย่างไม่ขาดสาย โดยการอาศัยคุณค่าทางเศรษฐกิจนิเวศทั้งในด้านของทรัพยากรท้องถิ่น ในรูปของทรัพยากรตามธรรมชาติ ในรูปของภูมิรัฐ ภูมิปัญญา ที่มีมาแต่บรรพบุรุษ รวมไปถึงระบบคุณค่า อันมีที่มาจากความเชื่อ ผ่านการแสดงออกในทางพิธีกรรม เป็นสัญลักษณ์ที่ผู้คนสร้างให้เกิดการรับรู้ เกิดเป็นสำนึกร่วมในการยอมรับในบรรทัดฐานของท้องถิ่น ระบบของเศรษฐกิจนิเวศเหล่านี้เองที่อาจเป็นจุดเริ่มต้นของธุรกิจครอบครัว ชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งสามารถนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางธุรกิจอย่างมีคุณค่า ในขณะที่พยายาม

ดำรงแบบแผนทางวัฒนธรรมอันดีงาม เพื่อปลูกฝัง
สำนึกในความรัก ความหวงแหนแผ่นดินเกิด อันจะทำให้
ให้ครอบครัวและธุรกิจที่อยู่ภายใต้ระบบเศรษฐกิจ
เดียวกันเกิดการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ในระยะยาวต่อไป
จนถึงรุ่นลูกหลาน ซึ่งสามารถจะนำมาเป็นประโยชน์ทั้ง
ในด้านครอบครัวและธุรกิจครอบครัวได้อย่างยั่งยืน

ธุรกิจครอบครัว นอกจากจะต้องอาศัย
ปัจจัยพื้นฐานครอบครัวแล้ว ยังต้องคำนึงถึงความ
สอดคล้องของสภาพท้องถิ่นที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งอาจ
กระทบไปถึงปัจจัยนำเข้าของธุรกิจ ซึ่งจะต้องมีการ
การปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับทรัพยากรท้องถิ่น
เพื่อควบคุมต้นทุนทางธุรกิจ รวมทั้งการประยุกต์ภูมิรัฐ
หรือภูมิปัญญาของท้องถิ่น ที่มีอยู่แล้วในชุมชน นำมา
ปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สามารถต่อยอดพัฒนาเป็น
ธุรกิจของครอบครัวต่อไป และยังเป็นการช่วยสืบสาน
ภูมิรัฐ ภูมิปัญญา รวมถึงวัฒนธรรม ความเชื่อ อันเป็นสิ่งที่
จะยึดโยงผู้คนกับท้องถิ่นให้มีความเอื้อเพื่อเกื้อกูลซึ่ง
กันและกัน สามารถนำทรัพยากรภายในท้องถิ่นมาใช้
อย่างรู้คุณค่า เพื่อให้ทรัพยากรทั้งหลายคงอยู่กับ
ท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ร่วมกันทั้งระบบเศรษฐกิจ
โดยรวมอย่างยั่งยืน

ประเด็นที่ควรนำไปเป็นมาตรการที่
ต้องนำไปพิจารณาให้ความสำคัญก่อนที่จะมีการเปิด
ตลาดการค้าชายแดน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อ
สภาพแวดล้อม และวิถีการดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่น
รวมทั้งแนวทางที่ภาครัฐเองเล็งเห็นความสำคัญในการ
สืบสานเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่น โดย
ใช้สื่อทางวัฒนธรรมเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกัน
และกัน มีการจัดเยี่ยมชมเพื่อการเรียนรู้ตามกลุ่มอาชีพ
และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชายแดนอันจะเป็นประโยชน์
ต่อผู้ประกอบการธุรกิจครอบครัวในการนำไปต่อยอด
พัฒนาธุรกิจต่อไป

การส่งเสริมการสืบสานและดำรง
เศรษฐกิจจากบรรพบุรุษ เปรียบเสมือนการไหลของ
สายน้ำที่ไม่ขาดสายจากรุ่นสู่รุ่นโดยอาศัยคุณค่าทาง
เศรษฐกิจ ในรูปแบบของทรัพยากรทางธรรมชาติ

และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นสั่งสมจากอดีตถึง
ปัจจุบัน รวมถึงการเชื่อมต่อเศรษฐกิจแนวจากพื้นที่หนึ่ง
ไปอีกพื้นที่หนึ่งเป็นเครือข่ายที่มีความเหนียวแน่นและ
ซับซ้อนขึ้น ทั้งในรูปแบบของเครือข่ายเครือญาติและ
เครือข่ายทางธุรกิจซึ่งเครือข่ายจะมีความคงทนหรือไม่
นั้นก็ขึ้นอยู่กับความไว้วางใจ ปัจจัยทางสังคม
วัฒนธรรมและการเมืองที่เป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจ
ซึ่ง ชินส์คค สุวรรณจักรชัย และนิรัตน์ รัตนสุภา (2549
: 504) ได้เน้นย้ำว่า เครือข่ายทางสังคมในพื้นที่ทาง
วัฒนธรรมเป็นรูปแบบหนึ่งในการสร้างตลาดแบบ
เครือข่ายธุรกิจ มีความสามารถที่จะทำให้เกิดความ
มั่นคงในท้องถิ่น ซึ่งแสดงถึงการช่วยเหลือในการ
ประกันทรัพยากรที่จำเป็นและประกันกิจกรรมทาง
เศรษฐกิจ ดังนั้นธุรกิจครอบครัวนอกจากจะใช้
ประโยชน์จากระบบเศรษฐกิจในชุมชนของตนเอง
แล้วอาจต้องสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอื่นเพื่อการใช้
ประโยชน์และพึ่งพาซึ่งกันและกัน ในวิถีความผาสุก
ของความเป็นมนุษย์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยเรื่องแนวทางการ
ส่งเสริมธุรกิจครอบครัวบริเวณตลาดการค้า
ชายแดนอีสานใต้ นำเสนอข้อเสนอแนะไว้ 2 แนวทาง
ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้ประกอบการต้องสามารถ
ประเมินตนเองได้ว่าตนมีทุนมนุษย์ที่เหมาะสมสำหรับ
การดำเนินธุรกิจมากน้อยเพียงใด ควรต้องพัฒนา
ตนเองอย่างเสมอ รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทาง
เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

1.2 การสนับสนุนกิจกรรมทางสังคม
ในชุมชน ให้มีการเคลื่อนไหวทางด้านเศรษฐกิจพร้อมๆ
กับการรักและหวงแหนชุมชนย่อมส่งผลต่อธุรกิจ
ครอบครัวไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ยิ่งไปกว่านั้นคือเมื่อคน
รุ่นหลังได้เห็นโอกาสในการเลี้ยงตัวเองได้ของธุรกิจ
ครอบครัวย่อมมุ่งหวังในการสืบสาน พัฒนาธุรกิจให้คง
อยู่อย่างต่อเนื่อง และขจัดปัญหาการขาดการสืบทอด

ของทนายทนายธุรกิจ หรือการละทิ้งธุรกิจครอบครัว ไปสู่การทำมาหาเลี้ยงชีพโดยวิธีอื่น

1.3 หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ควรหยิบยื่นโอกาสในการพัฒนาในด้านต่างๆ ให้กับผู้ประกอบการ ได้แก่ ด้านเทคนิควิธี วิทยาศาสตร์ กระบวนการบริหารหรือแม้แต่ทักษะด้านภาษาที่จำเป็นสำหรับการเปิดรับ AEC ต่อไป

1.4 บทบาทของภาครัฐและเอกชนในการช่วยสนับสนุนส่งเสริมระบบของธุรกิจครอบครัวให้สามารถหมุนวนตามวัฏจักรของธุรกิจ ให้ธุรกิจสามารถเสริมจุดแข็ง สร้างโอกาส เปิดโอกาสในการรับรู้ข่าวสาร เพื่อการปรับตัว ถือเป็นบทบาทสำคัญต่อการคงอยู่ของธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการเปิดรับต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาคและระดับโลกแล้ว การให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะจากหน่วยงานที่เป็นผู้กำหนดนโยบายของประเทศย่อมชี้ทางสร้างให้กับธุรกิจครอบครัวเป็นอย่างมาก

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การสร้างโอกาสทางธุรกิจ สำหรับธุรกิจรายย่อยหรือธุรกิจขนาดเล็ก ให้มีโอกาสในการ

เข้าถึงแหล่งข้อมูล ข่าวสาร เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ รวมถึงแหล่งการเงินที่จำเป็นต่อการขยายกิจการ

2.2 การจับคู่คู่ค้าทางธุรกิจโดยเฉพาะธุรกิจขนาดเล็กที่มักขาดโอกาสการเข้าร่วมโต๊ะเจรจาต่อรองที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งการขาดโอกาสนั้นเนื่องจากหลายสาเหตุ เช่น ขาดการรับรู้ ข่าวสาร คุณสมบัติของการเข้าร่วมไม่ครบองค์ประกอบ หรืออีกหลายๆ สาเหตุที่ควรค้นหาและสร้างโอกาสให้ธุรกิจรายย่อยเหล่านั้น

2.3 การค้นหาความต้องการที่แท้จริงของผู้ประกอบการ โดยจัดหมวดหมู่ของธุรกิจที่มีลักษณะของธุรกิจที่คล้ายคลึงกัน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาธุรกิจนั้นที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงตอบสนองต่อความต้องการ และแก้ไขปัญหาให้ได้ที่มีลักษณะเฉพาะของธุรกิจแต่ละประเภท

2.4 การจัดทำมาตรฐานสินค้าหรือการรับรองธุรกิจที่ได้มาตรฐาน เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับความร่วมมือกันในการดำเนินธุรกิจไม่ว่าจะเป็นธุรกิจภายในประเทศ หรือธุรกิจระหว่างประเทศ โดยมีหน่วยงานภาครัฐจัดทำมาตรฐานธุรกิจ

เอกสารอ้างอิง

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2555). คำอภิปรายการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ

ชุมชนอีสาน. ใน "วัฒนธรรมและเศรษฐกิจชุมชนอีสาน". อัจฉรา ภาคุรัตน์, สุริยะชนะชัย และ ยุภา ประยงค์ทรัพย์. บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์.

ชินสัคค สุวรรณอัจฉริยะ และ นิรัตน์ รัตนสุภา. (2549). ตลาดและเครือข่ายทางสังคมในพื้นที่ทางวัฒนธรรม. รายงานวิจัย สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.).

บัวพันธ์ พรหมพักพิง. (2551: พฤษภาคม-สิงหาคม). สังคมวิทยาว่าด้วยทุนทางสังคม: จากแนวคิดเรื่องทุนสู่พลังงานสังคม. วารสารของคณะมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 25(2) : 48-76.

ปานใจ ธารทัศนวงศ์ และคณะ. (2550). โครงการค้นหาและพัฒนาสารสนเทศของราชมรดกสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่7 Living Angkor Road. รายงานวิจัย สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.).

พรพิไล เลิศวิชา. (2555). คำอภิปรายการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง วัฒนธรรมและเศรษฐกิจชุมชน

อิสาน. ใน "วัฒนธรรมและเศรษฐกิจชุมชนอิสาน". อัจฉรา ภาณุรัตน์, สุริยะ ชนะชัย
และ ยุภา ประยงค์ทรัพย์. บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์.

Aronoff, C.E., & Ward, J.L. (1991). **Family business sourcebook**. Detroit, MI:
Omnigraphics.

Cento Bull, A., Corner, P. (1993). **From Peasant to Entrepreneur The Survival of the Family Economy in
Italy**. Oxford : Berg Publishers Limited.

Harju, J and Heinonen, J. (2004). "The Keys Success in a Family Business". Turku :
Turku School of Economics and Business Administration. **Small Business
Institute** : 1-16.

Marger, Martin N. (1989 : October). Business strategies among East-Indian
entrepreneurs in Toronto: the role of group resources and opportunity
structure. **Ethnic and Studies** Vol. 12 (4).

กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่การพัฒนาท้องถิ่นสร้างสรรค์ จังหวัดสุรินทร์

The Wisdom Convey Process to the Creative Local Development : Surin Province

ศุภาวงศ์ นันตา

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเพื่อเสริมสร้างกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่การพัฒนาท้องถิ่นสร้างสรรค์บ้านไทร จ.สุรินทร์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วย การสำรวจพื้นที่ การวิเคราะห์ SWOT การสัมภาษณ์เจาะลึก สนทนากลุ่มย่อย และการจัดฐานการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่าบ้านไทรเป็นชุมชนที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน 4 กลุ่ม ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านการทอผ้า ภูมิปัญญาด้านการตีเหล็ก ภูมิปัญญาด้านการทำขนมไทย และภูมิปัญญาด้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่การพัฒนาท้องถิ่นสร้างสรรค์ ได้แก่ ขั้นตอนการทำให้อุปกรณ์เป็นตัวอย่าง การคิดร่วมกัน การสร้างสรรค์กิจกรรมหรือการทำงานร่วมกันและการจัดฐานการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

คำสำคัญ : ภูมิปัญญา, การพัฒนาท้องถิ่น

Abstract

The purposes of this research were to analyze situation of local wisdom, to strengthen the wisdom convey process to the creative local development Ban Sai, Surin province. The research was considered as a qualitative method, survey of the area SWOT analysis, in-depth interview, focus group, based on learning wisdom. The results of this research showed that Ban Sai as a community with the local wisdom was still unique local community. There were 4 groups including the wisdom of weaving, the wisdom of forging steel, the wisdom of Thai desserts, and the wisdom of sufficient economy. The wisdom convey process to the development of local creative include the showed an example, thinking together, creativity activities or worked together and based on learning wisdom.

Keyword : wisdom , local development

บทนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นนับเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมของสังคมไทย โดยมีหลักคิดที่สัมพันธ์กับฐานทรัพยากรของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งได้พัฒนาขึ้นมาเป็นองค์ความรู้ ประเพณี พิธีกรรม ฯลฯ อันเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละชุมชนแต่ละภูมิภาค ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่าภูมิปัญญาแต่ละท้องถิ่นเกี่ยวข้องกับ ความเชื่อ ศาสนา ประเพณี พิธีกรรม ศิลปะพื้นบ้าน อาหารและสมุนไพร ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงสะท้อนถึงความรู้ที่สร้างสรรค์เกิดจากการสั่งสมจากประสบการณ์ชีวิตที่มีคุณค่าของประชาชนหรือสมาชิกชุมชนในแต่ละท้องถิ่น เพื่อใช้ในการจัดการ หรือแก้ปัญหา และการปรับตัวให้เหมาะสมแก่การเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคม อีกทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งที่ทาให้คนในชุมชนพึ่งตนเองได้ ลดการพึ่งตนเองจากสังคม

ภายนอก มีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนของตนโดยสามารถพัฒนาให้เกิดเป็นนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น นั่นคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิมในชุมชนนำมายกระดับหรือสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มด้วยวิธีคิดใหม่ แนวปฏิบัติใหม่ ๆ รวมถึงสิ่งที่สร้างสรรค์คิดค้นประดิษฐ์ขึ้นใหม่อย่างเหมาะสม เพื่อนำมาใช้เชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

ดังนั้นการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับสมาชิกชุมชน ด้วยการริเริ่มสร้างสรรค์และปรับปรุง ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยอาจใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นพื้นฐานในการรวมกลุ่มการพัฒนาอาชีพ วิธีการดังกล่าวย่อมส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างสร้างสรรค์ ทั้งในแง่ของการสร้างคุณค่าทางสังคม ตลอดจนการสร้างการกระจายรายได้ให้แก่สมาชิกชุมชน ด้วยการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ (สหวัฒน์ แน่นหนา. 2555)

การเพิ่มคุณค่าทางสังคมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจจากฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าว นับว่ามีความสำคัญควบคู่ไปกับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริบทสังคมของจังหวัดสุรินทร์ นับว่าเป็นพื้นที่ที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งเขมร ลาว กูย ที่ประสานกันอย่างกลมกลืน เช่น วิธีการทอผ้ามัดหมี่และยกดอกสีธรรมชาติ เศรษฐกิจพอเพียง การตีเหล็ก ศิลปะการทำขนมพื้นบ้าน ประเพณีแห่นางแมว เป็นต้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าวเปรียบเสมือนเป็นจุดเด่นที่สามารถเชื่อมโยงทุนทางวัฒนธรรมให้มีพลังขับเคลื่อนในการพัฒนา ตลอดจนการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น จ.สุรินทร์ (กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุรินทร์ พ.ศ. 2556-2558) ดังนั้นจากการลงพื้นที่ศึกษาบริบทเบื้องต้นของชุมชนท้องถิ่นใน จ.สุรินทร์ และการทำเวทีสาธารณะ จึงพบว่าชุมชนบ้านไทร ต.จารพัตร อ.ศีขรภูมิ จ.สุรินทร์ เป็นชุมชนที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นหลากหลายคงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งสามารถจัดหมวดหมู่

ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทอผ้า กลุ่มตีเหล็ก กลุ่มอาหาร และกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าวสมาชิกชุมชนได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษและการผสมผสานกับนวัตกรรมความรู้ใหม่ ๆ ที่เกิดจากการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ลองผิดลองถูก โดยสมาชิกหมู่บ้านเล็งเห็นความสำคัญของ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองจึงร่วมกันสร้างงานสร้างอาชีพ สร้างผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยแรงงานทั้งหมดมาจากชุมชน ซึ่งคนในชุมชนได้สร้างกระบวนการการเรียนรู้ในชุมชนร่วมกัน เรียนรู้ที่จะพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แบ่งงานความรับผิดชอบตามความถนัดและความสามารถของแต่ละคนในชุมชน เช่น กลุ่มทอผ้ามัดหมี่และยกดอกสีธรรมชาติ มีกระบวนการการทอ การย้อม การมัดหมี่ เป็นต้น ผลผลิตที่ได้มีการบริหารจัดการกลุ่มโดยรับซื้อและจัดจำหน่ายโดยสมาชิกภายในกลุ่ม อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ประธานกลุ่มอาชีพและสมาชิกกลุ่ม กลับพบว่าชุมชนบ้านไทรประสบปัญหาสำคัญในการถ่ายทอดและเผยแพร่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำอย่างไรภูมิปัญญาท้องถิ่นของ จ.สุรินทร์ จะไม่ใช่เป็นเพียงการอนุรักษ์หรือการเก็บรักษาไว้เท่านั้น แต่ต้องมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเหมาะสมต่อชุมชนมากที่สุดและสามารถเผยแพร่ให้แก่คนนอกชุมชนได้รู้จัก

จากความสำคัญและปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นเหตุผลที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาหัวข้อการวิจัยเรื่อง “กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่การพัฒนาท้องถิ่นสร้างสรรค์ จังหวัดสุรินทร์” ทั้งนี้ผลการวิจัยจะก่อให้เกิดประโยชน์และการนำผลการวิจัยไปใช้ ในแง่ของการนำองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของ จังหวัดสุรินทร์ไปสู่แนวทางการพัฒนาชุมชนของ จังหวัดสุรินทร์ ต่อไป

วัตถุประสงค์

1 เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบ้าน ไทร จังหวัดสุรินทร์

2 เพื่อเสริมสร้างกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่การพัฒนาท้องถิ่นสร้างสรรคบ้านไทร จังหวัดสุรินทร์

วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยโครงการ “กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่การพัฒนาท้องถิ่นสร้างสรรค จังหวัดสุรินทร์” เป็นการวิจัยประยุกต์ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชนบ้านไทร ต. จารพัตร์ อ.ศีขรภูมิ จ.สุรินทร์ ประธานกลุ่มอาชีพบ้านไทร คณะกรรมการกลุ่ม ประชาชนชาวบ้าน สมาชิกชุมชนเยาวชนในบ้านไทร และนักศึกษามหาวิทยาลัย ราชภัฏสุรินทร์ รวมจำนวน 80 คน

เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย การสำรวจพื้นที่บนที่สถานการณภูมิปัญญาท้องถิ่นของบ้านไทร ต. จารพัตร์ อ.ศีขรภูมิ จ.สุรินทร์ การวิเคราะห์ SWOT สถานการณภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยพิจารณาจุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรค เพื่อหาวิธีการในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) ซึ่งกำหนดประเด็นคำถามครอบคลุมเกี่ยวกับ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัญหาในการอนุรักษ์ส่งเสริมและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) จากผู้นำชุมชน ประธานกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่ม ประชาชนชาวบ้าน สมาชิกชุมชนผู้มีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพบ้านไทร ต.จารพัตร์ อ.ศีขรภูมิ จ.สุรินทร์ และการจัดฐานการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างในกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสำรวจพื้นที่ การวิเคราะห์ SWOT การสัมภาษณ์

การสนทนากลุ่มย่อย และกิจกรรมฐานการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพภายใต้กรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดไว้ โดยวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา

ผลการศึกษา จำแนกตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย ดังนี้

1. การวิเคราะห์สถานการณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบ้านไทร ต.จารพัตร์ อ.ศีขรภูมิ จ.สุรินทร์ จ. สุรินทร์ จำแนกได้ 2 ประเด็น คือ

1.1 บริบทของบ้านไทร มีจุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรค ในการพัฒนาท้องถิ่นดังต่อไปนี้

1.1.1 จุดเด่น บ้านไทรมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลายสามารถสร้างเอกลักษณ์หรือความเป็นตัวตนของชุมชน โดยนำมาต่อยอดในการสร้างอาชีพกระจายรายได้ให้แก่สมาชิกกลุ่ม ช่วยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและเป็นเครื่องมือในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน นอกจากนี้บ้านไทรยังมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มอาชีพ ประชาชนชาวบ้าน บุคคลดังกล่าวมีส่วนผลักดันให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบ้านไทรยังคงอยู่กับชุมชน ประกอบกับสมาชิกชุมชนส่วนใหญ่มีความสามัคคีให้ความร่วมมือกับกิจกรรมของชุมชน

1.1.2 จุดด้อย สมาชิกชุมชนยังขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ชุมชนขาดวิธีการสื่อสารประชาสัมพันธ์จากภายในชุมชนไปยังภายนอกชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ขาดกระบวนการถ่ายทอดจากผู้รู้สู่คนรุ่นใหม่ เด็กรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจที่จะเรียนรู้ต่อ

1.1.3 โอกาส กลุ่มอาชีพของบ้านไทรได้รับการสนับสนุนจากอำเภอศีขรภูมิ พัฒนาชุมชน จ.สุรินทร์ มูลนิธิขวัญชุมชนให้พัฒนาเป็นแหล่งปฏิบัติการเรียนรู้ทอผ้าไหมย้อมสีธรรมชาติ และ

การส่งเสริมให้ประชาชนชาวบ้าน ปรธาณกลุ่มอาชีพ เป็นวิทยากรผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่คนนอก ชุมชน การสื่อสารประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานพัฒนา ชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล และสถาบัน การศึกษาทำให้บ้านไทรเริ่มเป็นที่รู้จักและมีคนนอก ชุมชนสนใจมาศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนเพิ่ม มากขึ้น

1.1.4 อุปสรรค การสนับสนุนจาก หน่วยงานภายนอกมักไม่ต่อเนื่อง นโยบายในการเข้า มาส่งเสริมชุมชนมีการปรับเปลี่ยนตามผู้บริหารจึงขาด ความต่อเนื่องไม่จริงจัง การเปลี่ยนแปลงของระบบ สังคมและวัฒนธรรมมีผลทำให้พฤติกรรมของสมาชิก ชุมชนโดยเฉพาะเยาวชนมีโอกาสเปิดรับค่านิยม สมัยใหม่มากขึ้นเรื่อย ๆ จึงลดความสนใจหรือให้ ความสำคัญเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนน้อยลง มาก

1.2 การวิเคราะห์สถานการณ์ภูมิ ปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่บ้านไทร พบว่า บ้านไทร เป็น ชุมชนที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ ของชุมชน ซึ่งสามารถจัดหมวดหมู่ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ 4 กลุ่ม ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านการทอผ้า ภูมิปัญญา ด้านการตีเหล็ก ภูมิปัญญาด้านการทำขนมไทย และภูมิ ปัญญาด้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยวิเคราะห์ สถานการณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบ้านไทร ได้ดังนี้

1.2.1 ภูมิปัญญาด้านการทอผ้า ภูมิ ปัญญาด้านการทอผ้ามัดหมี่และยกดอกสีธรรมชาติ ยังคงอยู่ในสภาพดีในชุมชน จึงควรมีการถ่ายทอดและ เผยแพร่ภูมิปัญญาให้แก่สมาชิกชุมชน ตลอดจน เยาวชนคนรุ่นใหม่เป็นการอนุรักษ์สิ่งที่เหลืออยู่ให้คง อยู่สืบต่อไป อย่างไรก็ตามผลการวิจัย พบว่าภูมิ ปัญญาดังกล่าวมีปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้ภูมิ ปัญญาด้านทอผ้ามัดหมี่และยกดอกสีธรรมชาติ ยังคง อยู่ในสภาพดีเนื่องจาก ประการแรก ปัจจัยด้านผู้นำ กลุ่มได้แก่ นางสุดาภรณ์ ศุภนาม ประธานกลุ่ม และ นางสมใจ จำปาทอง รองประธานกลุ่ม ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้ง กลุ่มขึ้นและได้รับการยอมรับจากสมาชิกชุมชน

ปัจจุบันมีจำนวนสมาชิกกลุ่มสตรีทอผ้า ๕5 คน จาก เดิมสมาชิกชุมชนคุ้นเคยกับการย้อมผ้าด้วยสีเคมีโดย อาจมีผลต่อสุขภาพในระยะยาว และขาดเอกลักษณ์ ของชุมชนทำให้เป็นอุปสรรคต่อการตลาด ผู้นำทั้ง 2 คน จึงริเริ่มทดลองแสวงหาแนวคิดวิธีการใหม่ ๆ แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ นั่น คือการย้อมสีจากวัสดุ ธรรมชาติซึ่งเป็นไม้มงคลในการย้อมผ้าไหมมัดหมี่ที่มี ความหมาย เช่น

เมล็ดคูณ นำมาต้ม จะให้สีเหลืองแก่ ต้นคูณจะเป็นไม้มงคล เชื่อว่าเมื่อสวมใส่จะมีคนคอย คำจูน มีความน่าเชื่อถือ ผู้คนนับหน้าถือตาในสังคม

แก่นขนุน เป็นสีเหลืองอ่อน นิยมปลูกไว้ หน้าบ้าน ถือกันว่าจะมีคนคอยสนับสนุนอยู่ตลอด

เปลือกมะยม เป็นสีเนื้ออ่อน นิยม ปลูกไว้หน้าบ้าน หลังบ้าน ความโบราณกล่าวไว้ว่า จะ ทำให้มีคนนิยมชมชอบ มีบารมีในสังคม

เปลือกต้นคร่าง เป็นไม้มงคลในสังคม ชั้นสูง นิยมปลูกไว้ริมถนนที่คนสัญจร ออกดอกสวย ทำให้ดูสดชื่น และร่มเย็นตลอด

สีครึ่ง เป็นแมลงที่มีสีสีแดงมักสร้างรัง บนต้นจามจุรี หรือฉำฉา ใช้เม็ดเป็นวัสดุย้อมไหม ได้สี แดงและสีชมพู สีคงทนต่อแสง ครึ่งเป็นแมลงมงคล เช่นเมื่อขึ้นบ้านใหม่จะนิยมนำตัวครึ่งมาซ่อนไว้หน้า บ้านใด เชื่อกันว่าเป็นการซ่อนทรัพย์สมบัติ ใช้ไม่รั่วหมด

หัวขมิ้น เป็นสีเหลืองอ่อนเป็นสีและ พืชมงคลที่ดีมาก นำมาใส่กับน้ำมนต์ หรือด้ายผูกแขน งานต่าง ๆ

ลูกมะขามสุก นำมาละลายผสมกับ น้ำและสีแดงครึ่ง จะทำให้สีสดสวย งามตาม ธรรมชาติให้ความรู้สึกหลงใหลและน่าชื่นชม มะขาม โบราณถือกันว่าเป็นไม้มงคลหนึ่งหากปลูกไว้หน้าบ้าน จะมีแต่คนเกรงขาม นับหน้าถือตา

โคลนดอกบัว ทำให้สวยเป็นเงางาม และสามารถเปลี่ยนสีได้ตามความต้องการ ดอกบัว เป็นไม้มงคลนิยมนำไปไหว้พระ งานบวช งานแต่งงาน

ดอกดาวเรือง กลีบดอกใช้ย้อมไหมได้ สีเหลืองทอง สีคงทนต่อแสง ดาวเรืองเป็นดอกไม้มงคล หากปลูกประดับหน้าบ้านเชื่อกันว่าจะส่งผลให้เจ้าของบ้านร่ำรวยเงินทอง รุ่งเรือง มีลาภยศ บารมีเพิ่มพูน

ประการที่สอง คือ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก พบว่ากลุ่มทอผ้าไหมมัดหมี่และยกดอกสีธรรมชาติมีการร่วมกันคิดร่วมกันตัดสินใจร่วมกันทำและร่วมกันรับผิดชอบ ดังจะเห็นได้จากการร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้าไหมมัดหมี่ให้มีความหลากหลาย เช่น พัฒนาเป็นผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่ กระเป๋า กรอบกระจก โคมบายประดับบ้าน ของชำร่วย เป็นต้น การกำหนดราคาผ้าไหมมัดหมี่ที่ย้อมจากสีธรรมชาติ เช่น ผืนละ 3,000-6,000 บาท

ภาพประกอบ 1 การย้อมผ้าไหมมัดหมี่ด้วยสีธรรมชาติ ได้แก่ สีแดงจากครั่ง และสีเหลืองอ่อนจากแก่นขนุน

1.2.2 ภูมิปัญญาด้านการตีเหล็ก

พบว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในภาวะเกือบสูญหาย โดยหลงเหลืออยู่เพียงหนึ่งเดียวในบ้านไทร คือ ช่างตีเหล็กนายเอียด มาลาทอง แต่ชุมชนมีความต้องการให้

อนุรักษ์เอาไว้ไม่อยากให้สูญหายไป เนื่องจากเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ และเป็นอาชีพเสริมที่สร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว พบว่ากระบวนการตีเหล็กต้องอาศัยความชำนาญและประสบการณ์อย่างยิ่ง เริ่มจากการเผาเหล็กบนเตาถ่านประดิษฐ์ให้ร้อนจนแดง โดยใช้แรงพัดจากตัวหอยโข่งเป่าลมให้เกิดไฟลนไฟอีก 20 รอบ สลับกับการตีเหล็กให้ได้รูปตามอุปกรณ์ที่ต้องการ โดยการตีเหล็กแต่ละครั้งจะต้องตีเป็นจังหวะ ใช้คนตีอย่างน้อยจำนวน 3 คน หลังจากนั้นจึงเป็นขั้นตอนของการเจียให้อุปกรณ์มีความคมสุดท้ายเพื่อให้ได้อุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น มีด (มีด 1 เล่ม ใช้เวลาตี 2 ชั่วโมง) ขวาน จอบ เสียม เคียวเกี่ยวข้าว เป็นต้น ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่มีคุณภาพดีมากและเป็นที่ยุ้จักในพื้นที่ อ.ศีขรภูมิ จ.สุรินทร์

ภาพประกอบ 2 กระบวนการในการตีเหล็ก

1.2.3 ภูมิปัญญาด้านการทำขนมไทย

นับว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่ในสภาพดีเป็นที่รู้จักและยอมรับของทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชนขนมไทยดังกล่าว เช่น เม็ดขนุน สาคุ้ไล่หมี ขนมหั่น วุ้นกะทิ ข้าวเหนียวแดง หม้อแกง และข้าวต้มมัด ผู้นำภูมิปัญญาดังกล่าว คือ นายประดิษฐ์ เว่นแก้ว

และนางจันทร์เพ็ญ โอดงาม เนื่องจากเป็นการสร้างอาชีพด้วยการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการกระจายรายได้ของสมาชิกชุมชน สามารถผลิตเพื่อจำหน่ายส่งทุกวันให้แก่ตลาดทั้งในอำเภอศีขรภูมิ และส่งขายไปยังอำเภอใกล้เคียง อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชุมชน ดังตัวอย่างของการอธิบายความสำคัญของภูมิปัญญาการทำข้าวต้มมัด ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การทำข้าวต้มมัดส่วนใหญ่ใช้ประกอบประเพณีและพิธีสำคัญของชุมชนในพื้นที่ จ. สุรินทร์ เช่น ประเพณีวันสารท วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา แชนโกฎินดา พิธีแต่งงาน พิธีขึ้นบ้านใหม่ กระบวนการในการทำข้าวต้มมัดนับเป็นเครื่องมือในการสร้างความสามัคคีของพี่น้องในครอบครัว และสมาชิกชุมชนไปโดยปริยาย เพราะต้องมาร่วมกันทำเพื่อใช้ประกอบเป็นเครื่องคาวหวานในงานต่าง ๆ อีกทั้งยังอธิบายความหมายของข้าวต้มมัดถึงการเป็นตัวแทนของความรัก โดยชาวบ้านเชื่อว่าหนุ่มสาวคู่ใดที่ทำบุญด้วยข้าวต้มมัดจะรักและอยู่คู่กันตลอดกาลหรือหมายรวมถึงเป็นการเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ดังนั้นสมาชิกชุมชนจึงให้ความสำคัญกับการทำขนมไทยต่าง ๆ และมีทัศนคติตรงกันว่าเห็นควรมีการถ่ายทอดและเผยแพร่ภูมิปัญญาการทำขนมไทย ให้แก่สมาชิกชุมชน ตลอดจนเยาวชนคนรุ่นใหม่ เป็นการยกระดับภูมิปัญญาสู่การพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

ภาพประกอบ 3 ภูมิปัญญาด้านการทำขนมไทย

1.2.4 ภูมิปัญญาด้านเศรษฐกิจพอเพียง นับว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่ในภาวะการฟื้นฟูให้กลับมาอีกครั้ง เนื่องจากบริบทชุมชนของบ้านไทรเป็นบริบทของเกษตรกรรม สมาชิกชุมชนเกือบทุกบ้านจึงมีพื้นที่ทางการเกษตรสำหรับทำเกษตร เช่น การปลูกข้าว ปลูกพืชผักสวนครัว และเลี้ยงสัตว์ เป็นพื้นฐานปัจจัยการผลิตอยู่แล้ว แต่ปัจจัยด้านแรงงานลดน้อยลงเพราะเมื่อหมดฤดูทำนาแรงงานชายส่วนใหญ่มักออกไปรับจ้างนอกชุมชน อย่างไรก็ตามผลการวิจัยพบว่าในปัจจุบันผู้นำชุมชนบ้านไทร และสมาชิกชุมชนเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงอีกครั้ง เนื่องจากพบว่าการเกษตรดั้งเดิมซึ่งผสมผสานระหว่างการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ช่วยให้มีผลผลิตในการบริโภคอย่างเพียงพอลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ดังเช่น นายทวีชัย ฐูจิต ผู้นำภูมิปัญญาด้านเศรษฐกิจพอเพียง สามารถบริหารจัดการพื้นที่กว่า 30 ไร่ แบ่งสัดส่วนพื้นที่เพื่อการปลูกข้าว ปลูกพืชผักสวนครัว สวนสมุนไพรรักษาโรค เลี้ยงหมู โดยคิดสร้างสรรคนวัตกรรมน้ำหมักสำหรับบำรุงเมล็ดข้าว และใส่แปลงผักเพื่อลดต้นทุนค่าปุ๋ย แนวคิดภูมิปัญญาด้านเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าวจึงเป็นตัวอย่างที่ต้องส่งเสริมให้คนทั้ง

หมู่บ้านได้เห็นถึงความสำคัญและหันมาดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งยังต้องถ่ายทอดและประชาสัมพันธ์ให้คนอื่น ๆ ได้รู้จักด้วยจึงจะเกิดประโยชน์

2. การเสริมสร้างกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่การพัฒนาท้องถิ่นสร้างสรรค์บ้านไทย

จ.สุรินทร์ ผู้วิจัยร่วมกับชุมชนศึกษาแนวทางในการเสริมสร้างกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งนับเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งโดยประกอบด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้

2.1 การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ถือว่าเป็นวิธีการถ่ายทอดของผู้นำกลุ่ม ปราชญ์ชาวบ้าน หรือผู้นำภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ของบ้านไทย พบว่าสมาชิกชุมชนได้เรียนรู้จากการดำเนินวิถีชีวิตของผู้นำภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ โดยเป็นตัวอย่างของคนในครอบครัว ญาติพี่น้อง ชุมชนเดียวกัน

2.2 การคิดร่วมกัน เป็นการกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนได้แสดงความรู้สึกและความคิดเห็นต่อประเด็นต่าง ๆ อย่างเป็นธรรมชาติ พบว่าทั้งผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชนมีการแลกเปลี่ยนและเสนอความเห็นอย่างมีเหตุผลเปิดโอกาสถ่ายทอดภูมิปัญญาซึ่งกันและกัน

2.3 การสร้างสรรคกิจกรรมหรือการทำงานร่วมกัน โดยการขยายเครือข่ายระดับบุคคลระดับกลุ่มให้มากขึ้น โดยผลการวิจัยพบว่า ที่ผ่านมาบุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐในระดับอำเภอ ศีขรภูมิ องค์การบริหารส่วนตำบล มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ รวมถึงกลุ่มนักเรียนแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของประเทศญี่ปุ่น ได้เข้ามาในพื้นที่เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาในบ้านไทย เพื่อนำไปพัฒนาต่อยอดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องของแต่ละหน่วยงานต่อไป

2.4 การจัดฐานการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นกิจกรรมสำคัญอีกอย่างหนึ่งสำหรับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนในบ้านไทย ต.จารพัต อ.ศีขรภูมิ จ.สุรินทร์ และนักศึกษา

สาขาานีเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ได้เรียนรู้สัมผัสของจริงและเข้าใจถึงความสำคัญว่าเหตุใดชุมชนจึงต้องมีการอนุรักษ์ พื้นฟู ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนถ่ายทอดและเผยแพร่ให้คนอื่นได้รับรู้ด้วยจึงจะเกิดคุณค่าอย่างแท้จริง ด้วยการเรียนรู้จากฐานการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้ง 4 ฐาน

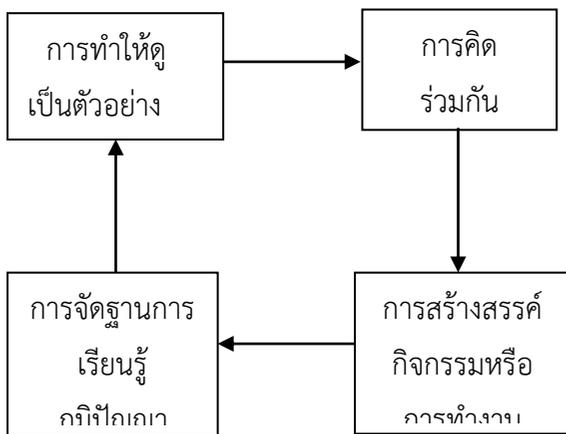
ภาพประกอบ 4 การจัดฐานการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยดังนี้ ประการแรก สถานการณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบ้านไทย ต.จารพัต อ.ศีขรภูมิ จ.สุรินทร์ เป็นชุมชนที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ภูมิปัญญาด้านการทอผ้า ซึ่งยังคงอยู่ในสภาพดีในชุมชน จึงควรมีการถ่ายทอดและเผยแพร่ภูมิปัญญาให้แก่สมาชิกชุมชนและคนรุ่นหลัง 2) ภูมิปัญญาด้านการตีเหล็ก อยู่ในภาวะเกือบสูญหาย แต่ชุมชนต้องการให้อนุรักษ์เอาไว้ ไม่อยากให้สูญหายไป 3) ภูมิปัญญาด้านการทำขนม

ไทย อยู่ในสภาพดีเป็นที่รู้จักและยอมรับของทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน จึงควรส่งเสริมและเผยแพร่ต่อไป 4) ภูมิปัญญาด้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในภาวะการฟื้นฟูให้กลับมาอีกครั้ง

ประการที่สอง การเสริมสร้างกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่การพัฒนาท้องถิ่นสร้างสรรค์ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 5 กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

อภิปรายผล

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ กนกพร ฉิมพลี (2555) พบว่าการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีรูปแบบการถ่ายทอดอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยกระบวนการจัดการความรู้ดังกล่าวมีลักษณะเป็นวงจรที่เมื่อถ่ายทอดความรู้แล้ว สามารถย้อนกลับไปกำหนดความรู้ในรูปแบบอื่นๆ ได้อย่างต่อเนื่อง และเงื่อนไขที่ทำให้การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประสบความสำเร็จ มี 4 เงื่อนไขที่สำคัญ ได้แก่ ความรู้ด้านการจัดการความรู้ วัฒนธรรมองค์การ ภาวะผู้นำและโครงสร้างพื้นฐาน ในขณะที่ จริยาวัฒน์ โลหะพูนตระกูล (2553) ระบุว่าชุมชนได้รับประโยชน์โดยตรงจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง โดยเฉพาะด้าน

วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้ก่อให้เกิดการรื้อฟื้นประเพณีท้องถิ่นและประเพณีในเทศกาลต่างๆ ทั้งด้านภูมิปัญญาในการทำอาหารและขนม การทำเครื่องสานจากวัสดุธรรมชาติที่มีในท้องถิ่น การคิดค้นต่อยอดภูมิปัญญาในการผลิตสินค้า OTOP เป็นต้น ก่อให้เกิดการส่งเสริมอาชีพและรายได้มีการจ้างงานมากขึ้น นอกจากนี้ ฌรงค์ เพชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล (2545) กล่าวว่า แนวคิดธุรกิจชุมชน มีองค์ประกอบที่สำคัญในการพิจารณาทั้งปัจจัยด้านผู้นำ ธุรกิจชุมชนที่ก่อตั้งโดยบุคคล หรือโดยคณะบุคคลที่เป็นที่ยอมรับของชาวบ้าน จะระดมทุนได้ง่าย ขยายตัวได้เร็วและมีโอกาสประสบความสำเร็จสูง และปัจจัยการมีส่วนร่วมของสมาชิก การเกิดขึ้น การคงอยู่ และการเติบโตของธุรกิจชุมชน จะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของชุมชน ต้องร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบ

จึงอาจกล่าวได้ว่า การใช้ทรัพยากรในชุมชนได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีคุณค่าเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน ซึ่งมุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ วางแผน ตัดสินใจและพัฒนาให้กับทรัพยากรบุคคลของชุมชน โดยการใช้ผู้นำชุมชนหรือผู้นำความคิดเป็นแกนนำ องค์การภายนอกจะเป็นเพียงผู้สนับสนุน ดังนั้นการพัฒนาท้องถิ่นในยุคปัจจุบันต้องหันกลับมาองภูมิปัญญาของตนเองเป็นสำคัญเพื่อให้เกิดการพัฒนาเป็นไปบนฐานของภูมิปัญญาเกิดการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์สามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ไปสนับสนุนหรือเพิ่มคุณค่าและมูลค่าให้กับทุนทางสังคมและภูมิปัญญาที่มีอยู่

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการใช้ผลการวิจัยเพื่อการพัฒนา ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะด้านกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านไทร ต.จารพัตร อ.ศีขรภูมิ จ.สุรินทร์ และชุมชนอื่น ๆ ควรมีส่วนร่วมในกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่การพัฒนาท้องถิ่น

สร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการวิเคราะห์โอกาสในการพัฒนาพื้นที่ จะนำภูมิปัญญาด้านใดมาใช้ในการพัฒนา อาศัยเทคนิคใดซึ่งจะนำไปสู่การเกิดโครงการพัฒนาต่าง ๆ ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะด้านการศึกษาและสืบทอดองค์ความรู้ หน่วยงานที่เป็นสถาบันการศึกษาควรถอดบทเรียนจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อ

ผนวกให้เป็นเนื้อหาการเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นศึกษาให้แก่เยาวชนทั้งในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด ตลอดจนสามารถนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเสริมสร้างและเป็นแนวทางพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา เช่น ด้านการพัฒนาชุมชน การสื่อสารเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กนกพร ฉิมพลี. (2555). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน :

กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต (พัฒนาสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดสุรินทร์ พ.ศ. 2556-2558.

องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์.

จรียาวัฒน์ โลหะพูนตระกูล. (2553). “การพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชน ด้วยการจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ” วารสาร มจร.วิชาการ. 14 ฉบับที่ 27 กรกฎาคม – ธันวาคม.

ณรงค์ เพชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล.(2545). วิสาหกิจชุมชนกลไกเศรษฐกิจรากฐาน. กรุงเทพฯ :

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สหวัดน์ แน่นหนา. (2555). การเพิ่มมูลค่าให้แก่ทุนทางวัฒนธรรม. กรมศิลปากร.

Nattakam Phon Chang (Elephant Catching)

Dr..Atcharaphon Suktong*

Abstract

The study entitled The Development of Ritualistic Performance in Elephant's Traditional Lasso Ceremony in Mekong Sub-region was aimed to 1) explore the history of elephant lore and the folklore of elephant-worshipping people in Surin Province, Thailand, and those in Champasak Province , Lao People's Democratic Republic; 2) analyze the aspects of the elephant lore – how to deal with elephants, and the folklore in Southern Esan of Thailand so as to suggest guidelines in conserving elephants and pachyderm ecology and culture in the Mekong-sub region; 3) develop arts of performance concerning the elephant lore and the folklore of elephant-worshipping people in the Mekong sub-region. The researcher hoped that the findings of the study would strengthen the group of elephant-worshipping people as well as shed light on their lifestyle, society and culture of for general people. Likewise, the result of the development of the performing arts concerning the elephant lasso would give a guideline in further studies and development studies in the branches of dance and music so that younger generations would insightfully appreciate esthetics, hearing as well as movement. Consequently the esthetics would meet the structure of human psycho-intellectual desire, endorse the value and fulfill human spirit. The area of study was the group of elephant-worshipping people in the village of Taklang, sub-district of Krapho, district of Thatoom, in Surin Province, Thailand. Also the area of study was the group of elephant-worshipping people in Kiatngong Village of Champasak Province, Lao People's Democratic Republic. The study was the ethnographic & quantitative research in which the aspects of association between the elephant lore and the folklore before developing a prototype of drama performance were analyzed.

The findings of the study were as follows;

1. The elephant-worshipping people in Thailand and those in the Lao People's Democratic Republic have long been instilled the lore of elephants. They have the knowledge of how to round-up and domesticate wild elephants. They have beliefs, rituals dealing with Phi Pakam - the ghost which haunts the noose (for catching wild elephants). They also have rules, regulations and taboos concerning elephants for

*

Dancing Art Department, Faculty of Humanities and Social Sciences Surindra Rajabhat University

a long time. These wisdoms are common identities among the elephant-worshipping people in Thailand and those in the Lao People's Democratic Republic including all the elephant-worshipping people in the Mekong sub-region. The bodies of knowledge, gathered from the experiences of predecessors have been instilled in procedure to new generations.

2. Four aspects were found, from the analysis of the concerning aspects of the elephant lore of the elephant-worshipping people in the Mekong sub-region, namely 1) *Phi Pakam* and its relationship with *PachiyaiKrubakachatam* (a class of mahouts); 2) the *Phasom* – a piece of cloth embroidered with a design telling the rank of mahouts including *Kalams* or taboos and the rice ritual; 3) the hunting of wild elephants according to the lore of elephants, and the elephants being wise because the women have elephant lore; 4) the legend for the love of rain, forest, pier, *Naga*, water, traditions ruling over three folklores and biosphere of elephant-worshipping people. It was also found that only 3 aspects were efficient enough to be counted as guidelines for elephant conservation namely 1) *Phi Pakam* and its relationship with *PachiyaiKrubakachatam* 2) the *Phasom* – a piece of cloth embroidered with a design telling the rank of mahouts including *Kalams* or taboos and the rice ritual of mahouts; 3) the hunting of wild elephants according to the lore of elephants, and the elephants being wise because women have elephant lore. The three aspects were related to the result of a qualitative study.

3. From the result of the study, the arts of performance could be developed concerning the elephant lore, folkloristic of elephant-worshipping people in the Mekong sub-region. The performance was a drama representing elephant round-up, interpolated with bodies of knowledge concerning elephant lasso, choreography, costumes, traditional music in combination with contemporary arts of performance based on the identity of elephant lore of elephant-worshipping people in Mekong sub-region.

Key words : Performance Arts, Elephant catching and keeping, Folktales, Animal Worship, The Greater Mekong Sub-region, Elephants

Introduction

Mekong River is one of the world's important rivers running from Tibet, China, through six countries, including China, Myanmar, Vietnam, Thailand, Lao PDR, and Cambodia. Areas around Mekong River are rich of natural resources such as forests, wild animals, fishes and aquatic animals. The ecology around Mekong River is suitable for inhabitation of human and animals. There have long been many

tribes of human settled down around the Mekong River, so this region has been one of the world's important civilizations. This region is where cultures, beliefs and local ways of life begun.

The Greater Mekong Sub-region connects the northeastern part of Thailand, Lao PDR, Cambodia and Vietnam. There are many civilizations occurred around the region as well as well-known religious places such as Angkor Wat Angkor Tom in Cambodia, Wat Phoo in Champasak, Lao PDR, Panam Roong and Pimai in Thailand. These places show that people had inhabited in this region since the pre-historic time. The first inhabitants were Mon-Khmer ethnic

group. It was found that there were more than 150 ethnic groups disseminated around the region. The inhabitations were crowded in the southern part of Lao and the northeastern part of Thailand, especially around the Dongrek mountain range. Jayavorman VII founded the Khmer empire in the seventeenth century. Many well-known religious temples were constructed during his reign. For example, Angkor Wat Angkor Tom and the Bayon were built during this period. The sculptures of this period did not only tell about religion, but also the relationship between human and elephants. Elephants were trained by human to be royal elephants, war elephants, and to help men load their luggage. These aspects reflected that the Greater Mekong Sub-region was a large biosphere for elephants. The knowledge regarding elephants has been passed down from generations to generations until the present.

Elephants played an important role in the life of people around the Greater Mekong Sub-region, including political, religious, cultural, and economic aspects. Elephants involved in the life of both the local people and the royalists. The wisdoms regarding elephant hunting, training and keeping became the way of life of people who worship elephants in the Greater Mekong Sub-region such as people in Ta-klang Elephant Village, Tha Tum, Surin, Thailand and Giad-Ngong Elephant Village, Pathum Phon, Champasak District, Lao PDR.

Changes in ecology and society nowadays have a big impact on the wisdom of elephant catching and keeping and folktales in Thailand and Laos. Thus, this research, which

aims to study the wisdom about elephants and to develop a performance art, helps sustain and prolongs the wisdom and preserve the custom, ceremony, way of life and culture.

Objectives

1) explore the history of elephant lore and the folklore of elephant-worshipping people in Surin Province, Thailand, and those in Champasak Province, Lao People's Democratic Republic;

2) analyze the aspects of the elephant lore – how to deal with elephants, and the folklore in Southern Esan of Thailand so as to suggest guidelines in conserving elephants and pachyderm ecology and culture in the Mekong-sub region;

3) develop arts of performance concerning the elephant lore and the folklore of elephant-worshipping people in the Mekong sub-region.

Research Methodology

This research uses the Ethnographic method and qualitative and quantitative methodologies. Data were gathered from related documents and field study through observations and interviews in order to study factors concerning the wisdom about elephant catching and keeping and folktales. All data gathered were analyzed according to the Exploratory Factor Analysis method.

Research tools are 60 items of questionnaires which the researcher had created and selected from the qualitative research and had been approved by five peer reviewers. After

the orthogonal varimax rotation was used, the validity and reliability's result was .79. The rotation resulted in factor loading, which categorized each question item. The questions greater than .30 were selected. Questionnaires were done by five hundred people and then were brought to do the statistical analysis in order to find the outcome according to the quantitative research methodology. The final stage was to write a study report.

Study area and target population

Data were collected after the question items about elephant catching and keeping and folktales of people who worship elephants in the Greater Mekong Sub-region, especially in Thailand and Lao PDR, were created. The population, selected by purposive sampling, was villagers in the Ta-klang Elephant Village, Tha Tum District, Surin, Thailand. The number of population was five-hundred people, including doctors for elephants, mahouts, educationists, teachers, students and tourists.

Conclusion

1. Regarding the historical background, people who worship elephants in the lower Mekong sub-region in Thailand and Laos shared the same origin. Champasak was once ruled under Siam (Thailand). Due to migration of folks, cultures and wisdoms transferred from one place to another. From various documents, it mentioned that Hindu and Buddhism spread from India to Southeast Asia. Therefore, people in this region shared the same belief. When the Khmer empire had grown its influence over the area, religious wisdom, as well as elephant wisdom

and folkloristic, was respected among the locals. Elephant catching wisdom in Laos was originated by Lanchang Dynasty. The knowledge about elephant catching and elephant raising wisdom were passed to the common people and then to people in the tribe. The Kuys originally were from Attapeu, Sekong and Champasak. Then, they migrated to the South of Esan in Thailand, which was around the Dongrek Mountain range and Moon River in Surin and Srisaket Province in Thailand. It was assumed that the wisdom of elephant catching originated from the South of Lao. So, people in the Lower Mekong Sub-region shared the same origin.

The belief about *Phi Pakam* among the Kuys in Surin Province, Thailand, and the elephant raiser community in Pathum Phon, Champasak in Laos was almost the same. The people who raise elephants revere *Phi Pakam*, as well as they cherish the social and administrative wisdom. The way they place the hierarchy of their caravan was a model of how they rule their village. In the caravan, the position of *Mor Chang* is divided into *Kru Baa Yai* or *Tiyai*, *Mor Sadum*, *Mor Sadiang*, *Ja* and *Ma* or mahout. *Kru Baa Yai* is the most significant position. He is like the head of the village. The head of the village is selected according to his ability in catching elephants and his morality. The way they administer the caravan is a good model for the villagers to apply this wisdom to use in their daily life. The wisdom about medicine and herbal are also retrieved from the elephant surroundings. Elephants usually flock in biodiversity forest. They know what foods are edible and can be used as medicine. Therefore, the mahouts recognize

herbs that are useful for them. People who raise elephants adapt the wisdom they learn from elephants to make use about herbs and medicine that can heal illnesses. In preserving nature in order to raise elephants, people become more aware that if deforestation continues, the number of wild elephants also decreases. Nowadays, Thailand and Laos have announced a preserved area for wild elephants to live. There are more defensive measures against elephant killing for commerce and for agricultural land protection. Regarding economy, in the past, elephants were used for log dragging, transportation, agricultural work such as ploughing and product transporting. However, the roles of elephants have been tremendously changed. Most elephants are in tourism industry and services such as performing in an elephant show or carrying tourists around town. Elephants have an important role in economic from the past until present.

1. Components about the wisdom about elephant catching and keeping and folktales of people who worships elephants in the Greater Mekong Sub-region

The researcher created a questionnaire of sixty items about the wisdom about elephant catching and keeping and folktales of people who worship elephants in the Greater Mekong Sub-region in Thailand and Lao PDR. The questionnaire items were reviewed by five peer reviewers. After that, the validity and reliability were tested. Questionnaires were done by five hundred people at Ta-klang Elephant Village,

Krapho Subdistrict, Tha Tum District, Surin Province. Findings were as follows:

The result of the Orthogonal Varimax rotation, after the components had been extracted, was the component criteria. The questions greater than .30 were selected (without considering the plus/minus value). The result was used to categorize the question items into four criteria as follows:

“The Pakam Spirit and the relationship between elephants and doctor for elephants.”

“Love legends, rainfall, water, and regulations of people who worship elephants.”

“The embroidered loincloth of the doctor for elephants, the regulations and rice culture.”

“The embroidered loincloth of the doctor for elephants, the regulations and rice culture.”

2. The Development of Performance Art of People Who Worship Elephants in the Greater Mekong Sub-region

After the exploratory principal component analysis was done, the researcher used the components to develop a performance art and named it, “Nattakam Phon Chang” (Elephant Catching), which is performed according to the four component criteria.

- **“The Pakam Spirit and the relationship between elephants and doctor for elephants”**

This act is interpreted from the life of Kuy people and their belief about Pakam Spirit. Kuys have a strict way of following their tradition. They believe in the spirits and do not disparage them. Kuys believe that, in each family, there is one Pakam spirit with them. To reflect this belief, the

researcher designed this act to consist of 12 main dancers, including 4 doctors for elephants, 1 Kru Baa Yai, 1 Mor Sadum, 1 Mor Sadiang, 1 Ja, 1 Ma and 4 decoy elephants. The dancers imitate the life of Kuy people in the village. For example, there are housewives reeling the silk or winnowing rice grains. Village men do the basketwork and cast fishnet. Children play Banana Tree Horse and Humming and Tagging games joyfully. A parade of Galmore dancers marches along the road. People gather together to perform the Kuy ceremony.

- **“Love legends, rainfall, water, and regulations of people who worship elephants”**

This act portrays female dancer preparing necessary tools for her husband who is going to catch the elephants in the forest. She is worried and sad to be apart from her husband. Also, the natural make-up and long straight hair reflect the belief about Kalum (prohibitions). The wife wears old textile cloth with various embroidered patterns on it. Doctor for elephants and Ma wear Jigganorb (combined yarn dyed fabric) loincloth without shirts or head-wrap cloth on. There is a piece of cloth and a harpoon place upon their shoulder. Their waist is wrapped around with their wife or mother's skirt top as an amulet.

Dresses of Galmore female dancers were designed as follows: a long sleeved, ebony tree-dyed blouse, a vertical thread mudmee with brown and black background color sarong. The skirt top is in brick red color and ram silk pattern. There is a white piece of cloth places upon shoulder. The domestic elephant dancers wear

grey silk shirt upon a black T-shirt. Their waist is wrapped around by an elephant's ear-shaped pleated cloth. The leader in the herd wears a white cloth and wrapped his waist around in the same way as the domestic elephant's dancers do. A white elephant's head mask with a crown on signifies its high rank. This act consists of the same male dancers from act 1, the same 4 female dancers from act 1, the same 3 housewives. Totally, there are 19 dancers in this act.

- **“Elephant hunting and the women”**

This act reflects the Phon Chang (elephant catching) process. There are 12 male dancers from the first act. The role of wild elephants are added (4 wild elephants and 1 white elephant). This act ends when Kru Baa catches the white elephant. Mor Ja and Mor Ma bring Pakam divine rope to tie a big tree.

- **“The embroidered loincloth of the doctor for elephants, the prohibitions and rice culture”**

This act combines the belief about the way of life, ceremony and folktales like Pra Mor Thao, Nerng Tun Satra and Pa Daeng Nang Ai together. This scene portrays the success and peaceful happiness achieved after people follow the strict rules or Kalum prohibitions. The dancers convey the ideas by performing as doctor for elephants parading back to the village with the elephants they can catch. All villagers come to welcome both human and elephants and bring the rice offerings to do a ceremony called “Riak Kwan.”

Dancing music Production

The idea in producing dancing music derived from the act of the Kuys performing *Phon Chang* (Elephant Catching). It is the way of life of people in the southern Esan. The music used is *Galmore Guntrum Haehom*, which is southern Esan music, play in accordance with *Sanai*. Some sentences from the song are recomposed by using a computer program, Sibelius Version 7. The music has a mixture of western musical instruments with flute and lute as lead. There is a background sound of Esan reed mouth organ (Can). Brass instruments, wood instruments and string instruments are played in chords to reflect the traditional lifestyle. A sound effect of animal crying such as rooster, bird, cow, buffalo and elephant is also inserted to make the audience feel the life of people in the old time.

Dress Design

The dresses worn in the “Nattakam Phon Chang” (Elephant Catching), reflects the refined beauty and characteristics of the performers. It also portrays life of the people in that period. The researcher used the theory from Visual Art to design the dresses by using red, black and grey to symbolize the nature, ceremony, social and way of life of people who worship elephants. There are six dimensions concerning the dress design: function, pattern, character of performer, production, dress changing and economical price.

Stage Design

In designing a stage background, the researcher focuses on unity and harmony. The stage decoration and background will go along

with the performers' color of dresses. In the scene which performers perform ‘the Paying respect to *Pakam Spirit House*’ scene, all stage properties are related tools such as *Sanai*, *Pakam Rope*, hook, *Mai Kanjam* (a lasso wood stick), water flask and *Gatasong*, etc.

Conclusion

This research was developed by using Ethnographic methods and qualitative and quantitative methodologies. The body of knowledge about elephant catching and folktales was created. To confirm the accuracy of the data received from the qualitative methodology, the exploratory principal component analysis, which is a quantitative methodology, was used. The equivalent category variables were grouped together. The last step was to develop the performance art about people who worship elephants. The aim of this performance is to maintain the wisdom about elephant catching and keeping for the next generation.

After the quantitative research was done, four components about elephant catching and keeping were found as follows: 1) The Pakam Spirit and the relationship between elephants and doctor for elephants. This factor reflects the life of the Kuy ethnic group and their belief about Pakam Spirit. Kuys have a strict way of following their tradition. They believe in the spirits and do not disparage them. Kuys believe that in each family there is one Pakam spirit with them. 2) The embroidered loincloth of the doctor for elephants, the prohibitions and rice culture. This reflects the life of Kuys that normally weave their own cloth; Kalum or prohibitions; and rice

culture. 3) Elephant hunting and the women. This reflects the belief, tradition and way of life of people who worship elephants. 4) Love legends, rainfall, water, and regulations of people who worship elephants. This also portrays the way of life, belief and ceremony of people who worship elephants.

After the principal component analysis was done, the researcher developed a performance art named Nattakam Phon Chang. This performance aims to maintain the wisdom of elephant catching and keeping and folktales of people who worship elephants in the Greater Mekong Sub-region and to build an understanding about it

Bibliography

- Achara Phanurat, Supak Talubthong & Pinpetch Choosongdech. The elephant roads in Surin = เส้นทางช้างสุรินทร์. Surin: Surindra Rajabhat University.
- Aymonier Etienne. (1897). *Voyage dans le Laos translated by Thongsamut Doray & Sommai Premjit*. Chiang Mai: Social Research Institute, Chiang Mai University.
- Aymonier Etienne. (1898). *Voyage dans le Laos translated by Thongsamut Doray & Sommai Premjit*. Chiang Mai: Social Research Institute, Chiang Mai University.
- Charnvit Kesetsiri and Kampanat Pakdeekul. *Mekong River: From Tajoo-Lan Chang-Ton Letom to Kiw Long = แม่น้ำโขง: จากต้าจู-ล้านช้าง-ตนเลทม- ถึงกิวล่อง*. Samut Prakan: Toyota Foundation Thailand.
- Chit Phumisak. (1997). *Etymology of the terms Siam, Thai, Lao, and Khom, and the social characteristics of nationalities = ความเป็นมาของคำสยาม ไทย, ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ*. (4th ed.). Bangkok: Thailand.
- Chuen Srisawat. (1986). *Elephant raising of Tha-Kuy ethnic group in Surin province = การเลี้ยงช้างของชาวไทยกวย (ส่วย) ในจังหวัดสุรินทร์*. Bangkok: James H. W. Thompson.
- Jaroen Wairawujanukul. (1990). *The exploration of culture around the Moon River. The structure and perceptions = การสำรวจวัฒนธรรมลุ่มน้ำมูล โครงสร้างและภาวะการรับรู้*. Bangkok: Sarn Muan Chon.
- Kritsada Bunchai. The History of Mekong Region. *Journal of Mekong Societies*. 6 (1): 85-106.
- Kruechit Sribunnak. (2007). *The Development of "Gin Heat" ceremony of Mon-Khmer ethnic group in the Greater Mekong Sub-region = การพัฒนาศิลปะการแสดงจากพิธีกรรมกินฮีตของชนเผ่าดั้งเดิมสายตระกูลมอญ-เขมร ในเขตอนุภาคลุ่มน้ำโขง*. (Doctoral Dissertation). Surindra Rajabhat University, Surin.
- Paitoon Mikusol. (1988). *Thai-Kuy = ไทยกวย*. Bangkok: The Thai Social Worker Association.

Panee Seesuy. (1997). *The aesthetic of Thai performance art = ศูนย์ศิลปะทางนาฏศิลป์ไทย*. Bangkok: Dancing Art Department, The Department of Humanities and Social Sciences, Thonburi Rajabhat University.

Raksapol Sakulwattana. *Thai-Kuy: Elephant raising ethnic group in Surin = คนเลี้ยงช้างชาวไทยภูเขา จังหวัดสุรินทร์*. (Masters Dissertation). Thammasat University: Bangkok.

Pathumphon District's Department of Livestock Development. (2010). *Elephant Information 2010*.

Chumpasuk: Pathumphon District's Department of Livestock Development.

Sudjai Sa-adying. (2001). *Phra Mor Thai legend = ตำนานพระมอเต่า*. Surin: Surindra Rajabhat University.

Sustainable Self-Reliance of Energy of The Rural Community

Dr.Kanokgan Laison^{4*}**Abstract**

This paper was prepared by synthesis of salient knowledge for extension of research on Sustainable Self-reliance of Energy of the rural community at Surin Province. Objectives aimed to study on background and dynamic of energy utilization of community and guideline for conservation and development of sustainable self-reliance of energy. Research techniques were composed of Anthropological research, Participatory Action Research (PAR) with Appreciation-Influence-Control (A-I-C) technique. Research areas were carried out at Ban Mai, Tra Sang Sub-district, Maung Surin District, Ban Pratattbu, Pratattbu Sub-district, Prasart District, Surin Province and rural communities in Surin Province area. Result of research was concluded as follows.

Background and dynamic of community's energy utilization of Ban Mai, Tra Sang Sub-district, Maung Surin District, Ban Pratattbu, Pratattbu Sub-district, Prasart District, Surin Province and rural communities in Surin Province area covering household activities, occupational activities, and transportation presented changes of their patterns and demand which could be divided into 3 periods; 1) Prior to 1970, traditional energy was used by communities. Such energy was referred to primary fuel or renewable energy relying on natural resources and environment of community. So self-reliance was sustained both household and community scale, and 2) Period of 1970 - 1980, road was constructed in community, fossil fuel and Liquefied Petroleum Gas (LPG) which were new patterns of energy were accepted by community. Outbound setting established un-self-reliance community on energy 3) Period of 1980 - 2013, electricity introduced to community providing a new platform of community energy utilization was intensively and widely used. The demand of new energy form was increased rapidly as well as expenditures on energy consumption was also increased.

Result of research on proposal of conservation and development of sustainable self-reliance energy policy guideline was discovered 2 policies e.g. 1) Policy on ancestors' local wisdom of heat energy inheritance and 2) The Government has to increase knowledge on appropriate energy utilization for local

*

Lecturer of Industrial Technology Faculty : Surindra Rajabhat University

people in relation to suitable context and similarity of ethnic identity including benefit of self-reliance energy of community to agencies concerned.

Keywords: energy, self-reliance, sustainable

Introduction

Energy is important to the entities in the world. It is basic factor of development and directly impacts to people quality of life. All activities of human need energy. Mankind has continuously invented and developed technology for energy producing and utilization since pre-history period (Kraipat Cheenkachorn, 2008: 1). Starting from stone age, human knew how to use fire for cooking until history period about 3,000 before Christ. Human knew technology for using energy from solar, water, and wind. After that energy from water turbine and coal were used. Recently energy from fossil fuel and natural gases have been used for 100 years. Energy from fossil fuel was key energy source which was used both transportation sector and agriculture sector. Presently, shortage of fossil fuel is defined as critical stage. If fossil fuel is exhausted, world economy will be certainly unstable. Because world economy has become totally based on fossil energy. World energy situation was fluctuated continuously. These factors result in direct impact on world energy security (Phiphat Nonthanathorn Et.al. 2007: 11).

Since the world entered into development period and household and population increasing period. Energy demand of community was increased as well. Community understanding of energy was important to

encourage development of community on energy potential. Local resources could be used for community's benefits by supporting from knowledge and government agencies including changing natural resources consumption behavior for maintaining environment in terms of balance condition for sustainable development. (Nongnapat Kuwaranyu thengkamol, 2008: 6).

Community's quality of life was most dependent on energy due to household cooking, light, watching TV, listening radio, and convenient transportation. Currently, community has different pattern of energy consumption. They relied on energy that came from external household and village. Furthermore, increasing population and household affected their energy demand. Community's member disregarded with energy source in community such as biomass energy, solar energy, wind energy, and human and animal labor etc. These energy sources were typically traditional energies for household and occupation activities that proceeded within community long time ago.

Ban Mai, Tra Sang Sub-district, Maung Surin District, Surin Province, was a new village that was established more than 50 years. Khmer language was applied for local communication. Most of them did agriculture. Main crop was paddy farming. (Satit Chumcheangai. 2014 : July 14) Village members have their own local wisdom on several energy management techniques. Some households used buffalo labor for paddy field plowing, making charcoal for their cooking, and applying

wood vinegar (by product of charcoal producing process) as insecticide. At present, village members were dependent on external energy for their daily life using and occupational activities e.g. electricity, fossil fuel, and LPG. So expenditures on energy consumption were increased accordingly. In the meantime, they reduced using energy from natural resources that were discovered in their local area; the reason why they cannot be self-reliance energy community.

Ban Pratattbu, Pratattbu Sub-district, Prasart District, Surin Province and rural communities in Surin Province area was an old village that was established more than 160 years. Khmer language was applied for local communication. Most of them did agriculture. Main crop was paddy farming. (Surahai Laison. 2014 : June 6) Village members have their own local wisdom on several energy management techniques. Some households making charcoal for their cooking, and applying wood vinegar (similar to the making charcoal of Ban Mai, Tra Sang Sub-district, Maung Surin District, Surin Province) as insecticide. At present, village members were dependent on external energy for their daily life using and occupational activities e.g. electricity, fossil fuel, and LPG. So expenditures on energy consumption were increased accordingly. In the meantime, they reduced using energy from natural resources that were discovered in their local area; the reason why they cannot be self-reliance energy community. Researcher is interested in study and survey on background of energy utilization in rural community both commercial energy and

alternative energy. Such data were employed into analysis of current energy utilization situation, investigation of local energy sources for explore its potential, and finding real sustainable self-reliance of energy for everyone.

Research Outcome

The research result was concluded according to research objectives and methodology. Findings and salient knowledge were summarized and selected as follows.

1. Background and dynamic of community's energy utilization

Community context was studied in the extents of way of life, belief, culture, tradition, history, and energy utilization of community. Research results were as follows.

Ban Mai, Tra Sang Sub-district, Maung Surin District, Ban Pratattbu, Pratattbu Sub-district, Prasart District, Surin Province and others was selected for study area of background and dynamic of community's energy utilization. It was found that heat energy type for household cooking was applied both traditional type (fire wood and charcoal) and modern energy type or non-renewable sources (electricity and LPG). Most of them used several types of heat energy in combination for their cooking activities. In case of illumination energy, natural material was used as light source of household for long time ago. Most of materials were derived from forest such as local torch or *Janlauh* (local name). It is made from rotten wood mixed with River Spiderwort latex).

Figure 1 Applying Fire Wood and LPG for Cooking

Figure 1 showed heat energy application for an ordination feast. Left figure presented rice cooking preparation for ordination feast of participants that huge of rice has been cooked and took a long time. Fire wood or charcoal was used in plentiful rice cooking so dishes were gained popularity owing to its use in cooking by LPG for convenience and rapidity.

After 1980, people could access electricity services. Electricity lamp was used widely. When electricity was available, several household accessories could be used for example electric rice cooker, electric fan, TV, radio etc. These accessories made convenience for villagers but they raised household energy consumption expenditures. Energy for transportation, they used animal labor in the past such as cart with cattle. Once modern

technology came into community, its pattern of energy consumption has been changed from animal labor to energy by technologies e.g. bicycle, motorcycle, and motor car respectively. Energy for occupation activities in the past, they used buffalo for paddy field plowing and cart with cattle for transportation. Presently, instead, they used plowing machine or pushcart tractor, and threshing machine especially mobile harvesting & threshing machine. So villagers abandoned traditional energy or animal labor as ever did in the past. In replacing animal labor use, therefore, animal dung would not be obtained for farm input. Chemical fertilizer was replaced of traditional fertilizer. Cost of chemical fertilizer was dramatically more increasing than green manure. Not only to pay for farm machines, fossil fuel, and chemical fertilizer, but villagers also to bear costly household expenditures.

Figure 2 Different Paddy Field Plowing Pattern

Figure 2, left hand side showed plowing by buffalo labor in the past. Right hand side showed plowing machine both walking plowing machine and pushcart tractor. The energy consumption pattern development of Ban Mai and Ban Pratatbu covering household activities, occupational activities, and transportation could be concluded the change pattern of energy consumption for 3 periods; 1) Prior to 1970, traditional energy was used by communities. Such energy was referred to primary fuel or renewable energy relying on natural resources and environment of community. So self-reliance was sustained both household and community. 2) Period of 1970 - 1980, road was constructed in community, Fossil fuel and Liquefied Petroleum Gas (LPG) which was new pattern of energy was accepted by community. It was necessary to take energy from outbound of community that made un-self-reliance community on energy, and 3) Period of 1980 - 2014, electricity was introduced to community. It provided a new platform of community energy utilization that was intensively and widely used. The demand of new energy form was increased rapidly as well as expenditures on energy consumption.

2. Guidelines for conservation & development of sustainable self-reliance of energy

Guidelines for conservation & development of sustainable self-reliance of energy the researcher proposed the proposal on policy and measures by applying research technique of Participatory Action Research (PRA) with Appreciation-Influence-Control (A-I-C) were as follows.

The first proposal is a policy on ancestors' local wisdom of heat energy inheritance with measures of 1) coconut oil will be promoted for cooking oil that can be produced in community. This knowhow for making coconut oil was transferred from parents or grandparents to new generation. 2) Energy which is produced from animal dung will be promoted such as bio-gas for reducing household expenditure on energy. 3) Knowledge of solar heat utilization for food preservation has to be seriously disseminated to youths.

The second proposal is that the Government has to increase knowledge on appropriate energy utilization for local people with measures of 1) Promotion of Physic Nut (natively *Saboo Dam*) plantation for being alternative energy 2) Dissemination of energy crop for alternative energy utilization to villager by public and private organization that they can gain benefit from energy resources in community 3) Promotion and dissemination knowledge on utilization of existing energy sources in community 4) Promotion and supporting of solar energy utilization by installation photovoltaic cell to produce clean and sustainable electricity.

3. Suggestion

Study result was found that energy for self-reliance of rural community in Surin Province related to several agencies for example provincial energy office, Sub-district Administrative Organization, Local Administrative Organization etc. Concerned agencies should pay focus on enhancement and development of village & sub-district energy by knowledge & technology building on energy, and provided

budget, as well as energy planning harmonization with way of life and community environment that was based on available local natural resources. All alternative energies have to be promoted that would be options for local people complying with sufficiency economy guidelines. Energy producing and utilization should be promoted together with careful environment including clean energy utilization under sufficiency economy philosophy to be basic of development on self-reliance of energy. Furthermore it was complied with government policy on alternative energy promotion in community. Moreover, concerned agencies should provide policy on inheritance of heat energy of ancestor's wisdom and promoted as well as the government has to increase knowledge on an appropriate energy of local people complying with sustainable self-reliance of energy concept.

Above guidelines on self-reliance of energy were presented policy proposal to support government policy on energy that enhanced community self-reliance of energy together with national energy consumption risk diversification. Community has to be supported by the government agencies on knowledge and understanding of energy, energy technology. And most important was budget including energy management plan harmonization with community way of life and environment based on available local natural resources under sufficiency economy philosophy. These were basic development of sustainable self-reliance of energy.

Conclusion

Study on background & dynamic of community's energy utilization of rural community in Suin Province, Thailand was found that in the past, local people used energy for light source including utilization of fire wood and charcoal for being heat sources for household cooking. These were natural energies that were existed in local area. Modern technology came into community. Electricity energy and modern machines were used instead of human and animal labor that made more household energy expenditure. Furthermore, area of rural community in Suin Province was site of ancient culture and fertile area. This area was sources of several knowledge and wisdom creations. Such wisdom was knowledge of local people which was retrieved from their experience and craver including accumulation of knowledge from the past. Wisdom and knowledge was transferred from generation to generation with adaptation for appropriate such period and creation of new wisdom and knowledge according to condition of social, culture, and environment. These wisdom and knowledge were harmonized with locally social, culture, and environment context. Local people used nature and labor (human & animal) for earning. But they have to apply existing wisdom and knowledge which was transferred from ancestor to be survival such as an application of human labor, animal labor, and nature. Concept that was heritage of Thai people was applied for carrier by using main local resources.

Regarding energy management, the scheme should start from oneself and link to way of life. Because if we are wasteful of energy consumption and have greed incessantly, no matter what energy is substituted with anything. We are not able to inhibit loss of resources. For instance, fire wood and charcoal are used

without reforestation and maintenance. Natural resource consumer will become destroyer. For knowledge dissemination on energy saving and energy efficient use to household and community is simply implemented with low cost. It is feasible for practice that enhances sustainable community.

References

- Kraipat Cheenkachorn. (2008). **Renewable Energy**. Bangkok, Technology Promotion Association (Thailand-Japan).
- Nongnapat Kuwaranyu thengkamol. (2008). **Environment and Development Book 1**. Second edition. Bangkok: Chulalongkorn University Press
- Phiphat Nonthanathom Et.al. 2007. Comprehensive Research Project to Study an Appropriate Structure of Alternative Energy for Thailand. Bangkok: The National Economic and Social Advisory Council.

Interviewees

- Satit Chumcheangai. (2014 : July 14). Member of Ban Mai. Interview.
- Surachai Laison. (2014 : June 6). Member of Ban Pratatbu. Interview.

ความรักความปรารถนาดีต่อกันจุดเชื่อมโยงสัมพันธ์
แห่งมิตรภาพของคนทั้งโลก

ธงไชย สุขแสง

HISTORY OF TRADITIONAL TEXTILE INDUSTRY IN MANIPUR

Dr. L. Kunjeswori Devi

ศาสตร์และศิลป์แห่งข้าวปุ้น...ภูมิปัญญาอาหารเส้นของชุมชนลุ่มน้ำมูล

The Art and Science of Khaw-Bhun to Local Noodle Wisdom in the Community Mun Basin.

สุพิมพา วัฒนสังข์โสภณ

“เปรี๊ยะห์” ดนตรีชาติพันธุ์ลัวะ : บ้านสบมาง อ.บ่อเกลือ จ.น่าน

อัศวิน นาคี

ความรักความปรารถนาดีต่อกันจุดเชื่อมโยงสัมพันธ์ แห่งมิตรภาพของคนทั้งโลก

ธงไชย สุขแสง^{5*}**บทนำ**

ท่ามกลางกระแสโลกยุคปัจจุบัน มีติดต่อสื่อสารกันอย่างไร้พรมแดนจากตะวันออกไปตะวันตก จากเหนือจรดใต้ มีการศึกษาค้นคว้าทดลอง จนกระทั่งความพยายามในการแสวงหาสิ่งใหม่นอกโลก การสร้างยานพาหนะที่อำนวยความสะดวกในการขนส่งระยะทาง ย่นระยะเวลาให้สั้นลง เพื่อการติดต่อการค้า หรือเพื่อไปมาหากันให้เร็วยิ่งขึ้น หรือการค้นคว้าวิจัยเรื่องสิ่งของอุปโภคบริโภค ยารักษาโรคเพื่อช่วยให้ชีวิตยืนยาวมากยิ่งขึ้น เพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้รอดพ้นจากโรคภัย การสร้างและประดิษฐ์เทคโนโลยีทั้งหลายใหม่เพื่อป้องกันภัยพิบัติอันเกิดจากธรรมชาติ หรือเพื่อประโยชน์อันมากมายมหาศาล

แม้มนุษย์จะพยายามจะประดิษฐ์คิดค้นเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ให้มีความทันสมัยล้ำอนาคตเพียงใด สิ่งที่ทุกคนต้องการคือความสุข โดยความจริงแล้วโลกใบนี้ยังความขัดแย้งกัน มีการแก่งแย่งแข่งขัน บางแห่งต้องประสบกับภัยพิบัติอย่างร้ายแรง บางส่วนต้องประสบกับการระบาดของโรคภัยอย่างร้ายแรง มีคำถามว่าทำอย่างไรจึงจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้สังคมโลกที่เราอาศัยอยู่ในปัจจุบันนี้มีแต่ความสุข ความเบิกบาน มีความร่วมมือกันทุกด้านเพื่อเป้าหมายเดียวกันคือความสุข จุดเริ่มต้นที่สำคัญอยู่ที่จิตใจของคนที่เป็นไปด้วยความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน จะเป็นสะพานเชื่อมสัมพันธ์ให้เกิดความร่วมมือในการแก้ปัญหาต่าง ๆ และที่สำคัญคือมิตรภาพที่ยั่งยืน

ความปรารถนาดีต่อกันเป็นคุณธรรมสำคัญของมนุษยชาติที่จะทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข โดยก้าวผ่านเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม เพราะความสุขเป็นสิ่งที่โลกใบนี้ต้องการ

บทความชิ้นนี้จึงมองในเรื่องของคุณธรรมที่อยู่ในจิตใจของมนุษย์โดยเฉพาะความปรารถนาดีต่อกัน ที่นำไปสู่การเชื่อมโยงกัน เกิดความร่วมมือกันระหว่างตะวันออก ตะวันตก ระหว่างอินเดียกับอาเซียน มีพัฒนาการที่สำคัญจากศาสนาที่เป็นจุดศูนย์ร่วมทางจิตใจของคน และนำเสนอตัวอย่างของบุคคลประวัติศาสตร์ของโลกที่ใช้หลักความความปรารถนาดี หลักอหิงสา ความไม่เบียดเบียนกัน ได้แก่พระเจ้าอโศกมหาราช กับมหาตมคานธี

* คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ความรักความปรารถนาดี:คุณธรรมพื้นฐานสำคัญของศาสนาในโลกปัจจุบัน

ความรักความปรารถนาดี การไม่เบียดเบียนเบียดกัน มีปรากฏในหลักคำสอนของศาสนาที่สำคัญ ทั้งนี้เพราะศาสนาเป็นที่พึ่งทางจิตใจของมนุษย์ มีหลักคำสอนเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติและการดำรงชีวิตที่ดีงาม ซึ่งปัจจุบันมีศาสนาที่คนนับถืออยู่จำนวนมาก ได้แก่ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ศาสนาซิกข์ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ศาสนาเชน ศาสนาขงจื้อ ศาสนาเต๋า ศาสนาโซโรอัสเตอร์ ศาสนายูดาห์ ศาสนาซินโตและพุทธศาสนา ในบทความนี้จะกล่าวเฉพาะในส่วนเรื่องความสัมพันธ์กันเรื่องความปรารถนาดีในศาสนาพราหมณ์ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และหลักความปรารถนาดีในวรรณคดีพุทธศาสนา

ความรักความปรารถนาดีในศาสนาพราหมณ์

ศาสนาพราหมณ์หรือฮินดูเป็นศาสนาที่เก่าแก่ที่สุดในโลกศาสนาหนึ่ง มีอายุมากกว่า 400 ปี มีวิวัฒนาการอันยาวนานทางประวัติศาสตร์ มีแหล่งกำเนิดที่อินเดียมีผู้นับถือที่เรียกว่า ศาสนิกฮินดู มีคัมภีร์ที่คือพระเวท หรือเวท โดยหลักฐานแห่งพระเวทมี 2 ชั้น คือ ชั้นศรุตี หมายถึงการทฤษีได้ยินเสียงทิพย์ นั้นมาด้วยตนเองและชั้นสมฤติ หมายถึงการถ่ายทอดกันมาด้วยการท่องจำ(มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : 20-21) คำสอนที่พื้นฐานสำคัญของพราหมณ์ฮินดู ปรากฏอยู่ในคัมภีร์มัญญูศาสตร์ โดยได้วางหลักความประพฤติปฏิบัติตลอดจนแนวทางการครองชีวิตว่าด้วยการแบ่งชั้น วรรณะ หรืออาศรมชีวิตทั้ง 4 คือ 1.พราหมณ์ ยังเป็นผู้ศึกษา ไม่แต่งงาน 2. คฤหัสถ์ แต่งงานแล้วเป็นผู้ครองเรือน 3.วนปรสเถาะ ออกไปอยู่ป่า 4.สัตถุญาสิน ถือเพศนักบวช โดยได้แสดงจุดมหายของชีวิตไว้ 4 ประการให้สอดคล้องกันอาศรม 4 คือ 1. ธรรม ความชอบธรรม 2. อรรถะ ความรุ่งเรืองทางโลก 3. กามะ ความยินดีหรือความปลานปลื้ม และ 4. โมกษะคือความหลุดพ้น (เดือน คำดี 73) คำสอน

พื้นฐานทางศีลธรรมสำหรับปฏิบัติต่อกันของมนุษย์ในสังคม มนัญญูศาสตร์กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า อย่าทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ ไม่พึงทำร้ายใครทางใจหรือทางกาย ไม่พึงเปล่งวาจาที่ก่อความเจ็บใจแก่เพื่อนมนุษย์ทั้งหลาย จงอดทนต่อด้วยคำที่ลวงเกิน ไม่พึงด่าตอบใคร ๆ ไม่พึงเป็นศัตรูของใคร ๆ เพราะเหตุแห่งร่างกายอันเนาเปื่อยทรุดโทรมได้ อย่าแสดงอาการโกรธตอบบุคคลที่โกรธจงให้พรคนที่สาปแช่งและอย่าเปล่งวาจาที่ไร้สัจจะ (เดือน คำดี : 2541: 74)

ความรักความปรารถนาดีในศาสนาคริสต์

ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาสากลที่สำคัญของโลก ก่อตั้งโดยพระเยซูคริสต์ มีคัมภีร์ไบเบิลซึ่งเป็นคัมภีร์ที่ได้รับการแปลและพิมพ์มากที่สุดในโลก บรรจุคำสั่งสอนของพระเยซูและพระสาวก คำสอนที่สำคัญที่ยกตัวอย่างมาได้แก่เรื่อง อหิงสา และความรัก

เรื่องอหิงสา

“ท่านเคยได้ยินคำพังเพยว่า ฟันดาฟัน ตาต่อตา แต่เราถือว่าไม่ควรต่อต้านผู้ทำร้ายเสียด้วยซ้ำ ถ้าใครตบแก้มขวา ก็ยื่นแก้มซ้ายให้ด้วยด้วย ถ้ามีใครฟ้องร้องโดยหวังจะริบเสียชั้นในของท่าน ก็จงถอดเสียชั้นนอกให้ไปด้วยทันที ถ้าใครขู่มิให้ท่านชนของไปให้เขาสัก 1 โยชน์ ก็จงไปกับเขาเสีย 2 โยชน์”

เรื่องความรัก

“ท่านเคยได้ยินคำพังเพยว่า ถ้าใครรักมั่ง ชิงชังตอบ แต่เราถือว่า ท่านควรรักแม้แต่ศัตรูและผู้เบียดเบียนเคียวเข็ญท่าน แล้วท่านจะได้ชื่อว่าลูกพ่อในสวรรค์ บันดาลให้แสงแดดส่องทางทั้งคนดีและคนชั่ว บันดาลให้ฝนตกในนาคนดีและคนชั่วอย่างเสมอหน้ากัน ถ้าท่านรักเฉพาะแต่ผู้ที่รักท่าน ท่านมีดีอะไรเล่า พวกนอกกริตทั้งหลายก็ทำเช่นนั้น”(มัทธิว 5.43-47) 3

“ถ้าท่านทำคุณเฉพาะแก่ผู้ที่ท่านหวังว่าจะตอบแทนแก่ท่านแน่ ๆ ท่านจะมีดีอะไรเล่า คนบาปก็ย่อมทำเช่นนั้น ถ้าท่านให้ยืมเฉพาะแก่ผู้ที่ท่านหวังว่าคืนให้ท่านแน่ ๆ ท่านจะมีดีอะไรเล่า คนบาปก็ย่อมทำเช่นนั้น ท่านจงรักศัตรู จงทำคุณและให้โดยไม่ต้องหวัง

ได้รับการตอนแทน ถ้าทำได้เช่นนั้น บำเหน็จของท่าน จะยิ่งใหญ่ โดยได้ชื่อว่าเป็นลูกพ่อผู้ยิ่งใหญ่ที่เมตตาทั้ง คนดีและคนเลว” (ลูกา 6.33-35) (กีรติ บุญเจือ: ศาสนศาสตร์เบื้องต้น:2541: 89)

คำสอนเรื่องความรักความปรารถนาใน ศาสนาคริสต์ สะท้อนให้เห็นถึงความรักความปรารถนา ที่พระเยซู มีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ทำให้ปัจจุบัน มี องค์การทางศาสนาคริสต์ที่ให้ความช่วยเหลือเพื่อน มนุษย์ในด้านต่างๆ ทางด้านสิทธิมนุษยชน สิทธิสตรี สถาบันการศึกษา และโรงพยาบาลจำนวนมากมาย

ความรักความปรารถนาดีในศาสนาอิสลาม

อิสลาม แปลว่า ศานติ ความสงบสุข โดยการยอมรับมอบตนต่อองค์อัลเลาะห์ แต่พระองค์เดียว อิสลามเป็นทางทางการดำเนินชีวิตของมุสลิม ซึ่งได้ จากคัมภีร์อัลกุรอาน และจริยวัตรของท่านศาสดามุฮัมมัด อิสลามมิได้แยกวัตถุและจิตใจออกจากกัน ถือว่าชีวิตเป็นเอกภาพอิสลามตั้งขึ้นมาเพื่อทำให้ชีวิต สมบูรณ์ด้วยเหตุนี้ มุสลิมจึงไม่เชื่อการทรมานกาย ไม่ สอนให้มนุษย์เห็นออกจากโลกวัตถุ แต่อิสลามถือว่าการยกระดับจิตใจเน้นสามารถทำให้สำเร็จได้โดยการ อยู่ในกรอบธรรมของชีวิตที่ยั่งยืน จดมุ่งหมาย อิสลามจึงอยู่ที่การสร้างดุลยภาพแห่งชีวิต คือวัตถุและ จิตใจ โดยการชี้ทางตรงให้มนุษย์ได้ปฏิบัติตามเพื่อสู สันติสุขทั้งด้านขัดเกลาจิตใจและการดำรงสันติภาพ ระหว่างเพื่อนมนุษย์ (เดียน คำดี: ศาสนศาสตร์:2541 :181)

คัมภีร์อัลกุรอานเป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ของอิสลาม ส่วนหนึ่งได้กล่าวหลักศรัทธา 6 อันได้แก่ ศรัทธาต่อ พระอัลเลาะห์ ศรัทธาต่อมลาอิกฮู ศรัทธาต่อคัมภีร์ ศรัทธาต่อศาสนทูต ศรัทธาต่อวันอาสานและศรัทธาต่อ กฎกำหนดสภาวะ ส่วนหลักปฏิบัติ 5 ได้แก่ หลัก ปฏิญาณตน การละหมาดหรือมาซ การถือศีลอด การ บริจาคซะกาต และการประกอบพิธีฮัจญ์

หลักปฏิบัติการถือศีลอด มีจุดประสงค์เพื่อทำ จิตใจให้บริสุทธิ์ ให้รู้จักควบคุมจิตใจ ให้รู้จักรสของการ

มีความอดทน และให้รัฐสภาพของคนยากจน อนาถา จะ ทำให้เกิดความปรารถนาดีให้คนอื่นมีความสุขแก่คน ทั่วไป และข้อบัญญัติในเรื่องการบริจาค(ซะกาต) ใน อิสลามมีข้อบัญญัติว่าด้วยเรื่องบริจาคอันเป็นหลักแห่ง ประกันสังคมไว้ด้วย และเรื่องนี้เป็นหลักฐานของ อิสลามข้อหนึ่งใน 5 ข้อซึ่งชาวมุสลิมผู้มีฐานะพึง กระทำได้ ต้องทำการบริจาคทรัพย์เป็นทาน (เดียน คำ ดี: ศาสนศาสตร์:2541 :190)

ความปรารถนาดีต่อกันในพุทธศาสนา

พุทธศาสนาเป็นศาสนาสากล เกิดขึ้นก่อนคริสต์ศักราช 543 ปี ผู้ก่อตั้งเป็นสมเด็จพระสัมมาสัม พุทธเจ้า ผู้เป็นชาวอินเดีย ทรงตรัสรู้ความจริงอัน ประเสริฐ พุทธศาสนามีคัมภีร์พระไตรปิฎก บรรจุ หลักธรรมคำสอน โดยสอนให้ละเว้นจากการทำชั่วทุก ชนิด ให้ทำแต่กุศลความและทำจิตใจให้บริสุทธิ์ สิ่ง ที่ แสดงให้เห็นถึงความรักความปรารถนาต่อโลกของ พุทธศาสนาที่ชัดเจน คือการส่งสาวกไปประกาศพุทธ ศาสนาของพระพุทธเจ้า จำนวน 60 รูป เป็นครั้งแรกว่า “..เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์ของมหาชน เพื่อความสุขของมหาชนและเพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก ..” เป้าหมายนี้จึงดำเนินการมาถึงปัจจุบันมากกว่า 2500 ปี และยังคงดำเนินต่อไป สำหรับความรักความ ปรารถนาดีให้ผู้อื่นเป็นสุขนั้นมีปรากฏมากมายใน พระไตรปิฎก ยกตัวอย่างที่สำคัญได้แก่ เมตตาใน หมวดพรหมวิหาร เมตตาในสาราณียธรรม เป็นต้น

เมตตา หมายถึง ความรัก ความปรารถนาให้ เขามีความสุขความสบาย, แม้ไม่ตรีจิตคิดจะให้สัตว์ทั้งปวง เป็นสุขทั่วหน้า (พระเทพเวที ประยูรท ปยุตโต : 237) เมตตาปรากฏใน พรหมวิหาร 4 คือธรรมเครื่องอยู่อย่าง ประเสริฐ, ธรรมประจำใจอันประเสริฐ, หลักความ ประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์, ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจ และกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมด จด และปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบได้แก่ 1. เมตตา ความรักใคร่ ปรารถนาดีอยากให้เรา มี ความสุข มีจิตอันแผ่ไม่ตรีและคิดทำประโยชน์แก่

มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า 2. กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้
พันทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยาก
เดือดร้อนของปวงสัตว์ 3. มุทิตา ความยินดี ในเมื่อ
ผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการ
แจ่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงใน
ปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญองงาม
ยิ่งขึ้นไป 4. อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้
ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือมี
จิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรัก
และชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว
อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ
พร้อมที่จะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จัก
วางเฉยสงบใจมอดดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขา
รับผิดชอบตนได้ดีแล้ว เขาสมควรรับผิดชอบตนเอง
หรือเขาควรได้รับผลอันสมกับที่รับผิดชอบของตน
ผู้ดำรงในพรหมวิหาร ย่อมช่วยเหลือมนุษย์สัตว์
ทั้งหลายด้วยเมตตากรุณา และย่อมรักษารวมไว้ได้
ด้วยอุเบกขา ดังนั้น แม้จะมีกรุณาที่จะช่วยเหลือปวง
สัตว์ แต่ก็ต้องมีอุเบกขาด้วยที่จะมิให้เสียธรรม

พรหมวิหาร 4 เรียกอีกอย่างว่า อัปมัณฺญา 4
เพราะแผ่สม่าเสมอโดยทั่วไปในมนุษย์สัตว์ทั้งหลาย ไม่มี
ประมาณ ไม่จำกัดขอบเขต (พระเทพเวที :
พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม : 2535
:148-149)

ความปรารถนาดี การไม่เป็นเบียดกันจะ
นำมาซึ่งความสุขในโลก ทุกคนทุกศาสนาเมื่อเข้าใจ
หลักที่เป็นประโยชน์เพื่อนมนุษย์ด้วยกันแล้ว ก่อให้เกิด
ความร่วมมือในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ทั้งด้านการเมือง
เศรษฐกิจและสังคม มหาบุรุษของโลกผู้เป็นแบบอย่าง
และเริ่มต้นจิตใจด้วยความปรารถนาดีต่อกัน ใช้หลัก
อหิงสาธรรม ดำเนินการแก้ปัญหา บอกกล่าวสิ่งที่เป็น
ประโยชน์และช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ จนประสบ
ผลสำเร็จ ตัวอย่างเช่นพระเจ้าอโศกมหาราชและ
มหาตม คานธี

सत्यमेव जयते

พระเจ้าอโศกมหาราช แบบอย่างของนักปกครอง เปี่ยมไปด้วยความปรารถนาดี

พระเจ้าอโศกมหาราช บุคคลสำคัญใน
ประวัติศาสตร์ของโลก เอช.จี.เวลส์ ปรารถนาเรื่องราว
ของโลก ได้เขียนไว้ในหนังสือ The Outline of History.
ตอนหนึ่งว่า “..ท่ามกลางพระนามจำนวนหมื่นพระนาม
ของกษัตริย์ทั้งหลาย ผู้ครองราชสมบัติในโลก
ประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ พระนามพระเจ้าอโศก
ส่องแสงเจิดจ้าโดดเด่นเพียงพระนามเดียวเป็นดวง
ดาราดวงเดียวเท่านั้น (ประยงค์ สุวรรณบุปผา : 2542 :
235) พระเจ้าอโศกมหาราชได้สร้างยอดเสาศิลาหินหรือ
ยอดศิลาจารึกที่พระเจ้าอโศกได้ทรงกันรั้วหินและทรง
ให้ปักเสาศิลาหินไว้ เป็นหลักฐานว่าครั้งหนึ่งพระองค์เคย
เสด็จมากระทำสักการบูชา ณ สถานที่ประสูติของ
พระพุทธเจ้าแห่งนี้(พ.ศ.292) ยอดเสาศิลาหินหรือยอดศิลา
จารึกที่พระเจ้าอโศกได้ทรงกันรั้วหินและทรงให้ปักเสาศิ
ลาหินไว้ นั้นเป็นรูปสิงห์ 4 ตัว ได้สิงห์มีรูปพระธรรมจักร
ต่อมารัฐบาลอินเดียได้ใช้รูปสิงห์ 4 ตัว นี้เป็น
สัญลักษณ์ตราแผ่นดินและใช้รูปพระธรรมจักร
ประดิษฐานไว้บนธงชาติ มาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน
(มหาราชชาวพุทธแห่งประเทศไทย, ประยงค์ สุวรรณบุปผา
, 2542:44) ตราแผ่นดินและธงชาติของอินเดียไม่
เพียงแต่เป็นบ่งบอกถึงประวัติศาสตร์ และอารยธรรมที่
เจริญรุ่งเรืองของอินเดียเท่านั้น แต่ยังมีความหมาย

แห่งธรรมจักรที่หมุนไปทั่วโลก โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นับตั้งแต่ที่พระเจ้าอโศกมหาราชได้ส่งมณเฑียรประกาศพุทธศาสนาในแคว้นและประเทศต่างๆ รวมทั้งหมด 9 สาย ด้วยกันคือ

1. พระมัทรมติกเถระ ไปแคว้นแคชเมียร์และคันธาระ อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย ซึ่งได้แก่แคว้นแคชเมียร์ในปัจจุบัน

2. พระมหาเถระเถระ ไปมทิสสมณฑล อยู่ทางทิศใต้ของแม่น้ำโคธาวารี ซึ่งได้แก่แคว้นไมซอร์ ในปัจจุบัน (อยู่ทางทิศใต้ของอินเดียติดกับแคว้นมัทราส)

3. พระรักขิตเถระ ไปนาวาสีประเทศ อยู่ในเขตกษัตริย์ แคว้นบอมเบย์

4. พระโยนภัมมรักขิตเถระ ไปปรันตชนบท อูรัมฝั่งทะเลอาระเบีย ทางทิศเหนือของบอมเบย์

5. พระมหาธัมมรักขิตเถระ ไปมหารัฐประเทศ ได้แก่อันธรประเทศทุกวันนี้

6. พระมหารักขิตเถระ ไปโยนภประเทศ ได้แก่เขตแดนปากเดเรียน ในเปอร์เซีย

7. พระมัทรมเถระ ไปหิมวันตประเทศ ได้แก่เนปาล ซึ่งของอยู่ตอนเหนือของอินเดีย

8. พระโสณเถระ และพระอุตตรเถระ ไปสุวรรณภูมิ ได้แก่ ไทย พม่า และมอญทุกวันนี้

9. พระมหิตเถระ ไปประเทศศรีลังกา (พระอุตรคณาธิการ:ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในอินเดีย : 2534 : 237-238)

การส่งสมณทูตไปประกาศพุทธศาสนาครั้งนั้นไม่ใช่เฉพาะแต่เรื่องศาสนาเท่านั้น แต่เป็นการส่งความปรารถนาดีของพระเจ้าอโศกมหาราชที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันทั่วโลก พระองค์แสดงให้เห็นแล้วว่า การทำสงครามกันมีแต่เกิดความสูญเสียทั้งชีวิต ทรัพย์สิน มีแต่ความโกรธแค้นชิงชังกัน ไม่สิ้นสุด ดังนั้นเมื่อพระองค์ทรงเห็นความจริงแล้วว่า การชนะสงครามไม่ใช่เรื่องยิ่งใหญ่ แต่คุณธรรมที่มีอยู่ในจิตใจมนุษย์ต่างหากจะเป็นสิ่งที่ดีก่อให้เกิดความยินดี มีแต่ความสงบ มีแต่ความรักความปรารถนาดีต่อกัน เป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่ของ

มนุษยชาติ เป็นจุดเชื่อมโยงมนุษย์เหนียวแน่นกว่าสิ่งใด ด้วยการกระทำของพระองค์ทำให้พระนามของพระองค์จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า พระเจ้าเทวนัมปิยทัสสี อันหมายถึงพระราชาผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพ แม้กาลเวลาจะผ่านมามากกว่า 2,300 ปี แต่ชื่อของพระเจ้าอโศกมหาราช มหาราชผู้มอบความรักความปรารถนาดีอันเป็นรางวัลชีวิตของโลก ก็ยังคงดังกึกก้องอยู่ในใจของผู้ที่รักและปรารถนาดีต่อกัน

มหาตมคานธี มหาบุรุษของโลก ผู้ใช้หลักอหิงสาผู้มีแต่ความปรารถนาดีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

มหาตม คานธี (ค.ศ.1869-1948) เป็นนามที่กล่าวกันทั่วโลกในครั้งแรกของศตวรรษที่ 20 เมื่อท่านสามารถนำประชาชนทั่วอินเดียทั้งประเทศเข้าต่อสู้กับจักรพรรดิอันเกียงไกรของอังกฤษได้สำเร็จ ด้วยวิธีการที่ชาวตะวันตกคาดไม่ถึง สามารถเรียกร้องเอกราชกลับคือสู่ประเทศและศักดิ์ศรีกลับคืนสู่ประชาชน ด้วยหลักแห่ง “อหิงสา คือไม่เบียดเบียน อารยธรรมทางด้านจิตใจของชาวเอเชียได้พิสูจน์ตัวเองอย่างเด่นชัดว่าอยู่เหนืออารยธรรมทางด้านวัตถุอันฝรั่งพร้อมด้วยศาสตราวุธของชาวตะวันตก ด้วยอำนาจแห่งสัจจะและความรักเท่านั้น ปัญหาของมนุษยชาติจะอาจแก้ไขให้ลุล่วงไปได้

หลักการพื้นฐานที่มหาตมะ คานธี ใช้ก็คือ “อหิงสา” ความไม่เบียดเบียน ความไม่รุนแรง คานธีเชื่อว่าในสิ่งที่ลึกที่สุดนั้นมนุษย์มีคุณธรรมและความจริงซ่อนอยู่ในตัว ท่านอธิบายว่าเราจะเคยได้ยินคนที่ปฏิเสธพระเจ้า(God) แต่เราจะไม่ได้ยินคนที่ปฏิเสธความจริง(Truth) แม้แต่บุคคลที่เขลาที่สุดหรือโง่งที่สุดก็ยังมีความจริงบางอย่างอยู่ในตัวของเขา เราทุกคนต่างเป็นส่วนหนึ่งแห่งความจริงสากลของธรรมชาติทั้งหมด (<http://www.dhammadjak.net/board/viewtopic.php?t=18430> วันที่ 9 พฤศจิกายน 2557)

มหาตม คานธี มหาบุรุษผู้ยิ่งใหญ่คนหนึ่งของโลก ท่านได้ใช้หลักอหิงสา การไม่เบียดเบียน ข้อยึดข้อสำคัญที่อยู่ในจิตใจมนุษย์ อันเป็นการแสดงถึง

ความปรารถนาดีของท่าน ได้ปลุกหัวใจให้เบิกบาน เพราะเชื่อว่า หากทุกคนปฏิบัติถูกต้อง ก็จะได้รับผลดีกันทุกคน ไม่ช้าก็เร็ว ไม่มีมิตรและศัตรู มีแต่ความเข้าใจกันเชื้ออาหารต่อกัน อันนำไปสู่การอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ ซึ่งมหาตม คานธีท่านได้ทำเป็นแบบอย่างให้โลกได้เห็นแล้ว

บทสรุป

ความรักความปรารถนาดีที่มีในหลักศาสนา เป็นที่พึ่งทางจิตวิญญาณของมนุษย์มีความสำคัญกับวิถีแห่งการดำเนินชีวิต มีหลักธรรมคำสอนที่สั่งสอนเพื่อมนุษย์นำมาประพฤติปฏิบัติ แม้สังคมโลกจะมีการเปลี่ยนแปลง การประดิษฐ์คิดค้นเทคโนโลยีก้าวไกล สิ่งสำคัญที่สุดก็เริ่มจากจิตใจที่มีความรัก ความปรารถนาดี ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของคนในสังคมไปในทิศทางบวก ก่อให้เกิดความสามัคคีเป็นหนึ่งเดียว ก่อให้เกิดความร่วมมือในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ก่อให้เกิดผู้ปกครองโดยธรรม มหาบุรุษของโลก ตัวอย่างของพระเจ้าอโศกมหาราช และมหาตมคานธี ผู้นำหลักความปรารถนาดีต่อกัน หลักอหิงสาธรรม

บรรณานุกรม

กิริติ บุญเจือ.ศาสนาศาสตร์เบื้องต้น.กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.2541.
กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ.ASEAN Mini book. Page Maker Co.,Ltd.; กรุงเทพฯ ,2556.
.....:58 คำตอบสู่ประชาคมอาเซียน Page Maker Co.,Ltd.; กรุงเทพฯ ,2556.
กรรณ- เรื่องอุไร กุศลศาสตร์.ภารตวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 6 :กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.2550.
คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.ศาสนาทั่วไป.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.2553.
เดือน คำดี .ศาสนาศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพฯ : สำนักมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ .2541.
ทีมงาน ด้วย ศูนย์ .INDIA ความไร้นัยของปรัชญาชมพูทวีป. กรุงเทพฯ : บริษัท พี.วาทีน พับลิเคชั่น จำกัด.2551.
พระเทพเวที(ประยุทธ์ ปยุตโต).พจนานุกรมศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.พิมพ์ครั้งที่ 7,กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,2535.
.....พจนานุกรมศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์.พิมพ์ครั้งที่ 7,กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ,2536.
พระอุตรคณาธิการ(ชวินทร์ สระคำ):ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในอินเดีย.พิมพ์ครั้งที่2,โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.2534.

ดำเนินการแก้ปัญหาและช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ และพัฒนาสังคม ความปรารถนาดีที่อยู่ในจิตใจมนุษย์นี้ ทำให้นำไปความร่วมมือของทั่วโลกไม่ว่าตะวันตก ตะวันออก เห็นใจกันได้ หรือองค์กรที่สำคัญของโลก เช่น องค์กรสหประชาชาติ สมาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นต้น ความปรารถนาดีที่อุยู่ใจทำให้ความร่วมมือในการพัฒนาคนพัฒนาประเทศพัฒนาโลก เกิดความร่วมมือระหว่างกันในองค์กรเกิดความร่วมมือในการพัฒนาคนพัฒนาประเทศพัฒนาและประเทศ เช่น ความสัมพันธ์อาเซียนกับอินเดีย สหภาพยุโรป จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ อเมริกา เป็นต้น ความร่วมมือทางวิชาการ เพื่อสร้างองค์ความรู้เผยแผ่วิทยาการสมัยใหม่ ความร่วมมือของสถาบันการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ จุดหมายสำคัญคือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับโลกในด้านต่างๆ พร้อมด้วยความสุขและมีมิตรภาพอันดีงาม สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นไม่ได้หากขาดความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน เพราะความรักความปรารถนาดีจะนำไปสู่ความสงบสุขของโลกใบนี้

พ.อ.(พิเศษ)นวม สงวนทรัพย์.พระเจ้าอโศกมหาราช.กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์พิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.2543.

ประยงค์ สุวรรณบุบผา.มหาราชชาวพุทธแห่งอินเดีย,กรุงเทพฯ: ไสภณการพิมพ์:2542)

รพินทรนาถ ฐากูร รจนา,กรุณา-เรื่องอุไร กุศลาสัย แปล. คีตาณชลี.พิมพ์ครั้งที่ 8,กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
2540.

<http://www.dhammadjak.net/board/viewtopic.php?t=18430>วันที่ 9 พฤศจิกายน 2557

พรหมวิหาร 4 holy abidings; sublime states of mind)

1. loving-kindness; friendliness; goodwill)

2. - compassion)

3. - sympathetic joy; altruistic joy)

4. equanimity; neutrality; poise)

สาราณียธรรม) (ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง, ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกัน, หลักการอยู่ร่วมกัน — states of conciliation; virtues for fraternal living)

HISTORY OF TRADITIONAL TEXTILE INDUSTRY IN MANIPUR

Dr. L. Kunjeswori Devi^{6*}

Introduction

Manipur, the cradle of early human civilization is bounded by nine hill ranges and a valley in the centre with lakes and rivers. The water outlet of the valley opens at the south by Manipur River, a tributary of the Chindween River. Manipur has a rich tradition and culture with her long written history from the time of king Nongdalai Pakhangba (Nong-Tai-Lai-Pakhangba) 33 A.D. The hills are inhabited by different tribes and the valley by Meitei/ Metai. Manipur is a land of Tai people with their ancestors Tien and Lai (Hlai) as the progenitor but linguistically influence by Poi. But the cultural elements are purely of Tai (Dr. Suresh Laishram 2004).

Manipur is famous for her textiles both traditional and modern. It has a distinctive patterns and beautiful colour combination. Women in Manipur are craft-women, artistic and articulate in making designs with choice of colours. Though the textile products are hand woven, the heavy demands of it from all over the country is a monument to her (women) craftsmanship. The Meitei/ Manipuri women who are settled in Bangladesh and Myanmar also have the same skill in this profession as the Meitei women in Manipur. The culture and tradition of the Meitei of the ancient past had brought out a traditional dress culture of their own textile, different from the other cultures of the neighbouring countries. Mention may be made here about the world famous Manipuri classical dance (Ras Leela) Costume, POTLOI

(Fig.1). The Potloi is worn by Radha and Krishna in the Rasa Leela, a devotional choir dance

* Associate Prof. Department of History Manipur University

Myth and History

Manipur has more than twenty thousand (20,000) manuscripts dealing with different subjects, some of the following manuscripts dealt with the traditional textiles, designs and techniques of Meitei. They are Leisemlom (creation theory), Leinunglon (the role of Nung people) Cheitharol Kumbaba (Royal chronicle), Naothingkhong Phambal kaba (coronation of king), Leithak Leikharol, Pudim, Pakhangba Phambal, Khunung, Lichatshajat (tradition and costume of Nung people), Loiyumba Senyel (division of labour during the time of king Loyumba) etc.

According to the old manuscripts, the supreme goddess Leimarel and the celestial ancestor Panthoibi (Panto-i-bi) introduced and developed the art of weaving imitating the pattern of weaving the cob-web by the spider. They prepared the thread from the soft fiber of bamboo and bark of trees for weaving the cloth. It is further described that the celestial heroes took part in creation of the land by wearing Khwangli-Laikhal (Male's lion dress to cover the genital part), Khaochon. Phurit (shirt) and the Ashiba with turban and Shidaba wear Lolloi head gear. The dresses worn by kings during the time of coronation from the time of creation are clearly mentioned in old manuscripts.

According to the Meitei customary code of dress culture Meitei traditional and habitual dresses can be divided into the following categories:

- a) King's dress
- b) Queen's dress
- c) Ordinary dress

- d) Visiting dress
- e) War dress
- f) Occasional dress
- g) Religious dress

King's dress and costumes

1. Head dress is known as Lollei Kokyet

(fig.2)

2. White head gear known as Shamjin marked by two golden bubble shaped designs on the front

(fig.3)

3. Slipper like shoe wrapped the frontal part with padden cloth and decorated with two bubble shaped designs over the wrapping part.

4. Shirt Phiren Phurit and padded sleeveless and collarless shirt konkha Phurit
5. Lion overgarment known as chari Ningkham

Queen's dress

1. Hair style
2. -Hair tied into three knots and decorated with hornbill feathers known as Luren Luhao
3. Loin dress of black colour with narrow yellow strip kumlang phanek
4. Loin overgarment of white colour as phiren kanak
5. Band of silk cloth to cover the breast
6. Kha-on Phurit

During the time of king Khuyoi Tompok, the son of Nongdalairan Pakhangba a special design of cloth for the king known as Wanphak Phurit was developed imitating the dorsal scale of the chameleon.

Silk worm is still known as Leima Til as recorded in the Meitei old literature as an incarnation of the death princess found at the burial mount. The mulberry worm discovered was reared by the royal servants feeding with leaves after which it developed cocoons by weaving by the worm. The village where the worm was rear was Leimaram near the old site of Kang-Maung (the first Tai Kingdom according to Dr. Suresh paper).

During the time of king Loiyumba 12th century A.D. goes to certain lineage according to manuscript Loiyumba Shilyen; e.g. Maungphi

(Maung cloth) by the Thingucham lineage, Laiphi by Lairellakpam, Yarongphi by Thongbam, Sarongphi) Saronh cloth by Laikhuran lineage etc.

The traditional loin-dress are Khwangli Laikhal, Ningri, Kaptreng, Thougai Phiset, Thaugal Phiset Kunja Yeppi, Pheijom Kunja Kaobi, Khudei, Samu Naton Namei leibi etc.

(fig.4)

The traditional male loindress are commonly of cotton. Silk cloths are strikly entitled for the nobleman, aristocrats and royal family members. Painted/printed design cloths are Khamen chatpa

(fig.5)

Khamu prepared from Khamu plant dye. The colour of the traditional dyes are of mono-dye in case of male loincloths- white, red, black, orange, green, pink, crimson red and violet colour and for ceremonial the dress are purely

white cloth. Lions over garment are of two types in traditional forms- Ningkham and Khwangset composed of triangular White piece with artistic appliqué work. The artistic work are off Khi mayek, Phantup Ningkham, Shirting for male warriors- Khawon Phurit, Khaochom Phurit, Konkha Phurit, Phurit Saikakpa and Phurit Saichonba

(fig.6).

Headdress for male wearers- there are two forms- Lollei and Samijin. Konjin Tuthokpa the mythical hero wore the Lollei headdress to show his sovereign.

Like the early Tais of the mainland South-East Asia male wear turban- (i). Tolok is one of the traditional Meitei turban still used today, it is believed that the mythical hero Ashiba wore this Tollok head dress during the time of creation, Meitei warrior also used this turban in the ritual Thengkou martial art. (ii). Pakhang Tolok is a special youth turban used in leisuring

around. (iii). Another turban is the Kokyet Kangdrum used by Royal guards and by the military. (iv). Kokyet Pheiyet- This turban was used by king Nongdalairan Pakhangba for the first time. (v). Paknoi Kokyet – particular style turban projecting the two ends upward one on the right and one at the left side. (vi). Salai Kokyet- Worn by the celestial god Atiya shidaba (mortal Atiya, Atiya means sky). Atiya is recorded to be from Hlaikha or Leikha (the land of kha in upper Burma) near Khe (Yunan province or Nanchao).

Female dress- Meitei women loincloth locally is known as Pha-nek (Phi-nap) measuring about 1.75m in length and 1.30cm in breadth. Married women dress style is known as Khoidom Shetpa wore lengthwise, with one border around the waist and the left breadth is carried to the right, while the right counterpart, carried to the left end, overlapping the inner one and lastly the its corner end is tightly tucked into the upper end of the cloth wrapped around the waist. The end free hangs in a circular fashion around the middle of the legs. Another style Phidon Chingkhatpa is specially designed for married women fashion, wore above the breast.

Female dress Phanek is of four categories:- a) Kanap Phanek b) Pumngou Phanek c) Pumthit Phanek d) Tunga Phanek. These four categories are again divided according to the designs embroidered at the two border and the colours of the strips.

Embroidery works of decorating the Phanek during the time of Yanglou Keiphaba 967 to 984 A.D.). Other pattern like Khoijao mayek (Khoi means bee or hook, chao means big), Hija

Mayek and Khoi Akonbi were developed in later period. Kanap, women loin dress is a special kind of Lai cloths dress in the coronation by the queen of Manipur from olden days, which are of embroidered border in broad size. The second variety is embroidered in the whole body of the cloth. The designs consist of birds and other living creatures like crawling position of snake peacock etc.

There are other cloths like Langla Khaothangsamba, Naohongpi, Wanphak Phurit, Innaphi Langdom, Innaphi Aphaaibi, Pungjai Purum Ponden, Korou Phinga or Korou Nongka phi, mungphi, Phimu Lanphi, Musum Phi, Khunung Mathang Phi, Yarong Phi, Shaphi Lanphi, Wathok Phi, Sasaba Ngasaba Phi, Luhong Phichil, Luhong Phichil Maree, Luhong Phichil Mapak, Harao Phijil etc.

Kind of stitch used in embroidery: 1). Running stitch 2). Satin stitch (3). Long and back stitch 4). Back stitch 5) Darning stitch 6) Herringbone stitch 7) Botton hole stitch 8). Chain stitch 9). Couching stitch 10). Stem stitch.

Dying Technology

1. Black dye- manufacture from -
 - a) Kum plant (Strobilanthes sp., family Flaccidifolius- after fermentation of the leaves.
 - b) Heikru- embelica myroblam
 - c) Kuhi tree- Quercus fenestrate

d) Or infusion of the three

2. Olive green- mixer of yellow and blue, mixer of Unapu (Fibraura Trotherii) and Kum products.
3. Crimson red- Ash of banana stem is added to water in which Ureirom seeds are squeeze to produce the crimson red colour dye.
4. Maroon red
5. Pink
6. Pale Yellow- Termaric root pound and water added with leingang (red clay) and some fresh milk is added to the mixer.
7. Pale yellow- termaric prepared as above and Heibung fruit juice added (acidic liquid)

Traditional bleaching

Cow dung method: mixed with water and stored overnight and yarn or cloths to be bleach is dipped in it for eight to ten hour according to the season. After that the yarn or the cloth is washed in water.

Ash water: Dried banana leaves and the dried stalk of pea plant or bamboo are dried and burnt to ash. It is then collected in a small basket and water is added repeatedly from above the basket and liquid collected to used for bleaching the cloth or the yarn.

Reference

- Brown, Percy, 1909 *Arts and Craft of India, New Delhi.*
- Chatopadhyay, Kamala Devi, 1970, *Indian Handicrafts, New Delhi.*
- Culloch, M.Mc, 1980, *Accounts of the Valley of Manipur.*
- Dinachandra Pandit, *Khunning Longi Artha.*
- Fox, Thomas W., 1961, *The Mechanism of Weaving, London.*
- G. keiraosana Sharma , 1981, *Meitei Thanggi Langlon, Imphal.*
- Hall, A.J., 1951, *The Standard Handbook of Textile, London.*
- Harimati Dance & Music, 1990, *Manipuri Costumes Symposium Centre, Imphal.*
- Hudson, T.C., 1908, *The Meiteis, London.*
- Kh. Chandrashekher, 1975, *Loiyumba Shilyel, Imphal.*
- Kh. Yaima Singh, 1967, *Pakhangba Phambal, Imphal.*
- Kritichand Singh, 1980, *Tashar Yokpa, Imphal.*
- L. Ibungohal Singh & N. Khelchandra Singh, 1967, *Cheitharol Kumbaba, Imphal.*
- Manipur Secretariat Special file No. 26. , 1896, *Notes on Dyes Seminar, Impahl.*
- Manipur State Museum, 1987, *Ariba Manipuri Longi, Imphal.*
- Moirangthem Chandra Singh, 1967, *Panthoibi Khunthokpa, Imphal.*
- Moiranthe Chandra Singh, 1970, *Panthoibi Khongul, Imphal.*
- Moirangthem Thaban Singh, 1855, *Abstract on the costume worn by royal families on the occasion of Pakhangba Haraoba of Sana Konung in the year 1855.*
- Mutua Bahadur, 1973, *Manipur Artki Warti Singbun, Part I, Imphal.*
- Mutua Bahadur, 1974, *Manipur Artki Wari Singbun, Part II, Imphal.*
- Mutua Bahadur, 1975, *Manipur Artki Wari Singbun, Part III, Imphal.*
- Mutua Bahadur, *Needle work of Manipur.*
- Mutua Bahadur, 1978, *Manuscript Paintings of Manipur, (18 and 19th Century A.D.), Imphal.*
- Mutua Bahadur, 1988, *The Khamba Thoibi of Moirang in Manipuri Painting, Imphal.*
- Mutua Bahadur, 2009, *Art of textile Manipuri textiles from Bangladesh & Myanmar, Imphal.*
- Mutua Bahadur, 1997, *Traditional Textiles of Manipur, New Delhi.*
- Wahengbam Lukhoi Singh, 1989, *Iai Haraoba, Imphal.*
- Y. Gouramani Singh, *Ancient Cult & Culture of Manipur, India.*
- Smt. Tapasini Khwairakpam, 2008, *Motifs in Traditional Meitei Women's Dresses (Kids of Meitei Customary Dress) Manipur.*

ศาสตร์และศิลป์แห่งข้าวปุ้น...ภูมิปัญญาอาหารเส้นของชุมชนลุ่มน้ำมูล

The Art and Science of Khaw-Bhun to Local Noodle Wisdom in the Community Mun Basin.

สุพิมพา วัฒนสังข์โสภณ

บทคัดย่อ

ขนมจีน อาหารพื้นบ้านที่สามารถสะท้อนถึงมิติทางภูมิปัญญา ความคิด วิถีชีวิต จารีตประเพณี พิธีกรรม วัฒนธรรมและเทคโนโลยีพื้นบ้านต่างๆ ทั้งนามธรรมและรูปธรรม เป็นผลิตภัณฑ์อาหารจากข้าวเจ้าที่มีคุณลักษณะพิเศษเป็นเอกลักษณ์สำคัญของชุมชนไทย ซึ่งในอดีตขนมจีนนิยมทำและรับประทานในงานบุญงานมงคลต่างๆ ที่ตั้งอยู่บนความเชื่อ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี จากแนวคิด วิธีการ เครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ เกิดเป็นภูมิปัญญาอันทรงคุณค่า ที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองและยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหนียวรั้งให้คนในชุมชนคงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม มีการสืบทอดและพัฒนาเป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมในวิถีชีวิตของชุมชน มีระบบการคิดในการจัดการข้าว การอนุรักษ์และสืบทอดพันธุ์ข้าวท้องถิ่น เป็นภูมิปัญญาด้านการถนอมและเก็บรักษาอาหาร เกิดความหลากหลายในการรับประทานสามารถสร้างคุณค่าสารอาหารครบทั้ง 5 หมู่ คาร์โบไฮเดรตจากข้าวเจ้า โปรตีนไขมันจากน้ำยาปลา และวิตามินเกลือแร่จากพืชผักนานาชนิด จากวัฒนธรรมการบริโภคตลอดจนประเพณีที่เกี่ยวข้องของแต่ละท้องถิ่นที่สอดคล้องกับระบบนิเวศวิทยาได้อย่างกลมกลืนและสมดุลทั้งด้านจิตใจและวัตถุอย่างสันติสุขและยั่งยืน

บทนำ

ข้าวเป็นพืชอาหารประจำชาติไทยที่มีตำนานประวัติศาสตร์มายาวนานปรากฏ เป็นร่องรอยพร้อมทั้งอารยธรรมไทยมาไม่น้อยกว่า 5,500 ปี ซึ่งมีหลักฐานจากแกลบข้าวที่เป็นส่วนผสมของดินใช้เครื่องปั้นดินเผาที่บ้านเชียง อำเภอโนนนกทา ตำบลบ้านโคก อำเภอภูเวียง อันสันนิษฐานได้ว่าเป็น เมล็ดข้าวที่เก่าแก่ที่สุดของไทย พื้นที่ลุ่มน้ำมูลตั้งอยู่ทางตอนล่างของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีพื้นที่ลุ่มน้ำรวมทั้งสิ้น 71,060 ตร.กม. หรือ 44,412,500 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 10 จังหวัด ได้แก่ บุรีรัมย์ สุรินทร์ อุบลราชธานี นครราชสีมา มหาสารคาม ยโสธร ขอนแก่น ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ ทำให้ชุมชนในแถบนี้มีการบริโภคและปลูกข้าวเป็นอาหารหลักที่สำคัญ เป็นชุมชนที่มีการดำรงชีวิตอยู่ภายใต้การทำเกษตรกรรม คือการปลูกข้าว มีการสืบวัฒนธรรม วิธีการดำรงชีวิตที่อยู่ได้

การปลูกและบริโภคข้าวโดยมีการสืบทอดและรับช่วงการถ่ายทอดวิธีการทำนาปลูกข้าวไว้เลี้ยงชีพคนในแถบนี้มาช้านานนับตั้งแต่โบราณกาลเช่นกัน จากพัฒนาการอันยาวนานนี้ทำให้ชุมชนได้พัฒนาตนเองและสร้างแบบแผนการดำเนินชีวิตชุมชนคนปลูกข้าวซึ่งทำให้เกิด ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี พิธีกรรม รวมทั้งเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ รวมถึงอาหารและการแปรรูปอาหารในการดำรงชีวิตที่เกี่ยวข้องกับข้าวเกือบทั้งสิ้น ซึ่งนอกจากจะมีการนำเมล็ดข้าวหรือมีการมาทำให้สุกใช้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการบริโภคและถวายแด่พระภิกษุสงฆ์ รวมทั้งใช้ในการเช่นสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือญาติ ผี ตามความเชื่อแล้ว ยังมีการแปรรูปข้าวมาเป็นผลิตภัณฑ์อาหารนานาชนิด โดยเฉพาะในงานบุญจะมีการนำผลิตภัณฑ์จากข้าวเข้ามามีบทบาทสำคัญ และหนึ่งในนั้นก็มีผลิตภัณฑ์จากข้าวเจ้าที่เราเรียกกันว่า ข้าวปุ้น

ข้าวปุ้น เป็นชื่อภาษาท้องถิ่นในชุมชนชาวไทยอีสาน ใช้เรียกอาหารประเภทเส้นที่แปรรูปมาจากข้าวเจ้าที่ผ่านกระบวนการหมัก การต้มและผลิตออกมาเป็นเส้น กลมๆ ยาวๆ ในภาคเหนือเรียกว่าขนมเส้น หรือข้าวเส้น ภาคใต้ เรียกโหน้มจิ้น ส่วนบริเวณอื่นในประเทศไทยเป็นที่รู้จักกันในนาม ขนมจีน ชุมชนชาวอีสานได้ที่พูดภาษาเขมรรู้จักกันในนาม นมบันเจ้าะ (Nom Bhun Jaw) นิยมกินกับน้ำยาปลาร้า ซึ่งในอดีต ข้าวปุ้นเป็นอาหารพื้นบ้านที่แปรรูปจากข้าวที่สำคัญ ซึ่งสามารถสะท้อนถึงมิติทางภูมิปัญญาของชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่น เป็นอาหารไทยที่มีคุณลักษณะพิเศษและเป็นผลิตภัณฑ์เอกลักษณ์ที่สำคัญของสังคมไทยที่อยู่ชานาน เป็นอาหารที่อยู่ในวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีไทยในชุมชนชาวอีสานแห่งลุ่มน้ำมูลก็เช่นกัน ข้าวปุ้นเป็นอาหารที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของคนอีสานมายาวนาน โดยเฉพาะในงานเทศกาลต่างๆ นิยมทำข้าวปุ้นเพื่อใช้งานประกอบพิธีกรรมทางศาสนา งานบุญหรืองานที่เกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีงานมงคลต่างๆ ล้วนมีข้าวปุ้นเป็นอาหารหลักเสมอ บทความนี้จึงเขียนให้เห็นถึง แนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ข้าวปุ้นพื้นบ้านของชุมชนชาวอีสานในอดีต ไม่ว่าจะเป็นระบบความคิด การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากข้าว รวมถึงศิลปะในการถ่ายทอด ที่สอดคล้องและแฝงด้วยการยึดหลักของวิถีชุมชน ธรรมชาติและความเชื่อได้อย่างลงตัว

ข้าวปุ้น กลไกของวัฒนธรรมที่ส่งเสริมความมั่นคงทางอาหาร

ข้าว คือแหล่งอาหารที่สำคัญที่สุดของชุมชนไทย โดยเฉพาะในดินแดนอีสานวิถีแห่งข้าวแฝงด้วยพิธีกรรมที่เป็นรหัสลับที่ต้องอาศัยการตีความ หากย้อนไปในประวัติศาสตร์แล้ว ข้าวคือระบบคุณค่าหนึ่งที่แฝงด้วยวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างแยกกายและผสานหลายๆ ชุมชนให้เป็นพี่น้องกัน ทำให้การทำนาไม่ได้ทำเพื่อแค่มีข้าวไว้รับประทานเท่านั้น แต่จะเอาไว้

เพื่อทำอย่างอื่นด้วยไม่ว่าจะเป็นรากเหง้าพื้นบ้านหรือการทำบุญ และจากความเชื่อ จารีต วัฒนธรรม กอปรกับองค์ความรู้เรื่องข้าว อันเป็นส่วนผสมสำคัญในวิถีชีวิตที่ทำให้ก่อเกิดเป็นประเพณีฮีตสิบสองของชุมชนคนปลูกข้าว ในวัฒนธรรมข้าวปุ้นในอดีต โดยเริ่มจากการปลูกข้าวจะมุ่งเน้นการผลิตเพื่อบริโภคภายในครัวเรือน เน้นการปลูกข้าวเพื่อกินเอง อยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตนเองและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน จะมีการแบ่งปันนาสำหรับารปลูกข้าวที่หลากหลายพันธุ์ตามลักษณะพื้นที่ มีการเลือกใช้พันธุ์ข้าวให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่นาเป็นสำคัญ โดยเฉพาะต้องมีการปลูกข้าวพันธุ์หนักที่สามารถนำมาทำข้าวปุ้นหรืออาหารเส้นอื่นๆ ในช่วงงานบุญใหญ่ โดยเฉพาะในช่วงงานบุญเผาสและงานบุญกฐินได้ ข้าวที่นำมาทำข้าวปุ้นนั้นนอกจากจะเป็นข้าวพันธุ์พื้นบ้านแล้วยังต้องเป็นข้าวเก่าแก่ที่มีอายุหลังการเก็บเกี่ยวมากกว่า 5 เดือนแล้ว ซึ่งข้าวเหล่านี้ ถ้าใช้หุงเพื่อรับประทาน จะมีลักษณะร่วน แข็งไม่ร่อย จึงเหมาะที่จะนำมาแปรรูปมากกว่า และการทำข้าวปุ้นมีการแบ่งปลูกข้าวหลายๆ พันธุ์นั้นชาวบ้านให้เหตุผลว่า พันธุ์ข้าวในแต่ละชนิดจะมีอายุการเก็บเกี่ยวไม่เท่ากัน การทำนาในสมัยก่อนใช้แรงงานคนในครอบครัวเป็นหลัก ถ้าปลูกข้าวพันธุ์เดียวเต็มพื้นที่นาเวลาที่ถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยวจะเกี่ยวไม่ทัน การที่มีข้าวหลายชนิดก็จะทำให้เกี่ยวทันเวลา นอกจากนี้ยังต้องปลูกข้าวที่เหมาะสมในการทำข้าวปุ้นเพราะต้องทำในช่วงงานบุญ นับว่าแนวคิด ความศรัทธาและวัฒนธรรมก่อให้เกิดกลไกและเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการสืบทอดและสามารถช่วยให้ข้าวเจ้าพันธุ์พื้นบ้านเหล่านี้ไม่สูญหายไป ซึ่งพันธุ์ข้าวพื้นบ้านหลายสายพันธุ์มีคุณค่าทางโภชนาการที่นำมาห้ศจรรยสูงกว่าพันธุ์ข้าวทั่วไปที่เรารู้จักหลายเท่า และยังทนต่อสภาวะแวดล้อมในแต่ละพื้นที่ได้ดีอีกด้วย

ข้าวปุ้น ภูมิปัญญาาระบบการจัดการข้าว

นับแต่อดีตมุ่งปลูกข้าวเพื่อบริโภคเป็นหลัก เหลือเก็บในยุ้งฉางก็จะนำไปแลกเปลี่ยนกับปัจจัยอื่นๆ บ้างที่จำเป็นจริงๆ เช่น เสื้อผ้า ยารักษาโรค หรือแปรรูปเป็นอาหารประเภทอื่นๆ แต่ไม่นิยมขายข้าว ไม่แลกเปลี่ยนข้าวกับเครื่องมือประมงหรือประหาร เพราะเชื่อว่าข้าวเป็นสิ่งที่มียุคุณ มีจิตวิญญาณ มีพระแม่โพสพประจำอยู่ ข้าวเป็นอาหารในบริโภคเท่านั้นไม่ใช่พืชเศรษฐกิจ ดังนั้นการปลูกและบริโภคข้าวจะมีแค่เพียงพอแค่ในรอบปีเท่านั้น ข้าวปุ้นเป็นผลิตภัณฑ์อาหารจากข้าวเจ้าที่นอกจากจากจะต้องผ่านการแปรรูปหลายขั้นตอนและมีความยุ่งยากพอสมควรแล้ว ยังเป็นอาหารที่เกิดจากความเชื่อที่ตั้งอยู่ในประเพณีของชุมชนวิถีพุทธ โดยในอดีตช่วงเวลาที่นิยมทำข้าวปุ้นมากที่สุดคือ งานบุญประเพณีเดือน 4 บุญผะสรวงงานบุญเดือน 11 บุญจันทน์ รวมถึงงานบุญสำคัญทางศาสนาหรือจะเป็นงานมงคลต่างๆ ก็มักจะนิยมทำข้าวปุ้นเพื่อถวายพระ เป็นอาหารสำหรับเลี้ยงผู้คนที่เข้าร่วมงานบุญเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการและแปรรูปอาหารจากข้าวที่สามารถเพิ่มผลผลิตของข้าวที่มีปริมาณน้อยให้เพียงพอสำหรับการบริโภคได้ เพราะถ้าใช้ข้าวเจ้า 1 กิโลกรัม สามารถทำข้าวปุ้นได้ถึง 2 กิโลกรัมเลยทีเดียว นอกจากนี้จะมีการทำข้าวปุ้นในช่วงหลังการเก็บเกี่ยวข้าวใหม่ เป็นกิจกรรมทำร่วมกันของคนในครอบครัวหรือชุมชนหลังจากที่มีการทำงานหนักจากการทำนามาหลายเดือน และยังเป็นการจัดการข้าวเก่าที่ยังคงเหลือในยุ้งฉางให้น้อยลงหรือหมดไปก่อนที่จะมีการนำข้าวใหม่เข้าเก็บในยุ้งแทน โดยเฉพาะข้าวที่มีอายุมากกว่า 6 เดือนจะเริ่มหุงเพื่อรับประทานไม่อร่อย แข็งกระด้าง การทำข้าวปุ้นทำให้การรับประทานอร่อยมากขึ้น ดังนั้นการทำข้าวปุ้นจึงเสมือนการจัดการข้าวอย่างเป็นระบบ

ข้าวปุ้น สรรสร้างวิถีสามัคคีของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยอีสาน

ในอดีตการผลิตข้าวปุ้นในแถบนี้ที่มีการนำข้าวเจ้าไปแปรรูปเป็นแป้งผลิตต่อเป็นเส้น โดยผ่านกระบวนการต่างๆ แล้ว ยังต้องอาศัยเครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ ที่ต้องใช้ในกรรมวิธีมากมายหลายขั้นตอน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่จะต้องช่วยกัน กระบวนการหรือเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตข้าวปุ้น ล้วนแต่ต้องใช้ความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ตลอดจนแรงงานที่สำคัญทั้งสิ้น ข้าวปุ้นจึงเป็นผลิตภัณฑ์อาหารที่นิยมทำและบริโภคเฉพาะในงานบุญและงานมงคล ข้าวปุ้นในงานบุญหรือช่วงเวลาต่างๆ ทำให้ชุมชนมีการพบปะสังสรรค์ ทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดการส่งเสริมความสามัคคีของคนในครอบครัวหรือชุมชนได้ โดยเปิดโอกาสให้กับคนหนุ่มสาวหรือเยาวชนในชุมชนนั้นๆ ได้มีโอกาสเรียนรู้และพัฒนาทักษะในการทำข้าวปุ้นจากพ่อแม่หรือผู้สูงอายุในชุมชน ได้เรียนรู้นิสัยใจคอในระหว่างการทำข้าวปุ้น ทำให้เกิดการสืบทอดภูมิปัญญาเทคโนโลยีข้าวปุ้นที่ยังคงอยู่สืบไปได้อีกด้วย นอกจากนี้เด็กๆ ก็มีโอกาสนในการเข้าวัด การตั้งหน้าตั้งตาที่จะได้รับประทานแป้งข้าวปุ้นก็ ทำให้เด็กๆ ได้ฝึกการรอคอย และนอกจากจะได้ข้าวปุ้นเพื่อรับประทานใช้ในงานบุญแล้ว ยังทำให้เกิดการส่งเสริมความรักสามัคคีของคนในชุมชน เกิดคุณค่าทางจิตใจ เกิดสายใยของคนในครอบครัวและชุมชน เสมือนการสรรสร้างกระบวนการเพื่อส่งเสริมวิถีสามัคคีของชุมชนและครอบครัวโดยมีวัฒนธรรมและประเพณีเป็นตัวเชื่อมโยงอย่างกลมกลืน

ข้าวปุ้น เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อการแปรรูปข้าวและพืชผักอัตลักษณ์อาหารเพื่อสุขภาพ

ข้าวปุ้นเป็นอาหารที่ประกอบด้วยรสชาติเข้มข้น ตามรสชาติของน้ำยา มีเครื่องปรุงหลายอย่างจากผักหลากหลายชนิดหลายประเภท ข้าวปุ้นจะมีลักษณะเฉพาะตัว มีคุณลักษณะพิเศษในการรับประทานที่หลากหลายรูปแบบ ประเด็นสำคัญในการรับประทานข้าวปุ้นนอกจากจะให้คุณค่าทางโภชนาการที่ให้สารอาหารต่างๆ ที่จำเป็นแก่ร่างกาย

อย่างครบถ้วนแล้ว ข้าวปุ้นยังสามารถให้สรรพคุณทางยาและคุณค่าจากสมุนไพรอีกด้วย โดยในอดีตข้าวปุ้นจะรับประทานกับน้ำยาปลา ซึ่งทำมาจากปลาช่อน ปลาดุก หรือปลาหมอ จากบ่อปลาที่ชาวบ้านเลี้ยงเอง หรือจะเป็นน้ำยากะทิ มีผักในสวนทั้ง ผักบุ้ง ถั่วฝักยาว สารระแหง กระถินริมรั้ว หรือผักพื้นบ้านที่หาได้ตามท้องถิ่นเป็นเครื่องเคียง ไม่ต้องเสียเงินไปซื้อหาจากตลาดและมั่นใจด้วยว่าปลอดภัยจากสารเคมี ทำให้การรับประทานข้าวปุ้นสามารถได้สารอาหารครบทั้ง 5 หมู่ ไม่ว่าจะเป็นคาร์โบไฮเดรตจากแป้งหรือเส้นข้าวปุ้น โปรตีน ไขมันที่ได้จากปลาและปลาร้า แร่ธาตุ วิตามินที่ได้จากผักนานาชนิด โดยในแต่ละท้องถิ่นก็รูปแบบการรับประทานที่แตกต่างกันออกไปบ้าง วัฒนธรรมการรับประทานข้าวปุ้น จึงเสมือนศูนย์รวมของพืชผักนานาชนิด รวมถึงผักที่เป็นสมุนไพรที่ดีต่อสุขภาพอีกด้วย นับว่าเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่มีการรับประทานอาหารเป็นเสมือนยาสามัญประจำบ้านกันเลยทีเดียว โดยสามารถนำเอาสมุนไพรต่างๆ มาปรุงอาหารโดยไม่รู้ตัวว่าพืชผักหรือเครื่องปรุงต่างๆ เหล่านี้มีประโยชน์อย่างไรบ้าง รู้แต่ไว้ในวิถีชีวิตและพื้นเพวัฒนธรรมการรับประทานของคนในแถบนี้จะมี ข้าว ตะไคร้ หอม กระเทียม ใบโหระพาหรือใบมะกรูด ซึ่งปัจจุบันจากงานวิจัยก็ทำให้เราทราบว่า อาหารจำพวกนี้ คือสมุนไพรที่มีประโยชน์ต่อร่างกายทั้งสิ้น การรับประทานข้าวปุ้นจึงสะท้อนถึงอาหารหลักของชุมชนที่ว่า กินปลาเป็นหลัก กินผักเป็นยา จากคุณค่าแห่งภูมิปัญญาเทคโนโลยีข้าวปุ้นด้านการเชื่อมโยงเทคโนโลยีการผลิต ข้าวปุ้น ปลาร้าและพืชผัก คืออัตลักษณ์อาหารเพื่อสุขภาพ

ศาสตร์และศิลป์แห่งภูมิปัญญาเทคโนโลยีที่เหมาะสม

จากวัฒนธรรมข้าว กลายเป็นวัฒนธรรมข้าวปุ้นในงานบุญประเพณี เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ของอาหารประเพณีวิถีพุทธที่มีกระบวนการคิด การผลิต การใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่และการบริโภคตามหลัก

วิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน หลักการและแนวคิดแบบองค์รวมแห่งข้าวปุ้นนี้เองทำให้เกิดการที่มีการโยยโย และเชื่อมโยยในหลายมิติ และแฝงเร้นให้ชุมชนมีความคิดแบบเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดการโยยโย เกิดสายโยยที่เกี่ยวข้องกันอย่างลงตัว ไม่ว่าจะเป็นการทำข้าวปุ้นในงานบุญประเพณีเพื่อก่อเกิดความวิถีสამัคคีของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง เป็นเทคโนโลยีส่งเสริมความมั่นคงทางอาหาร เพราะช่วยส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมืองในภูมิภาคต่างๆ เพื่อรักษาความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ ใช้ประโยชน์ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรม ประเพณีของแต่ละท้องถิ่น เป็นภูมิปัญญาแห่งการจัดการข้าวที่สามารถโยยโยให้สอดคล้องกับประเพณีของวิถีพุทธ เกิดระบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมของข้าวปุ้นออกมาในหลายรูปแบบ อาทิรูปแบบการรับประทานที่สามารถประยุกต์ให้เหมาะสมกับช่วงเวลาและสภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการนำปลา ปลาร้าที่มีมากและนิยมรับประทานในชุมชนลุ่มน้ำโขงตอนล่าง พืชผักตามธรรมชาติ ตามฤดูกาล มาทานร่วมกันได้อย่างดี ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมที่คอยทำหน้าที่เป็นสายใยร้อยรัดผู้คนในสังคมเข้าด้วยกัน ดังนั้นข้าวปุ้นในงานบุญจึงเสมือนมาลัยที่มีเกลียวสายใยร้อยเรียงกันเป็นพวงจนเกิดเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านในการถนอมอาหารที่ได้จากการแปรรูปข้าวเจ้า ช่วงเวลาและกระบวนการผลิตต่างๆ ก็มีความเกี่ยวพันกันระหว่างวิถีข้าว ประเพณี วัฒนธรรม จนกลายเป็นข้าวปุ้นในวิถีพุทธเกษตร

บทสรุป

การที่วัฒนธรรมข้าวปุ้นยังคงอยู่ถึงปัจจุบัน เนื่องจากความชาญฉลาดของบรรพบุรุษของชุมชนในแถบนี้ ที่ทำให้วัฒนธรรมข้าวปุ้นตั้งอยู่ในฐานของวัฒนธรรมข้าวและความยิ่งใหญ่ในพุทธศาสนาที่ชุมชนแถบนี้ถือปฏิบัติกันมาอย่างช้านานเข้าด้วยกัน จนเกิดเป็นพลังการศรัทธาในข้าวปุ้นในแบบของวิถีพุทธเกษตร เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีข้าวปุ้นที่เหมาะสม

ขึ้นในงานบุญประเพณี ทำให้ข้าวปุ้นเป็นอาหารที่มีการผลิตอยู่ในฐานความคิดที่งดงามและกลายเป็นอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายมากมาย เพราะนอกจากคุณค่าของข้าว ผักพืชพื้นถิ่นหลากหลายอย่างที่มีการรับประทานร่วมกับข้าวปุ้นก็ยังเป็นสมุนไพรที่สำคัญต่อร่างกายอีกด้วย แต่ในยุคโลกาภิวัตน์ที่รวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ทำให้ข้าวปุ้นเป็นบ่อเกิดพฤติกรรมและผลงานต่างๆ ทั้งส่วนที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และเป็นพื้นฐานรองรับให้ลักษณะต่างๆ เหล่านี้วิวัฒนาการมาสู่ปัจจุบัน ซึ่งทำให้เกิดวัฒนธรรมการแสวงหาความสุข

หมายถึงทุนนิยมที่ต้องการแต่ผลกำไร ไม่คำนึงถึงชุมชนทำให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น เกิดการแข่งขันเพื่อบริโภคปัจจัยสี่ เกิดการทำลายทรัพยากร สิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยา จริยธรรม และวัฒนธรรมข้าวปุ้นที่งดงาม จนทำให้ในปัจจุบันแม้ว่าข้าวปุ้นจะเป็นอาหารที่นิยมและชื่นชอบรับประทานเป็นอย่างมากแต่ก็ขาดการกรอกรงไยจากแนวคิดวิถีพุทธอย่างเช่นในอดีต ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าคุณค่าของวัฒนธรรมข้าวปุ้นซึ่งเป็นอาหารบุญประเพณีของชุมชนวิถีพุทธแบบดั้งเดิมจึงควรแก่การอนุรักษ์และสืบทอดและพัฒนาให้อยู่คู่กับชุมชนวัฒนธรรมข้าวปุ้นอย่างยั่งยืนสืบไป

จากการบริโภคเข้ามามีอิทธิพลมากขึ้นสะท้อนความสูญเสียของชุมชนที่หลากหลายตามภูมินิเวศข้าวปลาอาหาร สิ่งเหล่านี้ถูกทดแทนด้วยความสมัยใหม่อัน

“เปรี๊ยะห์” ดนตรีชาติพันธุ์ลัวะ : บ้านสบมาง อ.บ่อเกลือ จ.น่าน

อัศวิน นาคี

บทนำ

การเรียนการสอน ที่มีคุณภาพต้องมีกิจกรรมที่รองรับอย่างเหมาะสม การเชื่อมโยงทางความคิดความสอดคล้องในเนื้อหาวิชาเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สอน พึงตระหนักและสามารถจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนคือปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ

การลงพื้นที่เพื่อศึกษาข้อมูลแท้จริง เป็นกิจกรรมที่จำเป็นสำหรับวิชา ที่เกี่ยวเนื่องกับ ศิลปะการแสดงดนตรีที่เชื่อมกับสังคมมนุษย์ โดยเฉพาะสังคมที่อยู่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เพื่อการสืบหาข้อมูลทางดนตรีที่มีตัวตนอยู่อย่างแท้จริง ในวันที่ 15 – 18 กุมภาพันธ์ 2557 ที่ผ่านมา นักศึกษาระดับปริญญาโท และปริญญาเอก สาขาดุริยางคศิลป์ (รายวิชา สมมนา ดนตรีชาติพันธุ์) คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้จัดกิจกรรมการเก็บข้อมูลภาคสนามงานดนตรีชาติพันธุ์ ขึ้น โดยมีเป้าหมายการเก็บข้อมูล ที่ จังหวัดเชียงใหม่ ดนตรีล้านนา สะล้อ, ซอ, ซึง จังหวัดน่าน ดนตรีชาวไทลื้อ, ดนตรีชาวลัวะ, และ การขับซอ ซึ่งประสบความสำเร็จได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ และผู้เขียนได้สนใจ ในประเด็น ดนตรีลัวะ ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ หนึ่งที่อยู่ขอบชายแดนจังหวัดน่านติดกับประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ ประวัติประมุขภูมิ ความเป็นมา บริบทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

จังหวัดน่าน

จังหวัดน่านมีสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาบริเวณชายแดนด้านเหนือและตะวันออกเป็นรอยต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีภูเขาในเขตอำเภอบ่อเกลือ เป็นยอดเขาที่สูงที่สุดในจังหวัด คือมีความสูงถึง 2,079 เมตร และมีดอยภูคาในเขตอำเภอปัว เป็นยอดเขาที่สำคัญของจังหวัด มีความสูง 1,980 เมตร ส่วนพื้นที่ราบจะอยู่บริเวณตอนกลางของจังหวัด และตามลุ่มน้ำต่างๆ แหล่งน้ำที่สำคัญของจังหวัดคือแม่น้ำน่าน ซึ่งมีต้นกำเนิดทางตอนเหนือของจังหวัด แล้วไหลลงไปยังเขื่อนสิริกิติ์ในจังหวัดอุตรดิตถ์ และบรรจบกับแม่น้ำปิงที่จังหวัดนครสวรรค์ เป็นแม่น้ำเจ้าพระยา

จังหวัดน่าน ตั้งอยู่ติดกับชายแดนทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีพื้นที่ 11,472.076 ตารางกิโลเมตร อาณาเขตโดยรอบของจังหวัดน่าน **ทิศเหนือ** ได้แก่ อำเภอเชียงกลาง อำเภอปัว มีอำเภอทุ่งช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอบ่อเกลือ ที่มีพื้นที่ติดต่อกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ เชียงฮ่อน - หงสา (สปป.ลาว) **ทิศตะวันออก** อำเภอภูเพียง อำเภอสันติสุข โดยมีอำเภอแม่จริม อำเภอเวียงสา มีพื้นที่ติดต่อกับแขวงไชยบุรี (สปป.ลาว) **ทิศใต้** อำเภอนาน้อย อำเภอนาหมื่น มีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดอุตรดิตถ์ อำเภอนาน้อย มีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดแพร่ อำเภอเวียงสา มีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดแพร่ **ทิศตะวันตก** ประทับด้วย อำเภอบ้านหลวง มีพื้นที่ติดต่อกับอำเภอเชียงม่วนจังหวัดพะเยา อำเภอท่าวังผา มีพื้นที่ติดกับอำเภอปง จังหวัดพะเยา อำเภอสองแคว มีพื้นที่ติดต่อกับอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา นอกจากนี้ แล้ว **ทิศเหนือ และทิศ**

ตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นระยะทางประมาณ 227 กิโลเมตร น่าน มีพื้นที่กว้างใหญ่ พื้นที่เต็มไปด้วยภูเขาสูงสลับซับซ้อน ทั้งกลุ่มประชากรจึงมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ลัวะ คือ อีก หนึ่งกลุ่มที่มีความสำคัญ

“ลัวะ” ที่มา ประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์

ผู้เขียนอธิบายว่าภาษาของลัวะอาจจะถูกเรียกว่า "ภาษาถิ่น" (Thin) หรือ "มาล" โดยนักภาษาศาสตร์อาซีพอย่าง Lebar (1964) และจัดให้อยู่ในตระกูลออสโตรเอเชียติก (Austroasiatic) สาขาย่อยมอญ-เขมร ที่เรียกว่าขมุอิด (Khmuic) แต่ผู้เขียนขอเรียกว่า "ภาษาลัวะ" ตามที่เจ้าของภาษาเรียก คำว่า “ลัวะ” มีที่มาจากคำว่า “ละว้า” ซึ่งเป็นกลุ่มชนที่มีอารยธรรมในสมัยบรรพกาล ควบคู่ไปกับยุคสมัยประวัติศาสตร์คนไทย ซึ่งจาก ชลธิรา สัตยาวัดนา (2530 : 90) อธิบายว่า “ชาวลัวะ หรือ ละว้า มีรกรากอยู่ในดินแดนล้านนาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ (ก่อนพญามังรายสร้างเมืองเชียงใหม่)” ชาวลัวะ มีกลุ่มย่อยทางชาติพันธุ์อีกมากมาย ด้วย การดำรงชีพในอดีตที่ต่างหมู่บ้านต่างเป็นเอกเทศมีความห่างไกลเรื่องของภาษาจึงมีแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยศัพท์บางคำใช้ร่วมกันบางคำไม่เหมือนกัน ใน อำเภอบ่อเกลือ มีชาวลัวะ อยู่สองกลุ่มคือ กลุ่มลัวะดอกแดง และ กลุ่มลัวะสะโหลด โดยอุปนิสัยที่รักอิสระ และชื่อสัตว์นี้ จึงถูกกลุ่มประชากรอื่นๆที่ย้ายเข้ามาเอาเปรียบขูดรีดเสมอ ด้วยเหตุผลทางการผลิตอาหารที่ด้อยกว่า กลุ่มผู้ยวน และ ม้ง จึงจำเป็นต้องอพยพถอยร่นย้ายหมู่บ้านขึ้นมาบนยอดดอย โดยมีปัจจัยสำคัญอีกประการในการโยกย้ายครั้งใหญ่คือ คำทำนายของหมอผี ซึ่งรุ่นปู่ย่าตาทวดนั้นมาจากที่ราบที่อาจจะเป็นเมืองอื่น ที่สามารถเดินทางกันได้ ชลธิรา สัตยาวัดนา (2530 : 148)

ระบบสังคม “ลัวะ” เมืองน่าน

การใช้ชีวิตดำรงชีพของชาวลัวะ เป็นไปอย่างพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ และเชื่อในเรื่อง “ผี” ซึ่งมีลักษณะแบบ บรรพกาล พบการดำเนินการพัฒนาระบบชีวิตและสังคมยังคงเช่นเดิม อดีตเป็นอย่างไรปัจจุบันยังคงสภาพมิได้เปลี่ยนแปลงมากนัก ทางภาครัฐ ได้เข้ามาพัฒนาการคมนาคม พัฒนาการสาธารณสุข การศึกษา จึงทำให้ชาวลัวะที่อยู่ยัง พื้นราบ (ในชอกเขาบริเวณรอยต่อ ภู ต่อ ภู พบในทำเลที่ตั้ง สถานที่ราชการอำเภอบ่อเกลือ) มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการศึกษาให้กับเยาวชนในชั้นพื้นฐาน และบุตรหลานบางคนที่มีเงินสามารถส่งเข้าเรียนในสถาบันศึกษาชั้นสูงในเมืองใหญ่ได้ (ไม่มากนัก)

ชาวลัวะ มีระบบสังคมที่มีกรอบกำหนดไว้ชัดเจน อยู่ในฐานรากวัฒนธรรมมายาวนาน ได้แก่ 1. ชนสะมัง (ชนชั้นเจ้า) 2. ชนชั้นลาม (ชนชั้นขุนนาง) 3. ชนชั้น โกพิต (ชนชั้นหมอผี) 4. ชนชั้นสามัญ ซึ่งในปัจจุบันบทบาททางด้านชนชั้นได้เลือนหายไปบ้าง ด้วยสภาพแวดล้อมของโลกเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา กระนั้น ชนชั้นที่ยังคงดำรงอยู่ควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงของสังคม คือ ชนชั้น โกพิต (หมอผี) ซึ่งยังคงมีบทบาทอย่างสำคัญยิ่ง ด้วยชาวลัวะ ไม่ได้นับถือในศาสนาพุทธและ พราหมณ์ หากแต่ฝังรากลึกในอารยธรรมนับถือผีต่างๆ จากกิจกรรมต่างๆ ที่เชื่อมโยงกับการดำรงชีพ รวมถึงกิจกรรมด้านประเพณีวัฒนธรรม

การเกิด

วิธีการคลอดลูกของชาวลัวะมีวิธีที่คล้ายกับคนที่ราบในสมัยอดีต ที่แฝงด้วยความเชื่อเรื่องการปลอบภัยจากการรบกวนของผีทั้งหลาย ในกิจกรรมพบหมอต้าแย (ผู้หญิงเฒ่า ที่มีความสามารถในการทำคลอด) ซึ่งหลังจากทารก คลอดออกมา โดยการรับของกระดังใบใหญ่ ผู้เป็นพ่อ จะทำการตัดสะดือทารกด้วยไม้ไผ่ที่เหลาให้คม ด้วยความเชื่อเรื่องความสะอาดของไม้ไผ่เป็นเครื่องมือที่สะอาดบริสุทธิ์ไม่ติดเชื้ออื่นๆ จากนั้นผู้เฒ่าผู้แก่ (หมอต้าแย) จะทำการมัดสะดือและนำทารกไปล้างเนื้อตัวให้สะอาดโดยน้ำอุ่นที่ต้มไว้ ในระหว่างการ

ทำคลอดนั้นผู้ที่มีบทบาท ที่สำคัญอีกคนซึ่งในอดีตขาดไม่ได้ คือ หมอผี ซึ่งทำหน้าที่ช่วยคาถาภาษาลัวะ เป็นคำสวดมิให้ผีป่าผีต่างๆ อย่ายึดมารบกวนทำร้ายทารก และผู้เป็นแม่ ลักษณะการคลอดของชาวลัวะคือ แม่อยู่ในท่านั่งยองเข้า โดยมีอนันต์ยัดผ้าที่มัดไว้กับเชือกบ้าน เพื่อช่วยในการออกแรงเบ่ง สิ่งตอบแทนให้กับหมอตำแยและหมอผี คือ ไก่ เป็นจำนวนเท่าคนที่มาช่วย หรือ มีวิธีการแบ่งตามความเหมาะสมในฐานะของครอบครัวนั้นๆ

การตาย

ชาวมียลักษณะนิสัยที่กลัวคนตาย และไม่ชอบเรื่องการทำศพนัก นอกจากนี้จะเป็นจริงๆ เช่น เครือญาติสนิท ดังนั้นในพิธีศพจึงมีคนเข้าร่วมไม่มากนัก การปฏิบัติก็ไม่แตกต่างกับคนในชาติพันธุ์อื่นๆ มากนัก คือกระบวนการดังนี้

1. อาบน้ำศพ แต่งกายด้วยเสื้อผ้าด้วยชุดที่ดีที่สุดเท่าที่มี ผู้ตายถูกพันด้วยสาด ขนาดใหญ่เนื้อหยาบมัดปิดหัวและเท้าให้มิดชิดเหนียวแน่น ใช้ไม้สอดกลางเพื่อเป็นคานหาบศพไปฝัง

2. การฝังศพ จะหันหัวผู้ตายไปทางทิศเหนือ โดยมีญาติ หรือผู้ได้รับการว่าจ้าง ขุดหลุมศพเตรียมไว้บนเนินเขา ซึ่งต้องอยู่ห่างจากเส้นทางรถสัญจรไปมาของผู้คน โดยขนาดของหลุมมีความกว้างและลึกด้วยจุดประสงค์เพื่อมิให้มีกลิ่นศพผุดออกมาจากหลุมและเพื่อมิให้สัตว์ป่าคุ้ยขึ้นมา สัญลักษณ์ที่ใช้วางบนหัวและเท้า บนหลุมที่กลบด้วยดินและหิน เรียกว่า “ตาแหวน” ทำด้วยไม้ไผ่ด้วยวิธีการสาน นอกจากนี้แล้วยังอาหารเครื่องเซ่นต่างๆ วางไว้ จุดสังเกตในการจดจำหลุมศพของญาติ คือ สภาพแวดล้อมบริเวณนั้นประกอบด้วยอะไรบ้าง เช่นต้นไม้ที่อยู่ใกล้

3. การเลือกที่ฝังศพ ทำโดยการเสี่ยงทายจากหมอผี โดย การโยนไข่ไก่ไปตรงจุดใดก็ตาม หากไข่ไก่ไม่แตกก็ไม่สามารถทำการฝังได้ก็โยนไปในทิศทางอื่นจนกว่าไข่จะแตกจึงสรุปได้ว่าที่นั้นไม่มีผีเป็นเจ้าของที่สามารถฝังได้

4. ธรรมเนียมปฏิบัติ ฝ่ายหญิงในหมู่บ้านเมื่อรู้ข่าวว่ามีคนเสียชีวิตในหมู่บ้านจักทำการแต่งกายด้วยชุดที่สวยงามกว่าปกติเหมือนกับชุดที่ไปฉลองงานกิจกรรมการละเล่น อื่นๆ แต่จักทำหน้าที่ร้องไห้โดยสำเนียงที่โหยหวนทั้งหมู่บ้านแม้บางคนจะไม่มีน้ำตา ก็ต้องแสดงกริยาเศร้าโศกและเปล่งเสียงที่โหยหวนนี้ ออกมาทั้งหมู่บ้านจนกว่าจะทำการฝังศพเรียบร้อยแล้ว ธรรมเนียมเช่นนี้คล้ายกับวัฒนธรรมทางภูมิภาคอุษาคเนย์ที่มีอยู่ทั่วไป คนไทยเรียก “นางร้องไห้” คนมอญเรียก “มอญร้องไห้” คนจีนยังมีประเพณีนี้เช่นกัน

การแต่งงาน

ประเพณีนี้มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ด้วยวิถีทางธรรมชาติ ที่สืบลูกหลานเผ่าพันธุ์ไว้โดยธรรมเนียมที่ปรกติวิสัยของสังคมชาวลัวะคือการให้ หญิงมีความเป็นใหญ่ในบ้านผู้หญิงมีหน้าที่จัดการระบบเรื่องเศรษฐกิจ การค้าขาย การดำรงชีวิตการจ้ดแจงชีวิตให้ทนายาทในบ้าน โดยฝ่ายหญิงสามารถแสดงออกทางพฤติกรรมได้เต็มที่กว่าฝ่ายชาย ด้วยธรรมเนียมฝ่ายหญิงไปสู่ขอฝ่ายชายเป็นปัจจัยสนับสนุนในแนวคิดนี้ และลูกสาวคนโตเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการช่วยพ่อแม่ทำการผลิต เกษตรกรรม ในบ้านลูกคนสุดท้ายไม่ว่าชายหรือหญิงจักได้สมบัติและหน้าที่เลี้ยงดูพ่อแม่ เมื่อมีการแต่งงานกันโดยพิธีกรรมที่เป็นการแลกเปลี่ยนโดยสินสอดที่มี เช่นสัตว์เลี้ยงควาย, ไก่, แพะ พื้นที่ทำมาหากิน จักเป็นฝ่ายหญิงที่ได้มาจากพ่อแม่ ช่วยกันดูแลและทำการผลิตกันต่อไป มิได้เป็นเงินทอง เจกเช่นในปัจจุบันนี้ กรรมสิทธิ์ของลูกนั้นตกเป็นของแม่แต่เพียงผู้เดียวหากมีกรณีหย่าร้าง อย่างไรก็ตาม วิธีการครองคู่ของชาวลัวะนั้น ปฏิบัติแบบ ผัวเดียว เมียเดียว ในเวลาเดียวกันมาโดยตลอด

เครื่องดนตรี “เปรี๊ยะห์”

เป็นเครื่องดนตรีที่จัดอยู่ในตระกูล เครื่องเคาะ ตัวเครื่องทำด้วยไม้ไผ่ เสียง ขนาดกว้างยาวขึ้นอยู่กับการเล่นที่ต้องการ โดยธรรมเนียมใช้เคาะ เพื่อสร้าง

เสียงสร้างความบันเทิงความรู้สึกที่ไม่เรียบเหงานในการเดินทางไปและกลับจากไปไร่ นอกจากนี้ยังมีการละเล่นระบำ “สะโหลด” ในช่วงที่ว่างเว้นจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตซึ่งเป็นการเฉลิมฉลอง ต้นรำร่วม 7 วัน 7 คืน เพื่อร่วมสังสรรค์ฉลองกินดื่มจากการเหน็ดเหนื่อยในช่วงการผลิต ที่ผ่านมา จากนั้นในวันสุดท้ายจะทำการพั้งฮ้านของเส้นฝี่ เพื่อนำมาแจกจ่ายกินกันอย่างสำราญ

รายละเอียดในเครื่องดนตรี ผู้เขียนได้ทำการแบ่งหัวข้อรายละเอียดกับ ผู้ร่วมงานภาคสนามนี้อีกท่าน คือ นายชัชวาล สร้อยกุดเรือ จะกล่าวถึงในบทต่อไปที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียด

ศิลปิน “เปรี๊ยะห์” ชาวลัวะ

นางนางบั้ง เครือมุกธิเบศร์ อายุ 56 ปี บ้านเลขที่ 134 หมู่ 5 ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จ.น่าน
นางเตือน บุญอินทร์ อายุ 51 ปี บ้านเลขที่ 120 หมู่ 5 ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จ.น่าน

การวิเคราะห์เพลง

จากการเก็บข้อมูลใน วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2557 ณ โรงเรียนบ้านสบเมิง สังกัดสพฐ.น่าน เขต 2 โดยกลุ่มคณาจารย์ และวิทยากรพื้นที่ ทำให้ผู้เขียนได้ข้อเพลง 5 เพลง ซึ่งผู้เขียนได้ทำตัวอย่างการวิเคราะห์ 1 เพลง โดยวิธีการกำหนดประเด็นที่ ศึกษาดังนี้

1. สังคีตลักษณะ (Form)

2. ทำนอง (Melody)

2.1 ทำนอง(Melody)

การแบ่งประโยค, ลักษณะการเคลื่อนที่ของทำนอง, โหมดยุคเสียง, เทคนิคการบรรเลง บทบาทหน้าที่, ลักษณะเด่นที่เอื้อ

3. พื้นผิว (Texture)

Mono, Hetro, Polyphony

4. สีสิ้นเครื่องดนตรี

จุดเด่น, เทคนิคการบรรเลง

จากประเด็นที่นำมาศึกษาผู้เขียนได้ทำการบันทึกการแสดงดนตรี จากกลุ่มศิลปิน ซึ่งประกอบด้วยชาวบ้าน เพศหญิง สองท่าน รายชื่อใน หัวข้อ 4.1 ศิลปิน และคณะนักเรียน ชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ด้วยอิริยาบถทางการแสดงที่มีการเตรียมตัวมาเป็นอย่างดี เพื่อการระบำให้เข้าจังหวะการบรรเลง “พิ”

เพลง “คัลเปรี๊ยะห์ ลัวะ”

เป็นเพลงแรกที่ทำการบันทึก เป็นเพลงที่บรรเลงในงานรื่นเริง เน้นไปที่การบันเทิง ดนตรี “เปรี๊ยะห์” ของชาว “ลัวะ” มีลักษณะ ที่อยู่ในขอบข่ายของเพลงพื้นบ้าน คือ มีทำนองที่สั้น วนซ้ำไปมาหลายรอบ เป็นการบรรเลงที่มุ่งเน้นในการสร้างทำนองจากกระสวนจังหวะ สอดคล้องแนวทางปฏิบัติของดนตรีพื้นบ้าน ว่า กำเนิดจากการบรรเลงเพื่อพิธีกรรม หรือกิจกรรมบางอย่างที่มุ่งเน้นให้ผู้คนมาร่วมสร้างหรือปฏิบัติกิจกรรมบางอย่างด้วยเป้าหมายเดียวกัน ดนตรีนั้นเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสรรค์ ความรู้สึกนึกคิดดังกล่าว ดังนั้นพฤติกรรมการแสดงออกมาถึงการให้หมู่คนที่มาร่วมชุมนุมได้รับรู้ คือ พฤติกรรมในชั้นปฐมภูมิที่ได้รับการกระตุ้นอารมณ์จากเสียงดนตรี การปฏิบัติตัวร่วมกัน รวมถึง อาหารการกิน ที่ช่วยส่งหนุนให้กิจกรรมนั้นมีความยาวนาน นานพอให้ผู้ร่วมได้เสพสุขดังกล่าวจนครบถ้วนประหนึ่งว่ารู้สึกระบายออกด้วยเหน็ดเหนื่อย ความเครียดได้หมดไป ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ ดีใจเป็นส่วนใหญ่ รื่นเริง เป็นกิจที่ทุกสังคมชั้นต้องการพบและประสบมากกว่า กิจกรรมที่มีความเศร้าโศกเสียใจ ดังนั้นจึงไม่แปลกที่ ทำนองเพลงพื้นบ้าน ส่วนใหญ่ จะมีปฏิริยาที่ เร็ว สนุกสนาน สั้นๆ วนซ้ำไปมาหลายรอบ จำได้ง่ายและผลิตเพลินชวระบำตามการแสดงออก เพลงนี้ มีห้องเพลง 30 ห้องเพลง มีความเร็วปานกลาง เพื่อสำหรับการรำประกอบด้วยลีลาที่ไม่ช้าและไม่เร็ว จนเกินไป ด้วยกระสวนจังหวะ แบบ 2/4

1. สังคีตลักษณ์ เป็น One part Form or A Form หมายถึง ทำนองที่มีลักษณะแบบท่อนเดียวลงจบ

The image shows a musical score for two parts, Pri I and Pri II, in 2/4 time. The key signature has two flats (B-flat and E-flat). The score is divided into five systems, each starting with a measure number (7, 14, 20, 26). The first system includes a red box labeled 'Theam Pattern' around the first four measures of Pri I. A red '1' is placed above the first measure of Pri II in the second system, and a red '2' is placed above the first measure of Pri II in the third system. The score concludes with a double bar line and the marking 'rit.' below it.

ภาพที่ 1 นั้ดเพลง “คัลเปรีะห์ลัวะ” ที่มา ชั้ชวาล สร้อยกุดเรือ : 19 กุมภาพันธ์ 2557

จากการ ถอดเพลง (Transcription) พบ แนวเสียงเป็นสองแนวเสียง ซึ่ง แนวบนเป็นเครื่องที่มีเสียงต่ำ โดยลักษณะทางกายภาพที่ออกแบบมา โดย เสียงบนสร้างทำนองที่เดินทำนองคงที่ เป็น ในลักษณะเป็นชุด

จังหวะ ซึ่งเอื้อให้แนวทำนองล่างซึ่งบรรเลงในกลุ่มเสียงสูงสามารถ สร้างทำนองได้อย่างอิสระ (Free Movement) เพิ่มการเคลื่อนที่ที่นำองให้สนองต่อความรู้สึกเคลื่อนไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากวิดีโอ พบผู้

บรรเลงในแนวที่สองจำเป็นต้องฟังการลงจังหวะที่เป็น จังหวะตก เพื่อให้บรรเลงได้อย่างลงจังหวะ

ประโยคเพลง เริ่มการบรรเลง(ประโยค) ที่ห้อง เริ่มต้น ถึงห้องที่ 16 จึงเป็นประโยคที่สอง โดยการแบ่ง จากการบรรเลงซ้ำ (Repeat and Develop) ในประโยค ที่ 1 แต่การบรรเลงซ้ำเช่นนี้ มิได้ทำการซ้ำทั้งหมด

สังคีตลักษณะ ลักษณะการบรรเลงแบบ ท่อน เดียวลงจบ ทำนองสั้นๆ (Through pass form) บรรเลง โดยทำนองที่ไม่มาก บางครั้งพัฒนาทางด้านกระสวน จังหวะในกลุ่มเสียงเดิม

พิสัย อยู่ระหว่างเสียง Eb⁴ – Eb⁵ โดยทำนองที่1 บรรเลงในกลุ่มเสียง Eb – Ab (คู่4 เพอเฟค) ส่วนทำนอง ที่2 บรรเลงอยู่ในกลุ่มเสียง 1 Octave แนวทำนองทั้งสองบรรเลงโน้ตเพียง 5 เสียง คือ Eb, F, Ab Bb, C, คล้ายกลุ่มเสียง เพนทาโทนิค (Pentatonic) ของทำนอง เพลงดนตรีไทย โครงสร้าง C(Do), D(Re), E(Mi), G(Sol), A(La) และ กลุ่มทำนองนี้จัดอยู่ในกลุ่ม Ab Pentatonic Scale ซึ่งประกอบด้วย โน้ต เสียง Ab, Bb, C, Eb, F หรือ Do, Re, Mi, Sol, La กรณี Move Do

2. ทำนอง

ทำนองที่1 มีลักษณะ กระสวนจังหวะ บรรทัดบน ทำนองที่2 บรรเลงเหมือนการร้องบรรทัดล่างดังภาพ

ภาพที่ 2 ทำนองหลัก และทำนองรอง

จากภาพ พบ ทำนองที่1 ซึ่งอยู่บรรทัดบน คือ ทำนองที่บรรเลงต่อเนื่องในแบบ มุ่งเน้นที่การสร้างกระสวนจังหวะ เป็นสำคัญ ทำนองที่2 บรรเลงเป็นท่วงทำนองที่มีลีลา ประหนึ่งดังเป็นเอกในการบรรเลง

กลุ่มวลี (Motive) พบ 9 กลุ่มดังภาพ

ภาพที่2 ผังโน้ต กลุ่มวลี ที่มา อัครวิน นาดิ : 19 กุมภาพันธ์ 2557

จากภาพพบทำนองส่วนใหญ่เริ่มในจังหวะตก พบจังหวะยกเพียงกลุ่มเดียว ในบรรทัดที่สาม ทำนองที่ พบบ่อยครั้ง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ คือ ทำนองแบบที่ 1 ซึ่งพัฒนาจากแบบนี้ไปยังแบบต่างๆ โดยมี ทำนองในแบบ

ที่ 1 เป็นทำหน้าที่เสมือนจังหวะให้กับเพลง ด้วยทำนองที่บรรเลงแบบในลีลา กระสวนจังหวะคงที่

การเคลื่อนที่ทำนอง (Melodic Curve) ทำนองบน เริ่มที่เสียง Eb⁴ คงที่ไปอย่างต่อเนื่องในระดับเสียง Eb – Ab ส่วนทำนองบนเคลื่อนที่อย่างต่อเนื่อง ด้วยเสียง Eb⁵ ไล่ระดับเสียงลงมาที่เสียง F ซึ่งเป็นเสียงที่ต่ำสุดในช่วงนั้น คือห้องที่ 13 ดังภาพตัวอย่าง

ภาพที่ 3 การเคลื่อนที่ทำนอง ที่มา อัครวิณ นาดี : 19 กุมภาพันธ์ 2557

จากนั้นเสียงทำนองบน ยังคงดำเนินทำนองเช่นเดิม มีเพียงทำนองล่าง ที่เคลื่อนที่ขึ้นลง อยู่ในกลุ่มเสียงระหว่าง คู่ 4 เพอเฟค, คู่ 2 เมเจอร์, และ คู่ 3 ไมเนอร์ และเคลื่อนที่อยู่ในช่วงเสียง Bb⁵, Eb⁵ (เสียงสูงสุด), C⁵, F⁴ (เสียงต่ำสุด) และจบทำนองด้วยเสียง Eb⁴ จากการบรรเลงแนวบน ดังภาพตัวอย่าง

ภาพที่ 4 ชั้นคู่เสียงและเสียงสูงสุด ต่ำสุด ที่มา อัครวิณ นาดี : 19 กุมภาพันธ์ 2557

3. พื้นผิว

ลักษณะการบรรเลง สองทำนองแบบ Polyphony คือ มีแนวทำนองสองแต่ละแนวมีความสำคัญเท่าเทียมกัน

4. สีสัน

ด้วยลักษณะการบรรเลง สองเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญเท่าเทียมกันไปอย่างพร้อมกัน พบเทคนิคการลดจังหวะหรือสร้างจังหวะขัดกันเพื่อเป็นสีสันเท่าที่ สองเครื่องดนตรี หรือแม้กระทั่งการย้ายเสียงเดิมในจังหวะใหม่ สร้างความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

สรุป

ทำนองของเพลง มีลักษณะที่เหมือนกับบทเพลงพื้นเมืองอื่นๆ คือ ทำนองสั้นบรรเลงแบบเดี่ยววงจบ ไม่มีการแบ่งประโยคที่ชัดเจน ห้องเพลงทั้งหมด 30 ห้อง ในการบรรเลงเป็นไปในรูปแบบการดันทำนองจากทำนองหลัก ซึ่งคล้ายกับวิธีการพัฒนาทำนอง หรือขยายทำนองให้เกี่ยวกับการจบใน วลีต่างๆ ช่วงเสียงอยู่ใน คู่แปด ด้วยทำนองขึ้นลงในระหว่างคู่ 2 เมเจอร์ 3 ไมเนอร์

บรรณานุกรม

- กมล เกตุศิริ.2527. **เสียงดนตรีในภาษาไทย**. คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- จิตร ภูมิศักดิ์.2507. **ความเป็นมาของคำ สยาม, ไทยลาวและขอม และลักษณะทางสังคมของเชื้อชนชาติ**. มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ชลธิรา สัตยวัฒน์.2530. **ลัวะเมืองน่าน**. สำนักพิมพ์เมืองโบราณ. กรุงเทพฯ.
- ชาญชัย จีวรวรรณกิจ. 2529. **การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมไทยของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(พัฒนาสังคม).มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- สุรียา รัตนกุล และ ลักขณา ดาวรัตน์หงษ์.2529. **พจนานุกรมภาษาลัวะ-ไทย**. สถาบันวิจัยและพัฒนาชนบทเพื่อพัฒนาชนบท.มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อุษณีย์ ธงชัย.2528. **อาณาจักรล้านนาไทย พ.ศ. 1839 – 2310**.เอกสารอัดสำเนา การสมนา “ล้านนาที่ดีศึกษา : ประวัติศาสตร์และโบราณคดี”.วิทยาลัยครูเชียงใหม่ 28 มกราคม 2528.
- Barnouw, Victor.1982. **An introduction to Anthropology**.Vol.1 Physical Anthropology and Archaeolog. Illinois. The Dorsey Press
- Diffloth, Gerard.1980. **“The Wa Languages”**.Linguistics of Tibeto – Burman Area. Vol. 5,No.2, Spring.Canberra : The Australian National University.

และ 4 เพอเพค โดยมีเสียงสูงสุดที่ โน้ต Eb⁵ และเสียงต่ำสุดที่โน้ต Eb⁴ เสียงเริ่มต้นและเสียงจบเป็นเสียงเดียวกัน วลี พบ 9 แบบ โดยการพัฒนาจากวลีที่ 1

นอกจากนี้ ยังพบกลุ่มทำนองบรรเลงซ้ำไปมาในเสียง 5 เสียง ได้แก่ Eb, F, Ab Bb, C, การบรรเลงสามารถบรรเลง 1 คน หรือหลายคนแล้วแต่โอกาส ส่วนใหญ่บรรเลงในงานรื่นเริงสังสรรค์ และใช้ประกอบการแสดงดนตรี การสืบทอด นั้นศิลปินได้สอนในโรงเรียนของหมู่บ้าน และนักเรียนและครู ได้ทำการฝึกฝนให้เชี่ยวชาญชำนาญ อย่างต่อเนื่อง

การวิเคราะห์ เพลงในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กรอบแนวคิดเพิ่มเติมในการประพันธ์เพลง และประโยชน์ทางด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง หวังในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จักเป็นประโยชน์ไม่มากนักยอสำหรับวิชาการดนตรี สืบไป

บทความปริทรรศน์

หลวงพระบาง... การเดินทางครั้งใหม่บนถนนสายเดิม

ฉลอง สุขาวโงง

หลวงพระบาง... การเดินทางครั้งใหม่บนถนนสายเดิม

ผศ. ดร. ฉลอง สุขทอง เรื่อง/ภาพ

“เดินทางหมื่นลี้ดีกว่าอ่านหนังสือหมื่นเล่ม”

ผมจำประโยคนี้มาจากสำนวนในหนังสือวิทยายุทธของจีนเรื่องหนึ่ง เป็นอุปมาเปรียบเทียบว่า การเรียนรู้จากตำราหรือจากห้องเรียนเพียงอย่างเดียวไม่ผู้การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ภาคทฤษฎีคือการเรียนรู้จากตำราและการสอน ส่วนภาคปฏิบัติคือการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การเดินทางทำให้เราได้สัมผัสเรียนรู้เห็นความเป็นไปของผู้คน ทั้งวิถีชีวิต อารมณ์ความรู้สึกและกลั่นอายุวัฒนธรม แต่การเดินทางเพียงอย่างเดียวก็ใช้ว่าจะสมบูรณ์เพราะยังขาดข้อมูลและองค์ความรู้จากคนรุ่นก่อน การเรียนรู้จึงต้องมาจากทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเสมอ การเดินทางไกลในสมัยก่อนระยะทางเป็นหมื่นลี้ (ประมาณ 5,000 กิโลเมตร) เส้นทางมีเพียงทางเดินหรือทางเกวียน ไม่มีเส้นทางรถยนต์ ไม่มีเครื่องบิน นักเดินทางจึงได้เรียนรู้จากการพบเจอผู้คน การพบเจอปัญหาและอุปสรรคต่างๆ มากมายดังสายคำที่ว่า “พาลพบสหายนับพันรู้ความนับร้อย” จนเป็นสาเหตุของการดัดแปลงสำนวนจีนเสียใหม่เป็น “เดินทางหมื่นลี้ดีกว่าอ่านหนังสือหมื่นเล่ม” ซึ่งสอดคล้องกับสำนวนไทยที่ว่า “สิบปากว่าไม่เท่าตาเห็น” แปลความได้ว่า

ใครจะเขียนใครจะเล่ามาอย่างไรไม่อาจเทียบได้กับการได้ไปเบิ่งไปเห็นมาด้วยตาตนเอง...!!!

วันเวลาผันผ่านหมุนไปรวดเร็วยิ่งนักดูอารมณ์และจิตใจ การเดินทางสู่หลวงพระบางครั้งใหม่ของผมห่างจากการเดินทางครั้งแรกนานนับ 10 ปี ในชีวิตผู้คนระยะเวลา 10 ปี มีเรื่องราวต่างๆ เกิดขึ้นมากมายทั้งให้จดจำและไม่อยากจดจำ สถานที่และหนทางก็เช่นกันแปรเปลี่ยนไปจนอาจไม่เห็นเค้าร่างเดิมเมื่อ 10 ปีก่อนผมเคยเที่ยวไปในเมืองหลวงหลวงพระบางเมืองหลวงเก่าของลาวแห่งนี้แบบไม่มีเป้าหมายและไม่มีข้อมูลใดๆ เราตัดสินใจอย่างกะทันหัน เดินทางไปกับเพื่อนผู้รู้ใจ 3 คน ด้วยรถโดยสารประจำทางจากเวียงจันทน์ ทูลักทุเลในเส้นทางใช้เวลาตั้งแต่เช้ากว่าจะถึงก็มีดเคี้ยวพักอยู่ร่วมกันในห้องเช่าที่เป็นโรงแรมเล็กๆ ชื่อ “หายโสภ” หาเช่ามอเตอร์ไซด์ขับไปเที่ยวป่าชมน้ำตกชมวัดวาอาราม วิถีชีวิตผู้คน และสนทนากับชนเผ่าที่เมืองเก่าแห่งนี้ 4-5 วัน นั้นเป็นภาพความทรงจำในวันวาน กาลเวลาผ่านไปจนกระทั่งวันที่ 9-13 กรกฎาคม 2557 เป็นการเดินทางมาเยือนหลวงพระบางเป็นครั้งที่สองของชีวิตในช่วงเทศกาลหยุดยาววันเข้าพรรษา ครั้ง

นี้มากันเป็นหมู่คณะกลุ่มใหญ่ ในวันแรกของการมาเยือนครั้งใหม่ผมสัมผัสได้ทันทีว่า ภาพความทรงจำในวันนั้นกับภาพที่เห็นในวันนี้แตกต่างกันมากมายนักหลวงพระบางเธอเปลี่ยนไปมาก หากเปรียบเป็นชีวิตผู้คนเธอไม่เหมือนคนเดิมที่เคยสงบเสงี่ยม แต่เธอกำลังเข้าสู่วัยสาว รู้จักเลือกเครื่องแต่งกาย รู้จักใช้เครื่องหอมและเลือกใส่เสื้อผ้าอาภรณ์ เธอจึงแลดูสวยสดใสราวกับเป็นคนละคน

ณ ด่านตรวจคนเข้าเมืองในฝั่งลาวเมื่อข้ามผ่านสะพาน (ชั่วคราว) มิตรภาพไทย-ลาว จากหนองคายเข้ามาสู่เขตนครหลวงเวียงจันทน์ ผมสังเกตเห็นว่ามาตรฐานของระบบการให้บริการแก่นักเดินทางบริเวณด่านชายแดนของไทยกับลาวในวันนี้ไม่มีความแตกต่างอย่างเช่นอดีต ครั้งหนึ่งเราเคยรู้สึกไม่ค่อยดีนักกับการบริการบริเวณด่านชายแดนของลาวที่ยังก้าวตามหลังเพื่อนบ้านอย่างไทยอยู่หลายช่วงตัว แต่วันนี้พิธีการบริเวณด่านชายแดนลาวและไทยไม่มีความแตกต่างลาวมีพัฒนาการที่ก้าวกระโดดในทุกด้านไปสู่สังคม

ทันสมัย ผู้คนที่มาต่อแถวยื่นเรื่องผ่านแดนก็ได้มีเพียงคนไทยกับลาวเท่านั้นแต่มีทั้งคนจีน คนเวียดนาม และนักท่องเที่ยวจากชาติตะวันตก ตะวันออกกลาง แสดงให้เห็นว่าสะพานมิตรภาพไทย-ลาว ณ ด้านชายแดนแห่งนี้ทำหน้าที่สำคัญเสมือนประตูบานหนึ่งซึ่งเปิดลาวสู่โลกภายนอกและเปิดโลกภายนอกให้ห้วงไหลมาสัมผัสความงามของธรรมชาติและวัฒนธรรมของลาว

ข้อมูลทางการค้าระบุว่าเมื่อมีการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาว ซึ่งสร้างเสร็จแล้วถึง 4 แห่ง คือ แห่งที่ 1 หนองคาย-เวียงจันทน์ แห่งที่ 2 มุกดาหาร-สะหวันนะเขต แห่งที่ 3 นครพนม-คำม่วน และแห่งที่ 4 เชียงของ (เชียงราย)-ห้วยทราย (บ่อแก้ว) พบว่าในรอบหนึ่งปีมูลค่าทางการค้าระหว่างกันที่ขนส่งผ่านสะพานเหล่านี้มีมากมายนับสิบเท่าของมูลค่าการค้าก่อสร้างสะพาน จึงเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าและได้ประโยชน์ด้วยกันทั้งสองฝ่าย และในอนาคตอันใกล้สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 5 บึงกาฬ-บอลิคำไซ ได้เริ่มมีการวางแผนเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมาแล้วเช่นกัน

สำหรับคนไทยแล้ว ผมคิดว่าการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงก็คือการสร้างโอกาสทองของการค้าชายแดนในการระบายสินค้า และพืช ผัก ผลไม้ ของไทยไปยังภาคส่วนต่างๆ ของลาวรวมถึงตลาดใหญ่ในประเทศที่อยู่ไกลออกไปคือจีนและเวียดนาม ยังไม่นับรวมถึงมูลค่าด้านการท่องเที่ยวที่กำลังเติบโตอย่างก้าวกระโดดในทุกเส้นทางที่สะพานเชื่อมถึงซึ่งได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วเช่นเดียวกัน

วังเวียง... ลำนำแห่งภูผา ไร่เนา และสายน้ำ

วังเวียง อดีตเคยเป็นเมืองที่เงียบสงบสุขอยู่แอ่งกระทะของหุบเขา โดยมีภูเขาล้อมรอบทุกด้าน วังเวียง เป็นเมืองผ่านในเส้นทางระหว่างนครหลวงเวียงจันทน์-หลวงพระบาง ตั้งอยู่บนทางหลวงหมายเลข 13 ห่างจากนครหลวงเวียงจันทน์มาทางเหนือราว 154 กิโลเมตร ชื่อเสียงของวังเวียงเพิ่งดังกระฉ่อนคูนหูเมื่อไม่กี่ปีมานี้ ด้วยสมญาที่นักท่องเที่ยวขนานนามให้ว่าเป็นกุ้ยหลินเมืองลาว อีกทั้งยังได้ชื่อว่าเป็นเมืองรีสอร์ทของลาว เพราะวังเวียงมีทัศนียภาพงดงามตระการตาของทิวเขาหินปูนรูปทรงแปลกตาสลับซับซ้อนเรียงรายรอบด้านลดหลั่นเป็นชั้นๆ สูงต่ำใกล้ไกล มีการทำไร่นาบนพื้นที่ราบและนาแบบขั้นบันไดคู่ขนานไปกับสายน้ำของของหมู่บ้านชนเผ่าของลาว เช่น ลาวสูง ลาวเทิง ชาวม้ง และไทลื้อ

น้ำของ เป็นสายน้ำที่มีเสน่ห์กว้างแต่ไม่ลึกนัก เป็นสายน้ำที่ใสสะอาดไหลผ่านตัวเมืองวังเวียงอย่างช้าๆ ลัดเลาะผ่านป่าภูเขาไร่เนา ผ่านผาตั้งซึ่งเป็นภูเขาสูงเดี่ยวที่ตั้งอยู่โดดเดี่ยว เป็นสัญลักษณ์ของเมืองวังเวียง บางช่วงมีสันดอนทรายแทรกอยู่กลางสายน้ำ มีสะพานไม้ไผ่ทอดข้ามไปเชื่อมถึงผู้คนอีกฝั่งหนึ่ง ทิวทัศน์ความงามของธรรมชาติและชีวิตที่เรียบง่ายของผู้คนดึงดูดใจนักท่องเที่ยวต่างชาติให้แวะเวียนมาท่องเที่ยว วังเวียงอย่างไม่ขาดสายในทุกฤดูกาล จากอดีตที่เคยเป็นเมืองผ่านปัจจุบันวังเวียงกลับกลายเป็นเมืองหลักที่นักท่องเที่ยวต้องแวะพัก ธุรกิจบริการท่องเที่ยว โรงแรม ธุรกิจนำเที่ยว กิจกรรมกลางแจ้ง อาทิ กระโดดหอ ปีนผา ตกปลา ล่องแก่ง และผับบาร์สถานบันเทิงต่างๆ ผุดตามมาเป็นดอกเห็ด

อธิบายภาพ : (บนซ้าย) ทิวทัศน์ของเทือกเขา ไร่นา และสายน้ำของเมืองมองจากปากถ้ำจ้ง (บนขวา) การเดินข้ามสะพานแขวนผ่านน้ำของถ้ำเป็นจุดเด่นของการเที่ยวถ้ำจ้ง (ล่างซ้าย) ผาตั้งภูเขาที่ตั้งอยู่อย่างโดดเดี่ยวของแอบแนบชิดอยู่กับสายน้ำของคือสัญลักษณ์ของเมืองวังเวียง (ล่างขวา) สนามบินเก่าของเมืองวังเวียงในสมัยสงครามปัจจุบันกลายเป็นลานกิจกรรมถนนคนเดินและลานแสดงสินค้า

จุดเปลี่ยนที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวของวังเวียงให้เป็นที่ไปอย่างก้าวกระโดด ในทัศนะผมเห็นว่าเป็นการตอบโจทย์การท่องเที่ยวที่เดิมเต็มให้แก่นักและกัน ลาวมีเมืองสำคัญทางประวัติศาสตร์ของราชอาณาจักรล้านช้าง คือ หลวงพระบาง และเวียงจันทน์ วังเวียงตั้งอยู่กึ่งกลางห่างจากเวียงจันทน์ 154 กิโลเมตร และห่างจากเมืองหลวงพระบาง 210 กิโลเมตร ซึ่งสองเมืองนี้เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชมวัดวาอาราม โบราณสถานเก่าแก่ แต่วังเวียงเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวธรรมชาติและนันทนาการ ซึ่งบางครั้งการเดินทางในทริปหนึ่งนักท่องเที่ยวเองก็ย่อมต้องการบรรยากาศที่ครบรส

วันนี้ วังเวียงจึงเป็นแหล่งชูดทองของนักลงทุนทั้งรายเล็กรายใหญ่จากลาว ไทย จีน แม้กระทั่งเกาหลี

ให้เข้ามาลงทุน มีการคิดค้นเทคนิคและรูปแบบการบริการใหม่ๆ แก่นักท่องเที่ยว ร้านอาหาร ร้านนวดแผนโบราณสัญชาติไทย ร้านอาหาร ผับ บาร์ เกาหลี เวียดนาม ผงขายขนมโรตี่ เห็นมืออยู่ดาษดื่นทุกหัวถนน ไกลออกไปไม่มากนัก โรงงานผลิตปูนซีเมนต์ขนาดใหญ่ 3 โรงงาน เป็นของนักลงทุนไทยหนึ่งโรงงาน อีกสองโรงงานเป็นความร่วมมือระหว่างจีนกับลาว ซึ่งเปิดดำเนินการได้ไม่นานนัก

คิดกังวลกันอยู่ว่าในอนาคตมลภาวะจากโรงงานปูนซีเมนต์ทั้งทางน้ำและทางอากาศจะส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของวังเวียงสักเพียงใด

จุดขายของวังเวียงมองไปก็คล้ายกับอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนของไทยราวกับบ้านที่เมืองน่องหรือเมืองคู่แข่ง กิจกรรมที่เด่นๆ สำหรับนักท่องเที่ยวคือ

การพายเรือคายัก ปีนผา ล่องห่วงยาง และนั่งเรือชมธรรมชาติในสายน้ำของ มีถ้าตามธรรมชาติที่สำคัญ เช่น ถ้ำจิ้ง ถ้ำน้ำ ถ้ำช้าง ถ้ำนอน วังเวียงจึงเป็นสวรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวแบบแบ็กแพ็คเกอร์เสมอมา สำหรับใครที่สนใจกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ วรรณนาก็สามารถเรียนรู้วิถีชีวิตของกลุ่มลาวลุ่ม เช่น ไทลื้อ หรือพวน ลาวเทิง เช่น เผ่าขมุซึ่งมีอยู่ทั่วไป และลาวสูง เช่น เผ่าม้ง อาข่า สัมผัสได้ในชุมชนหลายแห่งรายรอบเมืองวังเวียง

หลวงพระบาง...ศูนย์กลางทางการค้า และมรดกโลกที่ล้ำค่า

การเดินทางจากวังเวียงสู่เมืองหลวงพระบางด้วยรถบัสขนาดกลางเริ่มต้นขึ้นหลังจากอาหารเช้าเวลาประมาณ 9.00 น. แม้ระยะทางจะห่างกันเพียง 210 กิโลเมตรแต่ใช้ระยะเวลาเดินทางยาวนานราว 7 ชั่วโมง เพราะหลังจากเมืองกาสิซึ่งเป็นเมืองสุดท้ายของแขวงเวียงจันทน์แล้วเราก็เข้าสู่เขตภูเขาสูงโดยสมบูรณ์แบบเส้นทางที่คดเคี้ยวบนภูเขาอาจเป็นอุปสรรคสำหรับคนบนพื้นราบอยู่บ้างแต่ขึ้นชื่อว่าการเดินทางแล้วทุกก้าวอย่างย่อมีความหมายเสมอหากรู้จักเก็บเกี่ยวและค้นหา

ในเส้นทางบนที่สูงของเขตภูเขาที่มีชนเผ่าหลายกลุ่มอาศัยใช้ชีวิตอยู่มาเป็นเวลายาวนาน เผ่าขมุ เป็นชนเผ่าลาวเทิงในสายตระกูลออสโตรเอเชียติก เช่นเดียวกับ เผ่าตาโอเย เผ่ากะตุ และซ่า ในลาวภาคใต้ ชาวขมุเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิมตั้งถิ่นกระจายอยู่เป็นวงกว้างในบริเวณตอนเหนือของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้แก่ พื้นที่ทางภาคเหนือของไทย ทางเหนือของเวียดนาม ภาคเหนือของลาว และทางใต้ของจีน ประชากรชาวขมุมีมากกว่า 600,000 คน ส่วนใหญ่หรือมากกว่า 500,000 คน อาศัยอยู่ในภาคเหนือของลาว โดยเฉพาะในแขวงอุดมไซ หลวงน้ำทา บ่อแก้ว หลวงพระบาง เชียงขวาง ซ้ำเหนือ และพงสาลี เส้นทางสู่หลวงพระบางมีบ้านเรือนและชุมชนของเผ่าขมุสร้างไว้

เรียงรายตามไหล่เขา เป็นการปลูกสร้างอย่างเรียบง่ายด้วยไม้หรือไม้ไผ่ หลังคามุงด้วยหญ้าคา มีตลาดเล็กๆ ของชุมชน ชาวบ้านนำเอาผลผลิต เช่น ผัก แดงกวา พริก แม้วของป่าประเภทน้ำผึ้งและตัวอ่อนของต่อมาวางขายรวมทั้งตัวอ้นหรือหนูอ้น (Bamboo Rat) หนูที่กินไม้ไผ่และหน่อไม้ ชาวขมุขุดจากป่ามาวางขายกันตัวเป็นๆ มีทั้งตัวใหญ่ตัวเล็ก นักท่องเที่ยวชาวจีนที่ผ่านไปมาหรือมาค้าขายที่เวียงจันทน์นิยมซื้อไปปรุงเป็นอาหารด้วยเชื่อว่าเป็นยาบำรุงกำลัง แต่สำหรับประเทศไทยตัวอ้นเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 1 ชาวขมุเป็นชนเผ่าส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในเส้นทางที่ไปยังหลวงพระบาง ชนเผ่าลาวสูง กลุ่มชาวม้งก็มีอยู่หลายชุมชนอาศัยไม่ปะปนกัน กลุ่มชนเผ่าเหล่านี้มีอาชีพหลักคือการทำไร่ข้าว ข้าวโพด ลูกเดือย ปลูกพืชผักและหาของป่า

เมื่อทอดสายตาไกลออกไปผ่านทิวแมกไม้และชายคาของชนเผ่าขมุไปยังทิวทัศน์สองข้างทางเห็นเป็นทะเลภูเขาสูงลดหลั่นกันเป็นระลอกคลื่น ไร่ข้าว ไร่ข้าวโพดแปลงใหญ่ๆ แลไปเหมือนโคจรบรรจบเอาผ้าฝืนใหญ่หลายๆ ผืนมาเย็บต่อกันแล้วห่มคลุมไว้ ภูเขาบางลูกมีรูปทรงประหลาดจินตนาการเห็นเป็นเค้าร่างรูปคน รูปสัตว์ในอิริยาบถต่างๆ เมื่อมองจากบางมุม ชนในท้องถื่นนำเค้าร่างที่เห็นมาผูกโยงเป็นเรื่องราวเล่าขานเป็นตำนานพื้นบ้านบางเรื่องขบขันบางเรื่องแฝงคติสอนใจ ในวันที่เราเดินทางเป็นช่วงเข้าสู่ฤดูฝนจึงเห็นเมฆและหมอกสีขาวนวลลอยอ้อยอิ่งเป็นหย่อมๆ จับอยู่บนยอดภูและในหุบผา บางครั้งเมฆหมอกเหล่านั้นก็ลอยมาให้เราสัมผัสในระยะใกล้แล้วก็ผละหนีนไป เสน่ห์ของขุนเขาบางครั้งทำให้เราเกรงขาม บางครั้งดูสงบร่มเย็น แว่วฟังเรื่องราวในตำนานผสมกับสรรพสิ่งที่เห็นในเส้นทางทำให้เราวงศ์เพิลิตเพลินไปช่วยร่นระยะให้ถึงที่หมายเร็วขึ้น

ห้าโมงเย็นของวันนั้นรถบัสพาเราไต่ระดับลงมาจากป่าภูเข้ามาสู่เขตเมืองหลวงพระบาง...

อธิบายภาพ : (บน) วิธีชีวิตของชนเผ่า การค้าขายของป่าริมทาง (ล่าง) ความคดโค้งของเส้นทาง ทะเลภูเขาที่กว้างไกลจรดปลายฟ้าในเส้นทางสู่หลวงพระบางเป็นมนต์ขลังและเสน่ห์มัดใจให้ผู้มาเยือนหลายคนหลงไหล

ในแง่ภูมิศาสตร์หลวงพระบางเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ในหุบเขามีเพียงแม่น้ำโขงไหลผ่านใครจะไปเชื่อว่าครั้งหนึ่งเคยได้ชื่อว่า เป็นเมืองแห่งศูนย์กลางการค้าในภาคพื้นทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จนผมมีโอกาสได้ศึกษาประวัติศาสตร์ของลาวผ่านงานเขียนและการบรรยายของ ท่านศาสตราจารย์สุวิทย์ วีระศาสน์ ซึ่งเชี่ยวชาญในด้านประวัติศาสตร์เศรษฐกิจโดยเฉพาะภาคอีสานของไทยและลาว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น รวมทั้งได้ศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์ของราชอาณาจักรลาวล้านช้าง จนกระจ่างในระดับหนึ่งว่า ในอดีตหลวงพระบางได้เชื่อมความสัมพันธ์กับเมืองที่เป็นศูนย์กลางการค้าในภาคเหนือคือ แคว้นยูนนาน ของจีน และเมืองท่าในอาณาจักรทางภาคใต้คือ อพยุทธาและกัมพูชา ซึ่งเป็นยุคทองของอาณาจักรล้านช้างช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 15-17 เป็นการติดต่อสัญจรไปมาหากันผ่านแม่น้ำโขงและแม่น้ำสาขา เช่น แม่น้ำอู แม่น้ำคาน ซึ่งราชวงศ์หยวนของจีนให้การยกย่องว่า หลวงพระบางมีฐานะเป็นรัฐ

การค้าในภาคพื้นทวีป เพราะเป็นเส้นทางการค้าสำคัญระหว่างอาณาจักรทางภาคเหนือกับภาคใต้

ข้อมูลอีกด้านจากหลักศิลาจารึกหลักที่หนึ่งในสมัยสุโขทัยได้กล่าวถึงเส้นทางการค้าโลหะมีค่า สัตว์ป่า และพืชที่มีกลิ่นหอม ระหว่างอาณาจักรสุโขทัยกับหลวงพระบางว่า พ่อค้าและนักเดินทางลงเรือจากหลวงพระบางทวนแม่น้ำโขงถึงเมืองปากแบ่ง (แขวงอุดมไซ) แล้วลงต่อมาตามลำน้ำน่าน และเดินทางต่อมาจนถึงสุโขทัย ทำให้ผลผลิตจากพื้นที่แม่น้ำโขงตอนกลางไหลมาสู่สุโขทัยอย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงความสัมพันธ์ทางการเมืองและศาสนาระหว่างกันในเส้นทางหลวงพระบาง-น่าน-สุโขทัย

เส้นทางที่เชื่อมต่อกับสุโขทัยไปสู่บริเวณชายฝั่งทะเลอันดามัน เป็นอีกเส้นทางหนึ่งซึ่งเชื่อมต่อเพื่อไปออกทะเลที่เมืองเมาะตะมะ หลักศิลาจารึกหลักที่ 11 (ค.ศ. 1350) จารึกว่าพระมหาเถระรูปหนึ่งเดินทางจากสุโขทัยไปแสวงบุญที่ศรีลังกาผ่านตาก แม่สอด แล้วล่องเรือตามแม่น้ำไปถึงเมาะตะมะ และหลักศิลาจารึก

หลักที่ 5 (ค.ศ. 1361) จารึกว่าพระมหารัชมหาราชที่ 1 แห่งอาณาจักรสุโขทัยได้เชิญมหาสามีสังฆราชเดินทางจากศรีลังกาผ่านเกาะตะมะเพื่อมายังสุโขทัย ทั้งนี้ต้องเข้าใจว่าสมัยนั้นการเดินทางจากสุโขทัยโดยอาศัยแม่น้ำยมลงมาสู่แม่น้ำเจ้าพระยาลงมาทางใต้เพื่อออกสู่ทะเลที่อ่าวไทยนั้นทำไม่ได้เพราะมีอาณาจักรอยุธยาขวางอยู่ จึงเลี้ยวไปออกทะเลทางมหาสมุทรอินเดียที่เมืองเกาะตะมะแทน

เมืองเกาะตะมะในเวลานั้นจึงกลายเป็นเมืองศูนย์กลางทางพุทธศาสนาเมืองหนึ่งของดินแดนสุวรรณภูมิ พระมหาเถระลังกาวงศ์หลายท่านได้สัญจรไปมาระหว่างสุโขทัยกับศรีลังกาซึ่งแผ่ขยายอิทธิพลความเจริญทางพุทธศาสนาและเส้นทางการค้าเชื่อมต่อไปถึงหลวงพระบางด้วย จะเห็นว่าข้อมูลดังกล่าวได้ตอกย้ำถึงความเป็นรัฐการค้าในภาคพื้นทวีปของหลวงพระบาง

และด้วยเหตุนี้ จึงสันนิษฐานได้ว่า การขยายตัวของหลวงพระบางจนเป็นศูนย์กลางทางการค้า เป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ก่อให้เกิดอาณาจักรล้านช้างขึ้นมา ทั้งนี้เพราะประสบความสำเร็จในการครอบครองการค้าและควบคุมเส้นทางคมนาคมในภูมิภาค

มาถึงยุคปัจจุบัน ยุคที่ความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจการค้าและการลงทุนเป็นดั่งลมหายใจเข้าออกของทุกชนชาติ ความสำคัญของเส้นทางการค้าดั้งเดิมได้ถูกพัฒนาไปตามกระแสเศรษฐกิจแบบทุนนิยมของกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS : Greater Mekong Sub-region) ซึ่งประกอบด้วย จีน เมียนมาร์ ลาว ไทย กัมพูชา และเวียดนาม จนกลายเป็นโครงข่ายการพัฒนาเศรษฐกิจในแนวเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor) และตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor) ในหมู่ประเทศสมาชิก มีการสร้างถนนเชื่อมต่อเป็นโครงข่ายแนวเหนือ-ใต้ เช่น ถนนสาย R3A ซึ่งเชื่อมการคมนาคมทางรถยนต์ของ 3

ประเทศ คือ จีน ลาว และไทย เข้าไว้ด้วยกัน และแนวตะวันออก-ตะวันตก เชื่อมจากภาคกลางของเวียดนามผ่านลาว มาสู่ไทย และไปออกชายฝั่งทะเลมหาสมุทรอินเดียที่เมืองเกาะตะมะ ตามรอยเส้นทางเดิมที่อาณาจักรล้านช้างหลวงพระบางได้สร้างไว้

เส้นทางการติดต่อค้าขายและการคมนาคมในอดีตจึงเป็นเหมือนการวางรากฐานการพัฒนาในทุกๆ ด้านให้กับปัจจุบันไม่เพียงเฉพาะด้านเศรษฐกิจ หากยังรวมถึงด้านการเมือง การปกครอง ศาสนา และศิลปวิทยาการต่างๆ ที่มาพร้อมกับการติดต่อค้าขาย ดังตัวอย่างพลวัตการพัฒนาของอาณาจักรน้อยใหญ่บนเส้นทางสายไหม และอาณาจักรในเส้นทางการค้าการเดินทางเรือทางทะเล

บทบาทและความสำคัญของหลวงพระบางในฐานะเมืองที่เป็นศูนย์กลางทางการค้าในสมัยนั้นจึงไม่เป็นที่สงสัยอีกต่อไป มาถึงสมัยนี้หลวงพระบางซึ่งมีความสำคัญและมีความเจริญมาอย่างต่อเนื่องได้กลายมาเป็นเมืองมรดกโลกของลาวและกลายเป็นเมืองศูนย์กลางของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในดินแดนอุษาคเนย์อย่างสมบูรณ์แบบ ถนนทุกสายจึงมุ่งหน้ามาสู่เมืองหลวงพระบางโดยมีเป้าหมายเพื่อการท่องเที่ยวการค้าและการลงทุน เห็นได้จากเส้นทางการให้บริการของรถโดยสารระหว่างประเทศจากกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ หลวงพระบาง-เชียงใหม่ (ไทย) หลวงพระบาง-เชียงใหม่ (ไทย) หลวงพระบาง-เชียงใหม่ (ไทย) หลวงพระบาง-เวินห์ (เวียดนาม) หลวงพระบาง-ฮานอย (เวียดนาม) หลวงพระบาง-เว้ (เวียดนาม) หลวงพระบาง-เตียนเบียนฟู (เวียดนาม) หลวงพระบาง-เซียงรุ่ง (จีน) หลวงพระบาง-คุนหมิง (จีน) ยังไม่นับรวมถึงสายการบินที่บินตรงมาจากประเทศต่างๆ สู่หลวงพระบางอีกหลายสิบเที่ยวในรอบสัปดาห์

กระตือรือร้นในเวลาอันรวดเร็วเช่นเดียวกับคนอื่นๆ ทันใดก็ได้
ก็รีบมากระซิบให้พวกเราลุกออกมาเพราะมีนักท่องเที่ยว
กลุ่มอื่นมาขึ้นรอใช้บริการต่อ สังเกตไปจึงรู้ว่าผู้
ให้บริการเป็นอุระจัดหาสถานที่และจัดเตรียมข้าวเหนียว
เพื่อทำบุญตักบาตรตอนเช้าให้กับคณะนักท่องเที่ยวก็
คือชาวบ้านที่มองเห็นช่องทางหารายได้ ซึ่งเป็นรายได้
ที่มาจากการสร้างงานบนฐานบุญประเพณีจากวิถีชีวิต
ของชาวเมืองหลวงพระบาง

ในเวลา 1-2 วัน ของการมาเที่ยวหลวงพระ
บาง สถานที่สำคัญที่ควรไปเยือนคือ วัดเชียงทอง ซึ่งเป็น
วัดที่สำคัญและมีความงดงามที่สุดเป็นสถาปัตยกรรม
แบบหลวงพระบาง ซึ่งได้รับการยกย่องจากนัก
โบราณคดีว่าเป็นดังอัญมณีแห่งสถาปัตยกรรมลาว พระ
เจ้าไชยเชษฐาธิราชได้สร้างวัดนี้ขึ้นและหลังจากนั้นไม่
นานพระองค์ก็ทรงย้ายเมืองหลวงไปยังนครหลวง
เวียงจันทน์ วัดวิชุนราช ก็เป็นอีกวัดที่มีความโดดเด่นใน
เรื่องความแปลกที่มีพระธาตุรูปร่างโค้งมนเหมือนผล
แตงโม ชาวลาวเรียกกันว่า พระธาตุหมากโม วัดวิชุนราช
สร้างในสมัยพระเจ้าวิชุนราชในปี พ.ศ. 2057 เพื่อ
ประดิษฐานพระบางซึ่งอาราธนามาจากเมืองเวียงคำ
แต่ปัจจุบันพระบางได้ไปประดิษฐานอยู่บริเวณภายใน
พระราชวังเก่าของหลวงพระบาง ตัวอุโบสถของวัดมี

รูปทรงสถาปัตยกรรมแบบไทลื้อสิบสองปันนา สมัยที่จีน
ส่งอุปถัมภ์เมืองหลวงพระบาง วัดวิชุนราชถูกพวกฮ่อเผา
ทำลาย จนรัชสมัยพระเจ้าสักกะรินจึงได้บูรณะวัดนี้ขึ้น
ใหม่อีกครั้งในปี พ.ศ. 2457

พระธาตุพูสีหรือวัดธาตุพูสี ตั้งอยู่บนยอดเขา
ใจกลางเมืองหลวงพระบาง อยู่ตรงข้ามกับพระราชวังมี
ความสูงราว 150 เมตร วิถีที่ศึบนยอดเขาพระธาตุพู
สีแลเห็นสายน้ำโขงที่ทอดยาวและตัวเมืองหลวงพระบาง
ได้โดยรอบ มีบันไดขึ้นยอดธาตุพูสีมี 328 ขั้น ตลอดสอง
ข้างทางร่มรื่นไปด้วยเงาไม้ของต้นจำปาอายุเก่าแก่หรือ
คนไทยเรียกว่า ลั่นทมหรือลีลาวดี ซึ่งเป็นดอกไม้ประจำ
ชาติลาว

ปัจจุบันพระธาตุพูสีกลายเป็นอีกหนึ่งจุดขาย
ของการท่องเที่ยวหลวงพระบาง นักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ
หนุ่มสาวส่วนใหญ่นิยมขึ้นไปชมทิวทัศน์เมืองหลวงพระ
บางและชมพระอาทิตย์ขึ้นและตกบนยอดพูสี ทุกเช้า
และเย็นในวันที่ฟ้าโปร่งเราจะเห็นนักท่องเที่ยวมารอกัน
อยู่ที่ฐานพระธาตุพูสีแน่นขนัด

ยามเย็นของวันนั้นพวกเราจึงพากันเดินนับ
ชั้นบันไดเบียดเสียดไปกับผู้คนเพื่อดูแสงสุดท้ายแห่งวัน
บนยอดพระธาตุพูสี

อธิบายภาพ : (ซ้าย) ภาพการตักบาตรยามเช้าของนักท่องเที่ยว (ขวา) สาวชาวเมืองหลวงพระบางแต่งกายสวยงามรอดัก
บาตร

อธิบายภาพ : (ซ้าย) ความสวยงามของวิวทิวทัศน์เมืองหลวงพระบางและแม่น้ำโขงเมื่อมองจากยอดพระธาตุพูสี (ขวา) นักท่องเที่ยวจำนวนมากชมพระอาทิตย์ลับขอบฟ้าและสายน้ำบนยอดพระธาตุพูสี

ถ้ำตั้ง เป็นอีกหนึ่งสถานที่ท่องเที่ยวของหลวงพระบางที่รวมเอาความงามทางด้านวัฒนธรรมและความงามตามธรรมชาติมารวมไว้ด้วยกัน ถ้ำตั้งเป็นถ้ำธรรมชาติของภูเขาที่มีหน้าผาสูงชันบริเวณปากแม่น้ำอุไหลมาบรรจบกับแม่น้ำโขง อยู่ห่างจากตัวเมืองหลวงพระบางประมาณ 25 กิโลเมตร ไปตามทางหลวงหมายเลข 13 เหนือ ถึงหมู่บ้านช่างไหหรือหมู่บ้านปากอุ แล้วค่อยนั่งเรือข้ามฟากไปชม หรือจะนั่งเรือที่ท่าวัดเชียงทอง ซึ่งเป็นเรือเช่าเหมาใช้เวลาไปกลับประมาณ 3 ชั่วโมง

การไปชมถ้ำตั้งในวันนั้นพวกเราเลือกที่จะนั่งรถไปลงเรือข้ามฟากที่บ้านช่างไห (Sanghai) เพราะตั้งใจจะไปดูการต้มเหล้า บ้านช่างไหเป็นหมู่บ้านที่มีชื่อเสียงในการต้มเหล้าขาวหรือที่เรียกกันว่า เหล้าลาว (Lau Lao) ภาพที่เห็นแทบทุกหลังคาเรือนจะมีการต้มเหล้าและนำเหล้ามาวางขายให้กับนักท่องเที่ยวเป็นล้าเป็นสัน เหล้ากลั่นที่นำมาวางขายไว้หน้าบ้านมีบรรจุภัณฑ์เป็นขวดหลากหลายรูปแบบ มีขนาดเล็กแบบขวดน้ำหอม ขาดกลางครึ่งลิตร หนึ่งลิตร ขนาดใหญ่แบบขวดโหลก็มี นอกจากนี้ยังมีผลิตภัณฑ์ที่แตกแขนงออกไปเพื่อเอาใจลูกค้าเป้าหมายเฉพาะกลุ่มตามความเชื่อเพื่อเพิ่มกำลัง เช่น เหล้าดอกยา ดอกสมุนไพรรองสัตว์เลื้อยคลาน ประเภท งู ตะขาบ แมลงป่อง เป็นต้น

ความคิดสร้างสรรค์ของชุมชนต้มเหล้าที่เราเห็นสามารถยกมาเป็นตัวอย่างคือ การนำขวดเหล้ามาถักทอสานเป็นหลอดด้วยไม้ไผ่จนกลายเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของบ้านช่างไห เมื่อเติมความคิดสร้างสรรค์ลงไปขวดเหล้าที่ได้จึงมีรูปลักษณะสวยงามหลากหลายสีสัน เหมาะสำหรับเป็นของฝาก ถือเป็น การผสมผสานภูมิปัญญาวัฒนธรรมแขนงต่างๆ ได้อย่างลงตัว และเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าของชุมชน เมื่อเดินวนไปรอบๆ หมู่บ้านตามถนนซอยที่จูงใจสร้างให้นักท่องเที่ยวเดินผ่านก็พบว่าการต้มเหล้าเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งในครัวเรือน โดยมีแม่หรือลูกสาวนั่งขายหรือเป็นฝ่ายการตลาดอยู่หน้าร้าน หลังบ้านมีพ่อกับลูกชายเป็นฝ่ายผลิต เป็นรูปแบบชีวิตที่ลงตัวเพราะสมาชิกครอบครัวทุกคนอยู่ร่วมกันพร้อมหน้าช่วยกันทำมาหากิน

ผมกลับมาย้อนคิด ทบทวนเล่นๆ ว่า อุตสาหกรรมการต้มเหล้าแต่เดิมก็เคยเป็นวิถีชีวิตของคนไทยเช่นกัน สมัยเป็นเด็กจำความได้ว่า เมื่อเดินผ่านบ้านที่ต้มเหล้าเราจะได้กลิ่นความหอมของน้ำอ้อยหรือน้ำผึ้งที่ใช้หมักทำสาเหล้า ในงานบุญหรืองานประเพณี จะมีเหล้าจากชุมชนต่างๆ ถูกนำมาช่วยถูกนำมาสร้างสีสันเป็นองค์ประกอบของงาน นำเสียดายที่ภูมิปัญญาเหล่านั้นของไทยได้สูญหายไปภายหลังที่ระบบภาษี

ระบบการค้าแบบผูกขาด และระบบลิขสิทธิ์ถูกนำเข้ามาใช้ในสินค้าประเภทนี้ ไม่เช่นนั้นมันปานนี้เราคงมีเหล้ากลั่นให้ชุมชนได้ร่วมภาคภูมิใจและคิดต่อยอดกันไปถึงไหนต่อไหนแล้วก็เป็นได้เพราะคนไทยไม่เคยน้อยหน้าใครในเรื่องความคิดสร้างสรรค์

ประเทศเยอรมันซึ่งได้ชื่อว่าเมืองเบียร์ มีเทศกาลเบียร์ที่ชื่อ October Fest จัดขึ้นประมาณปลายเดือนกันยายนถึงต้นเดือนตุลาคมของทุกปี ที่เมืองมิวนิก คนท้องถิ่นเรียกงานเทศกาลนี้ว่า die Wiesn ซึ่งจัดต่อเนื่องมานานกว่า 200 ปี เป็นเทศกาลแห่งการรวมภูมิปัญญาเบียร์ของเยอรมันทั้งประเทศก็ว่าได้ ในงานจะมีทั้งขบวนพาเหรด งานแสดงสินค้าทางการเกษตร การละเล่นแบบงานคาร์นิวัล และการแสดงดนตรี กิจกรรมดำเนินไปตั้งแต่เช้าจรดค่ำ ตลอดช่วงเทศกาลจะเต็มไปด้วยความคึกคักของนักท่องเที่ยวจากทุกมุมโลกที่เดินทางไปสัมผัสกับงานเฉลิมฉลองรื่นเริงพร้อมจิบเบียร์จากแหล่งต้นตำรับ

เกาหลีใต้ เป็นประเทศเล็ก ๆ ตั้งอยู่บนปลายคาบสมุทรเกาหลี เพียงเวลาไม่กี่ปีมานี้สินค้าทางวัฒนธรรมของเกาหลีได้กลายเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก โลกได้รู้จักวงดนตรี K-Pop ได้รู้จักภาพยนตร์เกาหลี รู้จักภัตตาคารร้านอาหารเกาหลี เครื่องสำอาง เสื้อผ้า และสินค้าเทคโนโลยีอีกหลายรายการ สินค้าเหล่านี้ล้วนเป็นผลผลิตจากภูมิปัญญาที่ถูกนำมาต่อยอดให้สอดคล้องกับกระแสนความต้องการในตลาดโลก

ตัวอย่างที่ยกมาคือการสร้างโอกาสจากประเพณีวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่ได้รับการอนุรักษ์ไว้ ในท้ายที่สุดคุณค่าจากภูมิปัญญาเหล่านั้นก็นำรายได้กลับเข้าสู่ท้องถิ่นและประเทศชาติ แต่เหนือสิ่งอื่นใดคือความภาคภูมิใจในรากเหง้าและวัฒนธรรมของคนที่บรรพชนได้สร้างไว้และตกทอดสืบต่อกันมา บางครั้งเราก็มองข้ามโอกาสเหล่านี้ไป ได้แต่มานึกเสียดายในภายหลัง

จากบ้านซ่างไหเราลงเรือล่องทวนกระแสน้ำโขงที่กลายเป็นสีขุ่นไปอีกประมาณ 2 กิโลเมตร จึงไปถึง

ถ้ำตั้งบริเวณปากแม่น้ำอู เรือเข้าไปจอดเทียบท่าที่แพไม้ไผ่ ลักษณะของถ้ำตั้งแบ่งออกเป็น 2 ถ้ำ คือ ถ้ำลุ่ม (ล่าง) และถ้ำเทิง (บน) ถ้ำลุ่มมีลักษณะเป็นโพรงถ้ำตื้นๆ มีหินงอกหินย้อยเล็กน้อย เป็นถ้ำที่มีพระพุทธรูปจำนวนมากหลายขนาด ส่วนใหญ่จะเป็นพระยืน มีทั้งปางประทานพร และปางห้ามญาติ ความสำคัญของถ้ำตั้งในสมัยโบราณเป็นที่สักการะบวงสรวงดวงวิญญาณ ผีฟ้า ผีแถน เทวดาผาติง ชาวลาวเชื้อและเคารพบูชาว่าเป็นถ้ำที่ศักดิ์สิทธิ์ เจ้ามหาชีวิตแห่งหลวงพระบางต้องไปสักการบูชาพระพุทธรูปในถ้ำ โดยเฉพาะช่วงปีใหม่ลาว ทั้งเจ้ามหาชีวิต ข้าราชการบริวาร พระสงฆ์ ประชาชนทั่วไป จะเดินทางไปสรงน้ำพระพุทธรูปที่ถ้ำตั้งบนและถ้ำตั้งล่าง ประเพณีดังกล่าวชาวลาวยังคงยึดถือมาจนถึงปัจจุบัน

ตาดกววงสีหรือน้ำตาดกววงสีเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียงที่สุดของหลวงพระบาง น้ำตกแห่งนี้อยู่นอกเมืองหลวงพระบางไปทางทิศใต้ประมาณ 30 กิโลเมตร เป็นน้ำตกหินปูนลดหลั่นเป็นชั้นๆ มีสายน้ำใสสีฟ้าทิ้งตัวจากหน้าผาสูงกว่า 70 เมตร ตาดกววงสีมีน้ำตกให้เห็นตลอดทั้งปีเพราะฝนป่าที่เขียวขจีและภูเขาสูงเหนือน้ำตก นอกจากความงามของธรรมชาติในเส้นทางสู่ตาดกววงสียังมีโอกาสได้เรียนรู้ได้เห็นบ้านเรือนและวิถีชีวิตของชนเผ่าลาวเทิงและลาวสูง เช่น หมู่บ้านท่าแป้น บ้านตาด บ้านอู่ เป็นต้น

วันนั้นผมและอีกหลายคนอดใจไม่ไหวเมื่อมาเห็นความสวยงามของสายน้ำตาดกววงสี จนยอมเดินทางกลับที่พักร่วมกับความเปียกปอน เพราะก่อนมาไม่ได้วางแผนล่วงหน้าว่าจะมาเล่นน้ำ และพลาญที่เราเอาเท้าเหยงลงไป น้ำ ปรากฏมีฝูงปลาตัวเล็กๆ จำนวนมากมายแหวกว่ายมาตอดกันกินซีไคลและเศษผิวหนังที่ลอกออกจากร่างเรา มาทำสปาเท้าอยู่ในห้างสรรพสินค้า หูๆ เป็นรูปแบบสปาปลาบำบัดธรรมชาติของตาดกววงสีที่ตรงกับยุคสมัยนิยม ที่สำคัญคือไม่มีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมแต่อย่างใด และใช้บริการจนกว่าจะพอใจหรือ

ท น แ ช้ น้ ำ ต่ อ ใ ป ไ ม่ ไ ห ว

อธิบายภาพ : (บนซ้าย) บริเวณปากทางขึ้นถ้ำดิ่งซึ่งอิงแอบแนบชิดอยู่แม่น้ำโขง เรือนักท่องเที่ยวหลายลำเทียบรออยู่ที่ท่า บ้านไผ่ด้านซ้ายเป็นทางขึ้นไปสู่ถ้ำดิ่งเทิง (สูง) (บนขวา) พระพุทธรูปจำนวนมากถูกจัดวางอย่างเป็นระเบียบหลายชั้นหลายแถวแนวในถ้ำดิ่งลุ่ม (ล่างซ้าย) นักท่องเที่ยวหลายวัยกำลังเริงร่าอยู่ในแอ่งน้ำสี่ครามบริเวณชั้นล่างสุดของตาดควางสี (ล่างขวา) บริเวณซุ้มประตูทางเข้าตาดควางสี ด้านหน้าเป็นแผงร้านค้าขายอาหารและของที่ระลึกจำนวนมาก

ตลาดเช้าริมแม่น้ำโขง ถือเป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตของผู้คนชาวหลวงพระบางได้ชัดเจนที่สุดแห่งหนึ่ง เราสามารถศึกษาวัฒนธรรมในแง่มุมต่างๆ ได้หลายด้าน อาทิ วัฒนธรรมด้านอาหารการกิน งานหัตถกรรม ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ภาษา การสื่อสาร และการแต่งกาย บรรยากาศในตลาดเช้าสื่อถึงวิถีชีวิตและอาชีพของคนในท้องถิ่น ส่วนบรรยากาศยามเย็นบริเวณถนนหน้าพระราชวังถูกแปรสภาพเป็นถนนคนเดิน เรียกกันว่า Night Market หรือตลาดมืด ไม่ใช่ตลาดขายสินค้าผิดกฎหมาย แต่เป็นตลาดขายสินค้าพื้นเมืองนานาชนิด และร้านอาหาร ซึ่งนักท่องเที่ยวนิยมมาเดินเล่นในยามเย็นไปจนถึงราวห้าทุ่ม สินค้าพื้นเมืองที่ขายดีติดอันดับ

ได้แก่ เสื้อผ้าที่สกรีนเป็นรูปภาพและคำที่มีความหมายต่างๆ กระเป๋ายาม ผ้าพันคอ ชาและสมุนไพรในถุงผ้า หรือบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม ปลอกหมอน สร้อย แหวน เครื่องประดับต่างๆ

ณ วันนี้ หลวงพระบางทั้งเมืองได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นมรดกโลกเป็นมรดกของมวลมนุษยชาติ เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2538 และยังได้รับการยกย่องว่าเป็นเมืองที่ได้รับการปกป้องรักษาที่ดีที่สุดเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ขณะที่มรดกโลกแห่งอื่นๆ อาจได้รับการขึ้นทะเบียนอย่างจำเพาะเจาะจงในโบราณสถานและธรรมชาติ หลวงพระบางได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกด้วยเหตุผลสำคัญที่ว่า มีวัดวาอารามเก่าแก่

มากมาย มีบ้านเรือนอันเป็นเอกลักษณ์โคโลเนียลสไตล์
ตัวเมืองตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขงและแม่น้ำคานซึ่งไหลบรรจบ
กันท่ามกลางธรรมชาติอันงดงาม อีกทั้งชาวหลวงพระ
บางมีความเป็นมิตรยิ้มแย้มแจ่มใส และมี
ขนบธรรมเนียมประเพณีที่งดงามเมืองหลวงพระบางที่
เห็นในวันนี้ จึงเป็นเมืองที่เต็มไปด้วยโอกาสและ
ความหวังในการสร้างทรัพย์ภายในและภายนอกให้กับ
ผู้คนที่กำลังแสวงหา ด้วยโอกาสที่เปิดกว้างในการสร้าง
ธุรกิจ เป็นเมืองที่ขึ้นบานและอบอุ่นด้วยรอยยิ้มและมิตร

ไมตรีของผู้คน งดงามมีเสน่ห์และมนต์ขลังทั้งด้าน
ธรรมชาติและวัฒนธรรม

หลวงพระบางจึงเป็นดินแดนที่นักเดินทางทั้ง
เชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติใฝ่ฝันอยากมาเยือน แม้ว่าการเดินทางภาคพื้นดินโดยรถยนต์ยังต้องใช้ความ
พยายามและความอดทนอยู่บ้าง แต่นั่นย่อมไม่ใช่
ปัญหาหรืออุปสรรค

*...เพราะหลายคนต้องมนต์หลงรักหลวง
พระบางตั้งแต่ยังไม่ทันได้สัมผัส !!!*

ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ประชาชนชาวบ้าน

คำประกาศเกียรติคุณ นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์
ธานิก นามวัฒนา

คำประกาศเกียรติคุณ นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์

ธานี นามวัฒนา

1. ประวัติส่วนตัว

- 1.1 ชื่อ นางแก่นจันทร์ นามสกุล นามวัฒน์
- 1.2 วัน เดือน ปีเกิด เกิดเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2477
- 1.3 อายุ 80 ปี
- 1.4 ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 228 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ รหัสไปรษณีย์ 32000
โทรศัพท์ 0-4451-1998
- 1.5 ประกอบอาชีพ ข้าราชการเกษียณอายุ
- 1.6 ชื่อ – สกุล และอาชีพ บิดา มารดา
บิดาชื่อ นายเนียง มิ่งมงคล อาชีพ ค้าขาย
มารดาชื่อ นางกี มิ่งมงคล อาชีพ ค้าขาย
- 1.7 พี่น้องร่วมบิดามารดา เป็นบุตรคนที่ 1 ในพี่น้อง 3 คน ได้แก่
 1. นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์
 2. นางบุญเกิด กิ่งจันทร์
 3. นายประสิทธิ์ มิ่งมงคล
- 1.8 สถานภาพสมรส
ชื่อสามี นายบัญญัติ นามสกุล นามวัฒน์
อาชีพ ข้าราชการบำนาญ
มีบุตร(ชาย) 1 คน (หญิง) 1 คน ได้แก่

1. นางณกมล นามวัฒน์ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์ วิชาเอก ฝรั่งเศส วิชาโทการท่องเที่ยว จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันทำงาน บริษัทออคเนย์ประกันภัยจำกัด สำนักงานใหญ่ ถนนสีลม กรุงเทพมหานคร ตำแหน่งหัวหน้า ส่วนประกันต่อ สังกัดฝ่ายประกันวินาศภัย
2. นายธานี นามวัฒนา จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ และจบการศึกษาระดับปริญญาโท คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เคยประกอบอาชีพหัวหน้าฝ่ายกำกับเขต บริษัทภาคศิลป์ กาดเธียเตอร์ ฝ่ายละคร และแสงเสียง และทำหน้าที่ฝ่ายจัดคอนเสิร์ต บริษัท ว้อยสตูดิโอเชียงใหม่ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งนักวิจัย ประจำสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

2. ประวัติการศึกษา

1. พ.ศ. 2484 – 2486 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 1-3 จากโรงเรียนเทศบาล อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์
2. พ.ศ. 2487 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดพรมสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์
3. พ.ศ. 2488 – 2490 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนสตรีสุรินทร์
4. พ.ศ. 2500 ศึกษาด้วยตนเองเพื่อเลื่อนวิทยฐานะ โดยสอบเทียบวิชาชุดครูต่างๆและสอบได้ ประกาศนียบัตรวิชาชีพครู พ. และในปี พ.ศ.2505 สอบได้ประกาศนียบัตรวิชาชีพครู พ.ป. (ประโยคครูพิเศษประถม)
5. พ.ศ. 2541 ได้รับปริญญาครุศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์ โปรแกรมวิชานาฏศิลป์ จากสถาบันราชภัฏสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

3. ประวัติการทำงาน และประสบการณ์

นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้รับแต่งตั้งเป็นข้าราชการครูตั้งแต่วันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ.2496 ตำแหน่ง ครูจัตวา อันดับ 1 โรงเรียนลำชี (วุฒิมิวงษ์ราษฎร์สงเคราะห์)สอนเป็นเวลา 1 ปีจึงได้รับการคัดเลือกให้ไปอบรมหลักสูตรการสอนเด็กเล็กที่จังหวัดฉะเชิงเทรา 2 เดือน เพื่อมาเป็นหัวหน้าสายการสอนเด็กเล็กที่โรงเรียนสุรวิทยาคม ในช่วงนั้นจังหวัดสุรินทร์ยังไม่มีโรงเรียนอนุบาล นางแก่นจันทร์ย้ายจากโรงเรียนแรกมาอยู่โรงเรียนสุรวิทยาคม เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2497 และโรงเรียนอื่นๆตามลำดับดังนี้

- วันที่ 1 กันยายน 2501 ย้ายจากโรงเรียนสุรินทร์วิทยาคม ไปยังโรงเรียนเมืองสุรินทร์
- วันที่ 1 กรกฎาคม 2504 ย้ายจากโรงเรียนเมืองสุรินทร์ ไปยังโรงเรียนหนองโคงสุรวิทยาคม
- วันที่ 1 ตุลาคม 2507 ได้เลื่อนอันดับเป็นครูจัตวา อันดับพิเศษ
- วันที่ 1 ตุลาคม 2509 โอนเป็นข้าราชการส่วนจังหวัด ตามพ.ร.บ. โอนโรงเรียนประถมศึกษา ไปอยู่สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2509
- วันที่ 2 ตุลาคม 2509 ได้เลื่อนตำแหน่งเป็นครูตรี โรงเรียนหนองโคงสุรวิทยาคม
- วันที่ 1 มิถุนายน 2517 ได้เลื่อนตำแหน่งเป็นครูโท โรงเรียนหนองโคงสุรวิทยาคม
- วันที่ 3 กันยายน 2521 ได้เลื่อนเป็นตำแหน่งอาจารย์ 1 ระดับ 4 โรงเรียนหนองโคงสุรวิทยาคม
- วันที่ 1 กันยายน 2522 ได้เลื่อนเป็นตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 5 โรงเรียนหนองโคงสุรวิทยาคม
- วันที่ 1 ตุลาคม 2523 โอนเป็นข้าราชการครูสังกัด ส.ป.ช. โอนตาม พ.ร.บ. โอนกิจการบริหารฯ

- พ.ศ. 2524 นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้รับการผ่าตัด สุขภาพร่างกายไม่ค่อยแข็งแรงจึงขอมาช่วยราชการที่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ (ส.ป.จ.) ทำหน้าที่ฝ่ายทะเบียนประวัติ
- วันที่ 1 ตุลาคม 2527 เลื่อนระดับเป็นอาจารย์ 2 ระดับ 6 โรงเรียนหนองโงกสุรวิทยาคม
- วันที่ 18 มีนาคม 2531 โอนเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ ตำแหน่งบุคลากร 5 ทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายทะเบียนประวัติ ฝ่ายการเจ้าหน้าที่ ส.ป.จ.สุรินทร์
- ทำหน้าที่นี้มาจนถึง พ.ศ. 2534 เงินเดือนเต็มขั้นแล้วงานทะเบียนประวัติไม่มีตำแหน่งบุคลากร 6 จึงโอนกลับมาเป็นข้าราชการครู
- วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2534 โอนเป็นอาจารย์ 2 ระดับ 6 โรงเรียนเมืองสุรินทร์ เนื่องจากทางสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง(ส.ป.อ.) เห็นว่านางแก่นจันทร์มีความถนัดทางการแสดงพื้นเมือง ซึ่งเป็นวัฒนธรรมพื้นเมืองสุรินทร์ และเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานด้านนี้มานาน จึงขอตัวให้ช่วยราชการอยู่ที่ ส.ป.อ. เมือง จนกระทั่งเกษียณอายุราชการ เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2537 รวมอายุราชการ 48 ปี ในช่วงที่ช่วยราชการ ส.ป.อ.เมืองสุรินทร์นี้ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่พิเศษด้านวัฒนธรรม และการแสดงพื้นเมืองของคณะครู ส.ป.อ. เมืองสุรินทร์นี้ ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่พิเศษด้านวัฒนธรรม และการแสดงพื้นเมืองของคณะครู ส.ป.อ.เมือง นอกจากนี้รับผิดชอบการแสดง การแสดงพื้นเมือง เช่น เรือมอันเร ประเพณีแห่นาค ประเพณีสงกรานต์ ในงานแสดงช้างประจำปีแล้ว ยังได้รับคัดเลือกเฉพาะครูที่มีพื้นฐานการร้องรำมากกลุ่มหนึ่ง เพื่อฝึกซ้อมการแสดงหลายชุดให้ได้มาตรฐานโดยยึดเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และได้แสดงต้อนรับอาคันตุกะ ไปร่วมแสดงในคณะ ท.ท.ท. ทุกภาค หลายจังหวัด รวมถึงงาน 5 ธันวาคม มหาราช ณ ท้องสนามหลวง ถือเป็นความสำเร็จอันยิ่งใหญ่และคุ้มค่า สำหรับ ส.ป.อ.เมืองสุรินทร์ และเป็นหน้าเป็นตาของชาวจังหวัดสุรินทร์ ที่มีความโดดเด่น มีเอกลักษณ์ในการแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้านในขณะที่บางจังหวัดไม่มี

3. รางวัล และเกียรติคุณที่ได้รับ

นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เป็นข้าราชการบำนาญ มิได้ประกอบอาชีพอื่นเป็นโอกาสที่จะได้ทำคุณประโยชน์เพื่อสังคม ถ้าจะพูดว่า อุทิศตนให้กับงานวัฒนธรรมของจังหวัดสุรินทร์ โดยเฉพาะการแสดงพื้นบ้าน “ก็จะพูดได้เต็มปาก” เพราะทำจริง เป็นที่ประจักษ์ต่อคนสุรินทร์ทั่วไป

เป็นผู้สร้างสรรค์งานวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีรูปแบบ และเอกลักษณ์ที่ชัดเจนอย่างต่อเนื่อง ล้วนแต่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น เป็นผู้ที่ได้รับเกียรติยศเป็นที่ยอมรับในวงการแสดงโดยทั่วไป ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ เป็นผู้ที่มีผลงานของตนเองขึ้นสำคัญ ๆ ที่สามารถนำเสนอเป็นหลักฐานยืนยันประกอบการพิจารณาได้ ดังนั้น นางแก่นจันทร์ จึงได้รับการเชิดชูเกียรติโดย ได้รับโล่ , เข็มสัญลักษณ์ต่าง ๆ หรือเหรียญต่าง ๆ และเกียรติบัตรต่าง ๆ ดังนี้

1. ได้เข้าเฝ้ารับพระราชทานเครื่องหมายเชิดชูเกียรติ จากพระบรมโอรสาธิราชฯ ณ ศาลาดุสิดาลัย เมื่อ 16 ม.ค. 38

2. ได้รับเกียรติคุณบัตรเครือข่ายการศึกษานอกโรงเรียนดีเด่น ด้านการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม ประจำปี 2538 จังหวัดสุรินทร์
3. ได้รับเข็มและวุฒิบัตร เพื่อแสดงว่านางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา “การรักษาความมั่นคงของชาติ” จากกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2528
4. ได้เกียรติบัตร เพื่อแสดงว่านางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ “ได้ร่วมสาธิตการแสดงดนตรีพื้นบ้านแก่คณะผู้แทนอาเซียน” โครงการประชุมปฏิบัติการผู้ประพันธ์เพลงพื้นเมืองอาเซียน จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (ส.ว.ช.) เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2540
5. ได้เกียรติบัตร เพื่อแสดงว่านางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้ร่วมดำเนินการอนุรักษ์ และฟื้นฟู ศิลปวัฒนธรรมไทยในงาน “เทศกาลผ้า มรดกร่วมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” จากสถาบัน ราชภัฏสุรินทร์ ให้ไว้ ณ วันที่ 20 มกราคม 2538
6. ได้รับประกาศเกียรติบัตร เพื่อแสดงว่านางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน จนประสบผลสำเร็จ อันก่อให้เกิดประโยชน์ยิ่งต่อประชาชน กรรมการการศึกษานอกโรงเรียนและประเทศไทย จึงประกาศเกียรติคุณไว้เพื่อเป็นเกียรติและเป็นแบบอย่างที่ดีสืบไป เมื่อพ.ศ. 2538 จากกรมการศึกษานอกโรงเรียน
7. ได้รับประกาศนียบัตร เพื่อแสดงว่า นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เป็นครูอาสาของคุรุสภามูลนิธิช่วยครูอาสา ในพระบรมราชูปถัมภ์ จึงมอบเครื่องหมายเชิดชูเกียรติ ให้ไว้เป็นเกียรติยศสืบไป เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2538 จากมูลนิธิช่วยครูอาสา
8. ได้รับเข็ม “สุรินทร์ภักดี” จังหวัดสุรินทร์จะมอบเข็มนี้ให้แก่ผู้เสียสละแรงกาย แรงใจและเวลา เพื่อปฏิบัติงานสำคัญต่างๆช่วยเหลือจังหวัดสุรินทร์โดยสม่ำเสมอเป็นเวลานาน
9. ได้รับเหรียญรางวัลนอมา เพื่อแสดงว่านางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้ร่วมโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ โดยกรมการศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดสุรินทร์ เมื่อพ.ศ. 2538
10. ได้รับเกียรติอันเป็นที่เชิดชูยิ่ง ในระยะเวลาที่ปฏิบัติราชการคือได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เพื่อเป็นเกียรติสืบไป เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้รับมีดังนี้
 - วันที่ 5 ธันวาคม 2514 เบญจมาภรณ์ช้างเผือก (บ.ช.)
 - วันที่ 5 ธันวาคม 2518 จตุรตาภรณ์มงกุฎไทย (จ.ม.)
 - วันที่ 5 ธันวาคม 2523 ตริตาภรณ์มงกุฎไทย (ต.ม.)
 - วันที่ 5 ธันวาคม 2538 ตริตาภรณ์ช้างเผือก (ต.ช.)
 - วันที่ 5 ธันวาคม 2528 เหรียญจักรพรรดิมาลา
11. ได้รับเกียรติบัตร เพื่อแสดงว่า นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ สมาชิกเลขทะเบียนที่ 35 เป็นที่สมาชิกตัวอย่างที่สมควรได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ จากสหกรณ์ออมทรัพย์ครูสุรินทร์ จำกัด เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2536
12. พ.ศ. 2541 ได้รับปริญญา ครุศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์จากสถาบันราชภัฏสุรินทร์

13. พ.ศ. 2542 ได้รับคัดเลือกเป็นผู้มีผลงานดีเด่น ด้านวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์(สาขา ศิลปะการแสดง)
14. ได้รับเกียรติบัตร เพื่อแสดงว่าเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ และคุณธรรมควรแก่ปริญญา ครุศาสตร์บัณฑิต กิตติมศักดิ์ จากสภาประจำสถาบันราชภัฏสุรินทร์ เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2542
15. ได้รับเกียรติบัตร เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี จากนาย จ้างง เฉลิมฉัตร ผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2542
16. รับเกียรติคุณบัตร เชิดชูเกียรติคุณ เพื่อแสดงว่า นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เป็นผู้มีผลงานดีเด่น ทางวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ สาขาศิลปะการแสดง(พื้นบ้าน) ประจำปี 2542 จากคณะกรรมการวัฒนธรรม แห่งชาติ เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2542
17. ได้รับประกาศเกียรติคุณบัตร เพื่อแสดงว่า นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้เป็นคณะกรรมการ ตัดสินการประกวด “เรือมอันเร” ในงานฉลองสิริศรัทธาพระยาสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวาง จากนายไพศาล ศรีสุรินทร์ นายกเทศมนตรีเมืองสุรินทร์ เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2542
18. ได้รับเกียรติคุณบัตร เพื่อแสดงว่า นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้ร่วมเป็นคณะกรรมการ ตัดสิน การจัดงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ประจำปี 2542 จากนายไพศาล ศรีสุรินทร์ นายกเทศมนตรีเมือง สุรินทร์ เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2542
19. ได้รับประกาศเกียรติคุณบัตร เพื่อแสดงว่า นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้ช่วยเหลืองานช่างและ กาศาตสุรินทร์ ประจำปี 2543 จากนายเกษมศักดิ์ แสนโกชน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2543
20. ได้รับประกาศเกียรติคุณบัตร เพื่อแสดงว่า นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เป็นกรรมการผู้เชี่ยวชาญ ตัดสินการประกวดแต่งกายผ้าไหม ในงานทอดพระเกียรติ “12 สิงหาคมหาราชินี” ประจำปี2544 ณ ศูนย์ ศิลปาศรีสุโขทัย จากนายเกษมศักดิ์ แสนโกชน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2544
21. ได้รับประกาศเกียรติคุณบัตร เพื่อแสดงว่า นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้ทุ่มเทกำลังกายและใจ ร่วมเคียงบ่าเคียงไหล่สร้างสรรค้งานวัฒนธรรม ในการจัดการแสดงละครประกอบแสง สี เสียง เรื่อง “ตำนาน พระมอเฒ่า” จากผู้ว่าราชการสุรินทร์นายเกษมศักดิ์ แสนโกชน์ เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2545
22. ได้รับประกาศิตคุณบัตร เพื่อแสดงว่า เป็นกรรมการประกวดเทียนพรรษาประจำปี 2547 ให้ไว้ ณ วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2547
23. ได้รับเกียรติบัตรเชิดชูเกียรติภูมิปัญญาไทย ในจังหวัดสุรินทร์ ด้านนาฏศิลป์จากมหาวิทยาลัย ราชภัฏสุรินทร์ ให้ไว้ ณ วันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2547
24. สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์ แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์เพื่อมอบเกียรติบัตรขอบคุณ ที่ได้บริจาคเงินสนับสนุนกิจกรรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ให้ไว้ ณ วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2544
25. ได้รับเกียรติบัตร จากสภาวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์เพื่อแสดงว่า ได้ร่วมแสดงแบบผ้าไหม “งาน ราวรีตำนานใหม่ สายใยวัฒนธรรมสุรินทร์” ให้ไว้ ณ วันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2544
26. ได้รับเกียรติบัตร จากโรงเรียนเมืองสุรินทร์ เพื่อแสดงว่า ได้เป็นวิทยากร อบรมนาฏศิลป์ และ การละเล่นพื้นเมืองสุรินทร์ ระหว่างวันที่ 21-24 มิถุนายน พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2546

27. ได้รับวุฒิบัตร จากสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอปราสาท เพื่อแสดงว่าเป็นวิทยากรพิเศษ ให้อบรมครูผู้สอน นาฏศิลป์พื้นบ้าน “เรียมอันเร” ให้ไว้ ณ วันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2545
28. ได้รับเกียรติบัตร จากจังหวัดสุรินทร์ กองกำลังสุรนารีและองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ ในงานเทิดพระเกียรติ 12 สิงหาคมหาชาินี ประจำปี 2545 2546 และ 2547 ณ ศูนย์ศิลปาชีพอีสานใต้สุรินทร์
29. ได้รับเกียรติบัตร จาก สถาบันราชภัฏสุรินทร์ เพื่อแสดงว่าได้ร่วมอบรมสัมมนาวิชาการ เรื่อง “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสุรินทร์ สู่หลักสูตรสถานศึกษา ให้ไว้ ณ วันที่ 9 กรกฎาคม 2545
30. ได้รับเกียรติบัตร เพื่อแสดงว่า นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือการจัดงาน “วันข้าวหอมมะลิไทย ครั้งที่ 3 ประจำปี 2545 จากผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ นายเกษมศักดิ์ แสนโกชน์ เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2545
31. ได้รับเกียรติบัตรจากสมาคม ผู้บำเพ็ญประโยชน์ ณ ศูนย์ฝึกภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2544
32. ได้รับเกียรติบัตรจากชมรมมูลนิธิ จังหวัดสุรินทร์ เพื่อแสดงว่าแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้สนับสนุนโครงการปันกันใช้ดีเด่นพิเศษ ให้ไว้ ณ วันที่ 12 สิงหาคม 2544
33. พ.ศ. 2544 ได้รับคัดเลือกเป็น “คนดีศรีเมืองช้าง” จังหวัดสุรินทร์
34. ได้รับเกียรติบัตรจากสภาวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์เพื่อแสดงว่า นางแก่นจันทร์ เป็นผู้ก่อสร้างชื่อเสียงเกียรติคุณ ด้านการแสดงภาพยนตร์ เรื่อง “ต้มยำกุ้ง” เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดสุรินทร์
35. ได้รับเกียรติบัตรจากโรงเรียนเมืองสุรินทร์ เพื่อแสดงว่านางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เป็นวิทยากรกรเข้าค่ายวิชาการเสริมความรู้ความสามารถพิเศษ นาฏศิลป์พื้นเมือง วันที่ 15-18 สิงหาคม 2545
36. พ.ศ. 2547 ได้รับเชิดชูเกียรติให้เป็นภูมิปัญญาไทยด้านนาฏศิลป์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2547
37. พ.ศ. 2548 ได้รับคัดเลือกเป็น “ศิลปินพื้นบ้านอีสานแห่งชาติ” จากสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
38. พ.ศ.2548 ได้รับการคัดเลือกเป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม จังหวัดสุรินทร์ (สาขาผู้ทำคุณประโยชน์ทางวัฒนธรรม)
39. ได้รับเกียรติบัตรจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เพื่อแสดงว่านางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ให้การสนับสนุน และร่วมมือ ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในกิจกรรมการพัฒนามุมิปัญญาผ้าไหมให้มีมาตรฐานสู่สากล วันที่ 27 ธันวาคม 2549
40. ได้รับเกียรติบัตรจากผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ เพื่อยกย่องประกาศเกียรติคุณให้เป็นที่ประจักษ์ โดยทั่วกันว่านางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้แสดงประกอบ แสง เสียง มหกรรมช้างสุรินทร์เฉลิมพระเกียรติ เรื่อง ศาสตร์เชียงปุม วันที่ 16 – 18 มิถุนายน 2549 ณ สนามกีฬาศรีณรงค์
41. ได้รับเกียรติบัตรจากสภาวัฒนธรรม จังหวัดสุรินทร์เพื่อแสดงว่านางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ได้เป็นกรรมการตัดสินการประกวดการแสดงพื้นบ้าน(กันตรึม) ตามโครงการดำเนินชีวิตตามปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในวโรกาสครองสิริราชสมบัติครบ 60 พรรษา วันที่ 28 กรกฎาคม 2549 ณ บริเวณหน้าเทศบาลสุรินทร์

42. ได้รับเกียรติบัตร จากผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ นายพูนศักดิ์ ประทุมพรพาล เพื่อแสดงว่า นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้แสดงละครประกอบแสง เสียง เรื่อง “ครูบาใหญ่” ในงานช้างประจำปี 2549 วันที่ 17-18 พฤศจิกายน 2549 ณ สนามกีฬามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

43. ได้รับเกียรติบัตรจากมหาวิทยาลัยศิลปากรเพื่อแสดงว่านางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ เป็นวิทยากรบรรยายโครงการค่ายสืบสานดนตรีพื้นบ้าน ครั้งที่ 10 ระหว่างวันที่ 30 ตุลาคม – วันที่ 3 พฤศจิกายน 2550 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

44. พ.ศ. 2549 ได้รับโล่ห์เชิดชูเกียรติ ศิลปินเพชรสยาม สาขาศิลปะการแสดง ด้านการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย จากมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม วันที่ 6 กันยายน 2549 โดยสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เป็นผู้เสนอ

45. พ.ศ. 2550 ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ของจังหวัดสุรินทร์ สาขาศิลปะการแสดง และดนตรี โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์

46. ได้รับเกียรติบัตรจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เพื่อแสดงว่านางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ได้ร่วมจัดแสดงแบบแฟชั่นผ้าไหมในกิจกรรมการแสดงแบบผ้าพื้นบ้านนานาชาติ ครั้งที่ 3 ในวันอังคารที่ 22 มกราคม 2551 ณ เวทีไผทสรอายุ จังหวัดสุรินทร์

5. ผลงานดีเด่นที่สมควรได้รับแต่งตั้ง

ผลงานดีเด่นที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่เสนอขอปริญญาหมาบัณฑิตกิตติมศักดิ์

นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ได้ทุ่มเทกำลังใจกำลังกายเพื่องานที่ตนถนัดคือการแสดงพื้นบ้าน ตั้งแต่รับราชการมาจนอยู่ในวัยเกษียณอายุราชการแล้วก็ยังปฏิบัติเช่นเดิมด้วยความเต็มใจมิได้ประกอบอาชีพอื่น เป็นผู้มีความดีเด่นเกี่ยวกับสาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา เป็นผู้มีส่วนประสานการณ์ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้สถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด องค์กรของรัฐและเอกชนหลายแห่ง มีความเชี่ยวชาญสามารถสร้างองค์ความรู้ในชุดการแสดงเรือกมกัณฑ์มณีเรียมมอญเรือกมกัณฑ์มณีเรียมมอญ และปรับปรุงทำรำรอมอันเร ให้สวยงามสมบูรณ์แบบในกระบวนทำรำเครื่องแต่งกายและกำหนดเวลารำ โดยยึดเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เป็นผู้สร้างสรรค์งานวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีรูปแบบและเอกลักษณ์ที่ชัดเจนอย่างต่อเนื่อง ล้วนแต่เป็นประโยชน์แก่ท้องถิ่น เป็นบุคคลในท้องถิ่นโดยกำเนิด ได้สัมผัส ได้เห็น และได้แสดงด้านการร้องรำทำเพลงโดยเฉพาะการแสดงพื้นบ้าน สิ่งเหล่านี้ปลูกฝังในจิตใจมาตั้งแต่เด็ก จึงเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้สามารถทำงานด้วยใจรัก ประสบผลสำเร็จอย่างดีตลอดมาเป็นแรงบันดาลใจที่ส่งผลให้พยายามสร้างองค์ความรู้ในชุดการแสดงต่างๆขึ้นมาได้แก่

1. เรือกมกัณฑ์มณีเรียม

นางแก่นจันทร์ ได้สร้างผลงานชิ้นสำคัญที่สุด ให้แก่วงการกัณฑ์มณีเรียมของ จ.สุรินทร์ คือ ได้ประดิษฐ์ทำรำ “เรือกมกัณฑ์มณีเรียม” ไว้ให้เป็นท่าแม่แบบสำหรับรำกัณฑ์มณีเรียม จำนวน 7 ท่ารำ เพลงประกอบท่ารำแต่ละท่าไม่ซ้ำกัน การประดิษฐ์ท่ารำทั้ง 7 ท่านี้ มิใช่คิดเอาเองตามใจชอบหากแต่ นางแก่นจันทร์ ได้รับเกียรติให้ช่วยฟื้นฟูการแสดงพื้นบ้านเก่าแก่ ให้เป็นผู้คิดปรับปรุงสร้างท่ารำขึ้น โดยอาศัยพื้นฐานของการฟ้อนรำแบบชาวบ้านมาแต่โบราณ เป็นหลักจากวงกัณฑ์มณีเรียมชาวบ้าน ซึ่งมีแทบทุกหมู่บ้านในจังหวัด

2. เรือมมองกวดจองไต

เป็นการแสดงในพิธีกรรมอันหนึ่งของชาวสุรินทร์ ซึ่งมีมาแต่โบราณกาล สมควรแก่การฟื้นฟู-อนุรักษ์ เพลงที่ใช้ในพิธีนี้ ต้องใช้เพลงมองกวดจองไต ไม่นิยมใช้เพลงอื่น ชาวสุรินทร์เรียกพิธีนี้ว่า “พิธีมองกวดจองไต” แปลว่า “ผูกข้อมือเพื่อสิริมงคล” เป็นพิธีรับขวัญแขกเมืองหรือบุคคลที่ประสบผลสำเร็จ ในการทำประโยชน์ให้ท้องถิ่น ที่ใช้บ่อยในปัจจุบัน คือ งานเกษียณอายุราชการ คนโบราณใช้รับขวัญทหารที่กลับจากสงคราม หรือคนที่หายจากการเจ็บป่วยหนักในพิธีแซนการ์ (แต่งงาน) ก็มีการผูกข้อมือเพื่อสิริมงคลเช่นกัน เรือมมองกวดจองไตนี้ ได้กำหนดท่ารำ ให้สมบูรณ์ แบบในด้านความหมายของพิธีกรรมครบถ้วนทุก

3. เรือมอันเร

เรือมอันเรเป็นการแสดงพื้นบ้านอย่างหนึ่งของจังหวัดสุรินทร์ในอดีตเรียกว่า “โอดอันเร” เป็นการจับกลุ่มเพื่อนรำของชาวบ้านหลังจากตรากตรำทำงานเหน็ดเหนื่อยนิยมเล่นในวันต่อมา “วันต่อมา” คือ วันหยุดงานประจำปี มีความเชื่อว่าถ้าใครทำงานในวันนี้จะโดนฟ้าผ่า หรือมีอันเป็นไปต่าง ๆ นานา เป็นการรำในท่าอิสระมีสากตำข้าว กระบะเป็นจังหวะ จึงมูย จึงปรี มะมบโดง และมีดนตรีพื้นบ้านประกอบแต่ละจังหวะแตกต่างกัน

การเผยแพร่ผลงาน

นางแก่นจันทร์ ได้นำเสนอการแสดงพื้นบ้านไปแสดงในงานสำคัญ ๆ ซึ่งเป็นงานใหญ่บ้างเล็กบ้าง เน้นการเผยแพร่การแสดงของจังหวัดให้เป็นที่รู้จักกระปือลือไกลไปทุกสารทิศ ให้ประจักษ์แก่คนทั่วไป ถึงเอกลักษณ์ที่โดดเด่นความสวยงามที่ประทับใจ ความแตกต่างที่ไม่เหมือนที่อื่น ๆ งานสำคัญที่เป็นการเผยแพร่ โดยสรุปคือ

1. การแสดงถวายต่อหน้าพระพักตร์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระบรมราชินีนาถและสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอทุกพระองค์ในวโรกาสต่างๆ หลายครั้ง พ.ศ. 2498 , 2521 , 2524 , 2528 , 2531 , 2535 , 2537 และ 2540

2. ได้รับเกียรติจากสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้จัดการแสดงไปเผยแพร่ในงาน “แสดงวัฒนธรรมระหว่างภาค” รวม 5 ครั้ง ใน 5 จังหวัด คือ มหาสารคาม นครพนม นครราชสีมา ยะลา ภูเก็ต และ สอนอัมพรหลายครั้ง เมื่อ พ.ศ.2522 , 2523 , 2524 , 2526 , 2528 , 2530

3. การนำการแสดงไปออกรายการทางสถานีโทรทัศน์ในรายการต่างๆ ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง 4 ขอนแก่น สถานีโทรทัศน์ช่อง 5 สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ช่อง 9 ช่อง 11 ซึ่งมีคนชมทั่วประเทศ เมื่อ พ.ศ.2526 , 2527 , 2528 , 2536 , 2537

4. การแสดงพื้นเมืองในงานแสดงช้างสุรินทร์ เป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ พ.ศ.2507 – 2537 เป็นเวลา 30 ปี ถือว่าเป็นการเผยแพร่ที่สำคัญ เพราะมีคนต่างชาติมาชมงานนี้

พ.ศ.2532 นำการแสดงไปแสดงในงานรับรองคณะกรรมการ และสมาชิกในเครือข่าย บริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำนวน 12 คนละ 1 วัน ณ โรงแรมทองธารินทร์ จ.สุรินทร์ ผู้ชมคณะละ 40 คน รวม 480 คน

นอกจากนี้นางแก่นจันทร์ นามวัฒน์ ยังมีบทบาทในการเผยแพร่โดยร่วมแสดงละครเวที 3 เรื่องเพื่อหารายได้สนับสนุนโครงการต่างๆ ของจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งถือว่าเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรม ในบทบาทการแสดงละครจากวรรณกรรม แก่แก่ของไทยเรา คือ

แสดงละครเรื่อง “เจ้าหญิงศรีรัญญา” ได้รับบทเป็นน้องชายของพระเอกในเรื่อง จัดโดยสมาคมส่งเสริมวัฒนธรรมหญิง หารายได้เพื่อสนับสนุนโครงการสร้างรั้วศาลากลางจังหวัดสุรินทร์ จากรั้วไม้เป็นรั้วคอนกรีต

แสดงละครเรื่อง “ราชาราชตอนสมิงนครอินทร์ออกศึก” ได้รับบทเป็นทหารเอกคู่กับนางกาย จัดโดยสมาคมส่งเสริมวัฒนธรรมหญิง หารายได้เพื่อบำรุงการศึกษา จัดซื้ออุปกรณ์การศึกษาให้โรงเรียนสุรินทร์วิทยาคม

แสดงละครเรื่อง “สังข์ศิลป์ชัย” ได้รับบทเป็นสิงหราช จัดโดยสมาคมส่งเสริมวัฒนธรรมหญิง หารายได้จัดซื้อครุภัณฑ์ให้สมาคมส่งเสริมวัฒนธรรมหญิง

พ.ศ. 2539 ได้ร่วมแสดงละครประกอบ แสง สี เสียง เรื่อง “ตำนานพระมอเฒ่า” เป็นตำนานการจับช้างป่าของชนเผ่าส่วยในจังหวัดสุรินทร์ ได้รับบทแสดงเป็น แม่ครูกันโกล แสดงที่สนามแสดงช้างของจังหวัดสุรินทร์ ดำเนินการโดยสถาบันราชภัฏสุรินทร์ ละครเรื่องนี้ได้แสดงอีกเป็นครั้งที่ 2 สถานที่เดิมในปีถัดมาก็คือ พ.ศ. 2540 ดำเนินการโดยเทศบาลเมืองสุรินทร์ และแสดงอีกเป็นรอบที่ 3 เมื่อวันที่ 16-17 พฤศจิกายน 2544 ณ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลสุรินทร์ ดำเนินการโดยชมรมสืบสานวัฒนธรรมคนกับช้างสุรินทร์ ได้แสดงให้คณะ ค.ร.ม. สัจจะ ซึ่งนำโดยนายทักซิณ ชินวัตร ชมด้วย เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2544 และปี พ.ศ. 2545 ได้แสดงละครแสงสีเสียง เรื่อง “ตำรายชอ” ณ สถาบันราชภัฏสุรินทร์

ปี พ.ศ.2549 ได้แสดงละคร แสง สี เสียง เรื่อง “คชศาสตร์เชียงปุม” เมื่อ 17 – 18 มิถุนายน 49 ณ สนามกีฬาศรีณรงค์ เพื่อเฉลิมพระเกียรติ ในวโรกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี

ความมุ่งหวัง และสิ่งที่ฝากถึงอนุชนรุ่นต่อไป

จงพยายามปลูกฝัง ให้เขารู้ว่า การรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น คือการรักษาวัฒนธรรมของชาติ การรักษาวัฒนธรรมของชาติ คือการรักษาชาติ ชาติใดไร้วัฒนธรรม จะต้องล่มสลายในไม่ช้านัก เพราะวัฒนธรรม คือเอกลักษณ์ของชาติ ดังนั้นเมื่อเราอยู่ท้องถิ่นใด ก็ให้ช่วยกันรักษาวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นนั้น ๆ สำหรับอนุชนถือเป็นจุดสำคัญที่จะต้องปลูกจิตสำนึกในคุณค่าที่ควรแก่การอนุรักษ์เพื่อไม่ให้เบี่ยงเบนไปเห็นดีเห็นงามกับวัฒนธรรมประเทศอื่น ๆ จุดใหญ่ที่จะช่วยปลูกฝัง ฝึกฝนดูแลควบคุมได้มี 2 จุด คือ 1. โรงเรียน 2. ครอบครัว เด็กอนุชน นั้นแค่ปลูกฝัง พุดจาอธิบายให้เข้าใจเท่านั้นไม่พอ เดี่ยวเขาก็ลืมแล้ว ต้องฝึกฝนปฏิบัติด้วย การฝึกฝนปฏิบัตินั้น ต้องควบคุมดูแลอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้นว่า ดูการวางตัว อย่าให้ออกนอกกฎนอกทาง การแต่งตัว การพุดจา ความประพฤติชักจูงให้เข้าร่วมกิจกรรม ประเพณี ท้องถิ่น ในเทศกาลต่าง ๆ เช่น แห่เทียน สงกรานต์ ลอยกระทง เวียนเทียน กฐิน ผ้าป่า เด็กที่ชอบศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ก็สนับสนุนให้เขาได้แสดงออกสิ่งเหล่านี้ จะซึมซับอยู่ในใจเขา สิ่งเหล่านี้จะทำให้เขาได้

ปกิณกะ

นิทานพื้นบ้าน (ไทยกุย)

กะเดิบโดง กะเดิบซลา

อารีย์ ทองแก้ว

เสน่ห์ มนตรา คุณค่า แห่งไหมมัดหมี่

อัมเป็น

ธนพร เวทย์ศิริยานันท์

อาหารพื้นบ้าน

เบ้าะเมื่อนตะสวาย (ตำไก่ไล่มะม่วง)

สมนึก รัตนกำเหนิด

นิทานพื้นบ้าน (ไทยกุย)

อารีย์ ทองแก้ว

กะเดิบโดง กะเดิบชลา

มีครอบครัวหนึ่งฐานะยากจน ประกอบด้วยแม่และลูกสาวคนหนึ่ง

ชื่อ “นางกะเดิบโดง” พ่อของนางกะเดิบโดง ตายจากไปนานแล้ว ฐานะของครอบครัวนี้ยากจน

วันหนึ่งแม่ของนางกะเดิบโดง ไปขุดหน่อไม้และทำเสียมติดอยู่ในกอไผ่ นางพยายามดึงยังไงก็ดึงไม่ได้สักที จนตะวันบ่ายคล้อยใกล้ค่ำ ก็หมดปัญญา นางจึงพูดบนบานว่า ถ้าใครสามารถเอาเสียมของนางออกมาจากกอไผ่ได้ นางจะยกลูกสาวคนเดียวให้

นางพูดยังไม่ทันขาดคำก็มีเสียงหนึ่งถามว่า “พูดจริงใช่ไหม?” นางก็ตอบว่า ใช่... ทันใดนั้นก็ปรากฏมีงูตัวใหญ่ ตัวหนึ่งเลื้อยออกมาและเอาเสียมออกจากกอไผ่ให้ แม่ของนางกะเดิบโดง ตกใจมากที่เห็นงูใหญ่ขนาดเท่าต้นมะพร้าว แต่ก็ไม่รู้จะทำอย่างไรเพราะได้ลั่นวาจาออกไปแล้วจึงถือความสัตย์

ฝ่ายงูถามแม่นางกะเดิบโดงว่า จะไปบ้านนางได้อย่างไร นางก็บอกให้ไปตามเปลือกหน่อไม้ที่นางจะแกะทิ้งไว้เป็นระยะตามทางจนถึงบ้าน

เมื่อกลับถึงบ้านก็เล่าให้ลูกสาวฟัง นางกะเดิบโดง ตกใจมาก แต่ก็ยอมทำตามความประสงค์ของแม่ พอดตกกลางคืนงูใหญ่ ก็ไปที่บ้านของนางกะเดิบโดงจริงและเข้าไปอยู่ในห้องของนางกะเดิบโดง

งูนี้ที่จริงเป็นงูเทพจำแลงกายมาลงใจแม่นางกะเดิบโดงว่าจะรักษาคำสัตย์หรือไม่

เมื่อเข้าไปในห้องจึงคืนร่างเป็นเทพรูปงามและบอกความจริงแก่นางกะเดิบโดง และได้นางเป็นภรรยา ในคืนนั้นพร้อมกับนมิตความรำรวยให้ครอบครัวนี้ จนเป็นที่รำลือไปทั่วทั้งหมู่บ้าน

ยังมีอีกครอบครัวหนึ่ง มีลูกสาวชื่อ นางกะเดิบชลา เมื่อแม่ของนางกะเดิบชลาได้ยินเรื่องนี้เข้า ก็เกิดความอิจฉาและอยากรำรวยกับเขาบ้าง จึงแวะเวียนไปบ้านนางกะเดิบโดง ฝ่ายแม่ของนางกะเดิบโดงก็เล่าความจริงทั้งหมดให้ฟัง

แม่ของนางกะเดิบชลา เมื่อกลับมาถึงบ้านก็คว่ำเสียม ตะกร้าไปหาหน่อไม้ ในใจก็คิดถึงความรำรวย ตลอดทางอยากได้เขยรูปงามให้ผู้คนรำลือเหมือนแม่นางกะเดิบโดงบ้าง

เมื่อไปถึงป่าไผ่ นางก็เอาเสียมไปเสียบไว้กับกอไผ่กอเดิมที่แม่นางกะเดิบโดงทำเสียมติด แล้วนางก็ทำที่รื่องหาคนช่วยเอาเสียมออกจากกอไผ่ให้ แล้วนางจะยกลูกสาวให้ นางร้องเกือบทั้งวันก็ไม่มีใครมาช่วย

ใกล้ค่ำนางเกือบหมดความอดทน ก็มีงูใหญ่ตัวหนึ่งอาสาจะเอาเสียมให้นาง นางดีใจมาก บอกว่าให้รีบไปบ้านนางจะทิ้งเปลือกหน่อไม้ ไว้เป็นที่สังเกตตลอดจนถึงบ้าน

แม่นางกะเดิบชลาดีใจรีบกลับบ้าน แล้วบอกแก่นางกะเดิบชลา ให้เตรียมตัวรับว่าที่ผัวงู นางกะเดิบชลาเป็นคนดีแต่ซัดใจแม่ไม่ได้ จึงจำใจทำตามผู้เป็นแม่

คืนนั้นงูตัวใหญ่มาที่บ้านนางกะเดิบชลา แม่ของนางดีใจ รีบพาเข้าห้องลูกสาว กำชับให้ปิดประตูลงกลอนให้เรียบร้อย ส่วนตัวเองจะเข้านอนคอยเงี่ยหูฟังสถานการณ์

สักพักหนึ่งได้ยินเสียงนางกะเดิบชลากร้องบอกว่า งูใหญ่ได้กลิ่นข้อเท้าตนเองแล้ว แม่นางกะเดิบชลาได้ยินดังนั้นก็ให้ชดเคืองยิ่งนัก นางตะคอกให้ลูกเงียบ เพียงสามียหยอกเล่นนิดหน่อยก็ทำกระโตกกระตากให้คนอื่นรู้

สักครู่หนึ่งนางกะเดิบชลา ก็ร้องดังขึ้นอีกว่า งูได้กลืนมาถึงเอวแล้ว แม่นางก็บอกให้เงียบ สักพักนางกะเดิบชลา ก็ร้องอีกว่างูกลืนนางถึงคอแล้ว แม่นางก็บอกให้เงียบ

รุ่งเช้าแม่นางกะเดิบชลา ตื่นหุงหาอาหารจนสายก็ยังไม่เห็นลูกสาวและลูกเขยออกจากห้อง จึงเอะใจเคาะประตู ไม่มีใครตอบ จึงลงเดินไปหารอบๆบ้าน เห็นงูใหญ่ท้องป่อง เนื่องจากกลืนนางกะเดิบชลา ไปขีดตัวอยู่ในสวนหม่อนหลังบ้าน

นางตกใจสุดขีดร้องให้ชาวบ้านมาช่วยฆ่างูฆ่าท้องช่วย นางกะเดิบชลาออกมาได้ เรื่องนี้เป็นที่ซุบซิบนิทานของคน ในหมู่บ้านสร้างความอับอายแก่นางกะเดิบชลาเป็นอย่างมาก นางบอกกับแม่ของนางว่า ขอตัวไปอาบน้ำล้างเมื่องูที่กลืนนางออก แม่นางให้น้องชายคนเดียวของนางตามไปเป็นเพื่อนด้วย

นางกะเดิบชลาคว่ำขันน้ำ และถูกผ้าเดินออกจากหมู่บ้านหาแหล่งน้ำชำระล้างร่างกาย ผ่านหนองน้ำใหญ่ น้องชายของนางให้นางลงอาบน้ำล้างที่หนองนั้น แต่นางว่าน้ำน้อยไปล้างเมื่ออกอกไม่หมดหรอก จึงพากันเดินต่อไป ผ่านอีกห้วย บึง แม่น้ำ ก็ยังไม่เป็นที่พอใจของนาง บุกป่าฝ่าทุ่งหลายวันหลายคืน จนมาถึงมหาสมุทรใหญ่ นางบอกให้น้องชายหยุดรอที่ชายฝั่ง ส่วนนางจะลงไปอาบน้ำล้างคราบเมื่องูออก นางคว่ำขันเดินลงไปใต้น้ำเรื่อยๆ จนลึกถึงคอ เมื่อนางเดินลึกถึงปลายคาง นางเอาขันครอบหัว แล้วมุดน้ำหายไป ไม่ยอมโผล่มาอีกเลย น้องชายของนางรออยู่เป็นนาน ก็ไม่เห็นพี่สาวโผล่มาสักที จึงเดินร้องให้กลับบ้าน พร้อมกับบอกเรื่องราวให้แม่ของนางกะเดิบชลาทราบ นางเสียใจและรู้สึกผิด แต่ก็ทำอะไรไม่ได้เพราะสายเกินไปเสียแล้ว

นางกะเดิบชลา ที่หายไปในมหาสมุทร ได้กลายเป็นนางเงือก อาศัยอยู่ในมหาสมุทรไม่ยอมพบผู้คนด้วยความอวยตราบเท่าทุกวันนี้

เสน่ห์ มนตรา คุณค่า แห่งไหมมัดหมี่

ฉนพร เวทย์ศิริยานันท์

อัมเป็น

งานสร้างสรรค์มีให้เห็นอยู่ทุกสังคม ต่างคนต่างคิดบนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ ความเชื่อ โดยจะมีสัญลักษณ์ที่แฝงความหมายเอาไว้เป็นรหัสให้ผู้ที่ได้พบเห็นสัมผัสได้ค้นหา มีทั้งสี ลักษณะ รูปทรง นับได้ว่าเป็นความท้าทายอย่างหนึ่งที่พึงให้ความสำคัญ

ผ้านุ่ง เป็นอาภรณ์ที่หล่อหุ้มส่วนล่างของร่างกายตั้งแต่นั้นเວລงไป การนุ่งผ้านั้นมีศิลปะการนุ่งที่แตกต่างกันตามกาลเทศะ ความนิยมในกลุ่ม ที่เห็นว่ามีควมสวยงาม มีทั้งนุ่งสั้นเสมอเข่า นุ่งยาวเพียงครึ่งน่องหรือนุ่งยาวกรอมข้อเท้า หรือต้องการความคล่องตัวขณะทำงานก็นุ่งแบบหยักครึ่ง เป็นต้น

ในจังหวัดสุรินทร์ มีชนเผ่า ๓ กลุ่มได้แก่ เขมร ลาว และ กูย (ส่วย) ซึ่งมีการทอผ้าใช้ในครัวเรือนจนถึงปัจจุบันนี้ ส่วนใหญ่เป็นผ้านุ่ง ผ้าขาวม้า ผ้าสไบ ผ้าสีพื้นและอื่นๆ ทั้ง ๓ กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะมีเอกลักษณ์ของลวดลายและเทคนิคการทอเป็นของตนเอง

เสื้อผ้าของสตรีของชาวกูย เรียกว่า “ฮั่ว” ส่วนมากสตรีชาวกูยจะสวมใส่เสื้อและใช้ในทุกโอกาสทั้งงานบุญ งานประเพณี งานพิธีต่างๆ ทั้งงานมงคลและงานอวมงคลโดยทั่วไปประกอบด้วยเสื้อ และผ้าชิ้น กล่าวคือ เสื้อกูย หรือฮั่วกูย เป็นเสื้อที่ตัดและเย็บด้วยมือ โดยใช้ผ้าไหมยกดอก (แก๊ป) สีดำที่ย้อมด้วยเม็ดมะเกลือแขนยาว ปักแขนด้วยเส้นไหมสีขาว สีแดง สีเขียว สีเหลือง หรือสีอื่นๆ ตามความชอบ โดยจะแขวสลับกันไปตามแนวตะเข็บของเสื้อ เช่น ตะเข็บข้าง ตะเข็บวงแขน รอบคอ สาบเสื้อด้านหน้าและชายเสื้อ ส่วนกระดุมใช้กระดุมเงิน (กะตุ่มประะ) หรือโลหะ หรือร้อยเส้นไหม ผ้าชิ้นหรือผ้านุ่ง สตรีชาวกูย นิยมนุ่งผ้าไหมมัดหมี่ หรือผ้าไหมหลายเข็น (จิกระวี) ผ้าชิ้นของสตรีกูย มีส่วนประกอบแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่

1 เรียกว่า หัวชิ้น (อัมเปิลหรือปลอดจิก) ส่วนที่ 2 คือ ตัวชิ้น ส่วนที่ 3 เรียกว่า ตีนชิ้น (กะปูลหรือเตียงจิกหรืออินเตียง) การแต่งกายของชาวกูยมีลักษณะพิเศษในเรื่องการแต่งกาย เสื้อผ้าที่ใช้ในการแต่งกายมีพวกผ้าฝ้าย ซึ่งชาวกูยจะปลุกฝ้ายไว้เพื่อทอเป็นเสื้อ กางเกง ผ้าถุง ผ้าขาวม้า สีที่ย้อมมีสีน้ำเงินได้จากต้นคราม สีดำได้จากผลมะเกลือ สีเหลืองได้จากขมิ้น แก่นขนุน และ เข สีแดงจากครั่ง เปลือก

ชาวกูย มีความสามารถทอผ้าไหมได้ดีและค่อนข้างซับซ้อนในกระบวนการผลิต จึงทำให้ผ้าไหมของกูยมีราคาแพง ผู้ใช้ผ้าไหมต้องเป็นผู้มีฐานะดี ชาวบ้านไม่นิยมใช้เพราะดูแลรักษายาก จะใช้เฉพาะกรณีพิเศษเท่านั้น

อัมเป็นหรือหัวขึ้น เป็นส่วนประกอบสำคัญของ ผ้าถุงอย่างหนึ่ง มีความยาวประมาณ ๒ เมตร ถึง ๒ เมตรครึ่ง หรือตามความกว้างของผ้าถุง กว้างประมาณ ๖ นิ้ว นิยมพื้นสีแดงทอขิดเป็นลวดลายต่างๆเป็นช่วงๆ เป็นลายตามขวางแต่เมื่อนำมาต่อกับผ้าถุงหรือผ้าขึ้นด้านบน ลายจะอยู่ในแนวตั้ง ลวดลายที่ปรากฏนิยมทอลายขอที่จัดอยู่ในกรอบสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ทอขิดเต็มหน้าผ้า ปิดหัวท้ายชุดลายด้วยการขีดเส้นประสีขาวกับสีเหลืองอย่างละ ๑ เส้น สำหรับการทอลวดลายต่างๆเหล่านี้ รูปแบบ สีสัณจะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับจินตนาการของช่างทอ

ประโยชน์ของหัวขึ้น คือ ทำให้ผ้าถุงมีความยาวมากขึ้น เมื่อขมวดหัวขึ้นหรือคาดเข็มขัดแล้วจะดึงหัวขึ้นให้ยาวออกมาทำเป็นชายพก เก็บของมีค่า หรือสิ่งของอื่นแทนกระเป๋าถือ และอีกประการหนึ่งคือ ทำให้ได้โชว์ลายผ้าถุงได้เต็มตัว ชาวทอเลยี่ข้าง ใช้ผ้าอัมเป็นห่อเครื่องรางของขลัง โดยมัดเป็นเปลาะๆเพื่อแยกเครื่องรางของขลังเป็นส่วนๆ คาดเอาติดตัวเมื่อออกไปคล้องช้างป่า

ในปัจจุบันนักออกแบบเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายนำอัมเป็นหรือหัวขึ้นไปดัดแปลงตกแต่งเสื้อผ้าสมัยใหม่ได้งดงามเก๋ไก๋ไม่เหมือนใคร นอกจากนี้ยังได้นำไปตัดเย็บเป็นเครื่องใช้สำหรับตกแต่งบ้านอีกด้วย

อาหารพื้นเมือง

สมนึก รัตนกำเหนิด

เบ้าะเมือนต๊ะสวาย (ตำไก่อใส่มะม่วง)

ผลไม้พื้นเมืองของชาวไทยเขมรสุรินทร์ มีมากมายหลายชนิด มะละกอ มะไฟ มะเฟือง น้อยหน่า ฝรั่ง มะม่วง โดยเฉพาะมะม่วงเป็นผลไม้ที่รับประทานได้ทั้งดิบและสุก สามารถนำมาปรุงอาหารได้หลายชนิด เช่น ยำมะม่วง ตำน้ำพริกมะม่วง การนำมะม่วงมาเป็นส่วนผสม เพื่อทำให้อาหารรสชาติดีขึ้น ชาวไทยเขมรสุรินทร์ มีการปรุงอยู่หลายชนิด เช่น ยำมะม่วง การตำไก่อใส่มะม่วง

การตำไก่อใส่มะม่วงถือว่าการตำน้ำพริกอีกชนิดหนึ่ง เป็นอาหารที่มีชื่อเสียงเป็นที่นิยมของชาวไทยเขมรสุรินทร์และผู้มาเยือน โดยมากจะใช้เป็นอาหารในงานบุญ งานประเพณีต่างๆ และการต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง การปรุงโดยทั่วไป ก็จะปรุงโดยยึดหลักความอร่อย ความสะอาด และถูกหลักโภชนาการ ตำไก่อใส่มะม่วงจะอร่อยและมีรสชาติมากขึ้น ถ้ามียอดผักหลายชนิดมาร่วมเป็นเครื่องจิ้ม

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำไก่อใส่มะม่วง เป็นเรื่องเกี่ยวกับการรู้จักนำเอาผลไม้มาผสมกับเนื้อสัตว์ให้มีรสชาติที่อร่อยถูกใจคนทั่วไป

ส่วนผสม

เนื้อไก่อ่าง	150	กรัม	1	ถ้วยตวง
มะม่วงดิบสับฝาน	160	กรัม	1	ถ้วยตวง
หอมหัวแดงคั่ว	24	กรัม	7-8	หัว
กระเทียมคั่ว	17	กรัม	15-17	กลีบ
สะระแหน่	3	กรัม	1	ช้อนโต๊ะ
น้ำปลา	20	กรัม	1	ช้อนโต๊ะ + 1 ช้อนชา
พริกป่น	5	กรัม	1	ช้อนโต๊ะ
น้ำตาลทราย	15	กรัม	2	ช้อนชา
เนื้อปลาร้าบั้ง	15	กรัม	1	ช้อนชา
ตะไคร้ซอย	15	กรัม	1 1/2	ช้อนชา

วิธีทำ

1. โขลกหอมหัวแดงคั่ว กระเทียมคั่ว และตะไคร้ซอยรวมกันให้ละเอียด ใส่เนื้อไก่อ มะม่วงดิบ เนื้อปลาร้าบั้ง พริกป่น โขลกให้เป็นเนื้อเดียวกัน
2. ปรุงรสด้วยน้ำตาล น้ำปลา ให้ได้รส เฝ็ด เปรี้ยว เค็มเล็กน้อย
3. ล้างใบสะระแหน่ให้สะอาด เด็ดเป็นใบๆโรยหน้า

เทคนิคการประกอบอาหาร

1. ไก่ย่างควรเป็นไก่พื้นเมือง เพราะมีเนื้อแน่น เวลานำมาอย่างมีกลิ่นหอม ในกรณีที่ไม่ใช่ไก่ย่าง อาจใช้ปลาอย่างแทน ไก่ย่างจืดเป็นเส้นฝอย หรือสับเป็นชิ้นเล็กๆ ก็ได้
2. มะม่วงโดยทั่วไปใช้มะม่วงแก้วดิบ เพราะมีรสชาติเปรี้ยวไม่จัดจนเกินไป
3. กระเทียม และหอมหัวแดง ควรเลือกหัวที่ไม่มีราขึ้นตามเปลือก และต้องล้างก่อนนำไปคั่ว เมื่อสุกแกะเอาเฉพาะเนื้อหอม-กระเทียมเท่านั้น
4. ระยะเวลาควรเลือกที่ใบสดๆ นำมาแช่น้ำและล้างให้สะอาดเพราะดินมักเกาะอยู่ใต้ใบ
5. น้ำปลา ควรใช้น้ำปลาแท้ จะมีกลิ่นหอมน่ารับประทาน
6. พริกป่น ควรเลือกพริกแห้งมาคั่วเอง จะได้พริกป่นที่หอม นำมาปรุงรสจะได้ความเผ็ดที่อร่อยสะอาด
7. น้ำตาลทรายควรเป็นน้ำตาลที่สะอาด ไม่มีเศษปนเปื้อน เก็บในที่มิดชิด มีฝาปิดให้เรียบร้อย อย่าให้หมดหรือแมลงลงไปไต่ต่อมได้
8. เนื้อปลาร้าห่อใบตองอย่างให้สุก จะทำให้อร่อยรสชาติอาหารอร่อย
9. โขลกเครื่องผสมทุกอย่างเข้าเป็นเนื้อเดียวกัน
10. รสชาติ เผ็ด เปรี้ยว เค็ม หวานเล็กน้อย
11. ปริมาณอาหารที่สำเร็จ 1/2 ถ้วยตวง
12. เสิร์ฟ จำนวน 4 คน
13. เสิร์ฟพร้อมผักจิ้มทันทีที่ปรุงเสร็จ ตักใส่ถ้วยน้ำพริก ตักใส่ถ้วยมะม่วง รับประทานกับข้าวได้ทุกมื้อ ใช้แทนน้ำพริกก็ได้

คุณค่าทางโภชนาการ

โปรตีน	38.5	กรัม
คาร์โบไฮเดรต	50	กรัม
ไขมัน	16.5	กรัม
พลังงาน	497.5	กิโลแคลอรี

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม ร่วมกับสถาบันเอเชียศึกษา และกองพัฒนานักศึกษา นำนักศึกษาสาขาานาฏศิลป์ และดนตรี พร้อมด้วยคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ จำนวน ๑๘ คน เดินทางร่วมเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทย ณ เมืองคูลลู(Kullu) รัฐหิมาจัล ประเทศอินเดีย ในเทศกาล International Kullu Dussehra Festival เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๗

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม เครือข่ายทางวัฒนธรรม คณาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ร่วมกับ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักศึกษา และศิษย์เก่า จำนวน ๔๑ คน เดินทางไปเผยแพร่รนาฏศิลป์ ดนตรี ไทย-พื้นบ้าน ในเทศกาล Sangai Festival 2014 และได้เข้า น เสนอผลงานทางวิชาการในการประชุมวิชาการนานาชาติ เรื่อง “East-West Corridor : The Linkage of Look East Police to ASEAN” ซึ่งจัดโดย รัฐบาล และมหาวิทยาลัยมณีปุระ ณ รัฐมณีปุระ ประเทศอินเดีย ระหว่างวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน - ๑ ธันวาคม ๒๕๕๗

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม และนักศึกษาสาขาวิชาานาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ได้จัดขบวนช้างเผือก และช้างศึก เข้าร่วมในพิธีต้อนรับและเลี้ยงอาหารช้าง ในงานมหัศจรรย์งานช้างจังหวัดสุรินทร์ ประจำปี ๒๕๕๗ และได้ เชิญทหาร จากกองพันทหารราบที่ 3 กรมทหารราบที่ 23 ของค่ายวีรวัฒน์โยธิน เข้ามาประกอบขบวน เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๗

หลักเกณฑ์การเสนอบทความวิจัย หรือบทความวิชาการ

เพื่อตีพิมพ์ในวารสารศิลปวัฒนธรรม กลุ่มแม่น้ำมูล

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ได้ดำเนินโครงการจัดทำวารสารศิลปวัฒนธรรม กลุ่มแม่น้ำมูล ซึ่งกำหนดจัดพิมพ์ปีละ ๒ ฉบับ ฉบับที่ ๑ เดือน มกราคม-มิถุนายน และ ฉบับที่ ๒ เดือน กรกฎาคม-ธันวาคม มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ บทความวิจัย บทความวิชาการและกิจกรรมสำคัญๆ ด้านศิลปะและวัฒนธรรม ของปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ และนักวิชาการ เพื่อการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ส่งเสริมและเผยแพร่องค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นที่ประจักษ์ในวงกว้างทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ นำมาจัดพิมพ์ลงในวารสารทางวิชาการ อันจะเป็นการเผยแพร่องค์ความรู้ สร้างนักวิชาการ และสร้างแนวทางอนุรักษ์ศิลปและวัฒนธรรมและเพื่อเปิดโอกาสให้คณาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาได้นำเสนอผลงานด้วยการตีพิมพ์ เผยแพร่งานวิจัย วิทยานิพนธ์และบทความทางวิชาการที่มีคุณภาพ ในวารสารศิลปวัฒนธรรม กลุ่มแม่น้ำมูล โดยสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เป็นผู้จัดทำขึ้น โดยมี ศาสตราจารย์/ผู้ทรงคุณวุฒิ ในสาขาที่เกี่ยวข้อง ร่วมกัน พิจารณาผลงานที่มีคุณภาพและมาตรฐานเพื่อเผยแพร่สู่สาธารณชน เพื่อให้การนำเสนอบทความมี กรอบและทิศทางเดียวกัน กองบรรณาธิการจึงได้กำหนดขั้นตอนและรูปแบบของการส่งบทความให้กับ นักวิจัยและผู้สนใจดังนี้

1. ประเภทของผลงานที่จะตีพิมพ์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

- 1.1 บทความวิจัย
- 1.2 บทความวิชาการ

2. การพิมพ์ต้นฉบับผลงานที่จะตีพิมพ์

- 2.1 ความยาวของบทความ/งานวิจัย 10-15 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง)
- 2.2 ชนิดของตัวอักษรที่พิมพ์เป็น Cordia New ขนาด 16 พอยท์

3. รูปแบบการนำเสนอบทความวิชาการ

- 3.1 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- 3.2 บทคัดย่อ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- 3.3 บทนำ
- 3.4 เนื้อหา
- 3.5 บทสรุป
- 3.6 เอกสารอ้างอิง
- 3.7 การอ้างอิงในเนื้อหาใช้รูปแบบบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

4. รูปแบบการนำเสนอบทความวิจัย

- 4.1 ชื่อเรื่องงานวิจัย (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- 4.2 บทคัดย่อ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- 4.3 คำสำคัญ 2-3 คำ
- 4.4 บทนำ
- 4.5 วิธีการวิจัย

4.6 ผลการวิจัย

4.7 อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย

4.8 บรรณานุกรม

4.7 การอ้างอิงในเนื้อหาใช้รูปแบบบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

5. วิธีการส่งบทความ

5.1 กรอกแบบนำส่งเอกสาร

5.2 แนบบทความ จำนวน 3 ชุด

5.3 แนบไฟล์บทความ 1 แผ่น (แผ่นซีดีรวม)

5.4 ส่งเอกสารที่ กองบรรณาธิการวารสารศิลปะวัฒนธรรม กลุ่มแม่น้ำมูล สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ อาคาร 38(อาคารม่วง-เขียว) ชั้น 3

6. การตอบรับ

6.1 เมื่อส่งบทความวิชาการ/บทความวิจัยแล้วจะได้รับหนังสือตอบรับบทความ ภายใน 7 วันทำการ

7. ระยะเวลาในการรอคอย

7.1 กองบรรณาธิการส่งบทความให้กรรมการกลั่นกรองพิจารณา รอผลการพิจารณาจากกรรมการกลั่นกรอง ภายใน 3 สัปดาห์

7.3 เมื่อได้รับบทความคืนจากกรรมการกลั่นกรองพิจารณาเรียบร้อยแล้ว กองบรรณาธิการจะส่งบทความให้ผู้เขียนบทความแก้ไขตามข้อเสนอแนะของกรรมการกลั่นกรอง ภายใน 1 สัปดาห์

7.5 เมื่อผู้เขียนแก้ไขเรียบร้อยแล้วส่งบทความสมบูรณ์จำนวน 1 ฉบับ พร้อมไฟล์บทความ(แผ่นซีดีรวม) 1 แผ่น ที่ กองบรรณาธิการฯ

7.6 บรรณาธิการออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์บทความลงวารสาร

8. การตีพิมพ์วารสาร

8.1 กองบรรณาธิการจะรวบรวมเอกสารบทความวิชาการ/บทความวิจัย ส่งตีพิมพ์เมื่อมีจำนวนผู้ขอลงครบแล้ว

8.2 การตีพิมพ์วารสารจะใช้เวลาประมาณ 30 วัน เมื่อได้เล่มวารสารที่สมบูรณ์แล้ว กองบรรณาธิการจะแจ้งผู้เขียนให้ทราบและจัดส่งวารสารให้ต่อไป

8.3 บทความที่ส่งมาเพื่อตีพิมพ์จะได้รับการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องกับอย่างน้อย ๒ ท่าน

8.4. บทความที่ไม่ผ่านการพิจารณาให้ตีพิมพ์ทางกองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบ แต่จะไม่ส่งต้นฉบับคืนผู้เขียน

หมายเหตุ วารสารศิลปะวัฒนธรรม กลุ่มแม่น้ำมูล สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ สงวนสิทธิ์ที่จะไม่ลงตีพิมพ์บทความที่เคยลงใน วารสารวิชาการฉบับอื่นแล้ว

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติม

กองบรรณาธิการวารสารศิลปะวัฒนธรรม กลุ่มแม่น้ำมูล สำนักศิลปะและวัฒนธรรม อาคาร 38(อาคารม่วง-เขียว) ชั้น 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ 186หมู่ 1 ถนนสุรินทร์ – ซอยจอม ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000 โทรศัพท์ / โทรสาร 044-515227

E-mail : artculturesrru@hotmail.com : Web-site : <http://culturesrru.srru.ac.th>

การอ้างอิง

การอ้างอิง ใช้วิธีการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา โดยวงเล็บเฉพาะ ชื่อ - สกุลผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และเลขหน้าที่อ้างอิง (ผู้แต่ง, ปีพิมพ์ : เลขหน้า) เช่น (Margaret Stutley, 1985 : 36)

รูปแบบบรรณานุกรม

ผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อหนังสือ/เอกสาร. สถานที่พิมพ์ : โรงพิมพ์.

ผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). “ชื่อบทความในหนังสือ” ชื่อหนังสือ. สถานที่พิมพ์ : โรงพิมพ์.

ผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์,เดือน). “ชื่อบทความในวารสาร” ชื่อวารสาร. ปีที่ (ฉบับที่) : หน้าที่พิมพ์.

ตัวอย่างบรรณานุกรม

หนังสือ

สมิทติ ศิริภัทร และมยุรี วีระประเสริฐ. (๒๕๓๓). **ทับหลัง**. กรุงเทพฯ : โมเดอนเพลส.

คงเดช ประพัฒน์ทอง.(๒๕๒๙). “ต้นตอส่วนที่อยู่ในศิลปกรรม” **ขุนคลังวิทยา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ข่าวทหารอากาศ.

วารสาร

กฤษฎา พิณศรี. (๒๕๕๑, เมษายน – มิถุนายน). “พระกริ่ง” **วารสารเมืองโบราณ**. ๓๔ (๒) : ๑๘ - ๒๐.